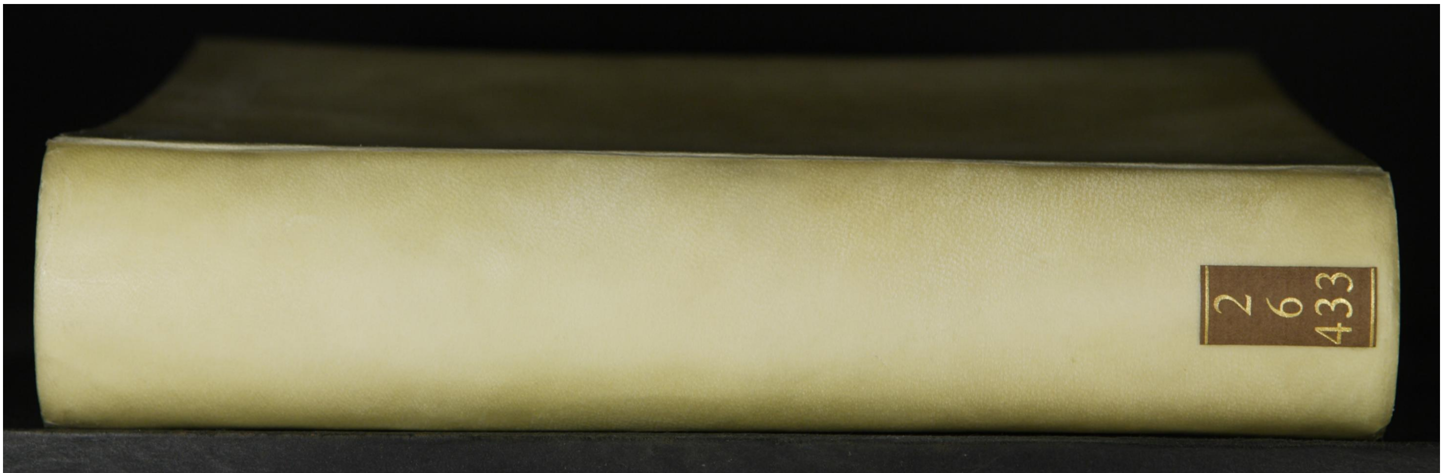

2
6
433

M. ANTONII MA...
COLVMNAE
BONONIENSIS I. C.
Archiepiſcopi Salernitani

HYDRAGIOLOGIA

Siue

De Aqua Benedicta.

Ad S. D. N. D. SIXTVM V. Pont. Opt. Max.

Cum Priuil... mmi...

ROMÆ,

Typis Bartholomæi Bon... lini. M D LXXXVI.

EX AVTORITATE SVPERIORVM.

SIXTI V. Pont. Max. Priuilegio cautum eſt, ne quis Hydragiologiam Archiepiſcopi Salernitani intra Decennium, ſine Autoris conſenſu imprimat, aut alibi impreſſam apud ſe habeat, aut diuendat, ſub excommunicationis latæ ſententiæ, ac quingentorum aureorum pœna, vt in S. Sanctitatis diplomate latius continetur. Sub Datum Romę apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris die XV. Maij M D LXXXVI. Pont. ſui anno ſecundo.

SANCTISS.MO PATRI ET D. N. D. SIXTO V. PONT. OPT. MAX.

M. ANTONIVS MARSILIVS Columna Archiepiſcopus Salernitan. S.

CVM ſuperioribus annis Sixte Pōtifex ſanctiſsime in eam potiſsimum curam incumberem, quæ Epiſcopis circa ſibi commiſsi gregis uiſitationem eſt demandata; illud ſemper mihi fuit præcipuum, vt quantum in me eſſet, fructum aliquem ad animarum ſalutem Deo adiutore afferrem. Quamobrem quotieſcunque pro iniuncto mihi munere oportuit Eccleſiam Salernitanam, illiuſque diœceſim perluſtrare, id in primis a fidelibus mihi concreditis obnixe cōtendi, vt pro fidei catholicæ propagatione, pro extirpandis hæreſibus, pro ſanctæ Eccleſiæ pace, Romanique Pontificis perpetua incolumitate

pias ad Deum preces funderent; idque vt purius & salubrius efficerent, operam dedi, vt primum ab eis peccatorum humili, atque ex animo confessione præmissa, illos sanctissimæ Eucharistiæ sacramento reficerem. Deinde si quæ repertæ essent inter illos discordiæ, lites, aut odia, quibus maxima quæque labuntur, quæue aliquando religionem ipsam subuertunt, eo quo possem studio, ac diligentia, Deo in primis autore componerem, ac penitus sedarem, eosque ad charitatem, fidem, diuinorumque præceptorum obseruationem ita hortarer, vt diuinæ pietatis, ac beneficentiæ memores mutuo se amarent, vicissim adiuuarent, & catholicam fidem vere profitentes Deo seruirent: Studui præterea ea præstare, quæ & religioni, & diuino cultui, moribusque ad sacrorum canonum præscriptum, quantum fieri posset conformandis præcipue conducere posse viderentur. Spero autem in Dei benignitate, a quo omne bonum oritur, me in hisce spiritalibus fructibus procurãdis non omnino inutiliter in vinea Domini laborasse. Ea vero proxima fuit cura, vt in ijs quoque, quæ ad Ecclesiasticos ritus, sãctasq. traditiones, & consuetudines conseruandas, &

reti-

retinendas pertinent, aliqua a me opera præstaretur. Itaque optimorum aliquot Episcoporum exemplo, & constitutionibus excitatus, censui instaurandum illum vsum, qui vbiq; fere apud Christianos obseruatur, Salerni vero aliquatenus intermissus fuerat, vt stato tempore vniuersæ domus maiori qua fieri poßet deuotione aqua benedicta aspergerentur. Quod cum iubeo, inmoremq. inducendum curo, succesit id quidem ex sententia, atque summa alacritate, & animi propensione a commißo mihi populo & susceptum est, & sedulo obseruatur. Ceterum cum Zelus ipse animarum salutis, quo me magnopere accendi sentiebam, adhuc me solicitaret amplius, videbar non omnino mihi satisfecisse, nisi quacunque ratione possem, eam piam, & salutarem consuetudinem in ea ciuitate, & diœcesi constabilirem, ne vllo vnquam tempore facile dilaberetur, aut obsolesceret. Quare factum est, vt in sententiam venerim scribendi aliqua, quibus & vsus illius, quem instaurandum curaueram, ratio eluceret magis, ac etiam lustralis huius aquæ præstantia, vis, atque multiplices illius fructus demonstrarentur, indeq. ad piorum animos eius adhibendæ, ac maiori

religione conseruandæ maior fieret accessio. Quam sane cogitationem adiuuare visa est ipsa etiam de aqua tractatio, quæ suauis, ac iucunda in primis videbatur æstiuo tunc tempore, cum id mihi propositum esset. Sed me multo magis permouit tuum, Pater Beatissime, in aqua ad Vrbem perducenda insigne studium. Neque enim Sanctitas tua contenta est beatorum Apostolorum Petri & Pauli venerandas ex ære imagines pergrandes moliri, quas supra geminas cochlides duorum veterum Imperatorum columnas collocet. Nec animi tui magnitudini satis esse visum est aggredi illam omni memoria dignam translationem Vaticani Obelisci ante ipsam Vaticanam Basilicam in sanctæ Crucis, ac eorundem Apostolorum gloriam: quod opus vti sua magnitudine & difficultate summos ante hac tempora Principes Vrbis & Orbis dominos deterruit, ita a te (quæ manifestima diuinæ in te clementiæ significatio, huiusq. operis a diuina bonitate acceptatio) summa celeritate, ac felicitate perficitur, vt prius confectum quam cœptum videatur opus. Quin etiã aquis adeo delectaris, vt Exquilias, ac Quirinalem iampridem sitientes magno artificio summa im

pensa

pensa, ac Regia plane magnificentia ad commu nem totius Urbis utilitatem, ornatumq. Felici illa aqua, quæ iam per omnium ora subsultat, abunde irrigare, ac veluti ex alti montis tui uberibus suauissimos latices aridæ illi regioni præbere studeas. Immo vero, quod longe est præstantius, doctrina tua, sanctitate, religione, sanctissimarumq. legum tuarum fluentis, non prouinciam unam, ut Nilus Ægyptum, sed orbem terrarum uniuersum non præsenti solum sæculo, sed quot quot decurrēt tēporibus irrigas, irriga bisq. & ad uberrimos ferendos fructus reddis paratissimum. Neque enim hic locus est, ut fusius explicem, quibus rationibus Ecclesiasticam ditionem, dicam vere, Italiam uniuersam facinorosis hominibus perpurgaueris, & ceu sol exoriens molestas tenebras extemplo dispuleris. Quodq. in tanta rei frumentariæ inopia & difficultate, frugumq. omnium caritate Urbi, ceterisq. prouincijs magnam annonæ copiam præbueris, & conseruaueris. Quodq. Pontificium peculiare ærarium Apostolicæ Sedis præsidium sine ullo subditorum incommodo, tua potissimū frugalitate, Christi Vicario vere digna, tanta celeritate comparaueris, tanta prudentia stabi

liueris

tueris. Quodq. latas rectasq. vias ad ſanctas Baſilicas aperueris, & æquatis vallibus magnifice ſtraueris, vt piam ſacrarum peregrinationum conſuetudinem a plerisque neglectam reuocares, ac faciliorem redderes. Quodq. Pontificias cappellas ad ſacras Sanctorum martyrum reliquias, præcipue vero in omnium Eccleſiarum matre Conſtantiniana Lateranenſi baſilica, diuino plane ſpiritu, reſtitueris. Sed me virtutis tuæ operumq. tuorum iucundiſsima commemoratio lõgius neſcio quomodo prouexit. Quare vt eo reuertatur vnde digreſſa eſt oratio, cum de aqua benedicta ſcribere cogitarem, accidit poſtremo & illud ſane pergratum, comperiſſe me Beatiſsimum Apoſtolum & Euangeliſtam Matthæum, cuius ſacro & venerando corpore Salernitana Eccleſia decoratur, inſtitutorem benedicendæ huius aquæ primum fuiſſe. Cum vero partus hic formaretur, inerat ſemper illud animo meo, in eaq. ſemper cogitatione verſabar, vt Beatitudinem tuam quantocyus uiſerem, vtq. ad sãctiſsimos pedes tuos prouolutus de ſupremo hoc tuo vniuerſi orbis imperio coram gratularer. Itaque dum hæc ſcriberem, videbar quaſi per ſingulas notas Romam

verſus

versus conceptum iter instituere, & prosequi, atque eo appropinquare. Cum primum igitur absolui scriptionem hanc, vtcunq. potui, in qua huius aquæ ab exordio nascentis Ecclesiæ institutionem, sanctissimumq. illius vsum, vimque & diuinæ scripturæ, & SS. Patrũ autoritatibus, ac omnium fere nationum, quæ Christianam fidem profitentur receptione, rituque aduersus hæreticorum blasphemias comprobare conatus sum; statim Romam aduolaui Sãctitatem tuam veneraturus: factusque voti compos Hydragiologiam hanc, qualiscunque illa sit, augustissimo nomini tuo iam inde ab initio dicatam ad sanctissimos pedes tuos appono, tuæq. tutelæ committo. Vt vel hinc saltem aliqua veteris obseruantiæ meæ erga Sanctitatem tuam significatio extaret: fieretq. etiam inde, vt commendatior liber in manus hominum prodiret, & quasi nutu quodam tuo, ceteros etiam terrarum orbis Christifideles excitaret, vt pie magis hoc remedio vtantur: reformidarentque in primis hæretici, qui omnia deprauant, quæ aduersus eorum deliramenta a catholicis conscribuntur. Quod si hæc vti a me omni animi mei propensione ac studio S. Tuæ & dantur & dicantur, ab

 eadem

eadem intelligam qua ſolet cetera humanitate & ſuſcipi & probari, erit mihi profecto quam iucundiſsimum, efficietq. vt ad alia etiam ſub feliciſsimi nominis tui auſpicio conficienda animum adijciam. Deus Opt. Max. Beatitudinē tuam in maximis iſtis, atque grauiſſimis occupationibus, & curis, in quas pro totius Chriſtianæ reipub. ſalute tantopere incumbit, dum vniuerſum orbem ſumma prudentia, optimoque iudicio adminiſtrat, ac moderatur, diuinam plane mentem, vt exoptat, maioresq. in dies vires, ac multos annos adijciat, ac largiatur.

Romæ Kal. Auguſti. M. D. LXXXVI.

IO. ANGELVS PAPIVS

M. ANTONIO MARSILIO Columnæ Archiepiscopo Salern. S. D.

CVM proximis superioribus diebus, & a Maffa nostro, & ab alijs eruditis viris, renunciatum mihi esset (Præsul Amplissime) de opere a te nuperrime excuso, cui HYDRAGIOLOGIAE nomen esse voluisti, audissemq. ingenij tui nobilissimos labores, studiorumq. vberrimos fructus ab ijsdem miris laudibus ad cælum ferri; dici non potest quanto ipse inscriptionis præsertim nouitate permotus, operis legendi desiderio flagrare cœperim, atque æstuare; tanta nimirum, vt ne tantillum quidem moræ æquo animo ferre quiuerim. Tandem in lucem emittitur liber. Continuo ad me (quæ tua fuit humanitas) tuo nomine defertur: ego vero, cæteris omnibus posthabitis negotijs, quæ vndique per id tempus ingruebant, toto me animo operis lectioni auidissime dedo, & quoniã

LAVRENTII PESI EPISC. CAPVTAQVEN.

TETRASTICHON

Ad SIXTVM V. Pont. Max.

Non tam dona iuuant Bacchi, quam sanctus hic imber
Notus Marsilij Præsulis ingenio.
Præstitit ille minus, meruisseq. dicitur aras,
Tu, quæ Marsilio præmia SIXTE dabis?

Ad eundem.

CAESARIS MALAVICINI VITERBIENSIS.

SIXTE Pater, custosq. Orbis, cui traditur vni
Claudere sidereas, & reserare fores.
Ingens tu pelagus doctrinæ, vincis ab alto
Viribus eloquij flumina ducta Iugo:
Inq. Crucis signum, vt dextrę motu omnia lustras,
Sic eadem hęc lustrat cuncta salubris Aqua,
Vnde tibi Antistes doctus, sanctusq. decorum
Id lustralis Aquæ iure dicauit Opus.

Ad

Ad eundem.

GRATIAMARIAE DE GRATIIS.

Flumina, quæ dudum cæcis latuere cauernis,
Flumina lustralis, non pluuialis Aquæ,
Erumpunt tandem, diasq. in luminis auras
Auspicijs veniunt SIXTE Beate tuis:
Christiadum sordes, te præcipiente, lauabunt,
Et latebras rursus, te prohibente, petent.
Vtrumq. est præstare tuum; da lambere terras,
Flumina lustralis, non pluuialis Aquę.

IO. BAPTISTAE STELLAE.

Primane prodierint cunctarum semina rerum
Et tener e liquidis creuerit Orbis aquis;
Anxia priscorum dubitauit turba sophorum,
Lisq. sub incerto iudice pendet adhuc:
At doctis sparsum monumentis quicquid Idumes,
Quicquid habet Latium, Gręcia quicquid habet;
Tam bene lustrales collectum inuoluis in vndas,
Ceu grauidos torrens qui populatur agros:
Vt quicunque tuo defiget lumina libro,
Certus inesse tuis omnia iuret aquis.

SCI-

SCIPIONIS MAZZELLAE.

Non tibi Castalios datur hic haurire liquores
Per iuga quos vatum turba profana petit:
Sed fluit exundans hic fluminis vnda beati;
Qui pia christiadum pectora sanctificat.
Qui stygias furias tenebrosa in tartara pellit;
Vnica sic lymphæ guttula terret eas.
Marsilius Præsul, quo non sapientior alter,
Cælesti hoc hominum pectora rore rigat.
Mira Panomphęi reserans mysteria CHRISTI,
Dum tot sanctificę symbola pandit aquę;
Ferre ideo dignus radiantem e murice lænam,
Et populis late reddere iura pijs.
Cuius non metuet Lethes obliuia nomen:
Doctrinę ob tantę dogmata sacra viri.

PAVLI PORTARELLI.

Vnde salutiferi fontis miracula, vires,
Virtutesq. fluant, quę sint mysteria sacræ
Lymphæ, sanctificat templis quam rite sacerdos,
Vnde illam tantum paueat Rex pallidus Orci,
Et fugiat dæmon latebrosa in parte barathri
Se propere condens, sancta tremefactus ab unda,
Ordine mirando, verborum & pondere plenus
Splendor Apostolici cœtus, sacriq. Senatus,
Et sophiæ lumen radians, & gloria Rheni.

MAR-

MARSILIVS præsul, nulli pietate secundus
Explicat; ęthereo perfundens nectare mentes,
Incendensq. omnes Christi ipse accensus amore:
Qui lustralis aquæ dum symbola tanta disertus
Doctor multigenis reserat, sensisq. profundis,
Fontibus Hebręis haustis, veterumq. Latinis;
Luce noua mundum, magnumq. illustrat Olympum.

PETRI GATTVLAE.

Quid simplex Aqua, lector, erit? ni viuidus humor
Terrę in corde latex, iugiter vnda fluens.
Quę mare, flumen, stagna, lacus, puteiq;, paludes:
Non lustralis erit, nec benedicta Dei.
Non eadem lustralis aquę cum flumine virtus:
Viuę sint, Viui fontis, vtręq; licet.
Attingit corpus, sed cor, mutata, proterui,
Fœdatum tergit, dęmonis arte, mali.
Hunc pellit, terretq;: iuuat, confertq; salutem:
Et (verbo vt dicam) deniq; multa potest.

FABRICII CALOYRAE AD LIBRVM.

Ergo sic pereat lector? cur diceris Hydra,
Cui turpe halanti proximus opprimitur?
Hydra vocor, quę viuit, aqua; sum totus aquarum
Plenus; in hęreticos dira venena vomo.

Quid tibi cum belua, quę immanis hiatibus Orci
Claustra tenet? Facio, vt tartara nemo petat.
Quonam forte modo? doceo, quę vera salutis
Sit via, qua Dæmon pellitur arte malus.
Ille tamen capitum tantus, quo pertinet ordo?
De numeris docte dissero multa sacris.
Cur, vno exciso, exoriuntur plura subinde?
Argumenta quidem plurima contineo;
Quod, si forte velis vnum turbare sophista,
Mille alia insurgunt, mille renata vides.
Nempe liber multis multum rationibus vrges,
E græco nomen sumere fonte potes.
Accedant omnes igitur, paueantq. nec unquam,
Hydragiologiæ voluite semper opus.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΡΑΚΙΣΚΟΥ ΛΟΜΒΑΡΔΟΥ
πρὸς τὸν Αναγνώσην ὀκτάσιχον.

Υ῞δατος ἠνὶ λόγον γράψ᾽ ἀρχιεπίσκοπος ἁγνοῦ,
Ω῾ς φεύγῃ δαίμων, δαίμονος ἠδὲ δόλος.
Τῷ λόγῳ αἱρετικῶν ἐκβολβίζονται ἔλεγχοι
παλαιοὶ, ψιδιδῶν δόγματα καινὰ σοφῶν.
Μητρὸς παραδόσεις ἁγίης Αναγνωσα διδάκει
Μαρσίλιος, σὺ τὸν παντὶ χρόνῳ ῥα φίλει.
Καὶ εὔχε κυρίῳ ζῆν Νέσορος ἤματα μακρὰ,
Ισχύῃ ὁσίως δόγματα πολλὰ γράφειν.

Eius-

EIVSDEM SEMIGRAECANICVM Dodecastichon.

En opus exegit generoſa Columna, vetuſtas
Non delebit edax, nec Iouis ira minax.
Non Cataclyſmum metuet, quia ſymbola ſunt hæc:
Non ignem, cum ſit τοῦ πυρὸς ἀντίδοτον
Marſilij quod ſi SIXTVS Hierarcha probabit
Scripta, ſimul ſacri cantica erunt δράματος.
Pacifici mille, & custodes deinde ducenti;
Iuncta chori facient ſymbola Apoſtolici.
Petrus apoſtolici vertex, & petra Senatus:
Bracchia ſunt alij ſedis Apoſtolicæ.
Marſilius viuat cum SIXTO. Eccleſia CHRISTI
Viue μάκαρ; φοβέου οὐχὶ θύρας μὲν ἅδου.

Εἰς τὸν τῆς ὑδραγιολογίας βίβλον λαμπροτάτου καὶ εὐλαβεστάτου τοῦ Μάρκου Αντονίου Μαρσιλίου Κολέννου τοῦ Σαλέρνου ἀρχιεπισκόπου Ῥωγήριος ὁ δορισεὺς βησσαῖος.

Τιμῆεν μάλα καλὸν ὅτοι γὰρ πίνδαρος εἶπεν
ὕδος ἄρισον ἄγαν τ' ἔνθεον εἰ μὲν ἔπος.
Ἀλλὰ λίλω τε σοφῶν τῶν πάλαι θυμοδάκης περ.
Νοῦν παγχ' ἡ δνοφόεις εἶχεν ἀμηχανίη.
Μαρσίλιος περίφρων πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων.
Δύσροφον ἀν θ' ὕδατος μῦθον ἐπιφράσατο.
Κήτοεις ὡς ποταμοὶ χειμάῤῥοι ἀν' ὄμβρικον ὕδωρ.
ὔρεος ἐκ κορυφῆς αὐξαμένοι, φέρεται.
Ὅσα παρ' ἑβραίων θ' ἑλλήνων ἢ παρὰ αὐτῶν.
ῥωμαίων βίβλος πανδέχεται ῥα μόνος.
πάντα θέλων ἰδεῖν, τέλεος δ' ἐν πᾶσιν ὑπάρχειν.
ὑδραγίασ τεῦχοσ ταῖσ ὑπὸ χερσ' ἐχέτω.

***

Εἰς τὴν ὑδραιολογίαν τοῦ ἐπιφανεστάτου, καὶ αἰδεσιμωτάτου ἀρχιεπισκόπου σαλερναίου.

Ἐπίγραμμα.

ᾄδοντας, Μάρκος, λυγυροῖς στομάτεσσι μελικτὰς
  ὕδατα νολεμέως, ὠκεανόν τε μέγαν,
οἷς σελίδεσσιν ἔπαυσεν ὑμνεῖν· πόρε δ' ἐσσομένοισι
  μείζονα τῆς ἰδίης ὠκεανὸν σοφίης.

אֶל הַמְחַבֵּר הַמָּאוֹר הַגָּדוֹל לְמַארְקוֹ אַנְטוֹנִיאוֹ מַרְסִילְיאוֹ קוֹלוֹנָה
יצו הֶגְמוֹן גָּדוֹל מִסָּאלֵירְנוֹ

אֶקוֹד וְאֶשְׁתַּח אֶל כְּרוּב מִמְשַׁח   לִפְנֵי כְּבוֹד הוֹדוֹ וְתִפְאַרְתּוֹ׃
אָדוֹן וְשַׂר גָּדוֹל מְאֹד נַעֲלָה   כּוֹלֵל בְּכָל חָכְמוֹת תְּבוּנָתוֹ׃
אָשִׁיר בְּשִׁירִי זֶה וְאִם רָוֶה   אַגִּיד מְעַט מֵרוֹב תְּהִלָּתוֹ׃
מָלֵא וּמוּכְתָּר בְּ אֱלֹהִיּוּת   גַּם מְ קְדוּשַּׁת אֵל חֲסִידוּתוֹ׃
זָהִיר וְקַנֵּא מִכְּבוֹד קוֹנוֹ   עוֹסֵק וּמִשְׁתַּדֵּל לַעֲבוֹדָתוֹ׃
נָאוֹת וְרָאוּי לָךְ לְחַבֵּר זֶה   סֵפֶר מְאֹד שֶׁפֶר בְּאִמְרָתוֹ׃
דוֹרֵשׁ אֱלֵי נוֹצְרִים בְּמֵישָׁרִים   מֵאֵל תְּכוּנוֹת מֵי קְדוּשָּׁתוֹ׃
כִּי מֵי קְדוֹשִׁים הֵם בְּחֶשְׁבּוֹנָם   עוֹלִים חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְיוֹד אִתּוֹ׃
גַּם כֵּן בְּאוֹתִיּוֹת כְּבוֹד שִׁמְךָ   עוֹלִים כְּמִסְפָּרָם לְמַעְלָתוֹ׃
יוֹרֶה מְחוּבָּר הוּא בְּמֵי רוּחַ   קֹדֶשׁ בְּסוֹד עֶלְיוֹן בְּחָכְמָתוֹ׃
לָכֵן לְכָה קוֹרֵא קְרָאֵהוּ   תָּבִין בְּשִׂכְלְךָ אֶת יְדִיעָתוֹ׃
תִּמְצָא בְּתוֹכוֹ בִּין וּמוּשְׂכָּלוֹת   מַעֲלוֹת וּמַטְעַמֵּי דַּת יְסוֹדָתוֹ׃
דִּמְיוֹן לְגַן הָדוּר וּבִבְרֵכוֹתַיִם   מָלֵא וְשׁוֹשַׁנִּים לְמִסְגַּרְתּוֹ׃
פַּרְדֵּס וְאִלָּנוֹת נְטוּעִים בּוֹ   נֵירוֹת כְּתוּקִים שָׁם לְבִרְכָתוֹ׃
עֲבְדְּךָ רְפָאֵל מִבְּנֵי נֶשָׁרִים   נָכוֹן בְּכָל עִתִּים לְמִצְוָתוֹ׃

IO. ALFONSVS DE ZAMVDIO I. V. D.

LECTORI SALERNITANO S.

SI veterum ſcriptorum, qui de Coma, de Caluitio, de Raphano, de Vrtica, de Apibus, deque id genus reculis integra opuſcula cōdidiſſe feruntur; intermortuam pene memoriam laudibus & admiratione adhuc proſequeris: vide quæſo candide Lector, quid nam ſtatuere te oporteat, de hac quam in manibus habes HIDRAGIOLOGIA, quantum laudare Illuſtriſsimi autoris tuos ante oculos obuerſantis pium conſilium, ingenij vero vbertatem ſuſpicere ac demirari æquum ſit. Illi enim profana argumenta, hic ſacrum aſſumpſit. Illi aut vanam delectationem aut leuem corporis vtilitatem curabant, hic non delectationem tantum ex rerum varietate maximam præſtat; ſed animo quoque pietatem, religionemque conciliat. Sanctam enim aquam vt cuique pro templorum foribus obuiam, ſic nimia familiaritate ne peius dixerim, in vulgus temere habitam, ſacroſanctā rem eſſe oſtēdit, myſteriis refertam, veneratione digniſſimam, origine ad Apoſtolorum vſque tempora, referenda. Miracula vero quæ in ea per omne Chriſtianorum æuum diuinitus viri ſancti operati fuerunt, adeo tum eleganter tum ordinate recenſet, vt nihil ſupra. Eius quoq. ſanctificandæ ritus ac formulas ex omnium Chriſtiani orbis idiomatum ſacris libris diligentiſſime conquiſiuit, ac liberali ſumptu, non latinis tantum; ſed proprijs vniuſcuiuſque gentis characteribus imprimi curauit. Hæreticorum denique venenatos aculeos, quibus a ſanctis vndis arcere fidelem plebem impie moliuntur, ea fortitudine excipit, ea efficacia retundit, vt vere in MARSILIO Marſica virtus contra vipereum genus eluceat. Quibus ex rebus alijſq. plurimis ſcitu digniſsimis ac plane reconditis tractationem primo aſpectu exiguā, ad iuſti (vt vides) voluminis mēſurā amplificauit. Ne igitur committas æquiſsime Lector, vt plus a te mortua quam viuens virtus, plus fama quam res ipſa, plus aliena ſæcula, quam tua laudentur: quinimo vt Pythagoras ex vno plantæ pedis oſsiculo totam Herculei cor

poris

poris proceritatem dimensus est, sic tu qualis in magnis rebus scribendis ac peragendis noster Archiepiscopus futurus sit, vel ex hoc solo (licet alia quoque opera prostent) diiudicabis. Et hæc quidem cum cæteris lectoribus communia tibi sunt Salernitane Lector. Porro cum in tuam præcipue gratiam Pastor amantissimus insudauerit, illud etiam præ cæteris curare te obnoxium agnoscas velim, vt huius aliorumque beneficiorum insignium, quibus tum Ecclesiam tum ciuitatem semper ornare studuit, nec aperta professio, nec recens vsque memoria, nec sedula retributio desideretur. Vale & ex florentissimo hoc scientiarum omnium Viridario, nouum semper odorem nouosque fructus expecta.

MARCO ANTONIO MAFFAE I. C.

Rogerius Odoriseus S. D.

CVm opus, quod περὶ τῆς ὑδραγιολογίας in lucem prope diem editurus est Antistes religiosissimus, & spectatæ virtutis Illustriss. M. Antonius Marsilius Columna; superioribus diebus apud eruditissimum, multæq; lectionis virum Ioan. Baptistam Stellam conspexissem, pro eo quod mihi licuit, illius lectione sum mirifice delectatus: eo enim scribendi genere proposito, nihil potuit vel vberius scribi, vel perfectius elaborari, aut excogitari doctius, & quod excellentis illius ingenij summam vim, præstantiam, ac magnitudinem ostentet: quis non ingenue, apertissimeq; fateatur hunc vnum non tantum in latinarum, & græcarum litterarum studio præclare versatum; sed Hebræorũ, exterarumq; omnium fere nationum, ac gentium linguis apprime eruditum: aquæ enim dotes omnes diligentius expendit nemo; exilem sanè, & aridam institutæ scriptionis ὑπόθεσιν grauissimis verbis, sententijsq; lectissimis mirifice locupletauit, & illustrauit vsque adeo, vt ex obscuriore, minusq; explicabili illo Pindari dicto ὕδωρ ἄριστον, quod veterum sapientum torsit ingenia, & densissimam vniuerso illorum cetui caliginem offudit solidam, germanamq; vim, ac potestatem deprompserit, & ita omnia antiquarum historiarum, Philosophiæ, theologiæ, legis ex omnibus prope linguis petita exempla in medium profert, vt nihil ignorare vel certo certius cuilibet liberalium artium politissimo viro esse possit. Legimus C. Lucilium voluisse ea, quæ scriberet nec à doctissimis, neque ab indoctissimis legi: Ego vero de hoc vno opere magnis vigilijs, & laboribus

exara-

exarato, illud liberius affirmare ausim, non modo eum, qui de re litteraria non fuerit optime meritus, ab illius lectione reijciendum; verum etiam, qui in omni omnium disciplinarum genere diu non fuerit, feliciterque versatus: Quis in tam vasto huius ὑδραγιολογίας, vel potius ἐγκυκλοπαιδίας oceano naufragium non perhorrescat, & tot non inquam aquarum, sed maximarum, clarissimarumque scientiarum scopulos non reformidet? ego licet minus acri prææditus ingenio, de alienis lucubrationibus, & eorum præsertim, quibus cumulate omnia Deus elargitus est certum ferre non possim iudicium, aut testimonium, vel ex eo maximè, quòd hactenus in Præturis obeundis adeo fuerim distentus, adeo etiam rerum domesticarũ cura, ac solicitudine oppressus, vt cum politioribus studijs iam pridem diuortium omnino fecerim, & ea omnia, quæ ab ineunte ætate didiceram, memoria exciderint: non dubitaui tamen meam aperire sententiam, & bacchanalibus hisce diebus, animo meo vtcunque turbato inhærentes illi iuniorum studiorum reliquias collegi, & quid περὶ τῆς ὑδραγιολογίας sent iam versibus græcis incõcinnis, minusque numerosis, simplicem tamen, atque apertam in se veritatem continentibus expressi: idque non fictæ, & vitiosæ simulationis, ac magnificę cuiusdam ostentationis gratia; sed potius vt meæ in illius præstantissimum, eximiumque autorem, qui de me plurimum est benemeritus, fidei & obseruantiæ signum sit hoc certissimum: quamuis post illius optimi patroni mei ad Vrbem reditum satis officio meo nõ fecerim, ad ædes eius salutandi gratia nunquam accesserim; neque illud solum in causa fuit, quod molestissimis, assiduisque occupationibus fuerim implicitus, ac constrictus; sed quod subrusticus quidam, planeque sub agrestis pudor ad hunc vsque diem ab illius facie me subtraxerit: qua in re non leniter mihi errasse videor; nam quantum illi debeam mihi ipse sum conscius, nec nisi summo cum scelere dissimulare possem. Tu vero mi ornatissime Maffa, cum non modica apud eum virum gratia, & autoritate polleas, pro ea qua in me es beneuolentia, & in omnes præstas humanitate, huius meæ negligentiæ causam suscipias, susceptamque ita iusta & idonea excusatione tuearis, vt nihil omnino à me erratum probes: si vero hoc sustinere non poteris; adnitere saltem, vt admissæ culpę pœna si qua forte teneri iudicatus fuero, condonetur: idque vt facilius consequaris, mitto ad te ea carmina, quæ in eius operis commendationẽ græce scripsi, quibus etsi rem tantam nec satis diligenter expressi, nec opus illud verè aureum summis, vt par erat, laudibus extuli, compertum sic habeas, quod nec verbis, nec oratione, aut vllis numeris perę quari potest. Rẽ præterea feceris mihi gratissimam, si abs te quam primum meo nomine illi reddentur. Quod reliquum est tibi persuadeas ob singularem tuam eruditionem, præstantissimasque animi tui dotes te mihi esse charissimum, longe tamen fore chariorem si me in veterem Illustrissimi M. Antonij Marsilij Columnæ gratiam restitues. Vale VI. Kal. Martij. M D LXXXVI.

ARGVMENTA OMNIVM CAPITVM quæ hoc libro continentur

Sectio Prima.

Sectio Secunda.

Quę

Sectio Tertia.

CATALOGVS AVTORVM qui in hoc opere citantur.

A

Abbas Panormitanus
Abdias Babylonicus
Aben Esdra
Acta Apostolorum.
S. Adololinus Sagięsis Episcopus
Adrianus Pontifex.
Agathius
Aggęus Propheta
Alanus Copus
Albericus
Albertus magnus
Albertus Pighius
Albinus Flaccus
Alfonsus Tostatus Episcopus Abulensis
Alexander Anglus
Alexander de Ales,
Alexander Farra
S. Alexander Papa & martyr
Alexander Piccolomineus
Allegoriæ vtriusque testamenti
Aloysius Lippomanus
Alfonsus de Castro
Alanus Fortunatus
Altisiodorensis
S. Ambrosius
Aluarus Gomesius
Ambrosius Catharinus Archiepis. Compsanus ord. Prędicatorum
Amos Propheta
Amoinus
Anchemolus
Andreas Alciatus
Andreas Baccius
Andreas Tiraquellus
Angelus de Clauasio ordinis Minorum
Angelus Rocca ordinis S. Augustini
Angelus Pientinus ordinis Prædicatorum
S. Anselmus
Antidotarium animæ
Antonius Campanus
Antonius Posseuinus societatis Iesu
Apollonius
Archangelus a Burgonouo ordinis Minorum
Aristoteles
Arnobius
Asconius Pædianus
S. Athanasius Alexandrinus
Athenęus
S. Augustinus
Augustinus Steuchus Episcopus Chisami
Augustinus Iustinianus Episcopus Nebiensis ordinis Prædicatorum.
Auicenna
Aulus Gellius
Aurelianus Lemouicensium Episcopus
Aurelius Prudentius
Ausonius

Bac-

Hector

L

M

Missa-

Pole-

Polemon
Polybius
Polycarpus
Polydorus Virg.
Pontificalis liber Armænorum
Proclus
Procopius
Prouerbiorum liber
Prudentius Aurelius
Psellus in lib. de arithmetica
Pythagoras

R

RAabanus Maurus
Rabbi Abraham
Rabbi Salomon
Rainerius Pisanus
Raphael Aquilinus
Rathonius Episcopus Veronensis
Regum lib.
Renatus Benedictus
Renatus Laurentius Labarre
Riccardus ordinis Minorum
Riccardus Dinothus
Robertus Episcopus Arboricensis
Robertus Bacconus
Robertus Rechius
Romoaldus II. Archiepiscopus Salern. in suis chronicis manuscriptis
Rosarium Busti
Rosarium Theologiæ

S

SAcerdotale Aethiopum
Salomon
Samuel Propheta
Sanctes Pagninus
Sapientiæ liber
Sapphus
Scotus ordinis Minorum
Seruius
Sigebertus
B. Simon de Cassia ordinis Eremitarum S. Augustini
Simon Maiolus Episcopus Vulturariensis
Simon Metaphrastes
Simon Portius Neapolitanus
Sixtus vicedominus ordinis Pręd. Episcopus Mutinen.
Speculum Christianæ religionis
Stanislaus Hosius Cardinalis Varmiensis
Staphilo
Stephanus Iuliacus
Stratonicus
Suetonius
Suidas
Summa Angelica
Summa Antonina
Summa Armilla
Summa Astensis
Summa Caietani
Summa Conciliorum
Summa Confessorum Io. de Friburgo
Summa exemplorum
Summa Ioannis Sotealli
Summa Pisanella
Summa Rosella
Summa supplementum Nicolai de Auximo
Summa Siluestina
Summa Tabiena
Syluester Pierius
Synodus Carthaginensis
Synodus Moguntina
Synodus Nicena

Tertul-

V

Z

*****

M. ANTONIVS MAFFA PRESBYT. ET I. C. SALERNIT.

LECTORI S.

Vod alias in editione libri de Ecclesiasticorum reddituum origine, & Iure fueram tibi pollicitus, Lector optime, vt ab Amplissimo, doctissimoq. viro Archiepiscopo Marsilio, maiora in dies expectares, præstitit ille aliqua ex parte cum diœcesana synodo, tum & libello de vita & gestis B. Matthæi Apostoli, & Euangelistæ, eiusq. gloriosi corporis in Salernitanam vrbem translatione, quæ ambo sane opera vtilitate & iucunditate in primis commendantur. At hac, quam nunc tibi exhibet HYDRAGIOLOGIA, præstat id cumulatissime, quod ni fallor, tu ipse ita esse iudicabis, cũ opus multa eruditione, et

rerum

rerũ vbertate refertum perlegeris: ad cuius lectionem vt instructior accedas, & quam non solum docte & copiose, sed eleganter, via & ordine totam rem autor prosequatur, tanquam breuno intuitu iam nunc perspicias, libet tibi breuiter scriptoris artificium & methodum indicare: nam totam tractationem in tres sectiones partitus est. Primum quidem, ne de aqua illotis, quod aiunt, manibus videretur agere, repetitis his, quæ ad aquæ nomen, dignitatem, ac præstantiam generatim pertinere videbantur, quamq. Ethnici, Hebræique illam magni fecerint, & ad sacrificia adhibuerint, adductis plerisque Patrum testimonijs, ex Puteo Bersebah, ac precibus ad illius sanctificationem præscriptis vim, ac mysteria septenarij numeri ita luculenter, tantaq. rerum, ac linguarum varietate explicat, vt non minus voluptatis, quam vtilitatis afferat, & tanquam in amœnis hortis versari tibi videaris. Altera vero parte, benedicendi verbo, benedictionisq. nomine, diligenter ex sacris literis, grauissimorumq. Interpretum sententia explicatis institutorem aquæ benedictæ B. Matthæum Apostolum ex ipsis Apostolorum constitutionibus

ostendit, expositaq. illius origine, materiam, formam, ac ministrum huius aquæ perspicue declarat. Postremo illius vim, nedum sanctorum testimoniis, quod fecerat, sed multis exemplis, ac miraculis comprobat, quorum lectione vti quisq. mirifice oblectabitur, ita vel tepidissimus quisq. ad piũ aquæ huius vsum excitabitur. Sunt enim ad id Sanctorum exempla accommodatissima, quæ ex vniuersa illorum historia maxima diligentia conquisiuit, ne quid in ea re desiderare posses. Quæ vero hæretici diuersis sæculis commenti sunt aduersus salutarem hanc institutionem, ita ad originem reuocat, ac deinde apertissimis sacræ scripturæ locis, Conciliorum autoritatibus, & antiquissimorum Patrum graui testimonio refellit, vt illorum dementiam, vel ipsi, nisi vt solent dedita opera cæcutire, imo delirare velint, agnoscere, atq. hanc sancte receptam consuetudinem, quam improbare nequeunt, vt de sacris Ecclesiæ traditionibus, grauiter monet Tertullianus, possint & ipsi plane recipere. Illud quoq. non mediocris diligentiæ, & veritati confirmandæ in primis accommodatum fuit, omninm fere nationum,

quę

quæ Christi fidem profitentur exemplo, quæ a se conscripta sunt comprobare, eorumq. vsum, ritusq. accurate describere. qua in re nec sumptui nec labori pepercit. Vnde & habebis hic ne dum S. R. E. atq. Occidentis in sanctificanda hac aqua ritum, sed & Orientis fere vniuersi, Syriorum, Chaldæorum, Armeniorum, Æthiopum, atq. ipsorum characteribus adiectis hac de re ritus & consuetudines, ne quid huic tractationi deesset, & veritatis perpetua firmitas vndiq. constaret. Quanto autem labore hæc omnia libri autor conquisierit, intelliget facile quilibet ex ipsa libri lectione, in quo citantur circiter quingenti omnium scientiarum scriptores, idq. non aliorum relatu, sed proprio studio, oculisq. fidelibus peruolutatis, & diligenter perlectis libris: & miraberis profecto hominem in pastorali cura alioqui occupatissimum, tam multa non dicam scribere, atq. disponere, sed legere, ac notare potuisse; quæ res & autoris ingenium, & perpetuum de re Christiana benemerendi studium aperte indicabit. Illud vero admonitum te præcipue velim benigne lector, Archiepiscopum nostrum neq. doctissi-

mis

mis, neque indoctissimis (vt ille aiebat) sua conscripsisse. illi enim cum ij sint, a quibus alij discere debeant, & a quibus Archiepiscopus libenter addiscet semper, his scriptionibus non indigent, neque eorum causa operosus labor suscipiendus erat: hi vero cum non intelligant quæ dißeruntur, frustra in ijs docendis tempus teras. Itaque illis tantum labores communicat suos, qui cum pleraq. per se intelligant, alienam industriam non aspernantur, omniaq. boni consulunt, spectantes animum, probantesq. omnia, quæ ad animarum salutem, Christianamq. fidem augendam, & tutandam eduntur. Cæterum sciolos quosdam, ac nasutos, qui ad oganniendum nati alienam diligentiam semper carpunt, promunt, aut edunt ipsi nihil vnquam pulsos, & ablegatos a sui libri lectione cupit. Quis enim adeo erit eruditus, disertus, elegans, vtilis, ac iucundus liber, qui delicatissimis his hominibus satisfaciat? Huiusmodi homines scit e vestigio tractationis huius aliquot, licet alias vtiles, ac iucundas digressiones, subtiles quasdam ex Cabala, & secretioribus Theologis depromptas disputationes

ex

ex numeris, litteris, & syllabis peracute concinnatas, frequentemq. peregrinarum linguarum vsurpationem improbaturos. Sed his contingit quod plerunq. brutis animalibus solet, quæ certo tantum cibi genere non alio vescuntur. At his qui humaniore præditi sunt ingenio elegantemq. non aspernantur, rerum varietatem, illud accidere solet, quod his accidit, qui in amœnissimos hortos introducuntur, qui non solum fructuum sapore, sed pratorum aspectu, & florum odoribus delectantur, nec ex vna tantum re, veluti ex pomario & vinetis, sed ex nemoribus, piscinis, topiarijs, auiarijs, omnibus denique hortorum ornamentis ex varia pulchritudine conflatam atque adeo vberiorem capiunt voluptatem. Poterat sane autor, neque enim id quisquam potest diffiteri, breuissimo compendio, quæ ad aquæ huius institutionem vim atq. vsum spectant, explicare: quod & fecere complures, ex quorum scriptis, ne summis quidem labijs degustare rem licet, ne dum sitim extinguere: quod curari debebat omnino in re tam vetusta & pia, tamque omnibus obuia, & frequenti cuius,

vt

ut perfecta & absoluta cognitio haberetur, multa apud diuersos dispersa omnino colligenda, multa prætermissa iure optimo supplenda erant. Quæ omnia ita diligenter collecta, & distincte habes hoc libro explicata; ut iam amplius pro haurienda aqua, non diuerticula adeunda, non tibi riuuli sint consectandi, hic sitim explebis omnino, colligesq. ad animæ & corporis morbos dæmonumq. infestationes paratissima remedia, sanctorum exemplis comprobata, communiq. totius Christiani orbis usu recepta. Quæ sunt Christiano pastore animarum salutis cupidissimo plane digna. Hic enim (ut aliquas illius in eo munere obeundo laudes breuiter perstringam) ut primum Salernitanæ Ecclesiæ curam suscepit, nihil prætermisit, quod ad mores subditorum ad sacrorum canonum præscriptum conformandos, catholicam fidem conseruandam diuinumq. cultũ augendum, animasq. Christo lucrandas pertinere posse iudicauit. Vix dici potest, quanta solertia, ac vigilantia curauerit, ut diuina officia statis horis ex præscripta forma pie & diligenter persoluerẽtur; Ecclesiarum, altariumq. refectioni, atq. ornatui pro-

spe-

xerit: animabus curandis, Ecclesijsq. parochialibus, ac confeßionibus audiendis probatos & doctos viros præfecerit: diuini verbi concionatores disertos & eruditos, non modo in Metropolitana Ecclesia, quin etiam vel in ipsis oppidis & pagis proposuerit: ad Christianæ fidei rudimenta rudibus declaranda, exponendaq. inuigilauerit: paci, ac concordiæ commissæ sibi plebis studuerit: quanta maturitate, frugalitate, ac integritate uisitationis munus obierit, quam pius & beneficus erga pauperes extiterit: quanta deniq. cura, labore, & impensa in recuperandis Ecclesiæ bonis intenderit: quos labores susceperit in tuenda Ecclesiastica iurisdictione, quã aliquãdo in Regno Neapolitano plenius instaurandã ad sacrarum legum, canonumq. normã a PHILIPPI II. Hispaniarum Regis Catholici ter maximi pietate nobis pollicemur, præsertim SIXTI V. Pont. ter Opt. Zelo, & autoritate, qui suo felicißimo tempore, uti rebus omnibus sanctißime prospicit, ita illam imminui, ac violari non permittet. Percurri hæc breuiter, quæ tamen singula longißimã exigerent orationem, neq. enim de pastoralibus cu-

ris & molestijs quisquam iudicium vere ferre potest, nisi in eo grauissimo munere diu multũq. versatus. Nobis interim & agendæ sunt Deo gratiæ, quod talem præfecerit illi Ecclesiæ pastorem, & Pastori ipsi, quod nullam elabi sinit occasionem, qua & ouibus sibi commissis, & reip. Christianæ aliqua ex parte suis laboribus prodesse possit. Rogandusq. est Deus, vt perpetuam illi incolumitatem, & qui pietatis studium dedit, vires quoq. ad hæc peragenda largiatur. Mihi interim erit a te danda venia, lector beneuole, si dum tibi placere, ac consulere studeo, diutius quam res forsan videbatur exigere, te, quin ad hunc vberrimum fontem sitim expleturus citius accederes, sum remoratus. Vale. Romæ, Idib. Quinctilis M D LXXXVI.

L. DE TORRES.

Ille, alias, iterum sitiet, qui biberit vndas,
Non sitit æternum, qui bibit hos latices.

M. ANTONIVS MARSILIVS COLVMNA DEI ET APOSTOLICAE SEDIS GRATIA ARCHIEPISC. SALERNITANVS

Clero & populo Ciuitatis, ac diœcesis suæ Salernitanæ Salutem in eo, qui est omnium uera salus.

LICET hactenus, Dilectißimi, quod nostri muneris erat in eam curam omnibus animi nostri viribus intenderimus, quo visitationibus, synodicis constitutionibus, edictis, cæterisq. functionibus ad officium nostrum pastorale pertinentibus ea vobis præstarentur, quibus & animarum vestrarum saluti, & diuino cultui rebusq. ad Christianam religionem spectantibus præcipue prospiceretur: quia tamen summopere expetebamus, peculiari aliqua de re sermonem ad vos aliquãdo habere, cũ

nobis se se hæc & illa quidem præcipua offerret, quæ & vsu frequens, & ad salutem, cæteraq. Christiana munia est peropportuna, statuimus vobiscum de aquæ benedictæ institutione, vsu, atq. præstantia, multisq. illius miraculis hac nostra tractatione loqui. Idq. eo libentius aggredimur, quod compertum habemus huius institutorem fuiße gloriosissimum Apostolum & Euangelistam Matthæum, cuius incomparabili thesauro corporis Salernitana insignitur Ecclesia, ex quo non solum perennem illum sacrumq. recipit liquorem Manna nuncupatum: sed multa præterea diuini patrocinij adiumẽta ad animarum, corporumq. vtilitatem singulari Dei benignitate consequitur. Futurumq. inde speramus, vt maiori quam hactenus & pietate & animi propensione hoc salutari remedio vtamini. præsertim vero in lustrandis domibus, agris, atque animantibus. quod erat aliqua ex parte a vobis intermissum. Efficietque vt speramus, pietas & religio vestra, vt grauioribus quidem peccatis sacramentorum cælesti virtute expiatis, huius quoq. benedictæ aquæ, quæ inter sacramentalia numeratur, & a Christi sanguine & passione itidem

salu-

ſalutarem vim accipit pio & deuoto vſu ea omnia aſſequamini, quæ in illius ſanctificatione precatur ſancta mater Eccleſia, vtq. etiã tẽporibus ueſtris, ac in vobis ea videamus hinc accidere miracula, quæ alijs etiã tẽporibus euenere; quæque etiã noſtris euẽtura confidimus, ac certo ſperamus. Quia vero omnibus debitores ſumus, & vt ſinguli habeant quid capiant emolumenti ſcriptionibus his noſtris; ſtuduimus & doctis & cæteris, quantum in Domino potuimus, proſpicere; credimuſq. vt quem tractatio ipſa non mouerit, mouebunt certe tot Sanctorum exempla, quibus abunde quiſque animum ſuum ad huius aquæ frequentem vſum & uenerationem excitare poſsit. Cæterum quo facilior & diſtinctior eſſet tractatio, placuit illam in tres ſectiones partiri. In quarum prima explicantur quæ ad aquam in genere ſpectabant. Deinde, quæ ad illius benedictionem pertinere poterant. Poſtremo vero ea proſecuti ſumus, quæ effectus huius aquæ reſpiciebant, tum & exempla Sanctorum quamplurium adiecta ſunt. Unamquamq. vero ſectionem ſeptem capitibus diſtinximus, qui numerus eſt ad ſacras res aptiſſimus. Reſtat igitur, vt (quod veſtri muneris

est) hæc nostra hilari animo suscipientes ea pietate seruare curetis, quo & nobis de vestra salute sollicitis plurimum lætitiæ afferatis, & vobis ipsis æternæ vitæ fructus ex diuinæ misericordiæ fonte vberrime proueniat.

M. ANT.

24

M. ANTONII MARSILII COLVMNAE BONONIENSIS ·I. C. ARCHIEPIS. SALERNITANI

HYDRAGIOLOGIAE Sectio Prima.

In qua de aqua generatim, deq. plerisq. illius speciebus. De nomine item. De dignitate, atq. eius præstantia in Sacrificijs, iuxta Ethnicorum, & Christianorum sententiam disseritur.

ARGVMENTVM.

Quæ ad aquã in vniuersum pertinent, ac de variis eius generibus.

RERVM SVMMAE.

1 AQua est vnum ex quatuor elementis.

2 Naturale corpus nullũ reperitur, quod ex aqua non constet.

3 Elementa repræsentantur in quatuor vitalibus humoribus.
4 Aqua laudabilior cæteris est, quia producit phlegma.
5 Phlegma cæteris humoribus præstantior in homine.
6 Phlegma est quasi prudentiæ sinus.
7 Puella Theutona duos annos vixit sine cibo & potu.
8 Aqua in mundo elementari est commeatio formarum omnium materialium.
9 Fluxus & refluxus aquarum est symbolum omnium formarum.
10 Mare vocatur substantia rerum sensibilium.
11 Neptunus capitur a Poetis pro virtute generatiua.
12 Quatuor elementa repræsentantur a cælestibus etiam corporibus.
13 Mercurius dominatur aquis.
14 Aqua obtinet infimum, & supremum locum in mundo.
15 Aquæ naturalem motum, & vigorē habent.
16 Aquarum multæ sunt species.
17 Potissimum sunt cælestes & terrenæ.
18 Aquas cælestes humanus intellectus non capit:

Aquas

19 *Aquas cælestes D. Thomas exposuit.*
20 *Aquæ terrenæ sunt nonnullorum generum.*
21 *Aquæ marinæ, quales.*
22 *Aquæ dulces omnes ex mari proueniunt, & illuc redeunt.*
23 *Aquæ reperiũtur quædam in visceribus terræ.*
24 *Aquæ omnes, quæ supra terram sunt, ad varias species reducuntur.*
25 *Aquæ pluuiæ plerunq. seruantur in locis imis.*
26 *Fontes, qui.*
27 *Fontes poßunt dici parentes fluminum, & partus montium.*
28 *Lacus, qui.*
29 *Fontes augeri, ac decrescere solent.*
30 *Lacus eandem semper magnitudinem seruãt.*
31 *Flumina, quæ.*
32 *Paludes, quæ, & an flumina producere poßint.*
33 *Meotis palus, omnium maxima ad septem pedum altitudinẽ vix in aliqua parte ascẽdit.*
34 *Paludes quandoq. putrescunt.*
35 *Lacus nunquam corrumpi solent.*
36 *Paludes, & stagna aerem inficiunt.*
37 *Ad ostia fluminum sunt incolæ parum sani.*
38 *Paludes, & stagna differunt.*
39 *Paludes ex fluminibus generantur.*

CAPVT PRIMVM.

VNVM ex quatuor elementis ad omnium ſublunarium rerũ creatarum, quæq. generantur, & intereunt compoſitionem concurrentibus, 1 † aquam eſſe, cum philoſophorum, tum prudentum virorum omnium conſtans ſemper fuit ſententia, & vſu ipſo quotidie experimur; nec 2 enim aliquod huiuſmodi † corpus reperiri videtur, quod non ſit ex his quatuor elementis, aqua ſcilicet, igne, aere, & terra compoſitum. Quod quidem colluцere in homine ipſo manifeſte apparet. Etenim homi- 3 nis natura † quatuor hæc elementa in vitalibus quatuor humoribus, ignem ſcilicet in bili, aerem in ſanguine, terram in melancholia, aquam vero in phlegmate miro artificio repræſentat; quod, omnes & philoſophi, & medici & teſtantur paſsim, & docent. In his vero omnibus humoribus, ſi diligenter & accurate conſideremus, ille videtur magis laudari vt commo- 4 dus, ac vtilis, qui ab aqua proficiſcitur, † nimirũ phleg- 5 ma † Nam & hoc prudentiæ ſinum, ac ad ſuſtentandam, ſeruandamq. hominis vitam, ex Auicennæ ſentẽtia Medici docuere. Quod & refert etiam Cæl. Rhodigi.

digi.lib. 3. antiq. lectio. cap. 24. & confirmat doctis argumentis Portius in diſceptatione illa, quam de 7 puella † Theutona conſcripſit, quæ ſine cibo & potu 8 ad biennium vixit, cap. 7. Immo aliquibus † aqua ipſa in mundo elementari omnium formarum materialium videtur eſſe commeatio, cum Salomon Ecleſ. 1. dicat: *Generatio præterit, generatio aduenit, ter-* 9 *ra autem ſtat*: † quod ex fluxu refluxuq. aquarum continuo ſignificari videtur. Pulchre id quidem doctiſſimus tradit Picus in expoſitione ſex dierũ Gen. cap. 3. de mundo elementari aſſerens bene dixiſſe Heracli- 10 tum, † quando ſenſibilium rerum ſubſtantiam vocauit mare. Poetæ quoq. philoſophiam ipſam, vt ipſe inquit, inuolucris fabularum velantes, in diuiſione totius mundi in tres partes, partem hanc elementarem 11 Neptuno aſcribunt, † quem non ſolum maris dominum eſſe dixerunt, ſed apud Platonicos pro ea virtute is accipitur, quæ generationibus præeſt. Subtilis hæc Pici opinio maxime inde ſuaderi poteſt, quod enim Græci dicunt ὕλη, ideſt, materia, ex qua omnia conflantur, vt bene conſiderat Suidas, apud antiquos Syrios, aquam ſignificat Vnde apparet recte aquam, & materiam hac ſignificatione inter ſe conuenire, vt idem Picus docet lib. 2. de mundo cæleſti, cap. 2. & Iulius Cæſar Scalig. vir doctus, & peracutus in exercitat. con- 12 tra Cardan. exercitat. 39. † quod ſi in cælo hæc elemẽta quærimus, Terrã ipſam, Lunam eſſe atq octauam ſphæram; Aerem, Iouem ac Venerem; Ignem, Solem

ac

ac Martem; Aquam vero ob ipsius frigiditatem, varietatemq. Mercurium & Saturnum dixeris: dicitur
13 enim † Mercurius aquis dominari, seu vndarum arbiter, vt Picus ibidem ex Lucano docet: quamuis frequentius receptum sit, Lunam aquis præesse; & hoc ipsum docet etiam Rosar. Busti.par. 1. serm. 4 litera x.
14 † Aquam vero a Deo in superiori, atq. etiam in vltima orbis parte, quasi vtriusq. extremi caput locatam non dubitamus. Quod & considerate Arias Montan. obseruat in suo apparatu Biblico, tom. 3. ac pluries Episcopus Argolicensis Hierony. Vielmus, vir quidē spectatæ virtutis, Prædicatorum familiæ insigne decus, olimque præceptor meus, in suo opusculo de sex diebus cond. orb. post Basilium, & Ambrosium in hexameron. In superiori enim parte, ob concaua, conuexaq. cæli, aquæ ipsæ quasi concameratæ omnia contegunt. In inferiori vero aptissimæ sunt ad uitam, &
15 ad creatarum rerum conseruationem; † hinc eas naturalem habere vigorem, motumque videmus, quæ subter, intus, superque terram fluentes in altissimorum montium fastigia surgunt, vnde & scaturiunt, irrigantque mundum, vt post alios considerat Andreas
16 Baccius in lib. de Tiberi. † Aquarum porro variæ, diuersæq; sunt species, vt latissime præter Hippocratem lib. de aquis, & Oribasium, atque Pliniū lib. 31. naturalesque alios scriptores, colligitur ex Rosario Theologiæ, in verbis, aqua, fons, fluuius, mare, ex dictionario Bercorij, in verbo aqua, Ioan. Reulino in

serm.

serm. 6. de Epiphania Domini. & in ordin. 54. item ex autore libri, qui dicitur, Allegoriæ vtriusque testaméti, in verbo aqua, ex Ioa. Montolonio in suo promptuario, in verb. aqua. Item Matthia Aquario ex Dominicana familia in suis subtilissimis dilucidationibus metaphysicalibus lib. 5. dilucidatione 3. quos vti locupletissimos testes sufficiat in id citasse. Nos auté, qui de aqua summatim disserimus hoc loco, dicimus omissis alijs omnibus, quod aqua omnis est ad duas
17 potissimum species referenda. † Altera enim cælestis est, altera terrena. Illá sane legimus in Genesi fuisse a summo Deo, supra cœlos locatam, quando dixit: *Fiat firmamentum in medio aquarum, & diuidat aquas ab aquis: et fecit Deus firmamentum, diuisitq. aquas, quæ erant sub firmamento ab ijs, quæ erant super firmamento.* Idem in Psal. *103. Extendens cælum sicut pellem, qui tegis aquis superiora eius.* Tres illi pueri in cantico: *Benedicite aquæ omnes, quæ super cælos sunt Domino.* & alibi Dauid Psal. *148. Aquæ omnes, quæ super cælos sunt lau-*
18 *daent nomen Domini.* † Has quidé supercælestes aquas S. August. in 2. super Genes. cap. 5. dicebat, nó posse humano, quæ qualesve sint, intellectu comprehendi.
19 † Quamuis postea Angelicus doctor Thomas in 1. par. summæ, in q. 68. art. 2. substantiam, naturamque earum clare monstrauerit. De ijs auté supercælestibus aquis pręclare loquitur Clictoueus in comméntarijs ad Damascenum lib. 2. orthodoxæ fid. cap. 6. de cælo.
20 † Inferiores autem aquæ, quæ & terrenæ appellantur, dupli-

dupliciter cõſiderari poſſunt. Aliquæ enim ſunt artificiales, & hæ quidem ad noſtrum argumentum non ſpectant, vt quæ humano artificio ex igne, aut alias è frondibus, floribus, radicibus, frumẽtis, & ſimilibus id genus corporibus exprimuntur. Aliquæ vero a na-
21 tura productæ; † quæ ſane, aut mari coercitæ, & hæ quidẽ ſalſæ, aut in alijs ipſius terræ partibus reperiuntur, & dulces dicuntur. Quæ maris ambitu continentur, omnes vnius generis ſunt, & cuique notiſſimæ.
22 † Dulces vero, & ſi tandem ad mare omnes confluunt, & inde etiam effluunt, vt Eccleſiaſt. cap. 1. *Ad locum vnde exeunt flumina reuertuntur*: magni tamen intereſt inter eas, ſuntque valde diſtinctæ. At aquarũ varietates omittentes, ſatis eſſe exiſtimamus demõſtra-
23 re, † aliquas reperiri inter viſcera terræ, quæ nullum mortalibus, ni ſcaturiant foras, vſum prębeant, vt docuit Alexander Piccolomineus in tractatu de magnitudine aquæ, & terræ; & eæ quidem modicæ ſunt quã-
24 titatis reſpectu illarum, quæ terram irrigant. † Iſtæ ſiquidem in pluuias præſertim fontes, flumina, paludes, lacus, ſtagna, puteos, & ciſternas deducuntur.
25 † Aquas è cælo cadẽtes plerumq. ad ima loca coactas,
26 ſeruari per temporum interualla videmus. † Fontes vt plurimum ſunt viuarum congregationes aquarum, è quibus cum exoriantur flumina, & perſæpe eæ ad collium montiumq. latera, radicesve proruptæ inuenian-
27 tur, † poſſunt & fluminum parentes, & montium par-
28 tus non immerito appellari. † Lacus aquarum copia,

quæ

quæ veluti obſtruſæ è venis terræ, in aliqua loca emer-
29 gentes, a fontibus diſtinguuntur. † Hi nimirum, aut pluuijs, aut alijs ſuccedentibus aquis augeri, ceſſanti-
30 bus autem decreſcere conſpiciuntur. † Contra, lacus eamdem perpetuo magnitudinem retinentes, ingentia flumina abſorbent, & ab ijs alia ducunt principiũ; in quę tamen receptacula tantam aquam concipiant,
31 aut vnde emittant, non apparet. † Flumina aquę ſunt, quæ ex fontibus ductæ, aut per alueos decurrentes, ad mare confluunt, aut alia flumina ingredientes, proprium nomen amittunt, vel pigro lapſu in paluſtria, cœnoſaq. loca fluentes, impeditæ conſiſtunt, & quaſi
32 emoriuntur. † De paludibus autem etſi leguntur aliqua exorta flumina; eæ tamen plurimum congrega-
33 tiones aquarum ſunt, non multum profundæ. † Etenim Mæotis palus, aliarum maxima, vix in aliqua ipſius parte, ad ſex pedes (vt naturalium rerum ſcripto-
34 res notauere) alta eſt. † Hæ plerunq. ex fluminum redundationibus coguntur, & interdum putreſcunt:
35 † Lacus vero nunquam corrumpuntur, nec ſolent multas nebulas, vaporesque emittere: qui ſi emittantur,
36 non ſunt peſtiferi, non inficiunt † aerem. Promiſcue id vero (maxime autem ſtagna) paludes faciunt, ita
37 quidem, vt † ad fluminum oſtia ſoleant incolæ aeris
38 vitio eſſe parum ſani. † Inter paludes tandem, atque ſtagna, hoc maxime intereſt; illæ ſiquidem, vt dictum
39 eſt, † ex fluminibus generantur. † Hæc ad ſola maris
40 littora iacere, alibi pręterea raro conſpiciuntur. Quæ

omnia idem tradidit Alexan. loco citato cap. 2. & Gilbert. Genebrard. in Psalm. 103. num. 12. Præter illa, quæ diuersa, ac mira leguntur ab aliis obseruata.

41 †De quibus pluries, & diffuse Hippocrates, Oribasius, Plinius, Seneca lib. 3. natural quæstio. Nicolaus Perottus in comment. ling. Latin. Hierony. Cardanus de sanitate tuenda lib 3. cap. 85. Iulius Alexandrinus in lib. salubrium 17. cap. 16. & alij permulti. Quæ cum ad specialem omnium aquarum doctrinam, non ad propositum nostrum pertinere videantur; de ea in genere, & summatim dixisse satis censemus. Nunc de ipsius aquę nomine, atq. excellentia aliqua dicamus.

ARGVMENTVM.

Aquæ nomen vnde deductum sit, multaq. ex eo nomine huc spectantia.

RERVM SVMMAE.

1 *Lympha secundum Varronem dicitur a lubrico casu aquarum.*

2 *Aqua secundum Festũ dicitur, à qua iuuamur.*

3 *Aqua rebus omnibus est necessaria.*

4 *Aqua dicitur, à qua nata sunt omnia, quod etymon a Thaletis proficiscitur sententia.*

5 *Aqua secundum plerosq. dicitur principium, & generatio rerum.*

Deus

6 Deus ex aqua formauit cuncta ſecundum Mileſium.

7 Ex aqua ſola licet non generentur vniuerſa, ea tamen in rerum generatione manifeſtius apparet: quod Thaletem induxit ad dicendum ex ea cuncta componi.

8 Aquæ deriuationes recipi poſſunt, veræq. ſunt.

9 Joannes Goropius Becanus nominum perquiſitor egregius.

10 Linguam Cimbricam omnium linguarum primam contra communem Patrum ſententiã exiſtimat Becanus.

11 Aqua ſecundum Becanum dicitur ab, ac, voce Cimbrica, quæ fontem ſignificat.

12 ὕδωρ aqua Græce dicitur ab hud-oor verbo Cimbrico, quod ſignificat, cuſtodiæ origo.

13 Omnia per aquam cuſtodiuntur, & conſeruantur in eſſe.

14 Aqua commendatur ex Becano.

15 Aqua ſecundum Pindarum dicitur bonum.

16 Vidit Deus quod erat bonum. Hæc verba non leguntur in Geneſi, niſi poſt creationem aquarum.

17 Symbolici ſpeculatores aquam dixerunt ſummum bonum.

18 Et Deo tribuerunt nomen aquæ.
19 Boni ipsius natura est, ut ex alto descendat, & omnibus e ipsum communicet.
20 Aqua præ cæteris elementis bono assimilatur.
21 Aqua videtur elementis aliis alimentum suppeditare.
22 Aqua dum crassescit terra efficitur.
23 Aqua dum rarefit transformatur in aerem.
24 Aqua multum attenuata ignis efficitur.
Volucres ex aqua sunt procreatæ.
Balena miræ magnitudinis.
25 Aqua omnibus creatis rebus se ipsam communicat.
26 Vas illud quo hauritur aqua, vocatur Cimbrica lingua Aher.
27 Scapha, et nauicula dicitur cimbrice Ac-hat.
28 Acheloi nomen pro qualibet aqua sumitur.
29 Acheloth cimbrice significat caput aquarum.
30 Bacchus pro vino capitur.
31 Mars pro bello.
32 Achelous flumen.
33 Apud Cimbricos Ah-ic-idem est, quod, si haberem.
34 Salernum aquis abundat.
35 Aqua secundum aliquos pro materia capitur.

36 *Oceanus ſecundum Homerum principium dicitur rerum omnium.*
37 *Aqua obnoxia frigori, & mutationi ſubiecta.*
38 *Aqua ſimilis materiæ primæ.*
39 *Aquæ nomen a uoce quapiam græca deſcendit.*
40 *Aqua ſecundum Grammaticos, quaſi æqua dicitur.*
41 *Aquæ nomẽ, varie ſcribitur ab Hebræis, Chaldæis ac Græcis.*

CAPVT SECVNDVM.

PRincipio hoc nomen, aqua, vnde deductum ſit, quaue de cauſa impoſitũ, antequam aliquid de ipſa benedicenda dicamus, declarare operæpretium duximus. 1 † Omittẽtes igitur opinionem Varronis in 4. de ling. lat. dicentis, lympham (quod nomen aquæ itidem eſt) a lubrico caſu aquarum appellatam, cum nos proprium peculiareq. eius nomẽ, 2 non quæ multifariã dicantur, interpretemur † Aquã à qua iuuamur, & omnia iuuantur (ex Sexti Pomp. ſententia) dicimus nominatam. Idem quoq. Plutar. cenſuit in quæſt. An aqua ſit vtilior igne. Hęc autem aquę denominatio, videtur rationi admodum conſen- 3 tanea. †Etenim aqua ipſa adeo hominibus, animantibus, agrisq. omnibus eſt neceſſaria, adeo eſt profi-

cua

cua iis, quæ vegetantur, ſentiunt, atq. intelligũt, adeo demum ſanitati, conſeruationiq. omnium, quæ inſtaurantur confert, vt merito à qua iuuamur, credatur nuncupata, ideſt à qua non mediocres percipimus vtilitates. Cæterum maioris hanc fecit Thales Mileſius, vt refert S. Iuſtin. martyr in ſermone exhortator. ad Gent. & Lactan. cap 5. lib. 1. Seneca lib. 3. natural. quæſtio. cap. 12 qui cenſuit ex aqua, tamquam ex materia conſtare omnia, illamq. fuiſſe rerum omnium principium: vnde Latini etymon conficientes dixerunt ideo aquam quaſi † à qua nata ſunt omnia, dictam, ex quo, non modo eam productis, creatisq. rebus prodeſſe, ſed ad creanda, producendaq. concurrere, nec poſſe ſine ea creari quidquam liquido conſtare credidit. Ex hoc igitur digniori, præcipuoq. effectu autumant appellatam. † Ea enim a multis, vt infra dicetur, autoribus principium, cauſaq. generationis, licet falſo, credita eſt. Quæ omnia Mileſij opinionem belliſſime exornant † dicentis, ex aqua Deum cuncta formaſſe. Si quis vero obijciat non videri hanc appellationem recte illi inditam, ſed quod ab ea potiſſimũ iuuemur, cum illud manifeſtum ſit, ac veriſſimũ, ad rerum generationem, non ſolam aquam concurrere, reſpondendũ ſane arbitramur. † Quod quamuis ambigi non poſſit ea, quæ generantur, ex ſola aqua minime generari: tamẽ in rerum generatione manifeſtius quodammodo aqua ipſa inſpicitur: ſi enim animantia intueamur, non ne eorum ſemen liquidum, pro-

fluensq.

fluensq. instar aquę apparet? quod fuit in causa, vt Thales omnium rerum principium aquam poneret. Inanimantium vero semina, etsi non ita fluant, tamẽ anteaq̃ aliquid ex eis generetur, corrumpuntur, & sic profluentia fiunt, quamdamq. materiam aquę prę se ferunt. Iure igitur aquam quasi ex qua nata sint omnia appellatam dici potest, ex eaq. saltem parte, qua absque dubio aqua concurrit, recte dictum putamus.

8 † Credendum nihilominus, vtramq. deriuationem

9 esse bonam; ex ijs, quę considerat † Ioan. Gorop. Beca. proprietatum, naturęq. nominum perquisitor egre-

10 gius lib. 6. Hermat. Vbi contendit † linguam Cimbricam esse primam omnium, cum eius vocabula talem sensum contineant; vt eorũ proprietatem, vimq. demonstrent, & ab ea cętere linguę, quamuis aliqua ex parte corruptę, ducant originem, licet in hac re Patrum omnium sententię, a quibus discedendum om-

11 nino non est, contradicat. Dicit ergo Becanus † aquã ab, ac, quod Cimbrica lingua fontem significat, non alia de causa deriuatã, quam quod ea plurimis rebus optima sit, ideoq. aquam latine dictam; quamquam & Latini antiqua scriptura Acam scripserint, sicut & loci, pro loqui; coad, pro quoad; & cotidie, pro quotidie, vt testatur M. Ant. Muret lib. 4. varia lectio. cap.

12 14. Quemadmodum ὕδωρ Gręce, Latine aqua, † ab hud-oor verbo Cimbrico, idest custodię origo. Quod igitur dicatur ὕδωρ custodię origo, succedit interpretatio Festi, scilicet à qua iuuamur, ita creationem rerum intel-

13 intelligentis,† cum omnia in ſua eſſentia, & ſtatu per aquam cuſtodiantur, vt inquit Becanus. Quatenus autem, ac, ideſt fons, nũcupetur; poterit aliqua ex parte principium generatioq. rerum iuxta Thaletis ſententiam ſignificari. Et ſenſibili quidem ratione aqua appellatur fons, ideſt, ac: eſt enim ea, vt paulo antea indicatum eſt, ad res creatas & creandas quoq. admodum excellens atq. vtilis; ita porro, vt cuiq. id ſit per-
14 ſpicuum. Vt bene conſiderauit Becanus his verbis:† *Quid ſitientibus plantis pluuiæ, quid vel ſolis, vel laboris, vel febris ardore toſtis fontes ſint & gelidi riui, quid coquis, & medicis, & omnibus deniq. hominibus ad diuerſiſsimos vſus aquæ præſtent, qui neſcit, is quid ſcire poſsit ignoro. Quantum commoditatis flumina, quantum maria, quantum reducti ſinus, quantum freta, quantum ingentes lacus mortalibus vtilitatis apportent, qui expendere, & ad calculum vocare velit:*

Lybici velit æquoris idem
Diſcere, quam multa Zephiro turbentur arenæ;
Aut, vbi nauigijs violentior incidit Eurus,
Noſſe, quot Ionij veniant ad littora fluctus.

Parum ab hac deriuatione receſſit Pindarus, quãdo
15 ἄριστον μὲν ὕδωρ † ideſt aquam, bonum dixit. Quod & multomagis confirmare videtur Rabbi Salom. ad
16 Gen. aſſerens, nunquam verba illa: † *Vidit Deus quod erat bonum*; nec primo, nec ſecundo die dicta fuiſſe, ſed tertio, poſt opus creationemq. aquarum conſummatam: & ideo Orphici, & Symbolici contemplatores ſum-

17 ſummum † bonum, ſiue omnium bonorum Oceanũ factricem, ſeruatricemq. omnium aquã dixere: quod animaduerterũt illi, quotquot ex eiſdem fontibus bi-
18 berunt, cum, licet craſſe, naturali ſenſu ducti, † ſymbolice aquam Deo tribuerunt, quod ei, quid per aquã
19 ſignificaretur, conueniret. † Et ideo ſicut boni ipſius ea eſt natura, vt ex alto ad ima deſcendat, & ex infimo loco omnia ſurſum educat, & generatim ſe omnibus
20 communicet; ita inter elementa † aqua ex alto deſcendit, & rurſus per halitus attollitur, & in copioſiſſima flumina effunditur, atq. omnibus ſeſe largiſſime communicat. Nec ſolum omni planetarum, atq. animan-
21 tium generi alimenta ſuppeditat, † ſed quodammodo
22 ipſis etiam elementis; † dum craſſeſcens, terra fit; † ra-
23 reſcens, aer: quod Gregorius Niſſenus cap. 4. de elemen. appellauit λεπτωμερέστερον, & in maiorem ſubtilita-
24 tem attenuata, † tranſit in ignem. Sed & volucres ex aqua fuiſſe procreatas, canit Eccleſia in Veſperis fer. v. ex B. Ambroſio.

Magnæ Deus potentiæ,
Qui ex aquis ortum genus
Partim remittis gurgiti,
Partim leuas in aera.
Demerſa, &c.

Quod & docuit etiam Picus in Heptaplo, lib. 7. cap. 5. Et licet terra gigantes miræ magnitudinis cæteraq. huiuſmodi monſtra proferat: An non aqua vel vnam immanem balenam parit, quæ cætera aquatilia

contemnit,ſeq pro maris tyranno gerit? Cuiuſmodi ſexcentorum pedum longitudinis,& trecentorum ſexaginta latitudinis flumen Arabiæ intraſſe ſcribit Plin.lib.9.& lib.32.cap.1.quod & adnotauit Genebrardus in Pſal. 103 num.29. Sed ad ſummam aquarum vtilitatem & neceſſitatem redeuntes, nec herbæ, nec radices,nec arbores,nec arborum fructus, nec ſeminum aliquod genus, abſq. aqua creſcere poteſt,aut 25 nutriri. † Vnde neceſſario colligimus,omnibus ſe aquam communicare, & citra eius cuſtodiam nihil ſeruari,aliq. poſſe.Inquit etiam Beca.Aher,Cimbrica 26 lingua,†vas notari, quo aqua hauritur. hinc apud Græcos ἦχος & ἄκτος & ἀκάτιον. Quod etiam Cimbrice, 27 †Ac-hat,ideſt,aquam tenens,quod & ſcapham,nauiculamq. ſignificat.Ea enim in aquis,& ſe ipſam tenet, & vectores,& itidem omnia,quæ per aquas portantur. 28 †Hinc Acheloi nomen pro quauis aqua, vt docent Macrob.& Seruius,qui eum Oceani, & Tethios filiũ faciunt,poni videtur. Etenim in Cimbrica lingua 29 †Ac-hel hot, ſignificat altum aquæ caput, ſiue excelſum aquarum principem. Quemadmodum ergo 30 † Bacchus pro vino,† Mars pro bello; ita Achelous 31 pro aqua a poetis dicitur,Deo pręſide,pro eo,cui præeſt collocato.Hinc,Virg.in Georg.1.

Poculaq. inuentis Acheloia miſcuit vuis.

Id enim vel antiquum verbum eſt,vt ſenſit ibidem Prob.vel primus,qui poſt diluuiũ erupit fluuius,ſic eſt appellatus, ac propterea fluuiorum princeps; vnde

Ache-

Acheloides Nymphæ, Col. lib. 10.

Hinc vos Pegasidum comites Acheloides oro.

32 Eadem itaq. ratione † flumen Aetoliam ab Acarnania dirimens, Acheloi nomen accepit, quod illius terrarum tractus fluuiorum princeps esset. Subdit 33 quoq. idem † Beca. ha-ic, idem esse, ac si dicas, si haberem; quod propriũ est eius, qui vehementer desiderat. Si quis enim sitiens caret aqua, habere eam maximopere cupit. Ideo ha-ic pronunciat, quasi maximo 34 desiderio feror, dicere cupiat. † Quo desiderio Salernum nõ sane æstuat, nimirum quia præclaro tamquã ad vitam necessario elemento, & eo quidem nitidissi-35 mo ciuitas ipsa copiosissime redundat. † Multi præterea aquarum symbolo materiam intellexerunt: ideo 36 Homerus (quod & a maioribus accepit) † Oceanum omnium exordium esse dixit, eo quod aqua nec per se 37 terminetur, & a calore sit quammaxime remota, † vtpote summo frigori obnoxia; & præterea subiecta per-38 petuæ mutationi a rebus externis afferendæ: † quibus rebus materiam ipsam, quam Philosophi primam dicunt, egregie oculis subiecit, nec aliter Thaletis aqua intelligenda, vt præclare ludit idem Beca. lib. 11. Hieroglyph. quod & ex Pici sententia sumptum videtur. 39 † Præterea nomen aquæ ab antiqua quadam voce græca, à qua similiter, & Acheloi nomen esse deductum ex præcitato Virgilij loco, & Probi in eandem interpretatione asserit expresse Iul. Cæs. Scalig. cõtra Card. 40 in exercit. 325. cap. 11. † vel simplicius etiam loquen

do ſecundum Grammaticos, aquam quaſi æquam, aut æqualem dicemus. Ea enim niſi a ventis agitaretur, nihil prorſus ab omni parte eſſet magis æquale.

41 Scribitur † tandem aqua ab Hebræis, vt & hoc obiter moneamus, Maim מַיִם a Chaldæis ܡܝ̈ܐ Maià, a Græcis ὕδωρ torrens, ab Hebręis נחל. 1. Reg. 15. a Chaldęis [illegible] rghelto, a Græcis χείμαῤῥος gurges aquarum, ab Hebræis שִׁבֹּלֶת Pſalm. 69. a Chaldæis [illegible] Soomarto, a Græcis δίνη ἀμπώτις fons, ab Hebræis מעין vel עין 3. Reg. vlt. a Chaldæis [illegible] a Græcis κρήνη Piſcina, lingua Hebræa בְּרֵיכָה 2. Reg. 2. Chaldæa [illegible] fsuino, vulgo, Conſerua d'acqua, Græca κολυμβήθρα 4. Reg. 18. Aquæductum Hebræi dicunt תעלה. tehalah Chaldæi [illegible] agud maià. Gręci ὑδραγωγὸς 4. Reg 20. Abyſſus, Vorago Hebraice [illegible] Pſa. 69. Chaldaice [illegible] Hauto. Græce χάσμα, Luc. 6. Mare, Chaldæi dicunt [illegible] Iammi Hebræi ים Pſal. 83. Græci θάλασσα. Magnum flumen ſcribunt Chaldæi [illegible] Haim naor, & aquã haurire [illegible] Giubo: Græci autem ὑδρεύεσθαι. 1. Reg. 7.

Hæc de nominis etymologia: nunc ad dignitatẽ, & excellentiam aquæ tranſeamus.

ARGVMENTVM.

Quæ nam de aquæ excellentia Ethnici Sapientes senserint.

RERVM SVMMAE.

1 Semen cuiusq. rei humidum est.

2 Calido viuimus, humido nutrimur; vulgare dictum.

3 Stellas a nubibus Oceani generatas, Poetæ credidere.

4 Aqua secundum Hesiodum, chaos dicitur.

5 Iuramentum validißimum per aquas, Poetarum Dij præstabant.

6 Nonnulli Poetarum legerunt libros Moysi.

7 Vulgo creditur, Platonem vidisse libros Moysi: & quid circa hæc sentiat D. Augustinus.

8 Quod Moyses a Deo leges acceperit Iudæis promulgandas, fatetur Diodorus Siculus.

9 Animam hominis aquam esse dicebat Hippon.

10 Aqua nõ est anima, sed animæ ministrat uires.

11 Thales, vnus ex septem Græciæ Sapiẽtibus primus fuit, qui Sapiens diceretur.

12 Thaletis opinionem de aqua catholice interpretantur aliqui.

13 Thales Milesius, quando floruit.

Aquam

14 *Aquam fuisse principium rerum omnium plurimi testantur ex sententia Thaletis.*

15 *Qui tantum aquæ non tribuunt, fatentur tamen illam cæteris rebus præferendam.*

16 *Aquam commendat Vitruuius.*

17 *Aqua optima secundum Pindarum.*

18 *Aquam commendat Galenus.*

19 *Aqua simplicissimum medicamentum.*

20 *Aqua maximi est nutrimenti.*

21 *Populi arbores.*

22 *Populi plantæ aquarum amicissimæ.*

23 *Aqua confert ad vitam producendam.*

24 *Bracmanos diu vixisse, quia aquam bibebant.*

25 *Syrij etiam, & alij plures eadem ratione longæui.*

26 *Abstemij ad studia, & ad res inueniendas aptissimi.*

27 *Nostra sapientia vino tabescit.*

28 *Insignes multi viri aquam biberunt.*

29 *Demosthenes laudatur, quod aquam potaret.*

30 *Aquam bibentes non laborant vertigine.*

31 *Aurum igne nobilius, neutrum vero nobilius aqua.*

32 *Chaos secūdum Hesiodum ante omnia extitit.*

33 *Chaos multi aquam interpretantur.*

Illud

34 *Illud altero præstantius est, quo magis vtimur.*

35 *Amicus ille dicendus, cuius animum omni tempore propensum habemus.*

36 *Ignis sæpe molestus.*

37 *Aquæ vsus omni tempore necessarius.*

38 *Defuncti homines* ἀλιβαντας *græce dicũtur, idest sine aqua.*

39 *Præstantius dicitur id, quod est antiquius.*

40 *Aqua naturæ donum.*

41 *Aquæ inuentor incognitus Ethnicis.*

42 *Maioris est vtilitatis id quod incommodum, aut detrimentum non affert.*

43 *Id magis prodest, quod parabilius est.*

44 *Ignis copiam maiorem habent diuites, quam pauperes.*

45 *Id vtilius credendum est, quod cum alio copulari potest.*

46 *Aquæ natura calida salubriores, & ad curationem aptiores.*

47 *Aquæ elementum cæteris omnibus imperat.*

48 *Aqua maris quintum elementum secundum Plutarchum.*

49 *Mare nisi fuisset, homine nihil ferocius esset.*

50 *Vinum, fruges, & literæ mari sunt acceptæ referendæ.*

Mare

51 Mare quodammodo humanum genus ab imperitia dicitur vindicasse.
52 Aqua igni præferenda videtur.
53 Mare diuinum appellauit Homerus.
54 Mare diluere omnia hominum mala, dixit Euripides.
55 Mare appellatur diuina scriptura, secundum S. Ambrosium.
56 Poetæ comparant disciplinas omnes aquis, & fontibus.
57 Aqua in somnijs mysterium habere solebat apud Gentiles.
58 Aqua laudanda, quod vinum temperet.
59 Quis fuerit primus auctor, aquam vino miscendi.
60 Græcari, Prouerbium.
61 Auctor miscendi aquam cum vino, fuit cognomine vocatus Cerasus, quæ vox significat, misceo.
62 Declaratur Virgilij carmen:
Poculaq. inuentis Acheloia miscuit vuis.
63 Vinum dilutum, quomodo dicitur a Rabinis.
64 Explicatur locus Cant. 7.
65 Luna plena quomodo dicitur à Rabinis.
66 Pulchritudo vestis ex rotunditate censenda.

Nili

67 *Nili aqua fuit in thesauris Regum Babyloniorum.*

68 *Persarum Rex abstemius, non bibebat nisi aquam ex flumine Choaspe.*

69 *Philadelphus secundus Ægypti Rex, Nili aquam maxime venerabatur.*

70 *Eius filia Berenix aquam Nili solam bibebat.*

71 *In templo Clarij Apollinis sacerdotes, aqua assumpta futura prædicebant.*

72 *Diuersorum populorum sacerdotes, aqua epota vaticinabantur.*

73 *Lympholenti, & vinolēti ventura præuident, iuxta Gentilium sententiam.*

CAPVT TERTIVM.

AQuæ pręstantiam, atq. excellentiam antiquissimi philosophi adeo intellexerunt, vt propterea Thales Milesius, vt & supra meminimus, vnus è septem, Græcorum sapientissimus, quem Arist. lib. 1. Met. dixit principem speculatiuæ philosophiæ, dixerit, aquā esse rerum omnium principium, à quo 1 nata sunt omnia, † cōsiderans forte semen cuiusq. rei, vt pote hominis, esse humidum, nullumq. posse, quod 2 humidum non sit, nutrimentum reperiri, † ex iam tri-

to illo pronunciato; Calido viuimus, humido nutri-
3 mur. Ideoq. ſtellas, & omnia a nubibus † Oceani dixit generata ſecundum Homerum 14. Iliad.

ὠκεανοῦ ὥσπερ γένεσις πάντεσσι τέτυκται. ideſt, *Oceani, qui generatio omnibus factus eſt.* vel ſecũdum aliorum tranſlationem:

Oceanus, de quo primum ſunt omnia nata.

4 Id quod Heſiodus videtur ſenſiſſe; qui † aquam in ſua Theogonia Chaos vocauit, dicens:

ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ' αὐτὰρ ἔπειτα γαι εὐρυστέρνος. quos & Virg. imitatus eſt in 4. Georg. Oceanum patrem rerum. cui Thaletis opinioni adhæret Hippo, ſecundũ Ariſtot. 1. Met. cap. 1. Quam rem totam præclare S. Thomas exponit eodem in loco in lect. 4. Dicebant
5 quoque, † ideo a priſcis poetis fingi Deos, cũ ſe quid ſanctius promittebant ſeruaturos, per ſtygiam paludem iurare: Et quid, ſi dixerimus eos, aut ſecreta Pa-
6 trum traditione, † aut ex libris Moyſi, aut aliquo Sybillino oraculo veram rerum creationem cognouiſſe, vt in Gen. 1. *Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas:*
7 *& producant aquæ reptile animæ viuentis?* † Quod autẽ Plato viderit libros Moyſi, creditur paſſim a vulgo litteratorum: quamuis S. Auguſtinus ab hac ſententia 8. de ciuitate Dei, cap. 2. eatenus diſſentiat, quatenus vult Platonem libros ipſos Moyſis minime legiſſe; ſi quidem tunc in Græcam linguam non erant tranſlati, ſed potius per interpretem, vt Aegyptias ita
8 Hebraicas ſcripturas percepiſſe; & quod † a Deo leges

acce-

acceperit Moses Iudæis promulgandas, fatetur vel in-
uitus Diodorus Sicul. lib. 1. cap. 5. sicut præclare ad-
uertit Guido Fabritius Boderianus in epistola præ
ambulari ad tomum quintum Bibliorum Regiorũ.

9 † Animam quoque hominis aquam esse dicebat iti-
dem Hippo, vt refert Nemesius lib. 4. de natura homi
nis, Arist. 1. de anima tex. commen. 32. S. Thomas 1.
Met. lect. 4. litera G. cuius quidem sententia, si ad
animam rationalem referatur, omnino improbanda
est, Catholicæ enim fidei repugnat, quæ animam, nõ
ex materia præexistenti, sed ex nihilo a Deo cum in-
funditur, creari ex Patrum sententia docet. Hanc vero
Hipponis opinionem catholice acceptam magis ve-
risimilem reddere videtur Greg. Nissenus cap. 1. in
lib. de anima, † cum censeat aquam vires hominis
ministrare: quod si ita intelligamus, nõ omnino Tha-
letis opinio est contemnenda, qui non modo vnus è
11 septem, vt dictum est sapientibus Athenarum, † sed
12 & primus fuit, quem sapientem dixere; imo † videtur
eam catholice interpretari eodem plane modo Nico-
laus Loridanus philosophus in libello de reuersione
animi in cælum, fol. 10. & 11. sic intelligens illud
Moysis: *Spiritus Domini ferebatur super aquas:*

13 † Floruit autem Milesius Thales, si Hebræorum sup-
putationem sequamur, anno a mundo cond. 3366.
secundum vero Theophilum Alexand. 5035. Olym-
piad. 45. quando iam destructa Hierosolyma Iudæi
Babyloniam ducebantur captiui, vt asseuerat Feuar-

dentius in additionibus ad Irenæum contra hæreſes
14 lib. 2. cap. 19. De hac vero Thaletis ſententia, † aquã eſſe rerum principium (quamuis reprehenderetur ab Ariſt. qui ſymbolicam aquam non cognouit) agunt Clem. Alexan. lib. 1. Stromat. Tertullia. aduerſ. Marcionem lib. 1. Irenæus aduerſ. hæreſ. lib. 1. cap. 5. Iuſtinus martyr in admonit. gent. Euſebius de præparat. Euangel. lib. 1. cap. 5. Lactantius firmi. lib. 5. cap. 1. & lib. 2. cap. 10. Gregor. Niſſen. in lib. de elemen. cap. 4. Auguſt. de ciuit. Dei lib. 8. cap. 2. & ex Ethnicis ſcriptoribus Cic. de natu. Deo. lib. 1. Plutar. de placit. philoſopho lib. 1. cap. 3. (ſi tamẽ Plutarchi liber eſt.) Vitruuius lib. 2. cap. 2. Galen. in lib. de ſenten. philoſophorum. Auſoni. in ludo ſapien. vbi inquit: *Mileſius Thales aquam, qui principem rebus creandis dixit*. Et quamuis priſcorum multi, prout & Chriſtianorum plerique omnes, non ſint plane Thaletis opinionem
15 ſequuti, † aquæ tamen plurimum tribuentes, eam cæteris rebus omnibus præferebant. Vnde Vitruu. lib.
16 8. cap. 4. Nulla, inquit, † ex omnibus rebus, tantas habere videtur ad vſum rerũ neceſſitates, quantas aqua: ideoque omnium animalium natura, ſi frumenti fructu priuata fuerit, arbuſtiſue, aut carne, aut piſcati, aut etiam qualibet ex ijs aliquis rebus eſcarum vtendo, poterit tueri vitam; ſine aqua vero nec corpus animalium, nec vlla cibi virtus poteſt naſci, nec tueri, nec pa
17 rari. † Ideo Pindarus aquam dixit optimam, Ode 1. Olym. in prin. ἄριστον μὲν ὕδωρ idest, *Optima quidem aqua*.

&

&in Ode 3.Olymp. εἰ δ' ἀριστεύει μὲν ὕδωρ. Aqua enim, vt præ cæteris,virtute eminet,ſic ad iuuandum eſt admo dum opportuna(vt ex eiuſdem Pindari ſentẽtia, aſſerit Ariſt.lib. 3.Rhet.Galen. quoque lib. 1. ſimpl. me-
18 dicam.c.4.in prin. *Aqua*, inquit, *eſt conuenientiſſima omnibus hominib.tum ſanis,tum ægrotis,& ad uitam maxi*
19 *me neceſſaria.* Et in lib. de affect. rerum. † *Id*, inquit, *eſt mundanorum,& ſimplicium medicamentorum unum,ex quibus uniuerſis tota noſtri corporis conſtitutio conflata eſt.*
20 † Maximi nutrimenti aquã eſſe,teſtatur Homer.lib. 17.Odiſſ.vbi dicit ἀμφὶ δ' ἄρ' αἰγείρων ὑδατοτρεφέων ἦν ἄλσος Ideſt: *Circum autem populorum aqua victitantium erat*
21 *lacus*. † Quamquam & Homerum non de humanis populis dixiſſe,ſed arboribus illis,quæ populi appellã-
22 tur,† cum ſit illa planta aquarũ maxime amica,cenſet prẹter aliorũ opinionẽ Tiraq.in lib. de nobilitate, dũ de aqua loquitur cap.31.nu. 185. & ante ipſum obſeruauit Athenęus lib.2.dipnoſophiſt.cap.2.in princ.
23 Lucian. quoq. in ſuis Macrob. † *Per aquam*, inquit,
24 *vitam produci,ac propterea Syrios ad tercentum annos ui*
25 *xiſſe:* † Bracmanos itidem longiſſime, cum nihil præter aquam bibant; quod & refert Suid.in verb. Bracmani,& alij prolixius: nec alia, niſi quod aquam bi-
26 bant ratione ducuntur. † Solos abſtemios aptos eſſe ad ſtudia,rerumque inuentionem dicebat Eubolus,
27 † noſtramque ſapientiam vino,ſcribit Athenęus loco
28 iam citato,hebeſcere. Idẽ Plin.lib.23.cap.1. † ideoq. reperti ſunt multi virtutibus inſignes, nihil præter

aquam poti, vt Theodosius Lariss. referente Philarco Demosthenes, Philinus, Glauco, Anchemolus, Moscus philosophi, Lamprus Musicus Moschius, Polemon Academicus, Diocles Peparetius, & pleriq. alij.

29 †Demosthenem vero aliquid compositurum in hæc verba iocari solitum legimus: *alios dicere in aqua, Demosthenem vero scribere in aqua:* Sic Libanium Sophistam in Demosthenis laudem testatur: Lucianum quoque scimus aquam bibentem apud Plutar. in lib. de decem orat. Abstemium quoque legimus Apollonium Tianæum fuisse, qui vt asserit Philostratus, 30 qui illius vitam cõscripsit, dicere † solitus erat, bibentes aquam nunquam vertiginis morbo laborare, somnique esse quam leuis. Nec mihi quidem digna, quæ prætermittantur hæc præclara Plutarchi verba videntur in quæstione illa: *An aqua sit dignior igne,* quæ citat etiam Cæl Rodig. lib. 3. antiq. lect. cap. 12.

31 *Pindarus,* inquit, *nihil aqua præstãtius esse censuit.* † *Aurum vero cum igne conferens, ex contrario posteriores huic* 32 *defert: cum illo autẽ est, quod ab Hesiodo* † *chaos ante omnia extitisse commemoratur; maxime autem, cum nihil* 33 *aliud* † *Chaos, quam aquam plurimi interpretati sint: nam Chaos, quæ vox diffussionem notat, & Græcis est Clysis, eo quod & fluere, & fundi possit, dictũ est. Mox vero princi-* 34 *pio perspicuum esse, & inter omnes constare video.* † *illud altero vtilius, & præstantius esse, quo & plurimum vtimur, & continenter atq. perpetuo opus habemus, neq. carere possimus, non aliter ac instrumentum, atq. supellex.*

Quem-

35 †*Quemadmodum etiam illum amicum nobis esse ducimus, atq. existimamus, cuius animum erga nos omnibus horis,*
36 *omni tempore propensum perspicimus.* † *At ignis sæpe molestus, sæpe à nobis reijcitur, tantum abest, vt continuo accō-*
37 *modatus esse posit. Aquam vero rursus contemplere* †*huius vsus non æstate modo, sed & hyeme necessarius. Ex hac nō minus ægri, quā integra valetudine vsum capiunt. Hæc noctu, hac interdiu vtilis, nec fere vmquam tempus*
38 *est, quo humana vita carere aquā possit.* †*Quapropter vita functos Græci,* ἀλίβαντας, *quasi sine fonte, sine humore, quod scilicet eo iam priuati, atq. ob id mortui sunt.* Tum deinde:

Atque sine ignis vsu multa quandoq. fuere, verumtamen nullum, vt opinor, tempus memoraueris, quo sine aqua mortalibus vitam degere licuerit. Nam ab initijs, & vel
39 *lut ab ipsis humani generis radicibus* † *id præstantius, vtiliusq. iudicatum est, quod reliquis; quæ temporis ordine posterius sunt inuenta, prius vsurpatum fuit. Porro manife-*
40 *stum est,* †*ipsam aquā naturæ donū esse, & quidem necessarium: cum interim ignem homini certamina, machinationesq. præter necessitatem omnem reperere. Itaq. neq. Deorum, neq. Heroum veterū illorum quisquam inuentionem*
41 *huius sibi sumere potest.* † *Quando enim illa apud homines esse cœpit, dicas mihi velim; protinus creatis omnibus, extitit & illa, & vt procreari possint omnia, adiumentum attulit.* Et paulo post:

Absque aqua neque commode, neque omnino viuere licet. Inferius vero, sine aqua, neque terrestre, neque aqua-

tile

tile, neque volatile vllum viuere posse perspicuum est.
42 *Tum quoque maiorem afferre vtilitatem id credendum, a quo, neque incommodi, neque detrimenti quicquam accipi potest. Quo quidem nomine vt ignis propter perniciem pessime audit, ita aqua plane est a culpa ista remota. Quin*
43 *etiam cum duo nobis proponuntur, nemo †illud magis prodesse, quod parabilius est, & sine apparatu aliquo magno de se vsui est, inficiatus fuerit. Quod ab igne emolumentum*
44 *expectas, opus est impensa, materia opus est.† Quamobrem eius copia maior apud diuites, quam egenos, Reges, quam priuatam degentes vitam. At hac humanitate prædita est aqua, quod ob æqualitatem, qui istam quærunt, non instrumentis, non machinis indigent. Est enim huiusmodi bonum, quod nullius auxilio, quoad vtilitatem opus est. Tandem*
45 *præterea ex duobus, †id quod cum altero consociari potest; prodesse magis credendum est. At cum humido, igni neque societas est, neque si esset, vtilitatis fructum præbere aliquẽ posset. Econtrario aqua etiam cum igne coniuncta vtilita-*
46 *tem habet. Nam † aquæ, quæ natura calent, & salutares sunt, & ad curationem morborũ adhibentur. At huiusmodi ignem (ni fallor) inueniri non licet.* Hæc omnia Plutarchus generatim de aqua, cuius quidem dignitas potest ex Plinij auctoritate comprehẽdi, cap. *1*. lib. *31*.
47 Vbi inquit: † *Quippe hoc elementum cæteris omnibus imperat, terras deuorant aquæ, flammas necant, scandunt in sublime, & cælum quoque sibi vendicant. Quid esse mirabilius potest aquis in cælo stantibus?* Quem locũ Alex. Piccol. quoq. in tract. de magnitudine aquæ, & ter-

ræ cap. 1. & 2. recensuit. Quod si speciatim de maris
48 aqua tractemus, tanti† eam fuisse æstimatam a Plutarcho ibidem legimus, quod eam quasi quintum elementum existimet, dicens: *Est id autem mare, & quidem reliquis omnibus, cum aliorum, tum in primis commerciorum gratia haud minus vtile. Nam fuit vita nostra aliquando agrestis, & nulla rerum collatione mutua familiaris, cum elementum quintum istud nos coniunxit, & perfecta omnia reddidit. Etenim & suppeditatione bonorum, & mutua commerciorũ pertractatione, hominum consociatione, communitate, et necessitudine recte instituit. Heracliti dictum extat, nisi sol esset, profecto quidem esset nox: atq.*
49 *ita nobis dicere conuenit,† nisi fuisset mare, nullum omnino esset animal, quod cum hominis feritate comparari posset.*
50 *† Iam illud ab Indis in Græciam vites, & Græcia frugum vsum his, qui transmarinas regiones habitant. Ex Phœnicia quoque litteras, vt obliuioni per memoriam subsidio esse possent, conuexit. Ita non modo vinum, frugesque com-*
51 *portauit: sed & ab imperitia, & ruditate genus humanum,*
52 *bona ex parte vindicauit.† Ecquis ergo non præferat vtilitatis ratione igni aquam, cum & ad elementa vnum adiecisse videatur?* Eandẽ maris aquã Paul. Egin. lib. 7. c. 3. Plin. lib. 31. cap. 6. num. 20. Diosc. lib. 5. cap. 12. sum-
53 mis laudibus tollũt: ideo Homerus lib. 5. Iliad. † Mare diuinũ esse dixit. Euripides vero, cũ in Aegyptũ cum Platone naui adueheretur, & in morbũ incidẽs, maris aqua sacerdotũ consilio lotus curaretur, in recuperatæ valetudinis memoriã, hoc inter cętera carmẽ reliquit:
55 θάλασσα κλύζει πάντα τ' ἀνθρώπων κακά.† *Mare diluit omnia*

hominum mala, vt Diog. Laert. in Platone, & Eustath. interpres Græcus lib. 1. Iliad. referunt. Iam sanctus Ambros. diuinam scripturam appellauit mare lib. 7. epist. 44. in 3. tomo, eamque velut mare habere sensus profundos, altitudine propheticorum ænigmatũ, in quod quidem multa introierunt flumina, nempe sermones sancti, qui animos audientium spirituali quodam potu irrigant; quibus etiam imbribus affluenter omnes abluimur, quicumque Christianam sequimur institutionem. Antiquitas demum tota sciẽ-
56 tias omnes, pręcipue vero poetarũ, † disciplinã aquis comparauit. Hinc Pegaseus, hinc Castalius fons, hinc vndę Cæphisides, hinc Permessus, Ilissus, Termessusq. fluuij dicuntur; totamque, vt semel dicam, Aoniam aquis irriguam credidere, vt inquit Pier. Valer. in Hieroglyph. lib. 38. fol. 281. Multosque ex gentilibus
57 aquã ipsam † in somnijs magna habere mysteria, credidisse refert Suid. quibusdam carminibus adductis in suis hist. in verb. ὕδωρ. Nec inter cęteras aquę
58 laudes est omittendum, † vinum aqua ideo temperari, quod sine ea humanæ vitæ vehementer obesset.
59 † Primusque, id apud Græcos dicitur Melampus medicus, (cum antea parum biberent) docuisse. Vnde
60 illud est † vulgo dictum, Græcari. Licet Polyd. Virg. lib 3 cap. 3. de inuentoribus rerũ, id Staphilo Sisteni filio tribuat. idemque ante eum dixit Plin. lib. 7. cap. 56 anno a Mundo cõd. 2847. secũdum Genebrard. in sua Cronolog. par. 1. lib. 1. fol. 97. Meminit etiam

eius

eius Diodor. lib. 5. Sapphus autem primũ temperãdi vini autorẽ Acheloũ fuiſſe, ſcribit: Hinc illud Virg.

Poculaq. inuentis Acheloia miſcuit vuis.

Et quod docuit Macrobius lib 5. Saturnal. cap. 18. & concinne id quidem explicat Natal. in Mytholog. lib. 7. cap. 2. Iulius autem Higin. mixtionis huius autorem facit Oenæum Aetoliæ Regem; qui eam ob
61 cauſam fuit poſtmodum cognomine vocatus † Cera
62 ſus, quoniam vox κεράσω Græce ſignificat miſceo, † quo ſane tendit illud Virg. in præallegato verſu, prout ſentit Alcia. lib. 9. Parerg. ca. 2. quamquam aſſerat Plicto nicus eius rei autorem fuiſſe Melampodem, prout Staphilo dicebat. Sic enim intelligit Athenæus dipno ſophiſtar. lib. 2. cap. 2. In hunc ſenſum, cum Hebræi
63 † vinum mixtum יין מזג idest Taim Mazug appellent, videtur rem pulchram, ac perfectam ſignificare, & ſic accipiendum eſt, quod legimus ſcriptum in
64 Cant. cap. 7. † quem locum Loyſius Legion. ordinis S. Auguſtini interpretatur, mixturæ vino, licet alios vertiſſe dicat: Vmbilicus tuus crater Lunæ. In hebræo
65 enim legitur סהר † Lunam vero, quæ toto recreuit orbe, quam nos plenam dicimus, appellant ; סיהר michda, ideſt ad inſtar plenæ Lunæ rotundus eſt venter tuus: & ita, inquit ipſe, eſt venter tuus ſimilis crate-
66 ri rotundo, ac vini pleno: quoniam † quoad pulchritudinem in ventre hæc ſpectari ſolent, rotunditas, modicusque ac ſucciplenus tumor. Eundem locum ita exponit Montan. dicens, ideſt: *Vmbilicus tuus ſicut*

crater tornatilis, qui nunquam deficit mixtione. Septua ginta autem verſio eſt: *non indigens mixtione.* Vulgata vero, *nunquam indigens poculis.* Vatabli tandem: *qui non caret temperamento.* Ecce igitur, quanta dignitate Ethnici aquam præditam exiſtimarunt. Sed & certarũ aquarum dignitatem quandam innuiſſe videtur ali-
67 quot Regum vſus. Nam Reges Babylonij † aquam Nili, & Iſtri è longinquis, exterisque regionibus eductam, in ſuis theſauris perpetuo ſeruabant: imo vero Herodotus lib. 1. inducit Perſarum Regem Abſte-
68 mium, & quod magis eſt mirandum ait, † illum non aliam bibiſſe aquam, niſi ex flumine Coaſpe, quod ad Suſam vrbem fluit: ex quo etiam ſolus ipſe bibit, quem plurimi currus quatuor rotarum a multis tracti huiuſmodi aquam ferentes in vaſis argenteis ſequebantur. Declarat Cteſias Cnidius, quo aqua hæc regia ſequebatur: & quo in vaſis poſita argenteis afferebatur? eam leuiſsimam eſſe inquiens, & ſuauiſſimam. Scribit etiam Polybius, quod ſecũdus Aegypti
69 Rex † cognomento Philadelphus, cum filiam ſuam Berenicem Antiochio Aſſyriæ Regi deſpondiſſet, magnis impenſis curauit, vti Nili aqua ad eam afferretur
70 quotidie, † vt ſolius huius fluminis aquam filia ſua biberet. Nec omittendum eſt hoc loco, quod Vectius prętextatus apud Macrobium refert: eos, ſcilicet, quibus in templo Clarij Apollinis diuina effari permiſſum erat, aqua prius aſſumpta, rem peregiſſe. Plutarchus autem & aqua, & mero teſtatur Antiſtites quoſ

dam

dam apud diuersos populos sacra perficerẽ, ac deinde vaticinari: *Vt enim*, inquit, *vnolenti dicuntur prædiui vare, sic etiam lympholenti.*

Hæc & multa alia possunt de nobilitate & præstantia aquæ, secundum celebres, vetustisimosque autores considerari, qui quidem Ethnici fere omnes fuerunt, & absque fidei lumine. De quibus latissime Athenæus, & accurate scribit, qui lib 2. Dipnosophistarũ, cap. 2 ex professo tractat de aquis, de quibus iam quid Christiani sentiant, videamus.

ARGVMENTVM.

Quæ item sancti Patres, atque cæteri Christiani autores de aquæ præstantia docuerint.

RERVM SVMMÆ.

1. *Compunctio peccatorum aquis assimilatur in sacris litteris.*
2. *Aquæ septem præcipuas proprietates habent.*
3. *Aqua delet maculas.*
4. *Leæna cum adulterium committit, non redit ad leonem, nisi lauerit prius.*
5. *Ciconia post coitum se lauat.*
6. *Cygnus post coitum non capit cibum, nisi se prius lauerit.*
7. *Elephas singulis pleniluniis flumina quærit*

ad

ad se lauandum, eundemq. morē filios docet.

8 Aqua præbet viuendi vim.

9 Aqua fœcundissima.

10 Ægyptus sine aqua sterilissima est.

11 Siccitas per Eliam tollitur.

12 Aqua restaurat, & recreat animalia.

13 Cerui flumen ingressi velociores fiunt.

14 Aqua restituit languentibus sanitatem.

15 Medici solent sæpe bibendi licentiam ægrotis concedere.

16 Aqua extinguit ignem.

17 Aqua plurimum valet ad Ciuitates communiendas.

18 Babylonia munitissima ex fluminibus dicebatur.

19 Bethulia aquis abundans, munita & ipsa censebatur.

20 Autores multi recensentur, qui aquas laudauerunt.

21 Aqua dicitur mirabilis secundum S. Thomā.

22 Aqua sapore caret, vt per eam sapores cognosci possint.

23 Aqua facit, vt pauperes melioris conditionis existant, quam diuites.

24 Aqua vino præstantior.

Pa-

25 *Patriarchæ longæui inter cæteras causas, quia, vino caruerunt.*

26 *Noe vineam plantauit, & post eum non tam diu vixere mortales.*

27 *Firmamentum quid sit.*

28 *Aqua non fuit vnquam a Deo maledicta, sicut alia fuerunt.*

29 *Animalia fuerunt maledicta.*

30 *Christus saluator post Resurrectionem non comedit ex animalibus terrestribus, sed tantum de aquatilibus.*

Christus aquas sanctificauit.

31 *Aqua laudatur a beato Clemente.*

32 *Aquam laudat Card. de Cusa.*

33 *Terra est aquæ grossities.*

34 *Aqua vtilissimum elementorum.*

35 *Aquila renouatur in aquis, & quomodo.*

36 *Lachrymis renouari debemus.*

37 *Aquila sagacissima dum iuuẽtutem renouat.*

38 *Aquila inter alas pullorum coalescit.*

39 *Aquila viuit ex præda pullorũ, cũ renouatur.*

40 *Ceruus etiam renouatur, ad exemplũ Aquilæ.*

41 *Serpens renouatur ieiunio mediante.*

42 *Columbæ ex aquis prospiciunt venientem accipitrem.*

Aquam

43 *Aquam celebrat Tiraquellus.*

44 *Aqua plurimũ commẽdatur in ſacris litteris.*

45 *Dei opera magna ex parte circa aquas, aut in aquis facta leguntur.*

46 *Primum opus Dei ſuper aquis.*

47 *Poſt cõditam lucem ad aquas diuertit Deus.*

48 *Aquæ paradiſum terreſtrem irrigant.*

49 *Flumina quatuor irrigant paradiſum, & quæ ſunt.*

50 *Patriarcharum connubia, vt plurimum prope aquas.*

51 *Aqua licet creata non legatur a Deo,*

52 *Non eſt tamen credendum, quod Deus aquam non creauerit.*

53 *Hæreſis eſt tenere, quod aqua fuerit Deo coæterna.*

54 *Directorium Inquiſitorum laudatur.*

55 *Franciſcus Pegna vir doctiſs. & diſſertiſs.*

Quæ terrarum orbis partes per aquas immutatæ.

56 *Portæ duodecim ſunt in cæleſti Hieruſalem.*

57 *Portas decem habuit terreſtris Hieruſalem.*

58 *Portæ ciuitatis Hieruſalem, quomodo appellarentur.*

59 *Porta vna cæli dicitur in mari eſſe.*

Porta

60 *Porta Capena Romæ celebris propter aquam.*

61 *Aqua Mercurij Romæ fuit antiquitus.*

Nundina Dea quæ apud Romanos.

62 *Aquæ nomen tam in bonam, quam in malam partem accipitur in ſacris litteris.*

63 *Aqua refertur interdum ad diuinam ſcripturam.*

64 *Mara, ideſt amaritudo ſcripturarum.*

65 *Aqua ſignificat quandoque mortem, aut eius periculum.*

66 *Moſes propheta eximius ex aqua nomen accepit.*

67 *Mois apud Ægyptios aqua dicitur.*

68 *Moſis nomen debet ſcribi, & pronunciari biſſyllabum.*

69 *Haurire aquam quid ſignificet in ſcriptura.*

70 *Aqua pro populis accipitur in ſcriptura.*

71 *Princeps debet paſcere populum cibis, & aquis optimis.*

72 *Aquæ claræ ſignificant, homines virtute præditos.*

73 *Cameli aquas limpidas turbant, ne propriam turpitudinem videant.*

74 *Aqua ſignificat affluentiam bonorum, & gratiarum.*

75 *Aquæ amaræ dulces fiunt propter petram.*
76 *Populi sunt a Deo geniti.*
77 *Aquæ, sonitum, & strepitum significant.*
78 *Aquæ sacræ ex latere dextro templi.*
79 *Aquæ doctrinam Saluatoris significant.*
80 *Aqua oblata per Christum Samaritanæ, quæ fuerit.*
81 *Aqua sapientia, secũdum Poetam Florentinũ.*
82 *Apostoli appellantur nubes.*
83 *Prophetiæ, et oracula difficillimæ explicatiõis.*
84 *Aqua verbum Dei.*
85 *Aqua dicitur gratia Spiritus sancti.*
86 *Aqua pro virtutibus capitur in scriptura.*
87 *Hypocritarum quæ uidentur uirtutes, nõ sunt perennes.*
88 *Multa in sacris litteris capiuntur in bonam, & in malam partem.*
89 *Sephira, in Deo.*
90 *Cohemah, sapiẽtia, misericordia, pietas, gratia.*
91 *Ionas ingreditur aquas.*
92 *Ionas re, & nomine columba.*
93 *Mare Tharsis secundum Hieronymum.*
94 *Iustitia diuina, peccatum abire non permittit impune.*
95 *Iesus mare Chocmah perambulauit.*

Puteus

96 *Puteus superior Bersebah, puteus septem.*
97 *Tempus quoddam in cælis ab hoc nostro diuersum.*
98 *Millenarius annorum numerus, vnus dies.*
99 *Rachel intelligitur vita contemplatiua.*
100 *Lia intelligitur vita actiua.*
101 *Mare Beracha, idest benedictio.*
102 *Nomen sanctissimum Iehouah, & Adonai.*
103 *Mare Malchuth, idest, congeries aquarum, & materia rerum.*
Piscina Chesbon.
Sponsa plena influxionum omnium.

CAPVT QVARTVM.

INter cætera, quæ occulta quadam sacrorum ratione Theologi, sanctique Doctores considerant circa aquas, illud sane videtur esse præcipuum, quod † peccatoris compunctionem in sacra scri-
1
ptura aquis viuis comparare videntur: nec alia quidē
2 causa, nisi quod in aqua ipsa † septem, in quibus iacta sunt metaphoræ fundamenta, proprietates reperian-
3 tur. Prima aquæ proprietas est † vt maculas deleat, sordesque tollat; hinc pannos, & omnia aqua purgari, mundaque fieri quotidie videmus: vnde in Iob cap. 9. *Si lotus fuero aquis viuis, & fulserint velut mundissimæ*

manus meæ. & in Leuit.cap. 11. *Congregatio aquarum omnis munda est.* & Exod.cap. 19. Mandauit Deus, vt vestimentorum sordes aqua abluerentur, quando le-
8 gem dare voluit. †Leænam (vt & in brutis aliqua eiusce modi adnotemus) legimus, si cum Pardo adulterium commiserit, obscœni facti consciam, nõ prius ad Leo-
5 nem redire, quam aqua lauetur. †Ciconiam quoque,
6 si cum alio concubuerit, itidem factitare. † Cygnus tã candidus, si vel cum propria femina coierit, tristis, nullum, dum se fonte non abluerit, cibum sumit.
7 †Elephantem vero an non singulis quibusque mensibus, in plenilunio quærentem flumina, & mundari, suosque filios, quo paternos videant addiscantque mores, præmittentem accepimus? Vnde in Ezech. cap. 16. *non est præcisus vmbilicus tuus, & aqua non es lota in salutem.* Per aquas igitur quamlibet purificationem videmus mystice intelligi. Ioa. c. 3. *Erat Ioannes baptizans in Aenon iuxta Selim, quia aquæ multa erant ibi, & venientes baptizabantur.* Et in actibus Apost. ca. 8. *Dum irẽt per viam, uenerunt ad quandam aquam, & ait Eunuchus, Ecce aqua, quis me prohibet baptizari?*
8 †Secunda proprietas est, quod per aquam omnia, viuunt iuxta illud. Eccles. 29. *Initium vitæ hominis panis & aqua,* ideo arbores, herbæ, ac plantæ hyberno tempore ex defectu humiditatis internæ quasi emoriuntur: ascendente autem humore reuiuiscunt. Vnde
9 Isa. cap. 50. *Computrescunt pisces sine aqua.* † Tertia vero quod omnia fœcundet, & vegetet. terra enim

arida,

arida, secundum philosophos, semen non recipit, receptum non permittit erumpere, nec germinare: madefacta autem lætior fit, & ad producendos fructus longe fertilior: ac propterea ex eius irrigatione terram fructus suos daturam sæpius sacris litteris ex-
10 primitur, Leuit. 26. Deuter. 2. 3. Reg. 18. † ideo in Aegypto cum imbribus careant incolæ, & agrorum sterilitas, & immensa rerum penuria (Nilo non inun-
11 dante) videtur. † Temporibus Eliæ, præ siccitate omnia aruerunt; Deus tamen eius precibus exoratus, magnam imbrium frugumque fecit copiã; vnde in Iob cap. 12. si continuerit aquas, omnia siccabũtur; aqua vero adueniente omnia reuirescunt, Ierem. 17.
12 Psalm. 1. † Quarta autem quod & sitim sedet, & lassa ac debilia animalium membra recreet, atque instauret: æstate enim dum maxime æstuant, si flumen aliquod ingrediuntur, egressa se excutiunt, auidiusque
13 resumptis viribus pascuntur. † Cerui etiam a canibus fatigati, si ad optatum fontem peruenerint, velociores effecti siluas petunt, & venatores, canesque contemnunt, remissos ac fere perditos spiritus instaurat, vt in Ismaele Gen. 21. Sicut & Samsoni nimiũ fesso dũ inimicum vicisset ex Asini dente aquam concessit
14 Deus, Iudic. 15. † Mox quinta est quod sanitatem lan-
15 guentibus affert. † ideo solertes, & oculati medici solent cum necessarium ducunt, liberam sitientibus infirmis bibendæ aquæ puræ facultatem concedere, vt
16 conualescant. † Sexta quidem proprietas est, quod

quem-

quemlibet extinguit ignem, Ecclesiast. cap. 3. *Ignem ardentem extinguit aqua*. Septima quod in ea cõseruantur, & creantur ex omni animalium specie, Gen. 1. &
17 9. Zach. 97. Estq. tandem, cæteris omissis, † ad communiendas ciuitates quam aptissima: pleræque enim facile inimicorum prȩda fierent, si aliquo alluente flu-
18 mine, haud vallarentur. † Hinc Babylonia non tam quod fortissimis muris, quã quod fluminibus, quibus vallabatur iudicabatur munitissima. Patet id quidem
19 in Bethulia. † Etenim parum abfuit, quin ea ciuitas ab hostibus diriperetur, nulla sane armorum vi, sed impeditis, auersisque tantum aquis, quibus illa ceu validissimo propugnaculo communiebatur; sic legitur Iudit. cap. 7. Exod. quoque cap. 14. scribitur ad significandam hanc munitionem, quæ diuinitus transeunti populo præstabatur. Erat aqua quasi murus a dextra eorum, & lȩua. Omnes autem aquarum laudes, quas
20 referunt Christiani † autores, recensere non videtur hoc loco necessarium. Videre poterit quisque apud S. Thomam in 3. par. q. 66. art. 3. in corpore. q. 69. art. 2. ad 2. & art. 4. ad 1. & alias multifariam illam allegorice commendat super Isa. cap. 12. in fin. cap. 42. in fine, & 43. circa medium. Itidem super psal. 31. circa medium,
21 & rursus in 1. par. q. 18. art. 1. ad 3. † Dixit quoque mirabilem esse aquã super psal. 32. in verb. *Congregans sicut in vtre aquas maris*. Multa etiã copiose scripta reperiuntur de aqua per Ioan. Mõtelonium in suo prõptuar. in verb. aqua. Illud sane minime videtur ignobile,

bile, quod ex philosophorum sententia aquę tribuit
22 Damascenus lib. 2. orthod. fid. cap. 18. de sensu, † dicens, quod aqua est omnis saporis expers, cuius rei rationem reddit ibidem Clictoueus in commentarijs, quia aqueus humor est ad discernendos omnes sapores apprime necessarius: quippe cum sine eo, careremus omnino sensu gustandi, quem idcirco debemus aquæ acceptum ferre. S. Io. Chrysostomus. hom. 5. de oratione Annæ tom. 1. non pluris diuitem, quam pau-
23 perem facit, † imo meliorem esse pauperis conditionem existimat, dicens: *Diues habet thasium, & alios multos fictitios potus, & ad voluptatem conditos: at fontes aquarum omnibus pariter sunt propositi, tam pauperibus, quam diuitibus. Ridebis forte*, subdit, *audiens hanc æ-*
24 *qualitatem. † Audi igitur quanto præstantior sit quouis vino aquæ natura, magisq. necessaria, & vtilis; nam vino quidem sublato non magnum fuerit detrimentum, præterquam infirmis solis: si quis autem fontes sustulerit & aquarum elementum, vitam omnem nostram subuerterit, et omnes perdiderit artes, ac ne biduum quidem durare poterimus sed statim moriemur morte quadam miserabili, atque grauissima. Tum quoque videmus multos diuites propter delitias valetudinarios, vt plurimum aquæ potu abstinere, pauper autem per omnem vitam his fluentis libere fruitur, & tanquam ad mellis fontes, sic ad aquarum currens riuulos, sinceram inde & puram percipit voluptatem.*

Illud vero apud Patres, sacrosque interpretes omnino con-

25 no constat, †primos Patriarchas, maioresque nostros ea inter alias causa, quod aquam bibissent, ad octingentos, nõgentosque etiam annos vitam produxisse.

26 † Post Noe vero, qui plantandæ vineę premendæque vuæ autor inuentorque fuit, non tamdiu. Ad aquæ etiam præstantiam pertinet, quod ex sacris litteris, ac psalmis Ecclesia frequenter canit: *Benedictus es Do-*

27 *mine in firmamento cæli*. † Firmamentum enim hoc loco nuncupari non quidem ipsam cęlorum massam, aut id cœlum, in quo stellæ sitæ sunt; sed solum aeris elementum, vbi generantur aquæ, sentiunt Rabbi Abrahã, Aben Ezra, Aug. Steuchus, & doctiss. Hiero. Vielmus Episcopus Argolicen. in lect. 14. ad Genes. Vnde Dauid Psal. 142. cum multũ miseriarum vellet exprimere, dixit: *Anima mea sicut terra sine aqua tibi*. Quin & has ob causas Prophetæ grande hoc opus Dei sæpenumero extollũt. Hier. c. 10. *Ad vocem suam dat, multitudinem aquarum in cælo, & eleuat nebulas ab extremitatibus terræ*. Amos cap. 9. *Qui vocat aquas maris, & effundit eas super faciem terræ, dominus nomen illi* Iob. cap. 37. *Tonabit Deus in voce sua mirabiliter, qui præcipit niui, vt descendat in terram, & hyemis pluuijs, & imbri fortitudinis suæ*. Et psal. 145. *Qui operit cælum nubibus, & parat terræ pluuiam.* Fuit nimirum aqua præ cæteris elementis a Deo admodum decorata, cũ nunquam maledicta fuisset, quia primi parentes nostri in ea non peccauerunt. ideo tantummodo dictum fuit: Maledicta terra in opere tuo. Vt perbelle docet Rosa-

rium

rium Theologiæ in verb.benedictio.§. 2.& 3.cui qui-
29 dem maledictioni obnoxia etiam ea ipsa † animalia
fuere, quæ de maledictæ terræ fructibus comederunt,
30 non autem aquatilia: ideo † Saluatorem nostrum
Christum, cum è mortuis resurrexisset, non aliud le-
gimus ex animalibus comedisse, quam piscem, vt pul-
chre notat S. August.lib. 1.de mirab.sacr.scrip.cap.4.
cuius verba sunt hæc: *Aquatilia maledicto vindictæ non succumbunt, quia in maledictionis participatione non sunt, ac per hoc & Dominus, cum mortis humanæ maledictum resurgendo deposuerat, non terrestrium, sed aquatilium carnem animalium comedebat, cum ad confirmationem resurrectionis coram discipulis suis piscis assi partem, & fauum mellis accipiens manducauit.* Hęc ille.

Illud quoque dignum videtur, vt hoc loco dicatur, quod per Iesum Christum aquæ sanctificatæ sunt, cum primum in eis voluit baptizari, vt docuerunt Origen. homil. 7. in Luc. S. Gregorius Nazian. homil. in Epiphan. S.Io.Chrysost.hom. 10.in Matt.S.Hilar. in 2. cap. Matt.S. Ambros. in Epiphania serm. 4. S. Hierony.in 3.cap.Matt.Petr.Canis. de corruptelis verbi Dei, cap. 6.lib.1.Porro aquę vim, atque prętantiam, si spiritum illi addamus, elegantissime expressit B.Cle-
31 mens † Rom. lib. recognitionum 8. his verbis: *An non & in hoc plenissimum demonstratur opus diuinæ prouidentiæ, vbi ex terra & aqua ad vitam hominum semina iacta reparantur? Quæ cum terræ fuerint mandata, voluntate Dei humorem, quem susceperit gleba, velut vbe-*

ribus suis seminibus immulget: aquis inest quædam vis spiritus à Deo dati ex initio: cuius opere, habitus futuri corporis, in ipso statim semine formari incipit: et per culmum spicamque restitui: turgefacto etenim ex humore seminum grano, per angustos quosdam venarum meatus, vis illa spiritus, quæ inesse aquis data est, vtpote incorporea transcurrens, ad incrementum semina suscitat, & crescentium species format. Ministerio igitur humidi elementi, cui vitalis ille spiritus insitus semper & ingenitus est, efficitur, vt non solum reparetur, sed vt per omnia similis species, & forma his quæ iacta fuerint seminibus redeat. Quæ ratio, cui vel breuem sensum habenti, per irrationabilem naturam, & non per diuinam sapientiam constare videbitur? Denique etiam hæc ad similitudinem humanæ natiuitatis formata sunt: videtur enim terra vuluæ locum tenere, cui semen iniectum, per aquæ & spiritus vim, sicut supra diximus, & formatur, & alitur: sed et in hoc admiranda est diuina prouidentia, quod videre nos quidem & agnoscere fecit quæ fiunt: quomodo autem & qualiter fiant, in secreto posuit, et in occulto, vt non indignis ad agnitionem subiaceant: sed dignis & fidelibus, cum meruerint, patefiant.

Vt autem rebus ipsis & exemplis probemus, nihil omnino ex terrena substantia seminibus dari, sed totum ex elemento aquæ & spiritus, qui inest ei, virtute constare: pone mihi, verbi gratia, in cratere aliquo, amplissimæ magnitudinis, iniici terræ talenta centum, & seminentur in eo diuersæ species seminum, vel olerum, vel etiam virgultorũ, his præbeatur ad rigandum aqua sufficiens, & per annos

plures adhibeatur ista diligentia; congregentur autem semina, quæ collecta fuerint, verbi gratia frumenti, uel hordei, aliarumque specierum per singulos annos seorsim, donec unus cuiusque seminis aceruus ad centum talentorum pondus ascendat, tum etiam arbores auulsæ radicitus adpendantur, & his omnibus, & creaturæ sumptis, si adpendatur terra, cêtum sua nihilominus talenta salua restituet. Vnde ergo dicemus omne illud pondus, omnemque quantitatem seminum diuersorum, atque arborum surrexisse? nonne euidenter apparet, quod ex aquis? Terra enim quod suũ est, integrum tenet; aqua vero, quæ per singula iniecta est, nusquam prorsus est, ob potentem diuinæ conditionis virtutem, quæ per vnam aquæ speciem tantorum seminum uir gultorumque, & substantias reparat, & species format, & genus fœnore multiplicato custodit. Ex quibus omnibus satis abundeque patere puto, artifici sensu, & non irrationabili naturæ opera cuncta effici; & vi vniuersa constare. hactenus Clemens.

Horum vero librorum a Ruffino translatorum fidem, pluribus Patrum autoritatibus defendit Lambertus Gruterus in præfatio. ad lib. B. Clem. Aquam etiam summis tollebat laudibus † Nicolaus de Cusa Card. lib. 9. Excitat. cap. Quodcunque dixerit vobis, dicens: *Aqua est quædam claritas specularis, in se capiens figuras, & intra ipsam claritatem est quædam vis vniuersalis, quæ conuerti potest ad omnem sensibilem formam, scilicet mineralem, vegetabilem, & sensibilem, ita vt ipsa aqua sit quodammodo omnis sensibilis potentiæ for-*

ma, potentia, cui omnes ſenſibiles formæ inſunt. Nam ſi tollitur de mundo aqua, nulla eſt arbor, nulla diſpoſitio, nullus ornatus, nulla figura, et nec aſtra erũt, deficientibus aquis,
33 *quæ ſupra cælos ſunt.* † *Quid erit terra, quę eſt aquæ groſſities? quid aer? quid eius uapor? quid ignis, qui aeris ſubtilitas, ſeu ſpiritus?* Sed cõcludamus, cum S. Baſilio in Hexameron, homil. 3. quem etiam refert Bercor. in re-
34 duct. lib. 8. cap. 1. † Aquam eſſe valde vtile ac neceſſarium elementum inter cætera: cælum enim temperat, terram irrigat & fœcundat, aerem ſuis vaporibus incorporat & condenſat, ſcandit in ſublime, & cælum ſibi vendicat: Et ſunt aquæ cauſa omnium terræ naſcẽtium, quia fruges gignunt, arbores & plantas produ-
35 cunt, ſordes detergunt, peccata abluunt. † Obſeruant quoque ſacri interpretes, Aquilam innouari, iunioremque fieri, cum plumas excutiens in aquam ſe
36 immerſerit. † Ex quo notandum, nos quoque pænitentiæ lachrymis innouandos, vt nouo ſpiritu, & corde Domino viuamus: vt Ezech. cap. 12. *Spiritum nouum tribue in viſceribus eorum*. Et Pſal. 50. *Cor mundum crea in me Deus, & ſpiritum rectum innoua in viſceribus meis.* Eam vero renouationem Aquilæ, de qua ſcriptum eſt Pſal. 102. *Renouabitur vt Aquilæ iuuentus:* in hunc modum fieri referũt Philoſophus, & Papias Hieron. ad Præſidium Diac. & Alber. Magnus, qui præcipue renouationem iſtam deſcripſit in lib. 34. de animalibus, dicens: *Ioannes & Adelinus*
37 *ſcribunt,* † *Aquilam quando ſeneſcit (tunc enim pulli eius*

 grandes

grandes facti venari possunt) cõsiderare limpidum fontem, & super eum in altum extolli vsque ad tertium aeris interstitium; & cum ibi incaluerit, subito demissis, ac retractis alis, ruit in fontis frigiditatem, vt ex frigido exterius restringente calorem, intrinsecus in medullis ille multiplice-
38 *tur. Mox exurgit è fonte, & ad nidum conuolat, † ac inter alas pullorum tecta resoluitur in sudorem, & sic exuit antiquitatis habitum, & veteribus pennis depositis, no-*
39 *uas induit, † atque interim sustentatur præda pullorum.*

Cum etiam ex senectute, pennæ illi, & oculi grauantur, fontem quærere dicitur, in eoque se ter immergere, sicque oculis sanari, vt testatur Aristot. de histor. animal. & Richardus Dinothus in suo aduersariorum libro, quinquagenaria 2. vbi de animalibus agit. Quæ etiam deinde explicuit Ludouicus Viualdus de Monteregali, in tractatu de veritate contrit. &
40 † idem fere de Ceruo renouante se ipsum: † nec non
41 de Serpente ibidem docuit, quem dicit quadraginta diebus ac noctibus ieiunare, & post se totum in aquas immergere. Quæ omnia breui compendio prosecutus est etiam Ottomarus Luscinius Argentinus super psal. 102. in verb. *Aquilæ iuuentus*: qui insertus est collectioni allegoriarũ vtriusq. testamenti, quam edidit Godefridus Tilman. Carthusiensis, & Thomas Truxillus in Thesau. concionato fer. 5. post passionem in Euang. currẽti super ver. Lacrymosum: ante quos hęc omnia docuit Epiphanius in lib. qui Phisologus, siue de animalib. 1. scribitur. Sed & illud inter aquæ laudes

42 des recenseri debet, † quod columbæ prope aquas ni tidas libenter victitant, quia ex illis, quasi ex speculo, venientem ex alto accipitrem vident, sicque eius incursionem præmature cauent, sicut eleganter scribi-
43 tur in Antidotario animæ tracta. 11. cap 3. † Ad hęc latissime, ex multorum sententia, hoc elementum ce-
44 lebrat Tiraquell. in tracta. de nobilit. cap. 31. † Nos vero plurimas eius prærogatiuas è sacræ scripturæ fon tibus aliqua ex parte haurientes, dicimus in primis
45 † Deum magna ex parte in aquis, aut circa aquas plu ra operatum fuisse. Volens enim se, vt summum bonum omnibus communicare & diffundere, creatio-
46 nem rerum exorsus † primum opus diuina Maiestas instituit super aquis. *Spiritus Domini ferebatur super*
47 *aquas*. Primo cōditi orbis die, producta luce † ad aquas diuertit: *Fiat firmamentum in medio aquarum*. Gen. 1. Mox omnes aquas verbo cohibēs, dixit: *Congregentur aquæ in locum vnum*. Creatum hominē sistit in Paradi
48 so terrestri, † quem irrigant aquæ. Inde enim quatuor
49 illa ingentia emanāt † flumina, Nilus, Tygris, Euphrates, & Physon: quorum fluminum quibus tota terra irrigatur descriptionem docte prosequitur Cantapetrens. lib. 7. hypotipos. cap. 1. And. de Burgono. in dogmat. lib. Andreas Bacc. de therm. lib. 6. Sed & pol lutum deinde grauioribus peccatis orbem aqua purgat Gen. 7. percutiens Aegyptum primam plagam aqua inflixit. Exod. 7. Hebręos ex Aegypto per aquas liberat Exod. 14 Probat ad aquas eos viros, quos voluit

pergere

pergere cum Gedeone, Iud. 7. vbi dicitur: *Adhuc populus multus est; deduc eos ad aquas, & ibi probabo illos.* Incarnatũ verbum baptizatur in aqua, Matt. 3. Aquã Christus in vinum vertit, primumque in aquis operatur miraculum, Io. 2. Primos Apostolos apud aquas vocauit, Matt. 4. Moriens in Cruce è latere emisit aquam, Ioan. 17. A mortuis resurgens se sinit vidẽdum in aqua, Ioan. 12. Ad fontem aquæ Samaritanæ conuersio contingit, Ioan. 4. Ad aquas languidum curat, Ioan. 5. Cæcum natum præcipit aqua lauandum, Io. 9. Apostolorum pedes abluit aqua, Io. 13. Vasaquæ fuit in signũ, vbi Pascha cum discipulis suis erat cele-
50 braturus, Marc. 14. Patriarcharum † connubia legimus in veteri testamento interdum apud aquas inita, etenim Isaac Rebeccã iuxta aquas duxit vxorẽ, Gen. 24. Moses vero Sophiam. Exod. 20. similiter iuxta a-
51 quas Iacob capitur amore Rachelis, Gen. 29. † Nunquam legimus aquam fuisse creatam, sed quod Spiri-
52 tus Domini ferebatur super eam. † Nec tamen credẽdum est, aquam a Deo creatam non esse, vt inquit, Aug. in lib. vno de Genesi ad literam imperfecto, tomo. 3. qui & subdit eam iam fuisse, antequam ille aliquid constituisset. Cum vero terra incomposita, & abyssus carens luce crearetur, propter operandi facilitatem, & motum faciliorem, velut subiecta materies artifici, aqua vocata est. Erat igitur aqua in rebus omnibus, aquæ tamen nomine perfecta opera tantum (vt eius aptitudo demonstretur) sunt appellata: ideo

Spiri-

Spiritus Domini ferebatur super aquas. Falsissima au-
53 tem fuit eorum† assertio, qui dixerunt, aquam a Deo creatam non esse, sed ei coæternam extitisse; quia impie cōtradicit psalmo 88. dum ait: *Aquilonem et mare tu creasti.* & cōtra tex. in cap. 1. de sum. trinit. & fid. catho. vbi omnium visibilium, & inuisibilium dicitur creator Deus. Itidem contra cap. fin. 24. q. 3. vt docet Anton. in 4. par. summæ, tit. 11. ca. 7. Turrecremata in summa lib. 4. cap. 34. Sebast. Med. in summa hæresum, in verb. aqua 10. post Alphons. de Castro, & reprehenditur expressim ab Eymerico in Directorio
54 Inquisitorum par. 2. q. 6. nu. 70. † Quod sane opus cum per se vtilissimum est, tum vero nouissime reddi-
55 tum est vtilius opera & Commentarijs † Francisci Pegñæ viri doctissimi & disertissimi, ac de catholica religione optime meriti. Si qua vero velimus mira, quæ ex aquis circa orbis terrarum situm Deus effecit, referre; constat Euboeam absorptis terræ faucibus Bœotiæ per mare ademisse Siciliā Italiæ, Hyberniam Britanniæ, terram iunctam Acarnaniæ, in sinum corinthiacum commutasse, magnam partem Hollandiæ, Selandiæ, Batauiæ in pelagus Flandricum, vt illæ orę proinde hodie aggeribus contra eius impetum
56 muniantur. † Præterea duodecim habere portas dicitur cælestis Hierusalem in Apocalyp. cap. 21. & apud
57 August. quoque legitur ad psal. 86. quamuis † terrena
58 non habuerit amplius quam decē: † quarū aliquæ ab aquis nomē duxere, & sunt hęc, videlicet, | שַׁעַר הַצֹּא | Sa-

har

har Hazon, ideſt porta gregis, qua greges exibant & ingrediebantur, Eſdræ lib. 2. cap. 3. שַׁעַר הַדִּים Sahar Hadaim, ideſt, porta piſcium. שַׁעַר הַיְשָׁנָה Sahar Haieſſana, ideſt porta vetus, aut veteris piſcinæ, de qua Eſa. 22. Alia Sahar Hagai, ideſt porta vallis Ioſaphat. Sahar Hahaſphot ideſt Sterquilinij. שַׁעַר־עַיִן Sahar Hain, ideſt porta fontis. שַׁעַר הַמַּיִם Sahar Hammaim, ideſt porta aquarum, quæ erat verſus oriẽtem. Sahar Haſuſſim, ideſt porta equorum. Sahar Hamiphcat, ideſt viſitationis, & iuxta aliorum tranſlationem, iudicij. † Aliqui vero dicunt, vnam ex portis Cæli, quartam ſcilicet eſſe in mari, vt aſſerit Nouoburgenſis in concluſ. cabal. fol. 189. Ad hæc accedit, quod Hieronymus Romanus ſcribit in 2. par. rerum publicarum, quas hiſpanica lingua conſcripſit lib. 1. cap. vltimo. Quod antiquitus Romæ erat † porta Capena, quæ deinceps Appia dicta eſt; apud quam erat piſcina quædam, ſeu lacus, qui vocabatur † aqua Mercurij, ex qua etiam ſtultus populus aſpergebatur cum lauri ramo, credebatque ſic de commiſſis ſceleribus expurgari, Mercurio id permittente. licet autem hæc, quæ a Romano ſcribuntur, non videantur ſatis probari: illud tamen certum eſt, apud Romanos fuiſſe vſu receptum, vt ante ædes ſacras aquæ extarent, quibus ingreſſuri expiarentur, vt teſtatur Aſconius verb. Delubrũ. Donatus in Heautontimor. Terentij, Iulius Pollux in Onomaſtico, qui ait, ante templi veſtibulum fuiſſe vaſa ſacra, quæ aquæminaria, ſiue περιρραντήριον dicebantur. Ex quibus

59

60

61

bus intrantes templum aſpergebantur. Sed & Nundinam Deam colebant, cuius cultus eo referebatur, vt nono a natali die infantes aqua & igne luſtrarent, illiſque nomen imponerent, qui & luſtrici appellabantur dies, vt ex Macrob. lib. 1. Saturnal. cap. 16. obſeruat Bongus de myſter. numero. cap. de nu. 9. Aquã præterea maximi momenti eſſe, hinc comprehendi 62 poteſt, quod eius nomen † quandoque bonum ſignificet, quandoque vero malum portendat. Ecce enim in malam partem accipitur apud Hieremiam cap. 2. *Quid vobis, & vice Aegypti, vt bibatis de aquis Geon?* Quæ quidem dicuntur turbidæ, & cænoſæ, & cap. 9. contra hæreticos. *Dabo eis potum aquam fellis, in qua Draco regnat Aegyptius.* Dauid inter maximas ærumnas dixit Pſal. 68. *Saluum me fac Domine, quoniam intrauerunt aquæ vſque ad animam meam.* Et alibi: *Libera me de profundis aquarum.* Et rurſus: *Non me demergat tempeſtas aquæ.* Et pſal. 123. *Cum iraſceretur furor eorum in nos, forſitan aquæ abſorbuiſſent nos.* Iterum Pſal. 63. *Circundederunt me aquæ.* Tum quoque: *torrentem pertranſiuit anima noſtra, & aquam intolerabilem.* Deinde, *Contribulaſti capita Draconis in aquis.* Et Pſal. 73. *Tranſtuliſti illos per mare rubrum, & traduxiſti illos per aquam nimiam.* Sapien. 10. *Inimicos eorum demerſit mare.* Tandem: *Cum tranſieris per aquam tecum ero.* Iſai. 43. & in Cant. 8. *Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, & flumina non demergent eam.* Cuius bonæ & malæ ſignificationis aquarum meminit

nit

nit etiam S. Auguſt. de vnit. eccl. lib. vii. cap. 23. tom. 7.

63 Aquam prǽterea myſtice interdum † diuinam
64 ſcripturam dicunt, & ea appellatur † Mara, ideſt, amaritudo, quæ dulcis quidem, ſi ſanctę crucis lignum in ea ponatur continuo euadit. Amariſſima ſecundū exteriorem ſenſum Iudęorum, erat lex Moſis, vt dens pro dente, oculus pro oculo erueretur: ita & fornicatio in Thamar. Oſee quoque cum meretrice copulatus, & fornicaria Moſis vxor Aethiopiſſa. Num. 12. Occiſio Aegyptiorum Exod. 2. multaque alia, quæ quidem ſecundum literam, quę occidit, dura nimis, & amara videntur: at ſi ſpiritu, qui viuificat intelligan-
65 tur, dulcia fiunt † Mortem quoque extremumque ſępe eius periculū aqua ſignificat: ideo legimus in Exo.
66 cap. 2. † Moſen prophetarum principem, præclarum ſane, & glorioſum per ſæcula, ita cum ex aquis ereptus fuerit, appellatum. *Vocauitque*, inquit, *nomen eius,*
67 *Moyſes, dicens, quia de aqua tuli eum* † Moys, enim Aegyptij aquā dicunt, referente id Prierio Valer. in Hie-
68 roglyph. lib. 38. † Et credunt aliqui debere hoc nomen, Moſes, pronunciari biſſyllabum, vt ait Clictoueus in Commentar. ad Damaſcen. lib. 2. orthod. fid. cap. 6. de cęlo. At vero ſępiſſime quoque bonam in partem ad bona ſignificandum accipitur Aquæ no-
69 men in ſacris ſcripturis. † Vt ſi dixerimus haurire aquam, ideſt, gratiam exorare. Vnde Eli Ezer ſeruus Abraham, cum Rebeccam pro hominibus & Camelis aquam e fonte haurientem vidiſſet, dedit ei armillas

brachiorum & inaures, eam filio domini sui despondens, Gen. 24. & ita haurire aquam pro hominibus, & Camelis, est è fonte diuinæ gratię pro iustis & peccatoribus gratiam impetrare. Ita & Esaiæ 12. *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris.* Ioa. 4 *Aqua, quam ego dabo, fiet ei fons aquæ salientis in vitam æternam.* Quo loco recte notat Cyrillus Spiritus sancti gratiam significari, Apocalyp. 21. *Ego sitienti dabo*
70 *de fonte aquæ vitæ gratis.* Interdum † aqua pro populis accipitur, Psal. 28. *Vox Domini super aquas.* Et, *Dominus super aquas multas.* & Ezech. 32. *Conturbabis aquas,* idest populos. & Apocaly. 17. *Aquæ, quas vidisti, populi sunt, gentes & linguæ.* Quod explicat etiam S. August. lib. 2. contra epist. Parmeni. cap. 10. tom. 7. & alibi sæpe. Hinc Hector Pintus d. cap. 32. Ezech. pulcherrime
71 Principem instituens, docet, ab illo † populum optimis cibis pascendum, aquisque claris & salubribus esse potãdum, de quibus Ecclesiast. 15. *Aqua sapientiæ salutaris potabit illum.* Et Psalm. 22. *Super aquam refe*
72 *ctionis educauit me.* † Per claras tamen aquas, homines virtutibus claros, & pios intelligere debemus, quos plerunque homines praui perturbant, ne per comparationem magis reluceat eorum nequitia, nõ secus ac
73 soleant † Cameli limpidas aquas, ne turpem eorum imaginem prospiciant, conculcatione turbare, vt scri-
74 bit Plinius lib. 8. cap. 18. † Affluentiam quoque gratiarum, & cuiusque boni aquã dixit, Ezech. 36. & 47. *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini.*
Et

Et ideo Esa.loco sopracitato, dicit: *Haurietis aquas,* non aquã, *de fontibus,* non de fonte. Dominus quoque dixit Esa. 55. *Omnes sitientes venite ad aquas.* Quibus gratiis, & donis copiose effluentibus gaudet Ecclesia, vt in Cant. 4. *Impetu currunt de Libano.* Et Psal. 45. *Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei.* Esa. 13. *In die illa erit fons patens domus Dauid.* Ioel. 3. *Per omnes riuos Iuda ibunt aquæ, & fons de Domino*
75 *egredietur, & irrigabit torrentem spinarum.* † Aquæ amaræ dulces quidem factæ sunt, & ex petra exortæ, Exo. 17. Petra auté erat Christus, Ad Cor. 1. cap. 10.
76 Populos vero, quos per aquas significari diximus, † a Deo genitos esse, & habere potestatem filios Dei fieri dixit Ioan. cap. 1. *Dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Et paulo inferius: *Ex Deo nati sunt.* De his loquitur, & Esa. 32. *Beati qui seminant super aquas.* Ezech. 43. *Super aquas Deus maiestatis intonuit,* vt docte ibi in-
77 terpretatur Pintus † sonitũ quoque, ac murmur aquæ significant, vt in Ezech. 43. *Vox erat ei quasi uox aquarum multarum.* Et cap. 1. *Audiebam sonum alarum quasi sonum aquarum multarum, quasi sonum sublimis Dei.* Licet apud Septuaginta interpretes reperiatur: *Vox quasi geminantium multorum.* Hieron. etiam ad Ezech.
78 47. † declarat, aquas sacras esse illas, quæ oriuntur ex
79 latere dextro templi ad meridiem, † quæ Saluatoris nostri doctrinam significant, iuxta illud Esa. 2. *Repleta sunt omnia scientia Domini, sicut aqua multa operiens mare.* de quibus Zach. 14. *In die illa egredietur*

aqua

aqua viuens de Hierusalem, & medium eius in mare pri-
80 *mum & medium eius in mare nouissimũ.* De † hac aqua loquebatur Iesus cum Samaritana, Ioan. 4. *Si scires quis est, qui dicit tibi, Da mihi bibere; tu forsitan petijsses ab eo, & dedisset tibi aquam viuentem.* Et paulo post: *Omnis, qui biberit ex hac aqua, sitiet iterum: qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum.* Septimo autem capite: *Si quis sitit, veniat ad me, & bibat.* Deinde vero: *Qui credit in me, flumina de ventre*
81 *eius fluẽt aquæ viuæ.* † Quod bene expressit Poeta Florentinus in Purgatorij cantu. 21. his carminibus:

La sete natural, che non si satia
Se non con l'acqua, onde la feminetta
Samaritana dimandò la gratia.

Quæ nos ita latine expressimus:

Naturæ sitis extingui, nullaque leuari
Arte potest, ipsis nisi fontibus; vnde petenti
Samaritana ingens mulier tibi gratia fluxit.

De hac aqua etiam in Psal. 92. *Eleuauerunt flumina voces suas a fluctibus aquarum multarum.* & Esaiæ cap. 12. *Haurietis aquas de fontibus Saluatoris.* Et Psal. 67. *Benedicite Domino de fontibus Israel.* Esa. 55. *Qui sititis ite ad aquam.* Hier. 2. *Duo mala fecit populus meus me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas: cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.* Sed generatim doctrinam aqua significat, Deut. 32. *Crescat vt pluuia doctrina mea, fluat vt ros eloquium*
82 *meum.* Vnde † Apostoli nubes appellãtur. Esa. cap. 5.

Nubibus

Nubibus mandabo, ne pluant ſuper eam imbrem. Et Pſal. 17. *Tenebroſa aqua in nubibus aeris.* Qui locus eſt
83 ſane intelligendus, † vt prophetias & oracula eſſe difficilia ſignificet, quæ quiſque interpretetur.
84 † Aqua vocatur verbum Dei quandoque, cum nos in æſtu perſecutionis & afflictionis, quæ vel a carne, vel a diabolo, vel a mundo conſurgit, refrigeret, vt bene explicat Michael Medina lib. 3. de recta in
85 Deum fide cap. 2. † Aqua etiã pro maxima alicuius [illegible]ia accipi ſolet, pſal. 78. *Effuderunt ſanguinem ipſorum tanquam aquam.* Ita vt aliqui in ſingulos anni dies numerent triginta millia martyrum, vt ibidem
86 notat Genebrard. num. 4. † Tandem aqua pro virtutibus accipitur, Eſa. 73. *Aquæ eius fideles ſunt, & pe-*
87 *rennes:* non fictis virtutibus alludens, † nam quæ hypocritarum eſſe dicuntur, nõ ſunt perennes, ſed Solis feruore exiccantur, ſicut faciunt quandoque torrentes. Docet præterea luculenter, ac diffuſe Cantapetrẽſis, quid aqua in bonam partem ſignificet lib. 7.
88 Hypotypos. cap. 2. vbi porro demonſtrat, † mare, flumina, torrentes, & alia multa in ſacris litteris in bonã & in malam partem plerunque accipi, vt ſuperius & nos meminimus. Sed vt profundius quidem philoſophemur in propoſitis aquarum encomijs, conſiderãdum quoque videtur in Deo, ſecundum Dionyſium
89 Areopagitam, † Sephiram, ſiue menſuram, locumq. ineſſe, qui dicitur mare, ſiue collectio aquarum, & ſecundum ſecretiores Theologos, meridionalis plaga eſt

90 eſt † Chocmach appellata, ideſt, ſapientia, aqua miſericordiæ, clementiæ, pietatis, & gratiæ. Eſt enim hic peculiaris locus filij Dei, de quo Pater, pſalm. 88. *Et ponam in mari manum eius, & in fluminibus dexteram eius: ipſe inuocabit me, pater meus es tu: et ego primogenitum ponam illum excelſum præ Regibus terræ.* Hoc
91 mare ingreſſus eſt Ionas, † quando futuram Niniuitis ſubuerſionem prædixit, ipſe enim, vt pius: & mi-
92 ſericors, † quaſi & re & nomine colũba, ne deterreret eos ad hoc mare peruenit, quod (vt Diuus Hier
93 credit) † Tharſi nomine ſignificatur, miſericordiam Niniuitis, ac veniam impetraturus, Ion. 1. Quod equidem fecit, eorum ſcelera aſſumens, vt diuinæ iuſti-
94 tiæ, † quæ aliquod peccatum abire non permittit impune, ſatisfaceret. ideo dixit illis: *Ecce mittite me in mare hoc agitatum, & ceſſabunt fluctus.* Quod quidẽ pergratum Deo, vt magnæ charitatis iudicium ſane fuit, licet populus ipſe omni ſtudio prædicationi Ionæ ob-
95 temperaret, & ideo ſeruatur illæſus. † Hoc etiam mare perambulauit Ieſus, gratiam nobis, atque indulgentiam exoraturus, idq. tanto cumulo effecit, quod ad abluendas omnium culpas (etſi mille terrarum orbes reperirentur) ſatis fuiſſet. Ideo gratis aquam perinde in templo cuique hominum, ac Samaritanę pręſertim offerebat. Mox autem diuinæ ſatisfacturus iuſtitiæ, quę ob noſtra omnium crimina, vindictę maximopere intenta erat, ſe magnis pelagi huius fluctibus exagitãdum ſponte præbuit, vt in pſal. 87. *Omnes*

flu-

fluctus tuos induxisti super me. Appellatur porro id ma
96 re Puteus superior בְּאֵר שֶׁבַע Beersebah † puteus, videlicet, septem. Quo refertur illud in Gen. ca 29. scriptum de Iacob, qui p Rachele seruiuit septē annos, & ij quidē pauci ei visi sunt, dum respiceret ad supremū septena-
97 rium, qui dicitur Beersebah puteus septem. † Etenim in cælestibus etiam Regnis quoddam tempus est, non sane diuisibile vt nostrum, sed per quandam Analo-
98 giam. Vnde Petrus epist. 2. cap. 3. dicebat, quod † millenarius annorum correspondet vni diei supremo: Propterea exponebat Zoar, Iacob seruiuisse septem annos pro Rachele, ratione habita ad superiorem septenarium, præ amoris magnitudine; pro Lia vero seruiuit, habito respectu ad septenarium inferiorem; & quia superior numerus ab vnitate non differt, visum
99 tempus breue est: † Tum Rachelem vitam contemplatiuam esse interpretantur, cui seruitur in spiritu, qui est solutus tempore, nisi quatenus tempori est deuinctus, seruiturque mente absorpta in illo vno, de quo Saluator ait: *Porro vnum est necessarium.* quod vnū est penitus absolutum a tempore: quo quidem fruuntur beati, qui temporum vices Deum æterno æuo, &
100 semper contemplantes, non cognoscunt. † Liam vero vitam actiuam, in qua hominem oportet per distincta tempora operari; quibus & nos, & cuncta nostra opera metiūtur. Vocatur autem mare hoc hebrai-
101 ce etiam בְּרָכָה † Beracha, idest benedictio, & etiam בְּרֵכָה Berecha, idest, fons, piscina, seu cisterna, mare

maius, seu superius, vnde flumina & riui deriuantur omnes, ex quo gratiæ cunctæ fluunt, quæ fundũtur in omnia. Quo sensu etiam Deus appellatur בְּרֵכָה Berecha, hoc est, piscina benedictionum a בְּרָכָה Beracha, idest, benedictio. Dicitur etiam torrens נָהָר Nahar, idest torrens, imo & profundus torrens hebraice נָהָר גָּדוֹל Nahar gadol, Ezech. 47. *Quoniam intumuerant aquæ profundi torrentis, qui non potest transuadari.* Et torrens fortis, Amos 5. Sic & mare magnũ יָם הַגָּדוֹל psal. 102. Mare rubrum. Sic etiam appellatur † nomen

102 sanctissimum אֲדֹנָי quod a secretioribus Theologis per numerum, & Arithmeticã alias dicitur הֵיכָל יהוה Hechal Adonai, quod interpretatur templũ superius Domini, ex quo in nostras influit actiones. Quandoquidem nomen sanctissimum Adonai refert numerum 65. quantum valet Hechal. Et Hebræi quidem congruentius vti videntur nomine Adonai pro nomine Iehoua, quam quibusdam videatur, vt perpendit Abbas Ioachimus in introductorio in Apocalypsim tex. 2. super illis verbis: *Ego sum α, & ω*, quo loco etiam pulchre meditatur mirabilem virtutem nominis, Ie-

103 houa. Vocatur etiam † mare illud (de quo dudum egimus) Malchud ensoph, hoc est, regnum infinitum: quam vocem mystici Theologi tribuunt materiæ, & significat aquarum omnium congeriem, quæ sunt rerum omnium ideæ. Quamobrem etiam vocatur

104 † piscina Chesbon, idest, cogitationum. Vnde dicitur in Cãt. c. 5. *Oculi tui sicut piscinæ Chesbon.* ex quo signifi

ca-

105 catur, † spõsam plenam esse influxionum omnium, sicque plenam oculis, & rerum omnium cogitationibus, etiam ante quam fiant. Sicut exponebat idem a Burgo nouo in Dogmat. fol. 123. & 147.

Cęterum, vt ad puteum Bersebah redeamus (qui ad aquæ tractationem cum spectet, ex eius interpretatione multa septenarij numeri mysteria mox exponemus) dicitur hebraice בְּאֵרשָׁבַע quod puteum iuramẽti significat ex voce שָׁבַע. Quæ & mutatis punctis בְּאֵרשְׁבַע puteum septem significat. Primo sensu capitur Genes. 21. vers. 15. 16. & sequentibus duobus. Secundo vero Genes. 26. ad fin. Fœdus sane iuramento interposito inierant Abraham & Abimelech, ne alterutrum offenderent, inq. vindicem puteum illum, iuramenti, ac septem vocauerunt, Deum scilicet opt. max. qui puteus est septem, quia scilicet sacer, & infinitus, vt numerus indicat. cuius quidem fœderis percussio, septem agnis adhibitis figura fuit Saluatoris nostri, qui per puteum etiam septem sacramentorum hominibus erat fœdere quodam iungendus. Vnde Isa. 43. *Vere vos testes mei dicit Dominus, vt sciatis & credatis: quia ego ipse sum, & glorıabitur in me bestia agri, Dracones & Struthiones, quia dedi in deserto aquas, & flumina in inuio, ut darem potũ populo electo meo.* Et Psal. 104. *Potabunt omnes bestiæ agri, & onagri in siti sua.* Huius vero septenarij numeri mysteria hinc aliquantulum diuertentes sequenti capite explicabimus, id quod etiam a septem aquæ præcipuis pro-

proprietatibus ſuperius explicatis admoniti, proſequemur.

ARGVMENTVM.

Ex putei Berſebah, qui, ſeptem, interpretatur occaſione accepta multa de ſeptenarij numeri myſterio non inutilia explicantur.

RERVM SVMMÆ.

1 *Aqua benedicta ſeptenarij myſterio conficitur.*
2 *Numerorum vis & natura admirabilis apud omnes.*
3 *Canticum graduum quale.*
4 *Circa numeros errant Ethnici, dum ipſis vim tribuunt.*
5 *Omnis numerorum virtus a Deo.*
6 *Numerus per ſe nihil aliud, quam qualitas, & menſura.*
7 *Numerus naturæ rationalis ordinem indicat, quamuis in eum ſeuerius agat Ariſtot.*
8 *Numerus non debet vnquam ad dæmones referri, nec ad ſortes, aut turpes combinationes.*
9 *Deus omnia numero, pondere, & menſura conſtituit.*

Nume-

10 Numerandi rationem soli naturæ intellectuali innatam.
11 Numeros eatenus existimare oportet, quatenus referuntur ad Deum.
12 Principum electiones non semper ex virtute proueniunt.
13 Electio mala non cadit in Deum.
14 Numeris Deus non alligatur.
15 Multa continent in se numeri mysteria, ad quæ non aduertimus.
16 In numeris debemus imaginem, & omnipotentiam Dei reuereri.
17 Alphabetum sanctissimæ Trinitatis continet mysteria.
18 Ex alphabeti medullis, oratio Dominica perquiritur.
19 Linguarum numerus cruci affixus, mysterio non caret.
20 Hebræa lingua triplex.
21 Lingua Græca triplex.
22 Lingua Romana, quæ & Latina dicitur, triplex est.
23 Scribendi modus, apud gẽtes varias diuersus.
24 Hebræi ab oriente in occidentem scribunt, idest, a dextra ad sinistram.

Græci,

25 *Græci & Latini scribunt a sinistra in dexteram partem.*

26 *Dextera & sinistra secundum Varronem aliter, quam vulgo credatur.*

27 *Syrij scribunt per lineas ductas versus pectus.*

28 *Euãgelium Matthæi antographum, iuxta quorundam sententiam.*

29 *Hebraicæ linguæ vsus, Iudæis primum in Caldaicum, mox in Syriacũ sermonem degenerauit.*

30 *Numeris quibusdam tribuit Deus, vt referant eßentiam & vim diuinam.*

31 *Vnum est ipse Deus.*

32 *Duo, materiam, & formam significant.*

33 *Tria, ad Deum trinum pertinent.*

34 *Quatuor, ad elementa rerum pertinent.*

35 *Senarius numerus hominis perfectionem respicit.*

36 *Numerus quandoque constat ex aliquotis, & perfectus est, & qui aliquotus numerus sit.*

37 *Septenarius numerus nõ constat ex aliquotis, sed tamen plenus est mysterijs.*

38 *Septenarius numerus producit numerum 28. perfectißimum.*

39 *Gratia naturam non destruit, sed perficit.*

Vnitas

40 *Vnitas per se non est numerus.*

41 *Numerus primus est ternarius.*

42 *Binarius non est perfectus, quinimo non videtur numerus pluribus ex causis.*

43 *Binarius separat vnitatem.*

44 *Vidit Deus, quod erat bonum, non legitur in secundo die Genesis.*

45 *Binarius numerus infaustus dicitur, & infelix.*

46 *Septenarius dicitur in virtute denarius.*

47 *In denario numero inest perfectio diuinæ legis.*

48 *Pythagoras quaternarium venerabatur.*

49 *Iuramentum Pythagoricorum quale.*

50 *Quaternarium uenerabatur, quia sanctißimũ nomen Tetragrammaton denotabat.*

51 *Pythagoras in suam philosophiam transtulit multa ex lege Mosaica.*

Pythagoram audiuiße Hieremiam prophetam innuit Ludouicus Viues.

52 *Ternarius & quaternarius numerus rerum terrenarum symbolum.*

53 *Septenarius est rerum nodus, secundum Ciceronem.*

54 *Septenarius obseruatur frequentißime in scri*

ptura,

ptura.

55 Autores multi ſeptenarium extollunt.

56 Per ſeptenarium omnia indicantur habere eſſe ob participationem diuinæ eſſentiæ.

57 Septenarium venerabantur plurimum Hebræi.

58 Sabbathum quid ſignificet.

59 Septimus dies non legitur a Deo creatus.

60 Septimus dies gerit typum Chriſti Domini noſtri.

61 Sabbathum honor dierum dicitur.

62 Septenarius numerus multifariam exemplificatur.

63 Animalia ſequuntur numerum quaternariũ.

64 Septem diebus expectata fuit columba.

65 Septimus annus ſabbatarius.

66 Septem dicuntur inſignia Chriſti.

67 Septem ſunt difficultates, ſeu obſcuritates ſacræ ſcripturæ.

68 Septẽ vulneribus infirmatur humanũ genus.

69 Septem ſunt hominum diuerſitates.

70 Septem ſeptenarijs figurata ſunt ſeptem dona Spiritus ſancti.

71 Septem Pſalmi Pœnitẽtiales cur ſelecti ab Eccleſia.

Oratio

72 *Oratio Dominicalis ſeptem petitiones, & verba 49. continet.*

73 *Leproſus ſepties lauabatur.*

74 *Septenarij duæ ſunt partes, quæ ad inuicem quadratæ reddunt 12.*

75 *Ex partibus ſeptenarij homo perficitur.*

76 *Septenarius multifariam diuiditur, & myſterium habet.*

77 *Septenarius ex partibus ſuis aggregatis conficit numerum perfectiſsimum: In monadibus, & etiam in decadibus.*

78 *Septenarius dicitur origo.*

79 *Septenarij numerus dicitur Virgo.*

80 *Septenarius numerus græce Heptas dicitur non ab re.*

81 *Septimus dies, ſeptima hebdomada, ſeptimus menſis, ſeptimus annus ſacrati.*

82 *Quinquagenarius ex ſeptenario cõficitur, vno addito.*

83 *Septimus annus remiſsionis erat.*

84 *Iubileum conficiunt annorum ſeptimanæ.*

85 *Septenarius eandem habet vim in decadibus, quam in monadibus.*

86 *Septenarium numerum ſacratum dicit S. Benedictus.*

87 Septenarius numerus mũdus eſt, & ideo Deo gratus.

88 In Arcam bina immunda, & ſeptena munda ingrediuntur.

89 Septenarius numerus vniuerſitatẽ deſignat: Eſtque rerum generator apud Græcos.

90 Nomen Dei pronunciatum in ſcriptura poſt ter ſeptem verba: multaq. de diuinis nominibus, & attributis.

91 Peccatũ Caim ſepties uindicatur: Lamech autem ſcelus ſeptuagies ſepties; & quamobrem.

92 Septem ſunt generationes a Caim vſque ad diluuium.

93 Septenario comprehenditur vita omnium, & finis.

94 Septies legitur in Euang. repetitum, Modicũ.

95 Lucernæ ſeptem in templo Salomonis, & earum nomina.

96 Scelera tria & quatuor.

97 Requies Dei non habet veſperam.

98 Septimo die febres iudicantur.

99 Regnum Dei dicitur puteus ſeptenariæ benedictionis.

100 Philo ſeptenarium numerum ingenitum appellauit

pellauit.

101 *Septimus homo Enoch translatus.*

102 *Vigesimus primus Patriarcha Abraham.*

103 *Iesus Christus septuagesimus septimus a primo Adamo.*

104 *Septima speculatio pluuiarum.*

105 *Septenarius numerus edendis miraculis adhibetur.*

106 *Sixtus Papa V. constitutione quadam numeri septenarij mysticam significationem prudenter considerauit.*

CAPVT QVINTVM.

QVoniam vero incidit nobis de aqua scribetibus, sermo de puteo Iacob, qui Beer sebah appellatus, septem significat. Poterit fortasse non omnino ab instituti nostri ratione alienum videri, si aliqua, de numeri septenarij vi, ac mysterijs breuiter dixerimus, quando etiam aquæ benedicendæ preces, ac orationes adhibēdæ, † hoc numero videantur prȩscriptȩ. Quod si aliqua ex parte a propositȩ tractationis scopo diuerterimus, non minoré tamen fructum forsan, qui legent, erunt consecuturi. Mirifica, ac magnifica quidem esse septenarij numeri sacramenta, seu mysteria, constans est Theologorum omnium cum Hebræorum, tum Christianorum, ac Gētilium etiam omniū

1

ſententia, vt diſerte tradit Innocent. tertius Rom. Pont. in procem. ad ſeptem Pſalmos pænitẽtiales. Neque oportet mirari quenquam, quod in ſacris, profaniſque ſcripturis frequens ſit, atque exactiſſima ſeptenarij numeri obſeruatio. Quandoquidem † ipſa numerorum vis & natura fuit ſemper omnibus admirabilis, Pythagoræ præſertim, Proclo & Platoni; vt videre licet dial. 7. & 10. de repub. cæteriſq. huius claſſis autoribus, qui fortaſſe cum notitiam aliquam numerorum, vel pertenuem certe famam accepiſſent a ſacerdotibus Phrygij ſermonis peritis, vel ab Abari Hyperboreo mirifice ſe in numeris exercuerunt; vt adhotat Becanus Hieroglyph. lib. 16. quibus etiam forte contigit, vt plerique ſentiunt, quod libros Moſis omnium quotquot extiterint, vetuſtiſſimos legerẽt: quod fuſius proſequitur Auguſtinus Steucus de perenni philoſophia. Cum enim Dei opt. max. rerum omnium autoris opera cuncta, certis prope ſub numeris exarata proſpicerent, non temere videntur, numerorum quorundam perpendiſſe diuinitatem. Etenim mundi totius creatio ſex primum fuit completa diebus, atque die ſexto, hominis omnium nobiliſſimi fuit abſoluta compago. Septimũ deinde diem elegit Deus ad quieſcendum; quę quidem omnia non videbantur magnis quibuſdam myſterijs caruiſſe. Cenſuerunt itaque viri doctiſſimi numeris quandam deberi reuerentiam, & in illis ſemper aliquid latere numinis, vt dicit Ioa. Bunder. in compendio concertationis huius ſæculi ſapientum

tum

tum devenerat. Sanctorum, tit. 24. art. 5. Sed & in vniuersum numeros extollunt plerique magnæ aucto ritatis viri, præsertim vero S. Chrysostom. hom. 47. in Matthæ. B. Cyrill. lib. 16. in Leuit. S. Hieronym. in 1. ca. Aggæi, & in Ezechiel. cap. 11. & 29. & in 3. cap. Esa. & 32. Hierem. S. Augustin. de ciuitat. Dei lib. 20. cap. 7. & de Genes. ad liter. lib. 4. & in psal. 49. & epist. 119. cap. 13. Eucher. in form. spirit. cap. 11. de num. 3 Nicol. Londan. in canti. graduum, † quos vocat ipse quindecim gradus ascensuum Dauid. Scaliger. contra Cardanũ de subtilit. exercitat. 365. c. 1. Bñdictus Arias Montan. vir doctissi. in sacror. Biblior. apparatu, tom. 3. cap. 14. Martin. Cantapetren. vir multæ eruditionis lib. 10. hypotypos. reg. 47. quo loco numerorum scien tiam Theologo necessariam esse docet Pet. Bongus in lib. quem nuper edidit de mystica num. significat. Ricard. Dynoth. aduersar. historico. Decuria. 20. Qua quidem in re fieri potuit, vt vel errore, vel malitia vete- 4 res Philosophi laberentur. † Errore quidẽ, si numeris 5 ipsis vim, seu diuinitatem tribuerent, † nesciẽtes Deo 6 summo tribuendam potius fuisse, cum † numerus ipse per se nihil sit aliud, quam mensura quæpiam, & qualitas, quæ rebus accidit, sub cuius termino voluit Deus cuncta disponere. Sunt enim numeri non rerum causæ, sed notæ causarum, & eorum, quæ ab illis efficiuntur ordinem naturæ rationalis indicantes: 7 † quamuis in hoc seuerius agere Aristotelem aduertit Becanus Hieroglyph. lib. 16. Malitia vero, si scientes pruden-

prudentesque maluerint vim totam ad numeros ipsos referre; detestabilius autem peccauerunt quicunque
8 † ad dæmones ipsos eam retulerunt, inhærentes sortibus, vanisque punctorum combinationibus, quas ex numeris, alioqui optimis, ipsi dæmones nefaria superstitione adstruere sunt conati. Cęterum, si quis obseruet, ac magnifaciat connatam illam numeris virtutem, quam Deus ipse voluit illis tribuere, cum sublimia secundum eos opera fecerit, cumque nos expresse
9 monuerit in libro Sap. cap. 11. † se omnia pondere,
10 mensura, ac numero condidisse. † Cum denique soli naturę intellectuali contulerit numerandi rationē, vt ex Pythagora, Platone, Aristotele testatur Ang. Piē[?] in. ordinis Prædicatorum in libello de Iubileo, lib. 2. cap. 7. non videbitur vsque adeo reprehendendus quasi perniciosus obseruator illorum. Etenim recte conue-
11 niunt in hoc omnes sacri autores, † eatenus oportere numeros magnifacere, quatenus ad Deum opt. max. omnem illorum excellentiam referamus. Non secus, ac magni apud nos esset pretij quicunque ardua Principis negotia perageret, cuiusque opera Princeps ipse
12 familiariter vteretur: † quamuis non eæ sint semper Principum electiones, quales esse deberent, & nō tam ex virtute, quam ex vitio prouenire possint. Non igitur paruifaciendi sunt numeri; quibus vsus est sæpe
13 Deus, in quo † mala non cadit electio, dum res maximas egit, operaque illa permagna, atque eximia perfe
14 cit, quin potius debemus † in ipsis numeris Deum ipsum,

15 sum, eiusque omnipotentiæ imaginem reuereri, † cum alligatus ipsis non sit, sed illis excellentiam contulerit,
16 ac dignitatem: imo vero multa sunt, † quæ ex consuetudine nobis in considerationem non veniunt, & tamen sunt plena mysterijs, si pia mente perspician-
17 tur. Ecce enim † alphabetum ipsum sanctissimam Trinitatem, ac infinita prope abscondita retinere mysteria, dixit Becan. Hieroglyphicorum lib. 15. Herma ten. lib. 9. prçter alia multa, quæ prius lib. 10. & 11. expiscatur. Multa itidem Alex. Farra in suo septenario, S.
18 Hieron. quoque ex † alphabeti medullis Dominicam orationem venatur: ac insuper orandi modum, & sacrarum scripturarum vim in prœmio Lament. Hierem. ad Euseb. tom. 4. Itidem numeros exacte perpendit in præfat. lib. Reg. epist. 106. & iterum epist. 155. ad Paulam Vrbicam, tomo 3. fol. 1. Sed & linguarum
19 † numerus, qui sanctissimę Cruci fuit inscriptus, haud caret mysterio. Hebraica siquidem fuit, Græca, & Latina; quæ singulæ in tres alias subinde diuisæ sunt,
20 quasi arbores quædam in ramos: † Hebraica enim in Babylonicam siue Caldaicam, in Syriacam siue Hierosolymitanam, & in Arabicam, quam Iudæi vocāt
21 linguam Ismael. † Rursus & Græca in Atticam, Do-
22 ricam, Eolicam. Romana † denique, quæ etiam Latina dicitur, in Italicam, Hispanicam, & Francicam deductę sunt: Vt in ijs linguis, quemadmodum in alijs plerisque mundi rebus, quæ vel intelligentia percipiuntur, vel sub sensum oculorum cadunt, diuina illa,

&

& adoranda Trinitas, potentiæ, ſapientiæ, ac bonitatis infinitæ reluceat. Præterea, (vt & hinc paulo di-
23 grediamur) quis nō miretur ex † modo, formaque ſcribendi, qua diuerſæ gentes vtuntur, Crucis ſignum manifeſte formari, per quam totus ipſe mundus fuit a Sal-
24 uatore redemptus? Ecce enim Hebręi, † Babylonij, & Arabes primæ ſphæræ motum imitantes ab oriente in occidentem, hoc eſt, a dextra ſiniſtram verſus ſcri-
25 bunt. Græci, & Latini contra, † Planetarum ſecuti motum, ab occidente in orientem, ideſt, a ſiniſtra in dextram ſuos depingūt characteres. Quamuis quoad
26 ſitus iſtos aliter videatur Varroni, † qui orientem ſiniſtram, occidentem dextrā, ſemptentrionē poſticam, anticam, meridiem faciebat, vt refert Becanus Hieroglyph. lib. 3. fol. 36. Quamuis Abbas Ioachimus non credit imitatos illos ſphæræ motum, ſed potius exiſtimat illud contineri myſteriū, quod vbi ipſi finiunt, nos Chriſtiani principium habuimus: & ideo diuerſus eſt, & contrarius inter nos & Hebræos ſcribendi modus, ſicut docet lib. 1. ſuper pſalt. 10. chordarum diſtint. 4. Deniq. primi illi Chriſtiani, ne quid cum alijs haberent commune, mediam in ſcribēdo viam ſequi-
27 maluerunt Syrij inquam illi, † qui Dominum noſtrum viderant, & libenter audierant, relictis characteribus Hebręorū, quibus a captiuitate Babylonica ſemper vſi fuerant, litteras lineatim inter ſe connexas, & colligatas verſus pectus ducere maluerunt. Dum igitur orientales hinc, occidentales inde calamum

ducunt,

ducunt,Syrij autem inter vtrosque medium tenent, & tranſuerſam lineam deſcribunt, quæ Geographis ὑποτείνουσα dicitur; ſalutiferę crucis formam, myſticam-
28 que figuram effingunt, & complent. † eamque ob cauſam Euangelium Matthæi antographum fuiſſe apud Ebionitas inuentum, quod ſcilicet ipſi eo ſcribendi genere vterentur: opinatur vir apprime doctus Guido Fabricius Boderianus in præambulari epiſtola ad nouum teſtamentum Syriace ſcriptum in Bibliorum Regiorum tomo 5. licet frequentius receptum ſit Hebræorum lingua conſcriptum in ſepulchro B. Barnabæ inuentum tempore Zenonis Imp. quod & nos vti verius ſecuti ſumus in libello, quem de vita &
29 geſtis B. Matthæi conſcripſimus. † Quod autem Iudæis Hebraicæ linguæ vſus (vt & hoc obiter annotemus) in Caldaicum primum ſermonem; mox ex captiuitate in patriam reſtitutis in Syriacum degenerauerit, & omnibus palam eſt, qui Hebræorũ hiſtorias legerint: & aperte tradit Frãc. Rapheleng. in apparatu Reg. Biblio. tomo 3. in epiſt. ad Caldaicæ linguæ
30 ſtudioſos. Sed vt ad numeros redeamus, † illud etiam videtur Deus opt. max. numeris tribuiſſe quibuſdam, qui ſunt cæteris digniores, vt vel diuinam eſſentiã vel eius attributa referant, vel ſanctiſſimæ Trinitatis my-
31 ſterium repręſentent. Vt ecce, † vnum eſt ipſe Deus, ſi enim quęratur, quis omnia fecit? dicendum eſt, quod vnus Deus. Itidem ex quo ſunt omnia compoſita?
32 † ex materia & forma, quæ ſunt duo, quibus medijs,

ex participatione primi entis ſumus id quod ſumus.
33 † Si rurſus de duobus ipſis quæratur, quis ea creauerit, dicendum, quod vnus, ideſt ipſe Deus Trinus, qui eſt vnus in principio, vnus in fine, vnus in medio.
34 † Quis fecit quatuor, ſcilicet quatuor elementa, ſeu principia rerum? Vnus, ſcilicet Deus ipſe; additus au-
35 tem illis, fiunt quinque. Quis creauit ſex, † in quibus eſt perfectio hominis, niſi vnus Deus, ex quo ſumuntur ſeptem? Et ſic poteſt de ſingulis dici numeris: ac de ſenario præclare multa refert, atque docet Simon de Caſſ. lib. 2. cap. 1. & lib. 11. cap. 1. Porro autem illud cõ-
36 ſiderare oportet, numeros † quandoq. ſecundum Arithmeticam formalem conſtare ex numeris aliquotis, ideſt ex his numeris, quorum partes numerales multoties ſumptæ, ſuum totum præciſe reddunt; & tunc eſſe perfectos, quia conſtituunt figuras cubas, & varias proportiones duplare & quadruplare ſolent, vt per Philos. ſuper 1. Poſter. Ariſt. tex. com. 36. & 58. & quã-
37 uis numerus † ſeptenarius hoc modo non videatur perfectus, quia non conſtat ex partibus aliquotis; non tamen iſtud caret myſterio, ſi quidem cum verſetur circa ſignificationem horum inferiorum imperfectorum, debebat interuenire vnitas creatrix omniũ, quę complet numerum ſeptenarium: & hoc ſpeciali fauore meretur, vt non hanc fluxilem Arithmeticam reſpiciat, ſed cæleſtem harmoniam. Verumenimuero
38 valde mirũ videtur, quod hic numerus, † licet eo modo imperfectus exiſtat, producit tamen numerũ valde

perfe

39 perfectum 28. si in se quater ducatur. † Ex quo liquet quod gratia naturam non destruit, sed perficit; & sic Deus ipse, qui totus gratia est, constituit septenarium, ex quo deinceps perfectissimus ille numerus generatur; siquidem quater ductus, pertingit ad 28. quia gratia septiformis, duplicato in duplici stola denario, qui reddetur in vinea laborantibus, ad beatæ resurrectionis perducit octauam, vt ait Inno. III. in proœmio ad septem psal. pœnit. & quod ita generet numerus ille perfectissimus 28. præclare obseruat etiam Nicæta ad Nazianz. in orat. de Pentecost. & hoc ipsum adnotauit Glo. in proœmio Sexti, in verb. Senarius, & in verb. Perfectus. Sunt ergo numeri plures, qui pleni dicuntur atque perfecti, & præcipue septenarius numerus creditur alijs quibusdam rationibus omnium perfectissi-
40 mus, vt statim dicemus. † Vnitas enim per se non est numerus, sed principium, & quasi creator omnium numerorum, ac significat ab vno Deo manare cun-
41 cta quæ sunt. † Primus, ac perfectus numerus terna-
42 rius est, binarius enim nequaquam perfectus† est, si quidē quę talia sunt ex Aristotelis sentētia 1. Cęli, tex. com. 2. principio, medio, ac fine constant, quæ iuncta in binario, minime reperiri palam est. Psellus etiam in lib. de Arithmetica, nec numerum appellandum binarium censuit, quandoquidem eos tantum vere numeros arbitratur, qui Deum ipsum quodammodo repræsentent. Id autem binarius repręsentare nequit, cum tantum referat materiam formamq. caducam,

horumque ſymbolum cenſeatur, quibus omnibus penitus expers eſt diuina natura. Quod & alia ratione
43 confirmat S. Hieronym. contra Iouin. ſcilicet, † quod binarius ſeparat quodammodo vnitatem. Ex quo fa-
44 ctum eſt, quod in † creatione orbis dicitur in Geneſ. *Vidit Deus quod erat bonum*. Primo quidem, tertio, quarto & quinto die, non autem ſecundo, vt etiam animaduertit Iunil. Epiſc. Afric. in Gen. Ideo S. Hie-
45 ronym. loco citato, † binarium numerum infauſtum, atque infelicem; ſeptenarium vero feliciſſimum dixit. Primus igitur numerus impar ternarius eſt, par autem quaternarius; & is quidem myſterijs plenus, vt notat
46 Hect. Pint. in 1. lament. Hierem. † quem numerum in virtute etiam decimum appellat, poſtquam 1. 2. 3.
47 & 4. decem conficiunt. † In quibus diuinæ legis ineſt perfectio, quæ decem præceptis, & quatuor Euangelijs continetur. Vnde ſcribit Macrob. in ſomn. Sci-
48 pio. † Pythagoram ſolitum per numerum quaternarium iurare: ſed reuera non ipſe iurabat, ſed diſcipuli eius, eo quod eorum magiſter numerum quaternarium veneraretur, per ipſum iurare ſolebant, vt ex ijs carminibus conſtat:

καὶ μὰ τὸν ἡμετέρα ψύχα παραδόντα
τετρακτὺν παγὰν ἀεννάς φύσεος.

Quæ ſic vertebat Nicætæ interpres apud Nazianzenum de Pentecoſte:

49 † *Teſtor eum numeri nobis arcana quaterni,*
Qui tribuit rerum cauſæ, fontiſq. perennis.

Quod

50 † Quod autem numerum illum veneraretur, ratio erat forte illa verior, quod quatuor illæ vnitates, quatuor litteras ſanctiſſimi nominis Tetragrammaton denotabant. Nec id mirum: Hermippus enim philoſophus (vt refert Picus in præfat. ad Gen.) credidit, † Pythagoram de Moſaica lege plurima in ſuam philoſophiam tranſtuliſſe, quanquam Ludouicus Viues in commentario ſuper lib. S. Auguſtini de ciuit. Dei lib. 8. cap. 11. arbitrari videtur, Pythagoram Hieremiam Prophetam audiuiſſe, ex eoque quamplurima veteris legis myſteria percepiſſe. † ſunt præterea ternarius, & quaternarius numerus terrenarum rerum ſymbolũ, quæ duobus medijs compoſitæ ſunt ſimul, poſtquam terra & ignis elementa inter ſeſe altercantia, cum duobus alijs, aqua ſcilicet, atque aere, vt animaduertit Plato in Timæo, pariter connectuntur. Ex his autem duobus numeris, ideſt, quaternario, & elementari, & ſcopo animalium, & ternario, vt ſuperiore & diuino fit ſeptenarius, † quem Cic. in 6. de Rep. omnium rerum nodum appellat. Macrob. quoque inquit, aliorũ nullum eſſe adeo tam varia maieſtate fœcundum. † De quo ſeptenario multa quidẽ obſeruari poſſent, ſi ſacras litteras peruolueremus, quæ profundius aliquid habent, quam quod prima fronte prætexunt. Et quidem celebratum fuiſſe ſcimus à ſcriptoribus multis tam Ethnicis, quam Catholicis, vt ideo mirum nõ ſit, ſi myſterio multiplici videatur vndique plenus. † Etenim, vt multos præteream, extollit hunc numerũ

(margin numbers: 51, 52, 53, 54, 55)

S. Gregor. Nazianzenus in oratione de sancta Pentecoste, & ibidem luculentius Nicæta in commentariis Innocen. summ. Pont. præclarissime in procem. ad septem Psalm. pœniten. Hierony. Paphius in septẽ Psal. Ioan. Ludouicus Viualdus de Mõte regali in suo opere, de veritate contrit. sub tit. Septem sacramenta. Abbas Ioachimus in Introductorio in Apocalypsim, ca. 18. & in lib. 1. cap. 1. super psalt. decem chordarum; & in alio libro, vbi agit de plenitudine intelligẽtiarum, quæ in ternario, quinario, & septenario continentur. Item de hoc numero septenario agit præclare Ludo. Granata concionator eximius ordinis Dominicani in 2. tom. cõcion. concio. 4. in quarta Dominica Quadrag. Angelus Pientinus de Iubileo lib. 2. cap. 7. necnon alij complures auctoritatis minime contemnendæ; sed nobis omnes recensere non vacat, qui potissimum satagimus exempla, locosque colligere, præsertim ex sacris autoribus, vbi septenarius numerus my-56 sticum quid præseferat; † & in primis ob participationem diuinæ essentiæ, & sanctissimæ Trinitatis per hũc præcipue numerum (cuius opera, vt sacri Theologi dicunt, ab extra dicuntur esse indiuisa) omnia indicãtur 57 habere esse. Numerum istum † habuerunt magno in honore Hebræi ex legis Mosaicæ præscripto; quia sciebant sex dierum spatio Deum opt. max. materiã produxisse & informasse, eamque omnigenis speciebus commixtionibusque decorasse. Mundum hunc, quem cernimus, condidisse, septimo denique die,

quie-

58 quieuisse, ac ob eam causam † sabbathi meruisse nomen; quod quidem hebraica lingua quietem significat. Vnde in sacro Decalogo dicebatur: *Sabbatha sanctifices.* Immo vero non solum ad septimi huius diei venerationem illud considerabant, quod ipsum Deus quiescendo sanctificauit: sed non desunt etiam qui
59 considerant, † diem hunc septimum a Deo creatum non fuisse, sed genitum; neque enim accidentali dono bonum fecit illum Deus, sed essentiali bonitate bonũ semper habuit. Et vere non legitur in primo Gene. *Factum est vespere & mane dies septimus.* Ex quo videtur Moses indicasse hunc diem absque principio fuisse, cum nullam de illius creatione mentionem faciat, imo cæterorum esse principium probat, dum ait: *Istæ sunt generationes cœli & terræ, quando creatæ sunt in die, quo fecit Deus cœlum & terram.* Ita expresse meditatur Hierony. Paphius in septem psalm. pæniten. in exordio. Vbi etiam interpretatur hunc diẽ
60 septimum † diuina prescientia dici Iesum Christum Dominum nostrum; & forte non alia ratione dicitur dies festus Dei, ipsique potissimum conseruatur propter numerum septenarium, eiusque præstantiam.
61 † Ex qua etiam meruit dierum honor appellari sab-
62 bathum † S. August. lib. 1. quæst. in Gene. quæst. 89. tom. 4. & in eisdem quæstionibus S. Hierony tom. 3. obseruant septem diebus nuptias celebrari cõsueuisse, vt Genes. 29. *Imple hebdomadam dierum huius copulæ,* idest, transeant septem dies festi Lię: quo loco & illud

docuit

docuit S. Hierony. male quoſdam exiſtimare, poſt ſeptem annos alios, Iacob accepiſſe vxorem Rachel, cum eam poſt ſeptem dies nuptiarum primæ vxoris acceperit. Sic & Iudic. 14. Samſon fecit potum ſeptem diebus. Dies remiſſionis, ſiue Iubilei, vt mox dicemus, ſeptem hebdomadæ erant. Ad ſeptenarij ſanctificatioñe illud quoque pertinet, quod ſancti ſpiritus dona ſeptem ſunt, de quibus Eſa. 11. & Ioan. in Apoc. 5. *Vidi agnum habentem cornua ſeptem, & oculos ſeptem, qui ſunt ſeptem ſpiritus Dei.* De quibus Eſai. *11.* loquens de Chriſto, dicebat: *Requieuerunt ſuper eum ſpiritus ſeptem.* Huc tendunt ſeptem illi oculi ſuper lapidem, de quibus Zach. *3.* ſeptem columnæ, de quibus legitur Prouerb. *9. Sapientia ædificauit ſibi domũ, & excidit columnas ſeptem. Septem boues, qui videbantur aſcendere de fluuio,* Geneſ. *41. Septem ſpicæ, quæ pullulabant in culmo vno.* ibidem. *Septem ſignacula in libro vno.* Apocalip. *5. Septem ſportæ repletæ fragmentis.* Matt. *15.* Septem buccinæ, quarum erat vſus in Iubileo. Ioſue. *6. Filius hominis in medio ſeptem candelabrorum habens in dextera ſeptem ſtellas.* Apocalyp. 2. Septem Eccleſijs ſcribit Ioannes. Septem ſunt Angeli earum, Apocalyp. 1. Apoſtoli viros ſeptem in Diaconos elegerunt, Act. 6. Iob ſeptem filios habuit, Iob. 1. Beatitudines in ſermone Domini ſeptem fuerunt; nam octaua redit ad caput, ſicut octaua dies redit ad principium hebdomadæ. Septem apud Hebræos ſunt litteræ coronatæ dictæ תגים hoc eſt, taghim ſcilicet

licet ששששששש Petrus Galatinus de arcan. cath. uerit. lib. 2. cap. 14. In visione Ezech. cap. 40. septẽ graduum erat ascensus atrij. Sterilis septem filios parit. Eliseus in purificando Naaman dixit: *Lauare septies in Iordane, 4. Reg. cap. 5.* scilicet, vt purificetur impurum per preces ad Deum, & mediantibus operibus. Item septena animalia fuerunt in Arcam immissa per Noe, 63 Gen. 7. propter sacrum quoddam mysterium: † quia licet animalia sequantur numerum quaternarium elementarem; tamen, vt munda sint, debent de ternario supercælesti, ac diuino participare, vt bene aduertit Franc. Georg. tom. 1. problem. sect. 2. de Noe & diluuio, probl. 87. Itidem Noe arcanorum peritissimus, cũ 64 emisisset de arca columbam, † expectauit eam septem diebus, & iterum post eius reditum cum oliua virenti expectauit iterum septẽ alios dies, vt alio subsequenti septenario plenius pax firmaretur, Gen. 8. vt per eundẽ in probl. 93. Anno septimo indicta legitur quies, non tam hominibus, sed cæteris etiam rebus. Sic etiam die septimo, & millenario septimo, vt quibusdam placuit, de quo apud B. Ioan. Apoc. 20. vt per Georg. sect. 6. de præcep. primæ tabulæ, probl. 318. Septimo mense, quem Hebræi Iom hachippurim ירם הַכִּיפּוּרִים vocant, institutus fuit dies remissionis, Leuit. 23. My-65 steriũ scilicet spiritus sancti. † Annus septimus dicebatur Sabbatharius, scilicet requiei, apud eũd. Georg. probl. 315. 325. 326. vt perpendit etiã Nauar. de Iubileo super cap. si quis. §. in leuitico, dist. 1. in prin. nu. 5.

Septimus dies festus Dei fuit, ipsique potissimum conseruatus; cum in eo post opera illa eximia quieuerit.

66 † Septem dicuntur insignia Christi, scilicet, virtus, diuinitas, sapientia, fortitudo, honor, gloria, benedictio. Quo quidem laudum catalogo omnia continentur quæcunque dicuntur de Agno, secundum Cælium Pannon. in collect. in Apoc. cap. 5. sect. 3. puncto 2. Hugo Card. refert septē sigilla lib. de quibus in Apoc.

67 ad septē obscuritates sacræ scripturæ, videlicet, † ad profunditatem sentētiarū, multiplicitatem intelligentiarum, velamen figurarum, incomprehensibilitatem rerum, obscuritatem mysteriorum, dulcedinem tropologiarum, & ineffabilem veritatē omnium scripturarū, vt idem Cælius refert sect. 1. puncto. 1. Ad hæc instituta fuerunt à Domino septem sacramenta propter se-

68 ptem † vulnera, quibus infirmatur humanum genus, quæ sunt septem gentes, quas eiecit Deus de terra promissionis; & septem dæmonia, quę eiecit a Maria: aut certe fuerunt hoc numero instituta ea sacramēta pro-

69 pter septem hominum † diuersitates, nempe intrantium, pro quibus Baptismus; pugnantium, pro quibus confirmatio; vires resumentium, pro quibus pænitentia; proficientium, pro quibus Eucharistia; ministrantium, pro quibus sacer ordo; exeuntium, pro quibus extrema vnctio; nouos milites introducentium, pro quibus matrimoniū fuit inductū. Itidem septē videntur septenaria, quæ figurant hæc eadem septē sacramē-

70 ta, videlicet, † primo per septem lucernas ardentes super can-

per candelabro tabernaculi, Num. 8. Secundo per septem buccinas, Iosue 5. Tertio per septem lotiones Naaman. 4. Reg. 4. Quarto per septem aspirationes Elisei super puerum, 4. Reg. 4 Quinto per septem columnas templi, Prouerb. 9. Sexto per septem stellas, septemque candelabra, Apoc. 2. Septimo, & vltimo per septem lampades ardentes, Apoc. 4. sicut pie meditatur Io. Ludouicus Viuald. de verit. contrit. fol. 128. sub tit. Septem sacram. &c. Ad eiusdem numeri sanctitatē videntur referri septē illa gaudia beatissimæ Virginis, & septē opera misericordiæ. Septem quoq. horę canonicę, quibus impletur illud Dauidicū, *Septies in die laudem dixi tibi*, in psal. 118. Septenario numero, respōdet

71 etiā pari dierū numero, antiqua fermēti sublatio, † septem Psal. pæniten. ideo sunt per Ecclesiā selecti, quia sicut peccata capitalia hoc numero contenta p̄uaricando cōmittimus, ita sub eodē numero debemus ea pæ-

72 nitendo delere. † Oratio Dominicalis septem cōtinet petitiones, primæ tres pertinent ad vitā futuram, tres vltimæ ad præsentem, media vero ad vtranque secundum Inno. loco supra citato, & ex dictionibus 49. conficitur, vt aduertit Antidotar. animæ, tractat. 11. cap. 4. Quamuis Picus in eiusdem orationis explicatione, existimet sex tantum petitiones esse. Visio beati Ioan. in Apoc. fuit vnius agni habentis cornua septem, & septem oculos, audiuitque septem Angelorum sanctifi-

73 cationes. Leprosus † mundandus septies aspergebatur sanguine passeris, secundum F. Georg. de harm. mun-

di,tom.6.cant.1.cap.16.qui a radice numeri ſeptenarij decimum metiebatur in cant.3.tomo 8. cap.2.& iterum cant.1.tom.7.cap.16.&tomo 8.cap.18. dicit
74 quod huius numeri duæ ſunt partes, † quæ ad inuicẽ quadratæ reddunt duodecim:quo numero deſignantur duodecim præſidentes orbis, & duodecim magni nominis reuolutiones: ſed & Innocen. Pont.
75 dicebat,quod † ex partibus ſeptenarij perficitur homo, ſcilicet ternario quantum ad animam, quaternario quantum ad corpus, hoc eſt ex tribus animæ potentijs, & quatuor elementis. Eodem quoque modo ſignificat tres catholicas, & quatuor
76 principales, ſeu cardinales virtutes, † prout aliter etiã diuiſus,deſignat vnum baptiſmum,& ſex opera pietatis, ſicut etiam duos denarios ſtabularij, & quinque corporis ſenſus; cum itidem conſtet ex quinario,& binario,necnon ex ſenario & vnitate, perſpicue indicat, quod homo perfectus ex anima & corpore, duplicatis duobus, & quinque talentis per exercitium pietatis, de labore tranſeat ad quietem. Nõ ſolum autem quater ductus conficit perfectiſſimum numerum 28. vt
77 ſupra tetigimus,†ſed etiam ex ſuis partibus aggregatis eundẽ cõficit in monadibus,videlicet, 1.2.3.4.5.6.7. ac etiam in decadibus conficiet eundem primum perfectum, ſi per alteram ſuarum partium multiplicetur. Quæ omnia ſcite & pie admodum conſiderat Inno. Pont. in loco præallegato. Solus pręterea numerus iſte ex omnibus, qui ſunt denario minores,nec ab alio gi-

gnitur

gnitur, nec alium gignit; vnde dicitur ab Arithmeti-
78 cis, † Origo: & alij etiam propterea † illum virginem
79 appellarunt. Macrob. vero lib. 1. cap. 6. Saturnal. ſcri
80 bit numerum iſtum vocari † Heptas, antiquato vide-
licet vſu primæ litteræ, cum apud veteres Septas voci-
taretur, quo grǽco nomine teſtabantur venerationem
81 huic numero debitam. † Hanc ob cauſam ſeptimus
dies, ſeptima hebdomada, ſeptimus menſis, ſeptimus
annus, ſacrati erant in lege. Etenim non ſolum ſepti-
mus dies Sabbathũ eſt, vt diximus, ſed etiam ſummus
veteris legis ſacerdos ſeptem diebus conſecratur. Se-
ptem quoque diebus purgatur leproſus, totidemque
dedicatur templum, in veteri ſcriptura. Septem heb-
domadæ, hoc eſt ſeptimus ſeptenarius dierum Pente-
coſten parit. Septenarius enim in ſeipſum ductus
82 † quinquagenarium gignit, vno die excepto, quem ex
futuro ſæculo aſſumimus ab eo, qui vere vnus eſt, &
velut imaginem, atque figuram illius adijcimus, ſicq.
83 ſacra Pentecoſtes ſolemnitas celebratur. † Septimus
itidem annus, dicebatur annus remiſſionis, & honor
annorum: ideoque legitur Exod. 12. *Septimo quoque
anno remiſſionem facies, remittes omne priuatũ debitum,
quo tibi obſtrictus eſt proximus tuus.* Et iterum cap. 15.
*Si frater tuus tibi venditus fuerit, ſex annis tibi ſeruiet.
Septimo liberum ante ipſum remittes, & viatico inſtrues.*
84 † Annorum quoque ſeptimanę cõficiunt Iubileum,
qui noſtra etiam lingua remiſſionem, iubilationemq.
ſignificat. De quo in Leuit. cap. 25. legitur. *Numerabis*

tibi

tibi ſeptem requies annorũ, nouem et quadraginta anni, & ſanctificabis annum quinquageſimum, & proclamabis remiſſionem in terra. Septuageſimo etiam anno populus
85 ex Babylonica captiuitate reducitur, † vt quam vim in vnitatibus habet hic numerus, eandem quoque in decadibus habeat, ac perfectiori numero ſeptenarij
86 myſterium. † Sacratum etiam hunc numerum dicit S. Bened. in ſua reg. cap. 1. relatus a Gratiano in cap. presbyter. 91. diſt. vbi Card. Turrecrem. multa meditatur, & Burcard. etiam lib. 2. cap. 105. & Iuo par. 6.
87 ca. 182. Dicitur etiam † numerus iſte mundus, & ob id Deo gratus, quia eſt impar, vt docet S. Hierony. lib. 1. cont. Iouin. quamuis Gratianus citet Ambroſium, vt hodie animaduerſum eſt in nouiſſima impreſſione
88 ſedis Apoſtolicæ auctoritate edita. & ſubdit ibi. † *Bina enim ingrediuntur immunda, & ſeptem quæ munda ſunt, vt haberet Noe poſt diluuium, quod de impari numero ſtatim Deo poſſet offere,* vt refertur in c. nuptiæ. 32. q. 2.
89 in fine. † Et quod ſeptenarius numerus vniuerſitatem ſignificet, dixit S. Thom. 1. 2. q. 102. art. 5. ad 5. Præterea ipſum oceanum mare cum creſcit ſeptem hunc horarum numerum ſeruat, magnamque ſeptenarium habere vim in corporis humani compagine intra materna viſcera, ſentiebant Hippoc. in lib. de nat. puer. Straton. Peripat. & Diocles Cariſtius. Sic & ſeptimo menſe confici partum hominis, vnde ceu generator rerum apud Græcos ſeptenarius dicitur ζωογόνος, ſic & iuxta Aſtronomorum ſentẽtiam ſeptem ſunt circuli,
in

in quos cœlum diuiditur: ſeptem ſtellę, quę dicuntur
50 errantes. Vrſam item ſeptem ſtellis notam. †Obſeruatum fuiſſe in Commentarijs Hebræorum, lib. Iud. nunquam Moſen pronunciaſſe nomen Dei, niſi poſt ter ſeptem verba, notat Epiſcopus Nebienſ. in pſalm. 131. *Domine non eſt exaltatum cor meum.* verſ. *Hæc eſt requies mea.* Illud certe nos reperimus (quod ad ſeptenarij noſtri propoſitum facit, ſi ter in ſe ducatur, indeque numerus vnius, & viginti conſtituatur) Rabbinos ſcilicet antiquiſſimos, accurate ac religioſe admodum obſeruaſſe: qua primum vice nomen Dei diuino iuſſu populo Hebræo promulgandum fuit, nomen illud ſcilicet אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה eheie aſcer eheie. Hoc eſt, ego ſum, qui ſum: & verba, & per multas ex ipſis litteris, maximo non vacaſſe myſterio. Verba quidem dum vnũ, & viginti fuiſſe reperiuntur (vt mox ſubijciemus) duo monſtrant, & nomen eheie aſcer eheie, quod apud eos viginti & vnius numerum refert. Et quod erat ex illis verſibus mox pronunciandum, omnipotẽtis Dei clemẽtiam, ac miſericordiam, quę in eo pręcipua eſt, ex vi triplicati ſeptenarij eius ſymboli indicant. Litteræ quin etiam peculiares, quæ ſunt numero viginti & vna, atque ab Aleph incipiunt, myſteriũ maximum continere videntur, cum totidem Dei attributa ex illis colligantur. Verſus autem ſunt Exo. c. 3. verſ. 13. & 14.
וְאָמְרוּ־לִי מַה־שְּׁמוֹ מָה אֹמַר אֲלֵהֶם׃ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־מֹשֶׁה אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה וַיֹּאמֶר כֹּה תֹאמַר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶהְיֶה שְׁלָחַנִי אֲלֵיכֶם׃ *Et ſi dixerint mihi quod eſt nomen eius? quid dicam*

cam eis? Dixit Dominus ad Mosen: Ego sum, qui sum, ait; sic dices filijs Israel: Qui est, misit me ad vos. Attributa vero, quę ex eis colliguntur hæc sunt:

idest, Pater. Thesaurus. Dominus Dominorum	15	אַב אוֹצָר אֲדֹנֵי אֲדֹנִים
Ignis. Charitas. Tardus ad iram.	13	אֵשׁ אַהֲבָה אֶרֶךְ אַפַּיִם
Tu. Fortis. Lux lucis	15	אַתָּה אַבִּיר אוֹר אוֹרִים
Signum. Vnitas. Vnus. terribilis	13	אוֹת אָלֶף אֶחָד אַדִּיר
Deus fortis. veritas. Ego sum qui sum.	16	אֵל אֱמֶת אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה
	72	

Ex litteris demum, quibus hæc attributa, vt vides, explicantur, dum duo ac septuaginta sunt, quot recensentur, & Dei opt. max. præcipue quædam insignesq. proprietates, totidem colliguntur attributa. Illud vero eodem in loco est magnopere admirandum, quod augustissimum nomen, Iehoua, verbis illis insertũ fuit; quamuis non plane expressum; quippe cum alibi dixerat Deus, *Nomen meum Iehoua non indicaui eis*. Exod. 6. insertum autem deprehendes, si a verbo vlo 'וְאָמְרוּ־לִי Et si dixerint mihi vsque ad verbum מַה־ consideres: in prima enim dictione, eiusq. vltima littera adest, ' in 2 ה in 3. ו in 4. rursus ה quæ simul iunctæ faciunt יְהוָה Iehoua. Nec pariter mysterio caruit duo hæc simul nomina iuncta fuisse, cum præ cæteris hæc ipsa duo purissimam Dei essentiam significent. Nec itidem illud, quod nomẽ, Iehoua, præpositum fuerit no-

mini eheie, cum nomen hoc eheie a nomine Iehoua influxum (vt Rabbini dicunt) recipiat. Quod ea plane ratione ipsi ostendunt: nam si nomen Iehoua, & eheie extense esset scribendum, octo litteræ requirerentur, quot nempe eorum nomina constituunt: sicut & in cæteris nominibus euenit. At nomina hæc insimul sex tantum litteris scribũtur, videlicet אהיהוה Nomen hoc eheie secretiores Theologi כֶּתֶר cheter coronam scilicet, appellarunt; cuius compendium, atque breuiarium dixerunt esse אֱמֶת 441. Emeth, hoc est, veritas: nam eheie, reddit numerum viginti & vnius, qui ductus in seipsum reddit 442. quantum valet emeth, eo nomine computato, ac itidem, quantum valet el Nangharaz אֵל נַעֲרָץ hoc est, Deus fortis, & terribilis, vt appellat Dauid psal. 89. qui incipit: *Misericordias Domini in æternũ cantabo*. Hac sane mira mystici cuiusdã ordinis serie & maiestate, ac proprietatum diuinarum fulgẽtissimorum veluti siderũ corona ornatũ nomen illud diuinum eheie Hebræis primum fuerat declarandum; neque sane absque alio mysterio: nam, cũ viginti & vnius numero constet, qui circularis est, ex quinque & decem cõstatus, scilicet, א. & ה. quinque enim in se ducta decem, decem vero in se itidem ducta centum efficiũt; inde licet intelligere Deum omnium productorem, omnia ad se veluti circulo quodam multiplicatione trahere. vnde quanta sit septenarij eiusdemque triplicati numeri maiestas, atque amplitudo satis superque constat. Quæ omnia diuino-

N rum

rum myſteriorum, ac nominum ſuauitate allecti, his adſcribenda duximus, longiori forſan, quam par erat, oratione digreſſi. Numerum ſeptenarium Epiſcopus Nebienſis ſupra citatus rurſus vniuerſitatem, perfectamque conſummationẽ ſignificare dicit in pſalm. 79. verſ. *Et redde vicinis noſtris ſeptuplum.* De ſceleratis etiam vicinis illud accipitur, quod ſcriptum eſt: *Eos ſeptuplum in ſinum eorum recipere.* Quemadmodũ alibi in pſalm. 11. *Eloquia Domini ſeptuplo purgata dicuntur.* ſimili quoque modo pro vniuerſitate, ſeu infirmitate accipitur, quod ſcriptum eſt: *Peccator non ſepties tantum, ſed ſeptuagies ſepties liberatur a noxa.*

91 † Ex aduerſo etiam facinus Cain ſepties vindicatur: Scelus autem Lamech ſeptuagies ſepties, nempe quod lege iam promulgata perpetrauit cædem. Sic etiã accipitur illud: *Iuſtus de neceſſitatibus ſexies liberatur, ſeptimo autem, ne leuiter quidem percutitur.* Ad hæc Ieſus Dominus, quinque panibus, duobusque piſcibus millia quinque hominum aluit in deſerto, ac rurſus ſeptẽ panibus quatuor millia, expletaque populi fame reliquiæ collectæ ſunt illic duodecim cophini; hic vero ſeptem ſportæ, neutrum ſane ſine myſterio factum, vt apud Nazianzenum in orat. de Pentecoſte, latius exponit Nicæta in commentarijs. Obſeruatur etiam

92 de eodem ſeptenario numero † quod a Cain vſque ad diluuium ſeptem fluxerunt generationes, tum vero terræ ſupplicium inductum eſt, quia longe, lateq. fuſum erat peccatum. Itidem ſapiens eſt piger in oculis

lis suis, plusquã septem respõdentes rationem, Prou. 26. Eodemque septenario hominis mutatur vita, & quæuis terminatur, atq. euoluitur ætas. Septem enim 93 quique dies hebdomadam faciunt † Ideo hoc nume ro & tota vita, & omnium rerum comprehenditur finis. Vnde Virg.

--- *O terque quaterque beati,*

Et quoniam tota hominis vita somnus breuis est, 94 Ioan. 16. † Septies in Euang. Dom. 3. post Pas. Modicum, repeti notat Pint. in Ezech. 3. interpretans illa verba: *Et mansit ibi septem dies mœrens*. Vbi etiam inquit, nos debere septem diebus immolare Deo, idest, 95 dum vixerimus. † Septem fuerunt in Salomonis tem plo lucernæ, quæ his sane nominibus sunt appellatæ: 1. pacifica, 2. sanitatis, 3. vitæ, 4. splendor, 5. seminatrix gratię, 6. expellẽs aduersarios, 7. destructrix carnalium cogitationum, vt deducit Raphael Aquil. in suo tract. de ligno Crucis. Septenarius numerus (vt Theophilactus inquit) vniuersale quoddam, & ęternitatem significat, in Luc. 17. *Si septies in die peccauerit in te frater tuus, & septies in die conuersus fuerit, dimitte illũ.* Et cap. 8. a Magdalena septem spiritus eiecit, & 11. *Ducit septem spiritus nequiores se.* Sic considerat S. Ioan. Chrys. in Gen. 19. *Donec sterilis peperit septem.* Amos 96 quoque 1. *Super † tribus sceleribus Damasci, & super quatuor non conuertam eos.* Quæ verba identidem de Gaza, de Tyro, de Edom, & de Moab repetita sunt: quibus omnibus ea de causa, ęxitium & vastitatẽ Do-

minus comminatur per illa verba, quia diuturna peccandi conſuetudine tenebantur; tria enim & quatuor ſcelera numerum faciunt ſeptenarium, qui apud Hebræos præſertim, vt dicebamus, infinitam multitudinem deſignat, prout obſeruat Ludouicus Granat. in concionum ſuarum tomo 2. concione 4. in 4. Domiminica Quadrag. *Si ſemel, aut bis deliquiſſent, eis pepercissem.* Ita in Exod. cap. 5. *Viſitans iniquitates patrum in filios vſque in tertiam & quartam generationem.* & Euthimius in pſal. 78. inquit, quod ſeptuplum Hebræorum more ponitur pro multiplici, vt ibi: *Redde vicinis noſtris ſeptuplum.* S. Auguſt. quoque lib. 11. de ciuit. Dei cap. 31. quod in ſeptimo die requies commendatur, in qua primum ſanctificatio ſonat, & Deus noluit iſtum diem vllis ſuis operibus ſanctificare[1],
97 † ſed requie ſua, quę non habet veſperam. Galen. quoque ſcripſit ternos libros περὶ κρισέων καὶ τῶν κριτικῶν ἡμέρων, magnam ſeptenarij numeri vim, atque potentiam de-
98 monſtrans, dixit † ardentiſſimas febres ſeptimo ſolui die, aut ſi tanta humoris noxij, aut pituitæ in eum magnitudo ſit, vt prima hebdomadis nequaquã tremore conſumpta ſit, ſecundæ hebdomadis vltimus expectatur dies, & eſt decimus quartus, qui ſi hunc (vt hippocratice dicamus) ἡ νόσος non vicerit, tranſit ad vigeſimum primum diem, hoc eſt ad finem tertiæ hebdomadis. Iuſtinianus Imper. in ſeptem partes, & quinquaginta libros, quæ numerum ſeptenarium perfe-
99 ctiſſimum conficiunt, ſuas pandectas diuiſit. † Re-

gnum

gnum Dei appellant myſtici Theologi puteum ſeptenariæ benedictionis, vt in præcedenti capite dicebamus, in quem influunt ſeptem menſuræ, vel ſephirot, ſeu proprietates ex ſeptem nominibus Dei. Sed & Philo Iudęorum diſertiſſimus in libro de mūdi opificio, 100 † ſeptenarium numerum appellauit ingenitum, immortalem, ſymbolum victoriæ, perpetuo virginem, & Deum ipſum. Qui & hos refert Solonis Athenienſium legislatoris, venuſtiſſimos Elegiacos:

Impubes pueri ſeptem voluentibus annis
Claudunt enatis dentibus eloquium.
Poſt alios totidem, diuorum numine dextro,
Occultum pubis naſcitur indicium.
Annis ter ſeptem prima lanugine malas
Veſtiet, ætatis robore conſpicuus.
Quartus id augebit iam ſeptenarius, iſque
Optima virtutis proferet indicia.
Adde alios totidem, feſtinans ocyus ætas
Coniugio monuit quærere progeniem.
Sexta ætas animo ſi quid deeſt addet, eaque
Diſces quid deceat, quid quoq. dedeceat.
At quæ ſuccedunt per proxima ter duo luſtra,
Ornabunt linguam dulcibus eloquijs.
Nona ætas languet, tum frigida membra retardant
Virtutem non vnquam interituram animi.
At quiſquis decimam poterit contingere metam,
Iam tempeſtiuo funere conciderit.

At ve-

At vero, si veteres historias sacras expendimus, nobiliora quædam de numero septenario meditari possumus. Videmus enim septimum inter primæuos ho-
101 mines † Enoch fuisse translationis honore honestatum a Deo. Perspicimus etiam vigesimumprimum
102 † Abraham decoratū esse Patriarchatu, videlicet, mysterij cuiusdā accessione maiori; septenarius enim ter in se ductus hunc numerum efficit, quasi sanctissimæ Trinitatis imaginem præseferens. Audebit autem fortasse quispiam iuuenili animi impetu feruens ad nouum quoque Adam venire, vt Nazianzenus ait, hoc est ad Deum, & dominum nostrum Iesum Christum,
103 † qui iuxta S. Lucæ descriptionem, a veteri Adamo septuagesimus septimus numeratur. Eiusdem quoq. generis est & alia speculatio: quod cum siccitatis vin-
104 culum soluendum esset, imperauit † Elias puero suo, vt septies specularetur, an nubes aliqua appareret, & ille inspectione demum septima nubem paruam vidit, quasi vestigium viri aquam aduehentis, & confestim pluuia in terram fusa est, sed & puer mortuus ab Eliseo suscitatus, septies oscitauit antequam viuus appareret. 4. Reg. 4. Septem item gradus in fonte baptismali formabātur Spiritus sancti mysterio, tres in descensu & tres in ascensu, septimus vero is erat, qui & quartus, idest, similis filio hominis, extinguens fornacem ignis, stabilimentum pedum, fundamentum aquæ, in quo plenitudo diuinitatis habitat corporaliter, vt docet B. Isidorus lib. 15. Originum, cap. 4. cuius-

iuſmodi fontis ſtructuram videmus in baptiſterio Lateranenſi, in quem per tres gradus deſcẽdimus, & per totidem iterum ad fontem baptiſmatis aſcendimus, vt plenitudinem omnium virtutum aſſequamur, & ſeptuplum accenſam peccatorum fornacẽ extinguamus. S. Hieronym. quoque hunc numerum obſeruat atque perpendit in epiſtola ad Damaſum 125. q. 1. 105 tom. 3. fol. 24.† Hunc numerum edendis miraculis adhiberi dicit Arias Montan. in tomo 3. Biblici apparatus, cap. 14. vbi etiam addit, quod rem non caſu, ſed conſulto euenire cõfirmat. Sacerdotes etiam Ezechię tempore poſt templi expiationem ſeptuaginta boues mactarunt: Aſa vero ſeptuaginta boues, & pecudum ſeptem millia immolauit. De hoc ipſo numero ſeptenario præter eos, quos ſuperius citauimus, ſcribit S. Cyprianus lib. de exhortatione martyrum, cap. 11. & lib. 1. teſtimonij aduerſus Iudæos, cap. 20. illiusque perfectionem demonſtrat S. Auguſt. q. in Deuter. 42. & latius lib. 11. de ciuita. Dei, cap. 30. S. Hilarius in præfat. pſalm. & in pſal. 118. ſuper verſ. *Septies in die, &c.* S. Baſilius in homil. 11. Hexamer. S. Hierony. in Zacch. 4. Matth. 15. S. Gregor. 1. moral. cap. 7 Alexan. Farra in procœm. ſui ſeptenar. & in Zoroaſtro ſiue de Regno Dei, & Carol. Zanocar. in vita Caroli Quinti; atque alia pleraq. obſeruat de hoc numero Marſil. Ficin. in Platonem argum. dialo. 10. de repub. ſiue iuſto. Franciſcus Alũnus Ferrarienſis in ſua mundi Fabrica ſuper 9. lib. quantitatis, in verb. ſeptem, &

ante

ante illos Macrob. in somniū Scipionis, & Aul. Gell. lib 3. noct. Attic. cap. 10. ac tandem plura de hoc numero diserte notat Martin. Cantapetrens. in hypotypos. lib. 6. cap. vlt.

106 Huius denique mysticam numeri significationē circa septem Vrbis præcipuas sanctioresque Basilicas considerauit Sixtus V. Pontifex. Max. summa doctrina præstantissimus, nouella quadá constitutione, incipien. *Egregia populi Romani*. quam de renouatione Pontificalium Capellarum tempore Aduentus, & Quadragesimæ edidit Romæ Anno ab incarnatione M. D. LXXXV. Idibus Februarij, pontificatus sui anno primo.

Ecce igitur quo iure, quantaue causa puteus ille, puteus septem dicatur, idest, sanctissimus, indeficiēs, & perennis, infinitam Dei misericordiam, atque gratiam continens. Digresi sumus hactenus ad totam hanc diuinæ sephiræ, & septenarij numeri explicationem: quia dum de dignitate & excellentia aquæ secundum catholicos ageremus, qui de mari illo, & mystico puteo loquuti sunt, videbatur ꝓposita disputatio hanc digressionem non abhorrere, ea igitur sit iam absoluta; nunc reliqua consideremus, quæ ad aquæ ipsius pręstantiam pertinere videntur.

AR-

ARGVMENTVM.

Ethnicos, Hebræosque item Sacerdotes aqua vsos in sacrificijs: Pluraque etiam ad aquas gesta, ac in veteri testamento relata.

RERVM SVMMÆ.

1. *Sacerdotes gentilium & templa ornabant, & aqua aspergebantur.*
2. *Aqua chernips.*
3. *Dijs inferioribus, dum sacra fiebant, aspergebantur tantũ Sacerdotes; dum vero superioribus, etiam lauabantur.*
4. *Aqua corpoream labem tollit, iuxta Ciceronis sententiam.*
5. *Aquã in sacrificijs effundi, vel in terram decidere, piaculum erat apud gentiles.*
6. *Futile Vas in sacrificijs quale fuerit.*
7. *Camilli Patrimi, ac Matrimi.*
8. *Ethnici agros & campos aqua lustrabant.*
9. *Turcæ lauantur aqua, priusquã locum orationis ingrediantur.*
10. *Elephantes lauantur, & mox salutant sidera.*
11. *Sacerdos Hebræorum debebat aqua & cinere aspergi, priusquam diuinum faceret.*
12. *Vitula rubra, & absque macula in sacris fa-*

ciendis.

13 In quolibet ſacrificio beneficia petuntur a Deo.

14 Beneficia multa contulit Deus hominibus iuxta aquas.

15 Agar ancilla Abrahæ figura ſynagogæ.

16 Nuptiæ Iſaac Christi genus effecturæ, fiunt ad aquas.

17 Per aquam Baptiſmi apertus eſt Paradiſus.

CAPVT SEXTVM.

GEntium olim Sacerdotes in peragendis ſacrificijs, cultuque diuino conſeruando, ne dum tēpla donis, ſimulachriſq. 1 † ornabant, pompaſque ſumptuoſiſſimas & venuſtiſſimas celebrabant, vt teſtatur Plato ĩ Alcibiade 2. ſiue De voto. Sed aqua ſolitos ſe ipſos expiare legimus, vbi fax, qua vſi eſſent in ſa- 2 cris, fuiſſet extincta. † Hæc autem aqua appellabatur chernips, vt declarat Seruius in 4. Aeneid. ac referunt etiam Cælius Rhodig. lib. 12. lect. antiq. ca. 1. & Lil. Gyraldus de Dijs gent. Syntagm. 17. Cum vero ſacra 3 † inferioribus Dijs faciebant, aſpergebantur ſolum, nec lauabantur. In quam ſententiam Virgil. lib. 6. Aeneid. dum Miſenum ſepeliri refert, ſic cecinit:

Idem ter ſocios pura circumtulit vnda
Spargens rore leui,

Et ali-

Et alibi eod. libro:

Occupat Aeneas aditum, corpusque recenti
Spargit aqua,

Sic cum 2. libro Aeneam fingit, Anchiſen patrem ſic alloquentem:

Tu genitor cape ſacra manu, patriosque penates
Me bello e tanto digreſſum, & cæde recenti
Attrectare nefas, donec me flumine viuo
Abluero.

Quem locum bene interpretatur Lādinus. Et alibi in 4. Aeneid. ſub finem:

Dic corpus properet fluuiali ſpargere lympha:
Et pecudes ſecum, & monſtrata piacula ducat.

Multa refert Macrob. lib. 3. cap. 1. & 3. relata tamen a Iuba, Varrone, & Plutar. in quęſt. Romań. cap. 4. Vnde Perſius:

Hæc ſancte vt poſcas, Tyberino in gurgite mergis
Mane caput bis, terq. & noctem in flumine purgas.

Huc & illud Liuij ſpectat lib. 1. Deca. 5. *Viuo*, inquit, *perfunderis flumine*; quaſi ſcilicet Deos aditurus is eſſet. Erat enim lege xij. tabularum cautum in hæc verba: *Ad diuos caſte adeunto.* Sic Cicero lib. 1. de leg. ait, 4 aſperſione † aquæ corpoream labem tolli, caſtimoniamque præſtari. Sed & Proclus in lib. de ſacrif. & magia in fine docet, Sacerdotes in purificationibus ſolitos inter cætera aquę marinæ ablutione vti. Quod videtur Ariſtophanes ſenſiſſe quando dixit:

πράτον μέν αὐτόν ἐπὶ θαλάτταν κίγομεν ἔπειτ᾽ ἔλοῦμεν.

Primo quidẽ ad mare ipsũ ꝑduximus, moxq. lauimus. Meminit Procop. in lib. 2. de bello Persico, Chosroẽ Persarum Regem Soli, alijsque Dijs sacra facturum, aqua marina primum fuisse expurgatum. Hinc in tanta apud antiquos veneratione † aqua erat, vt si forte ea, cum sacra fierent, decidisset, aut esset humi deposita, sacrilegium putaretur, malumque portendere videbatur. Ideo quandam fictilis formam excogitauerunt † quod futile appellabant, vt refert Donatus, dicens: *Futile vas est lato ore, fundo angusto, quo vtebantur in sacris Deæ Vestæ, quia aqua ad sacra in terra non ponebatur: quod si factum esset, piaculum erat. Vnde excogitatum est Vas, quod stare non potest; sed si positum esset, statim aqua funderetur, illud quoque manibus tenere oportebat.*

5

6

Tenebãt autem vas ipsum in manibus Flaminum, Vestaliumque famulæ, interdum quoque Flaminum serui, quos † Camillos, Patrimosque, ac Matrimos dixerunt, & coronis redimiti, aquam ipsam sacrificulis exhibebãt. Cuius quidem ritus, vt scilicet sacerdotes, antequam sacra adirent, aqua expurgarentur, meminit Arnob. qui in lib. 2. cõtra gent. Ethnicorum Deos irridẽs inquit: *Lauatio Deùm matris est hodie: sordescunt enim diui, & ad sordes eluendas lauantibus aquis opus est, atque adiuncta cineris fricatione.* Quem etiam videtur respexisse Statius lib. 8. Thebaidos ad finem:

7

--- rectique ante ora Cerastæ,
Velauere Deam; fugit auersata iacentem,
Nec prius astra subit, quam mystica lampas; & insons

Elisos

Elisos multa purgauit lumina lympha.

Et hunc locũ voluit citare Lil. Gyrald. de Dijs gent Syntag. 17. tit. de supplicatio. non procul a fine, vbi La. ctãtium citat pro Statio. Quinimo, & apud ipsos Ethnicos vsus expiandarum domorum, atque camporũ erat, vt Tertullianus Apostolorum temporibus proximus refert: qui de baptismo & laudibus aquæ, & mysterijs loquẽs initio fere libri ait: *Igitur medicatis quodammodo aquis per Angeli interuentum, & Spiritus in aquis corporaliter diluitur, & caro in eisdem Spiritualiter mundatur. Sed enim nationes extraneas ab omni intellectu Spiritualium potestatum eadem efficacia idolis suis subministrarunt; sed viduis aquis sibi mentiuntur: nam sacris quibusdam per lauacrum initiantur, Isidis alicuius, aut Mithræ ipsos etiam Deos lauationibus efferunt. Cęterum villas, domos, templa, totasque villas aspergine circumlatæ aquæ expiant passim.* Hæc Tertullianus: qui eas vocat aquas viduas (vt id obiter moneamus) quas non fo-

8 uet, nec illis incubat Spiritus Domini. †Turcæ etiam, vt scribit Bart. Georgius in proœ. hist. de Turc. lauantur aqua, antequam eo ingrediantur, vbi orant. Ter enim caput aqua aspergunt, dicentes *Elhemdù Lillahì*, idest, *Gloria Deo meo*. Sed & bruta etiam se purificandi morem aliquem ex aqua videntur habere, quadam religionis specie, vt de elephantibus refert Plinius lib. 8. cap. 1. *Auctores sunt*, inquit, *in Mauritanię saltibus ad quendam amnem, cui nomen est Anulo, nitescente Luna noua, greges eorum descendere, ibique se purificantes so-*

lemniter

lemniter aqua circumſpergi, atq. ita ſalutato ſidere in ſiluas reuerti. At vero per aquas ſe purgandi morē apud Hebræos fuiſſe frequentem, narrat Philo in lib. de
9 ſomn. fol. 385. Statutum ſane erat, † ſacerdotem diuinis operam daturum, aqua in primis, ac cinere, vt ſui ipſius memor fieret, eſſe mundandum. Dicebat enim ſe terram & cinerem magnus ille ſapiens Abraham, cum ad Deum preces fundere vellet: De quo quidem Hebręorum ritu, docet Paulus Apoſtolus ad Hebr. 9.
10 illos ſacra facturos, † vitulam rubeam abſq. macula, & quæ iugum non portaſſet integram comburere, cuius cinere & aqua Sacerdotem ſanctificabant, quem ita expurgatum habilem ſane quo tabernaculum ingredi is potuiſſet, aptumque reddebant. Nec ſane id
11 mirum: † in quouis enim ſacrificio ea præcipua cura eſt, vt aliqua a Deo beneficia expetantur, quorum
12 † multa iuxta aquas reperiuntur collata. Ideo in ſacris faciendis, ac precibus Deo offerendis, gratiiſque obtinendis pro myſterio habitum eſt, aquam interue-
13 nire. Ecce enim † Agar ancilla Abrahæ (de qua Paulus Apoſt. ad Galat. 4.) a domo dimiſſa, ex quo nō conuenerat cum Sarra vxore domini ſui, & ſecum habens quem lactauerat Iſmaelem; eo miſeriarum redacta eſt, vt nec aquā in vtribus haberet, ſed ei ab Angelo aquæ viuæ fons commōſtratur, quem cum guſtaſſet, Iſmael eximitur omni periculo, Geneſ. cap. 21. Id autem figura fuit miſeræ ſynagogæ, de qua quidem, niſi verum aquæ viuæ fontem Chriſtum ſuſcipiat, ſacrique ba-

ptiſmatis

ptiſmatis myſterijs initietur, & eſt, & erit actum de il-
14 la. Sic item, cum ducturus eſſet vxorem † Iſaac, (Iſma-
ele, eiusque matre è paternis laribus expulſis) Abrahã
miſit Eliezer ſeruum ſuum, qui vxorem Iſaac reperi-
ret, eamque illi deſponderet: inuenit autem eam Elie-
zer iuxta fontem, quæ fuit Rebecca, Gen. 24. Ideo, in-
quit Gregor. Niſſen. in orat. ſancti baptiſ. *Nuptiæ quæ
Chriſti genus effecturæ erant, ad aquas initium, ac primã
pactionem conuentionemque habuerunt.* Ibat Iacob ſpon
ſalia facturus, cum de improuiſo factus eſt obuiam
Racheli ad fontem, Gen. 28. Liquet igitur aquas ma-
gna ex parte diuinis rebus vbique gentium interue-
15 niſſe. † Tandem per aquam, ideſt, ſacrum baptiſma
Paradiſi portæ nobis patẽt. quod venuſte dixit S. Am-
bro. lib. 1. & 2. de ſacramen. & Irenæus lib. 3. cap. 19.
*Nos aridi non poteramus compingi Deo, niſi ros ſpiritus
ſancti ſurſum deſluens, mortalitatem noſtram proluiſſet.*
Et pulchre Tertullianus de pænitentia: *Primis*, inquit,
*aquis præceptum eſt, animas proferre, primus liquor quod
viueret edidit, ne mirum ſit in baptiſmo, ſi aquæ animare
nouerunt.* Aqua vero non ſolum ad ſacrificia ſemper
extitit opportuna, ſed ab Ethnicis, conſpicitur adora-
ta, vt inferius latius explicabimus.

AR-

ARGVMENTVM.

Ethnicorum multos aquam adoraſſe, quaue id de cauſa: Tum & de certis quibuſdam ex ſacris Sanctorum corporibus, ſepulchriſue manantibus liquoribus, & Salernitanæ ciuitatis laudes nonnullæ.

RERVM SVMMÆ.

1 *Aqua ad diuina ſigna fuit ſemper aptiſsima. Flumina apud gentiles pro Dijs habita & nu. 6. & 7.*

2 *Aquarum alteratio mirabilior, quam ſiderum.*

3 *Aqua cæleſtium corporum ſimplicitatem & puritatem imitatur.*

4 *Mirantur Apoſtoli, cum Ieſus imperat ventis, & mari.*

5 *Quamuis ſciuerint Dominum eſſe Chriſtum, cum mari imperat, tamen admirantur.*

6 *Nilus Aegypti Iuppiter creditus.*

7 *Aqua dum ferebatur ad templũ ab Ægyptijs, flexis genibus adorabatur, & quomodo ſacerdotes, dum eam adorabant, ſignificabant eſſe cauſam generationis omnium rerum.*

8 *Agricultura miſerrima ſine aqua.*

Alemani

9 *Alemani aquam fluminum adorarunt.*
10 *Persæ quoque aquas adorauerunt, easque tangere nolebant:*
11 *Indiæ populi quidam aquas adorant; quasi eis vitam impartiatur.*
12 *Sampsæi hæretici aquam adorabant sicut & Ebionitæ.*
13 *Deus fons est.*
14 *Fontes aut mare adorare, hæresis est.*
15 *Vana & impia cura mortalium Deos sibi fingentium.*
16 *Homo primus omnium errauit in cognoscendo Deum, cum debuisset errare minus.*
17 *Sixtus Quintus Pontifex Maximus fons pietatis & iustitiæ.*
18 *Deo gratiæ agendæ quod aquis fruimur.*
19 *Salernum aquis abundat ex Dei munere.*
20 *Multis rationibus Salernum laudatur.*
21 *Salerni situs egregius, & Territoriũ elegans.*
22 *Salernum Metropolis duarum Prouinciarũ, etiam in spiritualibus & temporalibus.*
23 *Gymnasium Salernitanum.*
24 *Ioannes Bolognettus Professor Iuris ciuilis.*
25 *Cardinalis Bolognettus Salerni professus est.*
Io. Angelus Papius Salernitanus laudatus.

Cardinalis de Montealto laudatus.

26 *Salernitana Ecclesia multa corpora sanctorum habet.*

27 *Corpus S. Matthæi Apostoli Salerni asseruatur.*

28 *Templum Salernitanum.*

29 *Nundinæ Salernitanæ priuatæ, & generales.*

30 *Aquæ Salerni non sunt frigidæ ex permißione diuina.*

31 *Salerni Ciuitas inuitatur ad opera bona.*

32 *Annona Salerni fertilißima.*

33 *Salerni adest aqua supranaturalis, hoc est manna D. Matthæi, apud Amalphitanos B. Andreæ, apud Ephesum B. Ioannis.*

34 *Liquor terræ circa sepulchrũ B. Iulittæ. Item B. Demetrij, S. Euphemiæ, S. Ermionis, B. Concordij, B. Eustochiæ, B. Nicolai, B. Barnabæ, S. Laurentij Nouariæ.*

Cæsar Baronus laudatus.

35 *Mulieres et viri debent æqualiter Deum laudare, & vitijs resistere.*

36 *Aqua sancta dicitur sanctificata, secundum Dionysium.*

37 *Aquæ sanctæ dignitas, ex ipsa benedictione dependet.*

CA-

CAPVT SEPTIMVM.

AQuam legimus Ethnicorum plerosque temere veneratos, id nimirum quoad sensum opinantes (vt docte quidem Arias Montanus in Abacuc. 3. explicauit) † quod nihil sit forte accommodatius & magis proprium ad diuina signa, quam aqua; vnde illi signum pro signato, rem creatam pro creatore accipientes, aquá adorauere. Hinc & flumina apud illos pro Dijs habita. Horat. ode 1.

1

--- ad aquæ lene caput sacræ.

Quo loci omnes id interpretes animaduertunt. Et inde factum, vt fluminibus statuæ erigerentur, vt passim videmus: quod post alios docuit Fran. Luisinus Vtinensis in Parergo. Quamuis enim cæterarũ rerum natura commutari magna cum admiratione videatur, vt maximi calores, densissimi imbres, terremotus, fulmina, sagittæ, & fulgura: facile tamen cum rationibus, tum naturalibus ex causis cessat admiratio. † At si in huiusmodi qualitates aquam progredi videamus, non desinit quidem admiratio, sed stupor cuipiam, ac timor insurgit, † cum aqua cælestium corporum simplicitatem, ac puritatem imitari, cursum vero, motumq. suum nequaquam, nisi maximę causæ ex diuina dispositione vrgeant, & quæ diuinum aliquod prodigiũ indicent, commutare soleat, aut perturbare. Quamobrem licet Apostoli Saluatorem nostrum Christum

2

3

infirmos curare, ſpiritus immundos eijcere, mortuos ſuſcitare, aliaque miracula, quibus obſtupuit mundus, facientem vidiſſent: † Satis tamen ſuperque, & magis quam conſueuerant mirati ſunt, quando eum & fluctus, & tempeſtates excitati maris ſedantem viderunt, dicentes: *Quis eſt iſte, quia etiam venti & mare obediunt ei?* Matth. 8. & Mar. 4. Et ſi dicat quis, Apoſtolos túc neſciuiſſe illum eſſe Chriſtum, & ideo dixiſſe: *Quis eſt iſte?* quem ſi cognouiſſent, non vtique mirati eſſent. Fac tamen, vt etiam cognouiſſent, ſi non eis admirationi id fuiſſe t Hic eſt Chriſtus, magiſterque noſter dixiſſent, cuius tot tantaque ſigna & miracula vidimus. ſed quoniam eo progreſſi ſunt, vt etiam dixerint: *Quis eſt iſte, quia venti, &c.* † facile apparet, quod quamuis etiam cognouiſſent, totque eius admirāda opera ſæpiſſime vidiſſent; vnum tamen hoc maximopere mirabantur, quod mari, ac ventis imperitaret, neſcientes hoc illum facere potuiſſe, qui maiora quotidie ſolebat. Hoc igitur, ideſt aquæ vim & naturā (vt vnde digreſſa noſtra oratio eſt, redeamus) Ethnici conſiderantes, aquam venerati ſunt, quod illis forſitā ea moueri, & euolui a motore incomprehēſibili quodam modo videretur: non enim, vt dudum diximus, perſpiciebant cauſam, cur mare agitatione & motu vacuum eſſe numquam poſſit: ideoque (cum debilia mentibus eorum lumina prælata ſint, quæ vlterius nō attingebant) illam, quæ mouebatur mouentem eſſe cenſuerunt, ac res creatas cum creatore cōfundentes,

aquam

aquam ipſam pro Deo adorauerunt. Scribit pręterea Cælius Rhodig. lib. 27. cap. 6. antiq. lect. Bizantium poetam inducere Parmenonem dicentem:

αἰγύπτιε ζεὺς νεῖλε, ideſt,

6 † *Iupiter Ægypti Nile*.

S. Athanaſius quoque Epiſcopus Alexand. in orat. 7 contra Idola docet, quod dum † vas aquę ad templum portaretur, omnes, illo tranſeunte, genibus flexis ad ſidera manus tollentes, Dijs gratias agebãt, Nilum flumen, vt dictum eſt, Deum exiſtimantes; & lib. de Incarnatione verbi Dei teſtatur hoc ipſum dicens: *Quod ſi te in aquarum naturam demergas, eaſque numen habere arbitreris (quemadmodum apud Ægyptios in veneratione ſunt) contemplare eas ab ipſo tranſmutari, & comprehendes illum aquarum eſſe dominũ:* cuius rei etiã meminit Lucia. in Ioue Tragœdo: Vitruuius etiã lib. 8. Aegyptios coluiſſe aquam ſatis aperte innuit, inquiens: *Ex eo etiam qui ſacerdotia gerunt, moribus Ægyptiorum oſtendunt, omnes res è liquoris poteſtate conſiſtere; itaque cum hydriam tegunt, quæ ad templum, ædemq. caſta religione refertur, tunc in terram procumbentes, manibus ad cœlum ſublatis, inuentionibus gratias agunt diuinę benignitatis.* Varro lib. 1. de re ruſt. cap. 1. aquam 8 pro Dea inuocat, hanc afferens cauſam: *Quoniam*, † inquit, *ſine aqua omnis arida, ac miſera eſt agricultura.* Nec Agathius prætermittendus, qui lib. 1. & 2. Pereg. 9 hiſtor. ſcribit, Alemanos Deorum loco † aquam flu-10 minum adoraſſe, † Perſaſque adeo aquam veneratos

fuiſſe,

fuisse, vt nec faciem aqua lauare, nec eam tangere, vt potarent, nec agros auderent aliquãdo irrigare. Idemque de Persis docet Arnob. lib. 6. contr. gent. Et nouissime legimus de quibusdam † populis Indiæ, qui adorantes aquam, dicebant illam generare eorum Haim, & quod eorum vitam aqua sustentet, vt scribit Vazques in suis relationibus lib. 3. Nauig. fol. 362. Sed & † Sampsæi hęretici aquam adorauere, vt scribit S. Epiphan. lib. 2. tom. 2. hæres. 53. Quod ipsum fecere Ebionitæ hæretici, vt testatur Io. Damascenus in lib. hęreseon ver. Ebionei. Sed tota miseri errabant via, non vidẽtes, quod vera sit illa propositio, † Deum esse fontem, cum fontem aquæ viuæ eum appellet Hierem. cap. 3. † Fontem vero aquæ, aut mare (cum creata res aqua sit, & non creatrix) Deũ credere, hæresis est. † Etenim vana mortalium cura fuit, qui Deo summo & opt. obedire renuentes, imo legem, vt quisque maxime appetebat immoderate fingentes, legislatorem Deumque facere quem magis libebat, voluerunt. Sanctę igitur meditatur Athanasius, dum in præfata orat. de incarnat. verbi, & eius corp. aduentu, † hominem dicit omnium, qui errauerint in cognoscendo Deo primum fuisse, licet ipse errare minus quam res quæpiam creata debuisset, cuius verba sunt hæc: *Mirum est, quod nihil ex rebus creatis errabat in numine intelligendo, pręter solum hominem, non sol, non luna, non cęlum, non astra, non aqua, non æther immutant suum ordinem, sed agnoscentes suum opificem & principem, rationem*

nem

nem verbumq. Dei eo tenore permanent, quo conditę sunt. Soli autem homines auersi ab illa bona statione veritatis, ijsque, quę non erant effectis, Dei honorem, ac eius cognitionem dęmonibus, & hominibus in lapide effigiatis dedicauerunt. Nefas igitur fuit, semperque erit aquam adorare, quæ res est creata, sed vere supplicandum est, & gratiæ agendæ Deo, qui facit, regnante præsertim 17 † Sixto V. Pont. Opt. atq. Sanctissimo, quē nobis Deus verum aquæ benignitatis, iustitiæ & religionis fontem elargitus est. Quo sane moderatore, & Principe dubitandum non est, quin euitatis scopulis, syrtibusque superatis, quibus circundata B. Petri Apostolorū principis nauis in alto agitata, iamdiu periclitatur, in tranquillissimum quietis portum sese tandē aliquando 18 recipiat, † vt tam suaui, tamque in primis iocundo elemento perfruamur, & vtamur: quod si alicuius 19 maxime populi id munus est, tuum præ cæteris † Salernum esse debet, cum tibi tam egregij scaturiant fontes, qui præclaram tibi, cum in vijs omnibus, tum in sacris, priuatisque ædibus fere quibusq. diuini numinis laudādi præbeant occasionem. Sed quid vnam hanc tantum nos causam in medium afferimus, cum 20 plurima sint beneficia, † ac mille laudum insignia, quibus te diuina clementia pulcherrime decorauit? 21 † Ecce bellissimus tibi situs est, contiguū mare, amœni colles, irriguæ valles, fructifera planities, saluberrimus aer, tot templa domusque religiosorum: Es præ- 22 terea † duarum prouinciarum caput, atq. Metropolis

in

in ſpiritualibus & temporalibus, Gymnaſium habes
23 poſt hominum † memoriam ſatis præclarum, vbi cla-
riſſimi omnium ſemper diſciplinarum interpretes flo
ruerunt, prout (alijs multis prætermiſſis) hac ætate no-
24 ſtra † ſenior ille Io. Bolognettus conciuis noſter cum
virtutibus, tum editis tot voluminibus illuſtris, alter
25 quoque Bolognettus iunior † Albertus, qui ob præ-
claras animi dotes, ac ſummam & religionem & pieta
tem, in ampliſs. S. R. E. Cardinalium ordinem coopta-
tus, magno bonorum omnium mœrore nobis tam ci-
to ſublatus eſt, licet in cœleſtem patriam euocatus,
alijque celebres vſque in hodiernum iam emicant
diem, quos vt audiat cupida diſciplinarum iuuentus
vndique confluit. Illud vero tibi decus attulit immor
tale, quod cum Sixtus V. acerrimi iudicij Princeps
aliquem inſignem virtute & probitate virum inueſti-
garet, cui Alexandrum Perettum Cardinalem de Mõ-
tealto inſtituendum, atque informandum crederet;
quem is iure optimo cariſſimum habet, non tam quod
Camillæ ſororis lectiſſimæ, & præſtantiſſimæ fœminæ
nepos ſit; quam quod per ſua iam nũc pleno gradu ve-
ſtigia incedentem morũ grauitate, ingenio, prudẽtia,
religione, atque doctrina teneram adhuc ætatem an-
teuertere intueatur: Cumque ex toto fere terrarum or-
be delectus haberetur, multique viri clariſſimi vndiq.
proponerẽtur; vnus Io. Angelus Papius I. C. Salernita-
nus ſit electus; in quo tamquam perfecto quodam ſi-
mulachro vitæ integritas, rerum experientia, ſcientia-
rum

26 rum cognitio reperiuntur. † Speciali etiam gaudes honore, cælorum beneficio, propter tot ſanctorum Epiſcoporum Bonoſij, Gramatij, Veri, Euſterij, Valen tiniani & Gaudioſi, totque aliorum beatorum corpo-
27 ra, quæ apud te requieſcunt: † præſertim vero (pro quo quidem ſummo Deo maxime debes) Beatiſſimi Apoſtoli & Euangeliſtæ Matthæi, ſanctorum martyrum Fortunati, Caij, & Antes, Felicis martyris: cõfeſſorum quoque Elpidij, Cionis, Elpicij, Valentiniani, Cyriaci, Quingeſij, & aliorũ, quæ honorifice in tua maiori Eccleſia recondita veneraris, infinitaſque etiam atq. pretioſas aliorum reliquias. Debes inquam Deo plurimum ob tot indulgentias tibi a Rom. Pont. elar-
28 gitas, ob templumque † tam celebre, de quo alibi plu-
29 ra ſcripſimus, ob triplices † priuatas in quaque hebdomada nundinas, quarum opportunitate ſtatis diebus annona floret, vnde vniuerſa prouincia frumento, cæteriſque ad vitam neceſſarijs copioſe abundat. Habes & bis in anno emporium totius Regni maxime celebre, nundinas inquam generales ac liberas, vbi mercatores, vel e remotiſsimis quidem terrarum partibus, terra marique conuenientes, emunt, venduntque. Inſigni demum decoraris ornamento, quod manes ſub ditione Philippi ſecũdi Hiſpaniarum Regis Catholici Auſtriacæ familiæ, ac totius orbis ſyderis fulgentiſsimi, qui propugnaculũ fidei Catholicæ inuictiſsimum exiſtit. Præter id quod tot inſignes plane ac religioſos, vereque illuſtres Paſtores ſemper

habuisti, inter quos proximis temporib. Seripandum, Ceruantes Columnam nunc viuentem Cardinales suspiciendos quidem, omnique laude dignissimos. Mitto Io. Cardinalem Aragonum Regis Ferdinandi filium, Carpensem Rodulphum, aliosque eius amplissimi ordinis quãplures præstantissimos. Quod si (vt redeamus ad aquam) ea tibi, cum gelida non sit, quam
30 frigidam exoptares, minus grata esse videatur; † intelligas diuino id factum numine, vt per muta etiam elementa, quid a te Deus expetat, comprehendas, ne scilicet frigidum, sed in tuis operibus feruens esse debeas, illarumque rerum naturam imiteris, quæ tibi
31 (diuino munere largiẽte) exortæ sunt: † vt enim aqua tibi nõ frigida est, sic & tu non frigidas, sed feruentes lachrymas quotidie fundas, quæ spiritum cõpungãt, sordesque tuorum abluant peccatorum. Et ex fructibus illis, quorum tibi magna cuiusque generis copia est, arguas bonorum operum copiam esse dandam, vtque pulchra quæuis tibi arbor est, & pendentibus pomis onusta, sic tu bonis, sanctisque operibus decorum quasi tot gemmis, quæ ex radice arboris compuncti cordis ad Dei laudem, gloriamque dispositi educãtur. Si amœna tua regio est, ita vt omnes ad se amandum alliciat, ita amœnum sit & cor tuum, nõ cauernosum, non duplex, non elatum, vt superbia tumeat; non abiectum peccatorum pondere, vt vilescat; procul spinæ, ac tribuli, vanarumque absint foramina cogitationũ, nec vlla scandali petra consistat. Sit sanctum, bene

olens,

olens, religioſum, & caſtum; ſi feraciſſimus eſt campus tuus, tu quoque ſanctis moribus redundes; ſi malas non continet herbas, malæ etiam e tuo corde cogitationes recedant, & verba tollantur inania, nec ocioſe, aut negligenter viuas. Et tandem, ſi ex ſingulis quibuſ-
32 que agris tuis † decuplam ſeſquidecuplam, ſæpe etiã bis terue decuplam annonam percipis; quid non te ipſum concutiens intelligis, quod pro tot largis benedictionibus, acceptis debet pro ſe quiſque tuorum ciuium, & maxime poteſt gratias agere Deo, boniſque operibus incumbere deſiderio ſaltem, aut animi certe propoſito? Alijs, qui benefecerint, dicitur centuplum accipies, tibi vero iam gratis, nulloque ſuſcepto labore, datum eſt id omnium bonorum centuplum; cum omnibus plane rebus, quæ aut a natura, aut arte, aut ingenio tribui potuiſſent, affluentius abundes. Quid te igitur adeo ingratum præbeas, vt quo plurima ſunt beneficia, eo magis Deum non cognoſcas, eiuſque miniſtros, eo minus venereris, nec ſculpas in corde tuo ea magni Baſilij documenta in ſuo ſermone, qui incipit: *Attende tibi ipſi, vt per bona opera affatim maiora recipias?* Hanc nacti occaſionem, prætermittendum non arbitramur, quod præter naturalem aquam, quæ
33 tibi (vt diximus) vbique eſt, † ſupernaturalem aliam habes ad exẽplum fere illius, quam legimus Hebręis e cœlo pluiſſe, & manna vulgo appellatum. Chaldaice quidem a ܡܢܢܐ hebraice vero מָן ſcaturit enim è glorioſo corpore Apoſtoli & Euangeliſtæ Matthæi li-

quor ille præclarus, qui & manna quoque vocatur, cuius magna veneratio adeo per totum terrarum orbem celebris est, vt infinita eius miracula neminem lateãt, nusquam non penetrarint. Hæc illa Salernum aqua est, quam sitire, hoc est venerari vehementius debes, idest, gratiam Dei, qui tot bonorum copiam munificentissime tibi elargitus est; sicut & Amalphitanis ciuibus tibi fere conterminis, nec nisi paruo maris sinu distantibus, e sacro gloriosiss. Andreæ Apostoli corpore, quod apud illos asseruatur, liquorem hunc donauit, quem & Ephesijs olim e S. Io. Apostoli corpore concessum narrat Abdias Babylonicus, histor. Apostol. lib. 5. ad finẽ. de cuius tamẽ libri fide dicemus inferius aptiore loco. Huic autem Apostolico, sacroq. liquori mire quadrare videntur ea verba, quæ S. Basi-34 lius dicebat de † beata Iulitta martyre: *Terra autem benedicta*, inquit, *huius beatæ aduentu ex proprijs lateribus naturam aquæ generosissimam emisit, vt modo lactis omnes in ciuitate pariter nutriat, ex quo pro martyre mater communis videatur effecta. Hæc enim & valentibus sanitatis conseruatio est, & modeste delicatis voluptatis promptuarium, & ægris consolatio: Gratiam Elisæi, quam Hebræi apud Hiericuntham senserunt, hãc vobis hæc mater beatissima (dicemus nos hic gloriosus Apostolus) tradidit, vt aqua huiusmodi præter loci naturam, cum salsæ fere sint omnes, dulcem mollemque, ac delectabilem omnibus, qui eam cum benedictione bibunt, degustationem præbeat.* Sic & B. Demetrij S. Euphemiæ, S. Ermionis vnius ex

filiabus

filiabus sancti Philippi Diaconi, B. Concordij apud Spoletum, B. Eustochiæ apud Pataulum manantes ex sepulchris, & corporibus mirificos liquores, recensent Ecclesiasticæ historiæ. Euagr. lib. 2. cap. 3. Nicepho. lib. 15. cap. 3. & 5. & lib. 18. cap. 31. Oratio Constantini Episcopi apud Metaphrast. 11. Iulii, & Græcorum Menologium die 3. Decembris in Mirope martyre Cedren. in compend. & Zoaras, & Michael Glicas, Bernardinus Scardeonius, ac nouissime Alan. Cop. dialo. 3. cap. 29. & apud Barum in sepulchro S. Nicolai oleum scaturire passim videmus, sicut in sepulchro B. Barnabæ apud lacum Benacum die eius festo aqua vberrime profluere omnes conspiciunt; sicut & de sepulchro alterius S. Laurentij martyris Nouariæ testãtur antiqua carmina ibidẽ inscripta, quæ quia elegantia satis sunt, idcirco subiecimus: Illius vero festum celebratur 30. Aprilis:

Aspicis hoc marmor tumuli de more cauatum,
Id solidum est intus, rima nec vlla patet;
Vnde queat tellus occultas mittere lymphas:
Manat ab ingestis ossibus iste liquor.
Si dubitas, medio sudantes tolle sepulchro
Reliquias: dices, vnda salubris vbi est?

Horum vero quæ diximus aliqua recenset Cæsar Baronus vir doctus & diligens, ac pietate insignis, in suis Annotationibus, quas accurate conscripsit ad Rom. Martyrologium iussu Gregorij xiij. editum. Sed ex citato S. Basilij loco illud quoq. videtur ad id quod pro-

xime

xime monebamus valde accõmodatũ: quod ibidẽ cũ-
ctos homines hortatur, ne ſinãt ſe a mulieribus in ſan
35 ctitate vinci: †etenim Deus formãdo mulierem, non
carnem tantũ, ſed os quoq. ſumpſit ex homine, vnde
fortitudinẽ, & conſtantiam demonſtrare vterq. ſexus
debet, cum ad imaginẽ & ſimilitudinem Dei, ex vna
eademque materia ſit vterque compactus. Certet igi-
tur pariter & veſtrum quiſque Salernitani, & obnixius
contendat, vt in ſanctis meditationibus quotidie ver-
ſetur, pia non deſit exercitatio, nec in bonis operibus
conſuetudo; ita enim efficietis, quod iiſdem rebus ina-
nimatis vobis a Deo large tributis, proponitur imi-
tandum.

Sed ad aquam noſtram redeundo, à qua tantiſper
digreſſi ſumus: Si aquæ elementari & ſimplici, vel ab
antiquis Philoſophis, qui Chriſtum non cognouerũt,
tantus plauſus datus eſt, tanta exhibita veneratio, quid
a nobis porro faciendum erit, qui Chriſtiana ſumus
illuminati fide, quique tot ſanctæ Eccleſiæ Doctores
præuios habemus erga aquam illam, quæ ſit (diuino
nomine inuocato) benedicta & ſanctificata? Sanctifi-
catam dixit eam Dionyſius in par. 2. cap. 2. de cæleſti
hierar. Licet intendat, & loquatur ipſe de baptiſmali
36 his verbis: †*Et tunc aqua ſacris inuocationibus ſanctifi-
cans, et tribus ſacri chriſmatis cruciformibus effuſionibus
perficiens illam.* Hæc vera aqua eſt, ſancta ſcilicet, &
baptiſmalis, de qua Ezech. 36. *Effundam ſuper vos
aquam mundã, et mundabimini: ab omnibus inquinamen-*

tis

tis vestris mundabo vos, dabo vobis cor nouum, & spiritũ nouum ponam in medio vestri. Cęterum quoniam to-
37 ta etiam huius aquæ, de qua nos agimus, †dignitas ex benedictione illa proficiſcitur, ac dependet, quæ orationibus & precibus fit rite a ſancta Eccleſia ordinatis, nec non ex miniſtri illius opera, qui recte ab eadẽ Catholica matre ſit inſtitutus. Exigit a nobis ordo rei propoſitæ, vt de illius benedictione tractemus. Vt autem magis liqueat, quomodo per huiuſmodi benedictionem benedicta intelligatur, quid verbum hoc benedicere, quid nomen benedictio ſignificet, ante omnia explicabimus. Mox de aqua ipſa benedicta ad laudem & gloriam Dei, qui autor & verus fons eſt omnium benedictionum, proſequemur.

M. ANTONII MARSILII COLVMNAE BONONIENSIS. I. C. ARCHIEPIS. SALERNITANI

HYDRAGIOLOGIAE

Sectio Secunda,

In qua, Quidnam sit benedicere, quidue benedictionis nomẽ, Quis benedicendæ aquæ autor, ac institutor; Quæ item illi, dum benedicitur, misceantur; quisve illius minister: Et quę nam ad id sint præscriptæ preces, abunde explicatur.

ARGVMENTVM.

Benedicendi verbo, ac benedictionis nomine, quidnam in sacris litteris significetur.

RERVM SVMMÆ.

1 BEnedicere verbum multis modis accipitur in sacris litteris.

2 Benedicere est beatum facere.

Bene-

3 Benedictio est eleemosyna spiritualis.
4 Eleemosyna largiter eroganda.
5 Benedicere est commendare, & bene loqui.
6 Benedicere est adulari.
7 Ab adulatoribus & blande loquentibus cauendum.
8 Benedicens adulando maledicenti similis.
9 Onus est laudare valde.
10 Benedictio Christus est,
11 Benedictiones sunt dona, & beneficia Dei.
12 Benedictio spiritualis æterna est.
13 Benedictio dulcedinis quæ.
14 Benedicere idem quod locupletare.
15 Benedicere est fœcundos reddere.
16 Benedicere est benefacere.
17 Benedicit Sacerdos populo.
18 Benedicendi vsus qui manibus fit antiquißimus.
19 Benedictio facienda in modum crucis.
20 Decussare manus quid.
21 Benedictio Iacob qualis fuerit.
22 Hæretici damnantur, qui benedicendi vsum negant.
23 Benedictio Dei quæ.
24 Benedicere nostrũ est agnoscere beneficia Dei

25 *Beatitudines octo Dominicæ fuerunt benedictiones.*
26 *Benedictiones omnes Beatiſsimæ Virgini debentur.*
27 *Benedictio gratia eſt.*
28 *Benedictio eſt procreatio filiorum.*
29 *Generatio filiorum Dei donum eſt.*
30 *Benedictio ſæpiſsime in ſcriptura capitur paſſiue.*
31 *Benedicere eſt magnificare.*
32 *Benedicere eſt etiam amandare, & vale dicere.*
33 *Benedicere eſt lætari.*
34 *Benedicere eſt gratulari, vel laudare pro roſtris.*
35 *Poculum, ſiue calix benedictionis.*
36 *Benedicere eſt amice compellare.*
37 *Benedictus, & ſanctus Deus.*
38 *Benedictio cumulus bonorum, & felicitatum.*
39 *Benedicit homo homini.*
40 *Benedicere bene precari, maledicere male precari.*
41 *Benedictio, per quam creaturæ ſanctificātur.*
42 *Omnis creatura Dei bona eſt, & per verbum ſanctificatur.*

Sanctificationis nomen varie apud sanctos Patres accipi.

Signum Crucis adhiberi in sanctificationibus & benedictionibus.

43 *Benedicere per antiphrasim est maledicere, & blasphemare.*

44 *Morbi, & vitia nonnunquam bonis, & honestis nominibus appellantur.*

45 *Post verbum, maledico, nunquam additur nomen Dei.*

46 *In die Iudicij pronunciatur nomen Dei, Venite benedicti patris mei.*

47 *Nomen Dei nunquam pronunciatur vbi maledicitur.*

48 *Prophetarum maledictiones plurimæ recensentur.*

49 *Benedicimus Deum nos etiam.*

50 *Accipere benedictionem quid.*

51 *Benedictio pro oratione, & precibus ab Ecclesia institutis.*

52 *Benedictio duplex, scilicet aut in vim sanctitatis, aut ordinis.*

CAPVT PRIMVM.

1 MVLTIFARIAM, † multisque modis accipitur hoc verbum, benedicere, noméque, benedictio, in sacris litteris; de quo nunc disserere peropportunũ videtur: est enim tropus satis elegans, & hebraicæ præsertim linguæ admodum familiaris. Aliquãdo igitur benedicere est idem
2 quod † beatum, felicem ac fortunatum reddere, vt Gen. 12. *Faciam te in gentem magnam, et benedicam te,*
3 idest, beatum ac fortunatum reddam. † Nonnunquã pro spirituali eleemosyna capitur, vt Prouerb. 11. vbi not. Iansen. in vers. 25. dum ait: *Anima, quæ benedixit, impinguabitur*, hoc est, qui ore benedicit, imprecaturque bona proximis, aut benedicendo instruit illos, *impinguabitur*, hoc est, replebitur donis gratiæ diuinæ, & ditescet bonis omnibus, Deo elargiente. Vnde S. Greg. in 3. par. pastora. in admonit. 26. dicit: *Qui prædicando exterius benedicit, interius augmenti pinguedinem recipit, eleemosynam scilicet spiritualem erga proximum dispensando:* quo quidem sensu Paulus Apost. 2. ad Corinth. 9. dicebat: *Qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.* Hoc proculdubio sentiés
4 † quod generaliter & large debemus eleemosynas erogare, & bona nostra vbertim fratribus nostris communicare, vt & ipsi de benedictionibus metere valeamus; opima nostræ fidei præmia reportãtes: & ideo in eodẽ

Pauli

Pauli contextu præmittebatur: *Qui parce ſeminat, par-ce & metet.* Nonnunquam ſcripturæ vſu benedicere
5 idem eſt, † quod commendare, laudare, bona optare, bene loqui, & precari, Gen. 14. *Et benedixit ei.* & Gen. 27. *Et benedicat tibi anima mea*, ideſt, vt tibi ex animo benedicam, & quemadmodum tibi ex animo bene volo & cupio, ita tibi benefaciam. & Gen. 24. *Et im-precantes proſpera ſorori ſuæ:* hebræus codex dicit: *Et*
6 *benedixerunt eam.* † Quandoque ſignificat adulari, & ſonat in malum, denotatque noxiam illam verborum ſuauitatem, & blandiloquentiam, quibus corda ſim plicium ſeducũtur a via veritatis. Sic hortatur Roma-
7 nos Paulus cap. 16. vt eos † obſeruent, *qui per dulces ſermones, & benedictiones ſeducunt corda innocentium:* & hoc ſenſu conſueuit fere ſemper adiungi aliquid, vt
8 Prouerb. 27. verſ. 14. † *Qui benedicit proximo ſuo voce grandi de nocte conſurgens, maledicenti ſimilis erit:* quo pertinet, & id, quod dicitur Pſal. 9. *Quoniam laudatur peccator in deſiderijs animæ ſuæ, & iniquus benedicitur, ideo exacerbauit Dominum peccator.* Capitur ſiquidem ijs in locis pro adulatione, & ideo dicitur, *de nocte con-ſurgens*, quod ſane tempus importunum eſt, & affe-ctatæ bonitatis ad explendas eas actiones, quæ inter-diu exerceri ſolent, & debent. & iterum dicitur, *ini-quus benedicitur.* ſiquidem (vt etiam Euripides in O-reſte dicebat:

Βάρος ἐστὶν αἰνεῖσθαι λίαν.

9 † *Onus eſt laudare valde:* vſurpatur etiam pro † Sal-

uatore

10 uatore nostro Iesu Christo, nomen benedictio, vt Esa. 19. *In die illa erit Israel tertius Ægypto & Assyrio: benedictio in medio terrę.* Et in Psal. 20. *Quoniam dabis*
11 *eum in benedictionem in sæculum sęculi.* † Alias dicuntur benedictiones, dona & beneficia Dei: benedicere enim in Deo est ipsum benefacere, sicut & dicere est ipsum facere, iuxta illud: *Ipse dixit & facta sunt*, vt declarat Nicol. de Lyra, Ioan. 21. Ideo dicitur Psal. 20. *Quoniam pręuenisti eum in benedictionibus dulcedinis*, quo loco Græci non habent γλυκότητος, sed habent loco eius χρηστότητος, quo nomine amplior benignitas,
12 ac bonitas designatur. Est igitur hæc † benedictio spiritualis, quæ dicitur æterna atque cælestis, qua Deus pater Domini nostri Iesu Christi benedixit nos omni benedictione spirituali per Christum, de qua similiter intelligitur illud Psal. 20. proxime adductum: *Dabis eum in benedictionem*, proinde sunt istæ benedictiones omnia Spiritus sancti charismata, quibus in Deo, & erga proximum in dies magis magisque proficimus, & per dilectionem in fide progredimur. Et
13 dum dicitur, † *Benedictio dulcedinis*, significantur dulcia dona, quæ a dulcissima Dei bonitate proueniunt. Et re vera, videtur huiusmodi benedictio quædam quasi diluuies gratiarum: cum dicat Eccles. 39. *Benedictio illius quasi fluuius inundauit, & quasi Cataclismus aridam inebriauit.* Hoc etiam sensu accipi-
14 tur nonnunquam, † vt benedicere sit idem quod locupletare, multiplicare, augmentare vim gignendi,

prout in Psal. 147. *Quoniam confortauit seras portarum tuarum, benedixit filijs tuis in te.* Sic etiam Genes. 1. & 9. benedixit Deus Adam, & Noe, & filios huius,
15 *Et dixit ad eos, crescite & multiplicamini, &c.* † Benedixit (inquam) idest, fœcundos reddidit. Erat enim Noe seminarium & noui & futuri sæculi: sic Genes. 26. *Benedixit ei Dominus, & creuit vir, & locupletatus est,* Gen. 28. *Deus omnipotens benedicat tibi.* Vbi benedicere pro locupletare, & ditare ponitur, & alibi Genes. 22. *Benedicēs benedicam tibi, & multiplicabo te.* Ad hæc profectum, & multiplicationem sonat, iuxta Psal. 144. *Imples omne animal benedictione:* & sic est quasi eleemosyna, & beneficium Dei: est enim beneficium Dei beneficentia eius. sic legimus quoque de Ioseph, quod Deus benedixit illi in omnibus, idest, rem suam augmentauit, multiplicauit, beneficia præ-
16 stitit Ioseph. Insuper † benedicere pro benefacere, ac honorare vsurpatum inuenimus, Gen. 12. *Benedicam*
17 *benedicentibus te.* † Benedicit etiam populo sacerdos, quando manibus ad cælum erectis, bene precatur a
18 Deo. Qui quidem † vsus benedicendi antiquissimus extitit; vt scite Iansen. coniectat ex 50. cap. Ecclesiast. dum textus ait: *Tunc descendens manus suas extulit in omnem congregationem filiorum Israel, dare gloriam Deo a*
19 *labijs ipsius, & in nomine ipsius gloriari.* † Fiebat autem ea benedictio in modum Crucis decussatis manibus; & eleganter exponit S. Hierony. super Hiere. cap. 31.
20 dicens: † *Decussare est per medium secare, veluti si duę*

re-

regulæ concurrant ad ſpeciem litterę X, quæ figura Cru-
21 *cis eſt*. In hunc modum ait: † Iacob benedixiſſe Ephraim, manibus ad imaginem Crucis accõmodatis, quę ſane fuit aperta figura Crucis, ac paſſionis Dominicæ, quemadmodum pietate ſumma Damaſcenus exponit, dum de Cruce loquitur, & promptum eſt cuilibet legere apud Iuſtinum in Triphone, & Cantacurenum in Apolog. 2. Prudentium in hymno Epiphaniæ. Thom. Vvaldenſem, tom. 1. art. 3. cap. 59. nec non apud Martin. Cantapetrenſ. hypotyp. lib. 9. reg. 17. In hunc etiam modum accipitur benedictio in cap. 6. Num. quo loco Græci optime hanc vim verbi exprimunt hoc modo εὐλογεῖν τὸν λαόν, quod & perpendit Ianſen. ſupra citatus in d. cap. 50. Eccleſiaſ. vbi
22 etiam iraſcitur, & ſuccenſet perfidis † hæreticis temere negantibus vſum benedicendi ductum, & factitatum a tempore tam antiquo, & ritu tam ſacro erigendi manus, & a quatuor mundi cardinibus populum be-
23 nedicendi. Accidit etiam nõnunquam, vt ipſe † Deus benedicat, quod Græci exprimunt dicentes εὐλογία, ideſt, multiplicatio donorum Dei, ſicut S. Thom. ait pri. p. q. 72. ad quartũ. Itidem benedicere Dei eſt cau-
24 ſare bonitatem; † noſtrum benedicere eſt agnoſcere beneficia eius, vt idem S. Thom. interpretatur ſuper Pſal. 33. col. 1. in finem. Sed etiam eodem ſenſu capitur, nempe pro eo quod eſt laudare Deum, & ipſi gratias agere, prout in pluribus ſcripturæ locis pro eodem vſurpatur vtrumque, vt apud Matth. 14. & 26.

Mar.

Mar. 6. Luc. 24. sed & S. Ambr. sup. Luc. 6. putat, quod
25 illæ † octo beatitudines Domini fuerint forte benedictiones, quod etiam animaduertit Canisius in Catechis. par. 4. fol. 474. vbi etiam alias plures bene-
26 dictionis † species cumulat, quas dicit Beatæ Virgini competere in suo Mariali vulgo nuncupato, qui & de corruptelis verbi Dei est etiam inscriptus liber, in quo de Deipara Virgine nihil reliquit intactum, & alias multas cumulauerat ante ipsum Albertus Magnus in tracta. de laudibus Beatiss. Virg. & Bustus pariter
27 in suo Mariali. Item capitur benedicere pro † beneficentia & gratia, Esa. 36. *Facite mecum benedictionem*, idest, hanc apud me gratiam ineatis. Hinc benedictio pro dono & munere aliquando ponitur. Genes. 33. *Suscipe benedictionem, quam attuli tibi*. Et Paul. ad Corinthios, εὐλογίαν pro dono vsurpat. Benedictionis no-
28 mine itidem in scriptura, † filiorũ procreatio, siue ge-
29 neratio venit, † Dei enim donum est, non munus humanæ naturæ. Licet præterea animaduertere, quod
30 † benedictio in multis scripturæ locis passiue accipiatur, Gen. 12. *Erisque benedictio*. Sic enim hebræus contextus habet, quod noster dicit. *Erisque benedictus*. sic Esa. 19. *Israel in medio terrę benedictio, cui benedixit Dominus*. & 65. *Quomodo si inueniatur granum in botro,*
31 *& dicetur, ne dissipes illud, quia benedictio est*. † Item benedicere pro magnificare & efferre, positũ reperimus, Gen. 2. *Benedixit diei septimo*; idest, magnificauit, celebrauit hunc septimum diem, & singulari laude extu-

32 lit. † Benedicere etiam significat mandare, quod solemus abeuntibus, & eis, quos amandamus, aut extremum vale dicere, optare, aut precari bona, ac prospera abeuntibus, Gen. 28. *Vocauit itaque Isaac Iacob, & benedixit eum.* † Insuper benedicendi verbum Græci

33 pro lætandi, atque gratulandi nonnumquã accipiunt, Iudic. 9. *Si ergo recte, & absque vitio egistis cum Jerobaal & domo eius, hodie lętamini in Abimelech, & ille lętetur in vobis.* Hic vbi nos habemus lætamini, Hebræi habent, ברך Græci vero habent ευλογῆδικτε, quæ

34 benedictionem notant. Præterea benedicere † significat laudare, gratulari, vel collaudare, Gen. 14. Melchisedech collaudauit Abraham (solebant enim non modo Romani, sed & reliqui populi loco gratiarum actionis eum in publica concione laudare, qui se pro publica salute obiecisset discrimini) & dixit: *Benedictus Abraham Deo excelso.* Item Gen. 47. Introduxit Iacob patrem suum, & statuit eũ coram Pharaone, & Iacob benedixit Pharaonem, idest, collaudauit Regem, & gratias pro tot beneficijs egit, Gen. 27. *Benedicens illi*

35 *dixit: Tu es filius meus Esau.* sic 1. Corin. 10. *Calix* † *benedictionis,* præter id, quod veram & realem communicationem sanguinis Christi, & corporis participationem cõtinet. Illud etiam significare potest, hoc est, liberalitatis, & munificentiæ, quo benedicimus, & laudamus Dei beneficentiam: quo gratulamur de morte Christi saluberrima: quo & gratias Deo patri per ipsum agimus, vt sit calix benedictionis: idem quod gra

tiarum

tiarum actionis Græci habent ἐυλογεὶν, Hebræi בֵּיה,
36 ideſt, Barah. † Item benedicere quoque idem eſt aliquando, quod amice compellare, & magnifica polliceri, Gen. 48. *Deus benedixit mihi*, ideſt, magnifica recepi, & præſtitit quoque, *Benedictus Deus*, familiaris, & communis tropus ſcripturæ eſt, idem eſt, quod la-
37 us, & gratiarum actio ſit Domino. Nam ſic † benedictus eſt Deus, ſic ſanctus, quia benedicit, & ſanctificat. ſic B Paul. exorditur Epiſt. ad Epheſ. *Benedictus Deus*, ideſt, ſit laus Deo, gratias ago Deo meo, & pſal. 33. *Benedicam Dominum in omni tempore*, ideſt, laudabo benignitatem Dei, & dulcedinem miſericordiæ eius, & gratias agam in omni tempore conſolationis,
38 & tentationis: † hinc benedictionis nomine omnia felicia & bona a Deo nobis conceſſa veniunt, vt pſal. 3. *Super populum tuum benedictio tua*. Hoc eſt, tu Deus populum tuum tibi fidelem ſeruare ſoles, bonisque cumulare. Sunt præterea infiniti fere loci litterarum di-
39 uinarum, in quibus fit mentio † de illa benedictione, qua homo homini benedicit, ſiue paterna, ſiue ſacerdotali, aut quacunque id poteſtate fiat, vt in pſal. 117. *Benediximus vobis de domo Domini*. Gen. 14. *Benedictus Abraham Deo excelſo*. & 27. *Det tibi Deus de rore cæli, & de pinguedine terræ abundantiam, qui benedixerit tibi, benedictionibus repleatur*. & 28. *Benedicentur in te, & in ſemine tuo cunctę tribus terrę*. & 48. *Benedixitque Iacob filijs Joſeph*. Exod. 12. *Oues veſtras, & armenta ſumite, vt petieratis; & abeuntes benedicite mihi*.

Et 39. *Quæ postquam Moses cuncta vidit completa, benedixit eis*. Leuit. 9. *Aaron eleuans coram Domino, sicut pręceperat Moses, & extendens manum ad populum, benedixit*. Num. 24. *Qui benedixerit tibi, erit & ipse benedictus*. & Deutero. 33. *Hęc est benedictio, qua benedixit Moses homo Dei filijs Israel ante mortem suam*. Iof. 8. *Et primum quidem benedixit populo Israel*. & 14. *Benedixitque eis Iosue, & dimisit eos*. 1. Reg. 2. *Benedixit Heli Elcanę, & vxori eius*. & 2. Reg. 6. *Et benedixit Dominus Obeth, Edon, & omnem domum eius*. & 13. *Cum autem rogaret, & noluisset ire, benedixit ei*. & 14. *Sic est Dominus meus Rex, vt neque benedictione, neque maledictione moueatur*. & 19. *Osculatus est Rex Berzellai, & benedixit ei*. 3. Reg. 8. *Benedixit omni Ecclesię Israel voce magna*. 4. Reg. 10. *Cumque abijsset inde, inuenit Jonadab filium Rechab in occursum sibi, & benedixit ei*. 1. Paralip. 16. *Cumque complesset Dauid offerens holocausta, & pacifica, benedixit populo in nomine Domini*. 2. Paralip. 6. *Conuertit Rex faciem suam, & benedixit vniuersę multitudini Israel*. Iudith. 15. *Ioachim autem summus Pont. de Hierusalem venit in Bethuliam cum vniuersis presbyteris suis, vt videret Judith, quę cum exijsset ad illum, benedixerunt eam omnes vna voce, dicentes: Tu gloria Hierusalem, tu lætitia Israel, tu honorificentia populi nostri*. & 1. Machab. 2. *Et benedixit eos, & appositus est ad patres eorum*. Habemus etiam apud Paul. ad Hebr. 7. quod sacerdos Dei summi obuiauit Abrahę reuerso a cæde Regum, & benedixit ei. & ad Roman. 12. *Benedicite*

cite perſequentibus vos; benedicite, & nolite maledicere.
40 Vbi ait Adam Sausbot,† quod benedicere ſignificat bene precari, maledicere autem male precari, ſeu bla-
41 ſphemare. De illa † itidem benedictione, qua creaturæ quælibet ſanctificantur, conſecrationis & ſanctificationis nomine adhibito, fit plerunque mentio in ſacris litteris, vt Exod. 28. 29. Leuit. 21. 22. & 27. Nume. 5. & 31. Ioſue 7. Iudith. 17. 1. Reg. 21. 1. Paralip. 18. ad Hebr. 9. 1. ad Timoth. 4. quando dicit:
42 † *Omnis creatura Dei bona eſt, nihil reijciendum, quod cum gratiarum actione percipitur; ſanctificatur enim per verbum Dei, & orationem.* De qua quidem ſanctificatione agit S. Cyprianus epiſt. 63. ad Cæcilium fratrẽ. S. Gregor. Niſſenus orat. Catechetica de diuinis ſacramentis. S. Baſilius, & alicubi B. Theodoretus ἐπίκλυσιν, ideſt, inuocationem illam appellat. Euangeliſta Marcus, & alij εὐλογίαν, ideſt, benedictionem. Ireneus, nũc vocationem, & verbum Dei, nunc εὐχαρίστιαν, hoc eſt gratiarum actionem, quomodo etiam cæteri Euangeliſtæ & B. Paulus, ac S. Iuſtinus martyr, in apolog. ad Antonin. & Tertullianus contra Marcionem. S. Ambr lib. 4. de ſacramen. & S. Auguſt. epiſt 59. vti nos hodie conſecrationẽ dicunt, quæ transſubſtantiationẽ ſignificat apud Euãgeliſtas, dum de inſtitutione ſacramẽti Euchariſtiæ agũt. Hęc vero ſanctificatio, ſeu benedictio aliquãdo ad multiplicationẽ ptinet, vt in ſeptẽ & quinq. panibus, q̃bus tot hominũ millia ſunt ſatiati, Matth. 14. Mar. 8. Luc. 9. Io. 6. quod & ſuperius monuimus.

monuimus. In qua quidem ſigni crucis vſum vetuſtũ eſſe probat ipſum ſanctificationis nomen apud Apoſtolum d. cap. 4. ad Timot. quem ibid. S. Chryſoſtom. & cæteri Græci in commentarijs, & S. Auguſtin. lib. 2. de peccat. merit. & remiſſ. cap. 26. per ſignum crucis fieri palã aſtruunt, ſicut & in ſacramento altaris ſignũ crucis adhiberi teſtantur diſertis verbis S. Io. Chryſoſto. homil. 55. in Matth. & homil. quod Chriſtus ſit Deus, & S. Auguſt. ſerm. 181. qui & tract. 118. in Ioann. *Niſi*, inquit, *ſignum hoc crucis adhibeatur ſiue frontibus credentium, ſiue ipſi aquæ, qua regenerantur; ſiue oleo, quo chriſmate vnguntur; ſiue ſacrificio, quo aluntur, nihil eorum rite perficitur*. Illud autem videtur conſideratione digniſſimum, quod in ſacris eloquijs nonnunquam reperitur benedicere, ſeu benedictio per

43 † antiphraſim, pro eo quod eſt maledicere, ſeu maledictio, vt Iob cap. 1. *Niſi in faciem benedixerit tibi*, ideſt, blaſphemauerit tibi, & palam, impudenterque ingratus fuerit, vel eſt (vt̃ ſolẽt poetæ) pulchra ἀποσιώπησις, nam, vt inquit Steucus, tacet ibi dæmon, innuens: Diſpeream, ſcilicet, ſi non te execrabitur, & in faciem mittet conuicia, quod & Chaldæus ſentit transferens יְרַגְּזִנָּךְ, ideſt, irghezina*k*, ideſt, *Te ad iram prouocabit*, quamuis hebræus codex habeat אִם לֹא ideſt, im, lo, ideſt, *Si non benedicet te*, quia non benedicet, vt ſolet, nec erit adeo tibi deuinctus, vt exponit Raban. præterea in lib. etiam Reg. 3. cap. 21. legitur, Naboth fuiſſe lapidatum, quia benedixit Regi, ideſt, maledixit, &

xit;& hæc appellatur benedictio diaboli, qui mos maledicendi apud veteres fuit: tam enim inuisæ illis erãt blaspemię, vt eas suo vocabulo nominare adhorrerent, idque per contrarium nonnunquam exprimerent. Sic Iob 1. *Ne benedixerint filij mei*, hoc est, maledixerint, vel ingrati fuerint, & ad iracundiam prouocauerint, vt Chaldæus habet. Sic & Germani † morbos, quos maxime adhorrent, honestis nominibus appellant, vt leprosos, tactos paralysi, vel apoplexia irretitos, tactos bono, laborantes erisypelate, habentes pulchritudinem, & vulgo etiam apud nos dici solet, bonus ille vir, hoc est, ille vir nequam & malus. Verumenimuero obseruatum est, † verbo maledicere nunquam Dei nomen fuisse adiunctum, bene quidem verbo benedicere appositum obseruat Orig. hom. 19. Diuersorum dicens, in die † iudicij non pronunciari erga iustos, *Venite benedicti*, tantum, sed addi, *patris mei*, ad differentiam impiorum, quibus dicitur: *Ite maledicti in ignem æternum*: vbi nomen Dei tacetur. Quod si quis impius nomen Dei blasphemare ausus fuisset, pro verbo maledico, per antiphrasim benedico, dicebat, vt Iob 2. *Benedic Deo, & morere*, idest, *Maledic Deo, et morere*, vt censet Nicolaus de Lyra, quãquam Augustinus Steucus ordinis Augustiniani, vir insignis, ac linguarum peritissimus, potius ironice dictum autumet, vt apud nostros inquit:

44 45 46

Egregiam vero laudem, & spolia ampla refertis.

I nunc, & Deum cole, immo morere. Apud Græcos

cos autem, vt idem Steucus refert, codex habet: *Dic aliquod verbum Deo, & morere:* ideo notat S. Hieronymus, ad Galat. 3. quod vbi † verbum maledico est, nunquam ibi reperitur nomen Dei, vt *Maledicta terra in operibus suis*, Et, *maledictus tu inter omnes bestias*, Gen. 3. Et, *maledictus Chanaam puer, famulus sit fratribus suis*, Gen. 9. Et alibi. *Maledictus furor eorum quia audax, & ira eorum, quia dura*, Gen. 49. Ita in omnibus maledictionibus, Leuit. Deuter. & Iosue numquam legitur nomẽ Dei, quod optime obseruatum est a Cantapetren. lib. 8. cap. 6. Sunt & aliquæ † prophetarum maledictiones simili animaduersione dignæ, vt Psal. 68. *Obscurentur oculi eorum, ne videant: & dorsum eorum semper incurua:* Et, *Fiat mensa eorum in laqueum, & in retributionem, & in scandalum*. & Psal. 103. *Deficiant peccatores a terra, & iniqui ita vt non sint*. & Psal. 108. *Fiant filij eius orphani, & vxor eius vidua.* Ideo S. Greg. in moralib. lib. 14. cap. 7. docet quod illæ benedictiones, & maledictiones continebant prophetias rerum futurarum, vt etiam considerat Euthym. in d. Psal. 103. Cumulum quoq. gratiarum benedictio significat, vt etiã supra tetigimus: ideo Paulus Apost. 2 ad Cor. 9. inquit: *Necessarium ergo existimaui rogare fratres, vt perueniant ad vos, & præparent repromissam hanc benedictionem paratam esse sic, quasi benedictionem, & non auaritiam.* vbi Ansel. idest, quasi opus charitatis, & non quasi strictam dationem, de qua doleat, qui dederit. Illud autem non prætermittendũ, † quod

47

48

49

nos

nos etiam quodammodo benedicimus Deum, vt de Symeone legitur, qui benedixit Christum. Hæc autẽ nostra benedictio suorum est potius beneficiorum confessio: eius vero propria benedictio est, atq. donũ in nos collatum, vt Ambros. Catharinus declarat in Epist. ad Hebr. 7. nec tantum hæc omnia, quæ iam prædiximus, benedictio ipsa significat; sed si hebræam
5 ophrasim perpendimus, donum demonstrat; † & ideo accipere benedictionem, est donum recipere. Vnde in Samuel. 1. cap 25. quando Abigail dedit donum Dauid domino suo, dixit: *Accipe benedictionem hanc, quam attulit ancilla tua.* Fertilitatem quoque benedictio indicat, atq. affluentiam, vt Agg. 2. *Ex ista die benedicam,* vbi Arias Montanus id notat; illudq. Esa. 65. *Quomodo si inueniatur granum in botro, & dicatur; ne dissipes illud, quoniam benedictio est.* & Zacch. 8. de domo Iudæ & Israel ait: *Sicut eratis maledictio in gentibus, sic saluabo vos, & eritis benedictio,* idest, copiosa bonorum largitio, in quem sensum accipiendum quoque est quod dicitur in psal. 20. *Præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis,* secundum Ioan. Soarez Episcopum Conimbricen. in Marc. 9. in tract. 5. in fin. Et de varia significatione verbi, benedicere, ac nominis, benedictio, satis: quorum explicationem prosecutus est etiam Laurentius Villauincentius in phrasibus diuinæ scripturæ, verbo benedicere.

Propius igitur ad propositi argumenti explicatio-

51 nem accedentes,† benedictionem ipsam pro illis orationibus, precibusque accipiemus, quæ certa verborum forma ab Ecclesia statutæ sunt, & ab eo, ad quẽ pertinet, ministro rite fieri debent. Quæ quidem benedictio dupliciter consideratur, secũdum S. Tho. in 4. senten. distin. 19. quæst. 1. art. 2. quem vidit
52 sum. Tabien. in verbo, benedictio. † Aut enim fit in virtute sanctitatis ab ijs, in quibus per gratiam Christus inhabitat, & hoc solet expeti a sanctis hominibus tantum, quibus a Deo virtus sanctificandi tribuitur, vt exempla refert Theodoret. in Philotheo, cap. 8. & 26. neque huc spectat: aut in virtute ordinis sacri, nec ministri sanctitatem requirit; procedit enim, effectumque obtinet ex meritis Christi: & hæc illa est tandem, quæ ad propositum nostrum, quatenus ea applicetur ad aquam, sola facit. Tunc vero id fiet, cum sacerdos debitis cæremoniis Deum exorauerit, vt illi aquæ omnes gratias & benedictiones elargiatur, quæ sancta Ecclesia statuit, vt petantur, & ita sanctificata emerget. Quam & ideo sanctam (cum secundum S. Paulum loco superius citato ea per verbum Dei, & orationem sanctificetur) appellamus.

AR-

ARGVMENTVM.

Quamplurium rerum benedictiones, quæ apud Ecclesiam sunt in vsu, vnde originem traxerint, quæve illæ sint. Quis item benedicendæ aquæ autor, ac institutor fuerit.

RERVM SVMMÆ.

1 *Plura ex Iudæorum ritu ad Christianam pietatem accommodata desumpsit Ecclesia Spiritu sancto instructa.*

2 *Quatuor temporum ieiunia a veteri lege sumpta sunt, Iudæorum tamen nunc otiosa sunt; nostra fructuosa.*

3 *Musica instrumenta in Ecclesia recepta sunt ex Iudæorum ritu.*

4 *Musicorum instrumentorũ vsum, quo sensu non videantur probare S. Iustinus, & B. Theodoretus.*

5 *Musica organa a Græcorum Ecclesia in Galliam & Germaniam missa sunt.*

6 *Psalmus est melodica benedictio, & spiritualis ode.*

7 *Pentecostes diem Iudæi typice celebrant, nos vero mystice.*

8 *Apostoli ex veteris legis institutis multa ad Christi Ecclesiam traduxerunt, Videlicet,*

Dedicationes.

Templa.

Choros.

Vota.

Aquam lustralem.

Benedictiones.

Sacerdotum vestes.

Genuflexiones.

Ordines Ecclesiasticos.

Decimas.

Primitias.

Processiones.

Visitationes sacrarum ædium, & locorum.

Manuum expansiones.

Festa Pentecostes, & Paschatis.

Cantus.

Imagines.

Organa.

Ieiunia.

9 *Ex Ethnicorum etiam ritibus aliqua desumpsit Ecclesia ad veram pietatem accommodata.*

10 *Ethnici lustrabant defunctorum animas.*

ſtini

mi de aqua benedicta inter sacra Biblia.

Jo. Franciscus Lombardus laudatus.

49 Aquæ benedictæ institutor fuit S. Matthæus Apostolus & Euangelista.

50 Constitutionis Apostolicæ verba ex S. Clemente Romano de aqua benedicta.

51 S. Clementis constitutiones apostolicæ SS. Patrum auctoritatibus probatæ.

52 Virginum consecrationes, ac in ijs precãdi formulam S. Matthæus instituit.

53 Abdiæ Babylonici libri quales.

54 Cur ad S. Matthæum aquæ huius institutum referatur.

55 Multorum nomina, quæ sacris litteris non expressa, postea comperta sunt.

56 Puer, quem statuit Iesus in medio discipulorum, dicitur fuisse S. Martialis.

57 Jacobus Iustus lineis vtebatur, putaturque fuisse is, qui relicta syndone fugit tempore passionis Dominicæ, licet alij existiment fuisse S. Ioannem.

58 Vxor Pilati Procles appellabatur.

59 Filiæ Pharaonis, quæ adoptauit Mosen, Thermutis appellabatur.

60 Senes, qui Susannã falso accusarunt Achab,

& Se-

& Sedechias nuncupati ſunt, ac igne fricti a rege Babylonis ob eorum ſcelera.

CAPVT TERTIVM.

EXigit a nobis propoſitæ rei tractatio, vt explicemus iam quo primum tempore benedicendæ aquæ vſus in Eccleſia cœperit, quisve illius autor, ac inſtitutor fuerit. Id quod mox abſoluemus, ſi prius quædam, quæ ad diuerſarum rerũ benedictionem pertinent, generatim expoſuerimus. Principio igitur illud eſt adnotandum, quod etſi multa ex veteris legis inſtituto, aduenientegratiæ & Euangelij tẽpore ſumma cum ratione abrogata, & penitus aboleta

1 ſunt: † plura tamẽ ex illius cæremonijs pie & ad Chriſtianorum vſum accommodata deſumpſit Eccleſia, non ſine Spiritus ſancti magiſterio, quod eleganter docuit S. ille Leo cognomento vere Magnus in ſerm. 4. de ieiunio ſeptimi menſis. *Cum ergo vos*, inquit, *dilectiſsimi, ad quędam, quę etiam in veteri teſtamento inſtituta ſunt, cohortamur; non iudaicæ vos obſeruantiæ iugo ſubdimus, nec conſuetudinem vobis carnalis populi indicimus. Excellit ſuper illorum ieiunia con-*

2 *tinentia Chriſtiana:* † *& ſi quid nobis atque illis commune eſt in temporibus, non concordat in moribus. Habeant illi nudipedalia ſua, & in triſtitia vultuum oſtendant otioſa ieiunia, nos in nullo ad habitus noſtri*

honeſtatem diſsimiles, nec a iuſtis, & neceſſarijs operibus abſtinentes, edendi licẽtiam ſimplici parcitate cohibemus, vt in vſu ciborum modus eligatur, non creatura damnetur. Quod explicuit etiam poſtea Pet. Sot. de inſtitu. ſacerdo. lect. 14. de cæremoniis Miſſæ. † A Iudæorum etiã
3 ritu retinuit Eccleſia muſicalium inſtrumentorum in diuinis laudibus canendis vſum, qui ſane apud Hebræum populum erat quam frequentiſsimus, etiam apud Sanctos & Prophetas: quod paſsim licet ex pſalmorum lectione intelligere. † Quamquam vero S. Iu-
4 ſtinus martyr q. 107. ad Orthodox. vſum huiuſmodi reprehendere videatur, quaſi congruat pueris tantum. Et B. Theodoretus lib. de ſacrificijs cenſeat illum abrogatum inſtar ſacrificiorum veteris legis. Hæc tamen dicta ſunt ſi addantur ſaltationes, & crepitacula, vt expreſſe idem S. Iuſtinus ait; a lioqui enim de figuralium genere non ſunt, ſed ad ſimplicem pietatis ritum ſpectant. Et Græcorum Eccleſia, cuius ipſi alumni fuere,
5 eiuſmodi inſtrumenta, ne dum retinuit ſemper, † ſed muſica organa Gallis & Germanis antea incognita primum illa Pepino miſit ſub Copronymo Imperatore, Anno Domini 757. vt teſtantur Amoinus lib. 4. hiſtor. cap. 64. & deinde Marianus Scotus. Sed & Clemens Alexandr. lib. 2. Pædagog. cap. 4. *Si ad citharam,* inquit, *canere noris, nulla reprehenſio eſt, imitare hebræum illum Regem, qui Deo gratus, Exultate,* ait, *iuſti in Domino, & rectos decet collaudatio,* † Eſt enim Pſalmus
6 ἐμμελὴς εὐλογία καὶ πνευματικὴ ᾠδὴ, ideſt, melodica benedictio,

ctio,& spiritualis ode. Iudaici vero ritus figurales tantum sublati sunt, vt testantur iuris orientalis collectores,fol. 214. Græci exemplaris, Latini vero fol. 245. & Ambros. Catharinus in opusculorum lib. 2. de certa glorificatione Sanctorum. Ad hanc rituũ retentionem,seu imitationem spectat quod S. Gregor. Theo-
7 logus docet. orat. 44. †*Pentecostes*,inquit,*diem Hebræorum more colimus, quemadmodum & alios nonnullos eorum ritus obseruamus, qui apud illos quidem typice celebrantur,apud nos vero mystice*, idest, qui, vt Nicetas exponit, apud illos per figurã & adumbrationem, apud nos mystice, & vere peraguntur: quod & adnotauit etiam Genebrard. in Psal. 150. num. 4. qui & hæc addit notatu digna. † *Quo ex fonte*, ait, *videmus Apostolos retinuisse dedicationes, templa, choros, vota, aquam lustralem, benedictiones, sacerdotum vestes, genuflexiones, ordines ecclesiasticos, decimas, primitias, processiones, visitationes sacrarum ædium & locorum, manuum expansiones, festa Pentecostes, Paschatis, sublato victimarum vsu, quæ per Christi cruorem abrogatæ sunt: cantus, imagines, orga-*
9 *na, ieiunia.* † Quinimo, & ex Ethnicorum commentis multa ad veram pietatem, ac Dei cultum desumpsit
10 Ecclesia. †Expiare curabant illi, quod nos pie præstamus, defunctorum animas, vt testatur Ouid. 2. Fasto. & Ioan. Baptista Carmelita lib. 2. de sacr. diebus; vbi de S. Ignatio agens, sic inquit:

Tempore lustrabant animas antiquitus illo,
Atque adeo mensi fecerunt Februa nomen

Februa, nam prisci dixere piacula patres.

11 † Excommunicandi vsus dempto tantum hoc nomine apud eos erat, legibusque Druidum prestitutus: quem adeo accurate, omitto alios, Cæsar in suis Cõmentarijs de bello Gallico, lib. 6. circa medium descripsit, vt videas ibi oculis ipsis eum, quem hodie seruat Ecclesia, excommunicationis morem. *Si quis*, inquit is, cum de Druidũ moribus ac legibus ageret, *aut priuatus, aut populus eorum decreto non stetit, sacrificijs interdicunt; hæc pœna apud eos est grauissima. Quibus ita interdictum est, ij in numero impiorum, ac sceleratorum habentur. Ab ijs omnes decedunt, auditum eorum, sermonẽq. defugiunt, ne quid ex contagione incommodi accipiant, neque ijs petentibus ius redditur, nec honos vllus communicatur*; quod explicuit etiam Didacus Couarru. lib. 1. varia. resolu. cap. 18. num. 5. & in cap. alma mater, in 12 princ. num. 10. ad fin. de senten. excom. in 6. † Agebant & illi diem omnium Deorũ mẽse anni secundo, cuius rei autor recensetur Agrippa, qui in eum vsum templum Pantheon construxit, quod Deiparæ Virgini Mariæ, ac sanctis omnibus, instituto in id solemni anniuersario die, rite ac pie postea fuit dedicatum, & commutatum.

Sic & benedictionum vsum retinuit ex veteris legis exemplo Ecclesia, apud quam scimus antiquissimo 13 ritu † cereum benedici in sacræ Resurrectionis Dominicæ mysterium: id quod testantur Prudentius, qui carmen edidit de cerei Paschalis benedictione, S. Ambrosius

brosius in sermone de mysterio Paschæ, cap. 5. Concilium Toletanum 4. cap. 8. cui interfuit S. Isidorus Hispalensis episcopus, Amalarius Fortunatus episcopus Treuiren. de diui. offi. lib. 1. cap. 18. Vvolfang. Lazius de ritib. veter. eccles. fol. 43. Qua de re quędam etiam scripsit Petrus Canisius vir doctiss. De beata Virgine lib. 4. cap. 12.

14 Fuit etiam Ecclesiæ coæua benedictio † nouarum frugum, vt licet colligere ex canone 4. & 5. sanctorum Apostolorum, qui sic habent: *Offerri non liceat aliquid ad altare præter nouas spicas & vuas, & oleum ad luminaria, & thymiama, idest, incensum, tempore quo sancta celebratur oblatio. Reliqua omnia ad domum primitiæ episcopo, & presbyteris dirigantur, non offerantur in altari, certum est, quod episcopus, & presbyteri diuidant & diaconis & reliquis clericis:* quod etiam refert S. Eutychianus Papa ad Ioan. episcopum Siuillæ, & alios Prouinciæ Bœticæ: † cuius rei eam asignat rationem S. Hieronymus in Ezech. cap. 24. dicens: *Primitiæ ciborum nostrorum sacerdotibus offeruntur, vt nihil gustemus nouarum frugum, nisi quod sacerdos ante gustauerit: hoc autem facimus, vt reponat sacerdos benedictionem, & oblationem nostram in domo sua, siue vt ad prædicationem suam Dominus benedicat domibus nostris. Grandis dignitas sacerdotum, sed grandis ruina, si peccauerint.*

15

16 † Oblationis vero & sanctificationis, lactis scilicet & mellis meminit concil. Africanum, cap. 4.

17 † Benedicebatur item panis & aqua, ac etiam mensa.

ſa, alijque cibi, vt de primo teſtatur autor operis imperfecti in Matth. homil. 13. & S. Paulinus Nolæ epiſcopus epiſt. 13. De alijs vero B. Clem. Rom. lib. 5. conſtit. Apoſtolicarum. Tertullianus de diſciplina Chriſtianorum cap. 39. S. Hieronym. in Matth. S. Auguſt. in definit. veræ fidei cap 34. & Franc. Turrian. 18 pro epiſt Rom. Pont lib. 3. cap. 5. Licet † poſtea ſtatutum fuerit, vt populus pro oblatione panis, & farinæ denarios offerret, quibus traditum dominium recognoſcerent, vt teſtatur Honorius gemmę animæ lib. 1. cap. 66. quod adnotauit etiam Iacob. Pamelius vir magna eruditione, & eccleſiaſticarum rerum cognitione inſignis ad Cyprianum de opere & eleemoſynis.

19 Sic & nuptiarum † benedictio ab Apoſtolis tradita eſt, de qua loquitur S. Euariſtus in epiſtola, quę primo Concil. tomo continetur, quæ iam a mundi creatione originem duxit. Gen. 1. *Benedixitque illis, & ait, Creſcite & multiplicamini.* & Tob. 7. *Et apprehendens dexteram filiæ ſuæ, dextræ Tobiæ tradidit, dicens: Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Iacob vobiſcum ſit, & ipſe coniungat vos, impleatque benedictionem ſuam in vobis.* Cuius quidem vetuſtiſsimę benedictionis nuptialis vſus ſac. Tridentini Concilij decreto confirmatus eſt, Seſs. 24. cap. 1. de reform. matr. Et plura de illa ſcripſit Franc. Turrian. pro epiſt. Pont. lib. 5. cap. 3.

20 Erat item, & olei † benedictio antiquiſſima, & ipſa ab Apoſtolorum temporibus, cuius meminit B. Clemens

mens lib. 3. recognit. S. Basilius de Spiritu sancto, cap. 27. & ante illos S. Dionysius Areopagita de ecclesiast. Hierarch cap 2. quorum verba mox referemus. Origen. homil. 7. in Ezech. & Theophilact. in 8. cap.
21 Marci. Benedicendi item † vnguenti in Ecclesia coram vniuerso populo, illiusque consecrandi, vtque in sacris Theophaniis, aquarum consecratio vesperi fieret, autorem refert Georgius Cedrenius in Con-
22 stant. Imperat. an. 23. † licet ex præfato Dionysij loco, Theophilacti, aliorumque etiam satis conijcere liceat vnguenti huius & olei, quod vnguentum appellatur eandem esse benedictionem, ac propterea videri decipi Cedrenium, si ad posteriora hęc tempora eiusdẽ benedicendi institutionem referat, si de hoc sensit, vt videtur sensisse.

23 Sed & † cingulorum benedictorum vim etiam licet cognoscere ex eo, quod B. Melana matrona Romana vnum ex his mulieri in partu laboranti tradiderit, quo illa præcincta statim peperit, vt refert Metaphrastes in eius vita ad finem, vt in primo tomo Surij 31. Ianuarij, quod ab Alipio episcopo Taghastensi, &
24 socio S. Augustini deuotissime accepisse, † & eius generis cingulum fuisse, quo hodie Eremitæ Augustiniani pręcinguntur, testatur Hieronym. Rom. de repub. Christia. lib. 4 cap. vlt. Non absimilem rationem
25 habet vsus † benedicendorum cingulorum B. Monicę amplissima in id sodalitate erecta. Quod sane in-
26 stitutum summa religione obseruari curat † Spiritus

Vicen-

Vicentinus vigilantiſs. ac doctiſs. totius eremitarum ordinis S. Auguſtini præfectus Generalis, qui diuino quodam ſpiritu in retinenda, ac conſeruanda regulari ſui ordinis obſeruantia, diligétiſſimam aſſidue operam nauat. † Ad ſimilis inſtituti videtur rationem pertinere Cordigerorum Archiconfraternitas, quam nuper S. D. N. Sixtus V. ad augendam populorum pietatem erga beatiſſimi Franciſci venerationem religioſiſſime erexit, quam & plurimis indulgentiarum theſauris cumulauit, quas lucrantur qui cordulā iuxta ordinem eiuſdem Sancti geſtauerint.

27

Sed quarum ſuperius meminimus, aliarumque ſimilium rerum † benedictiones, quæ in Eccleſia & antiquiſſimæ a primis illius incunabulis, & frequentiſſimæ, & quamplurimæ ſunt conſulto prætereuntes, quas licebit videre in libro, qui ordo Romanus inſcribitur, & in Liturg. Iacobi Pamelij tom. 2. Dicamus iā de præcipuo tractationis noſtræ inſtituto, hoc eſt de aqua benedicta. † Hæc igitur quamdecentiſſime, ac maxima cum ratione ab Eccleſia propoſita fuit. Nam ſi aqua † apud Gentiles expiandis, vt ipſi credebant, hominibus in vſu erat, vt Tertullianus teſtatur cap. 5. de baptiſmo, & Lylius Gyrald. hiſtor. deor. ſintagm. 17. & nos ſuperius, cap. 6. ſect. 1. docuimus. Si item illa vtebantur Hebræorū ſacerdotes, Leuitę, ac reliquus populus, † quæ luſtrationis aqua appellabatur, quæ etiam erat vſu recepta in Leuitis conſecrandis, vt Numer. cap. 8. ad mundandos etiam immundos, vt ibid.

28 29 30 31

cap.

cap. 19. ad pollutionem item mulieris dignoſcendá, quæ & Zelotypiæ aqua dicebatur: magis certe conſentaneum fuit, vt & illa apud Eccleſiá Chriſtianorũ inſtitueretur, ſanctiorque eſſet, & maiorem vim & efficaciam haberet in his omnibus, quæ paulo poſt ex-

32 plicabimus, † præſertim vero pro venialibus culpis delendis, vt his mundati populus & ſacerdos aptiores redderentur ad diuina ſacrificia & peragenda & audienda. Et ſicut in priori teſtamento ſanguine expiabantur, ita & in nouo id pie fieri non quidem ſangui-

33 ne, ſed aqua congruum fuit, † quę Dei clementiam miſericordiamque ſignificat. Qua quidem ſignificatione ductus Eliezer ſeruus Abrahæ, Gen. 24. petiit a Deo ſignum in aqua, quo illius ſummam benignitatem pietatemque experiretur, vt animaduertit Franc. Georgius de Patriarchis, ſect. 3. Quo vero primũ tem-

34 pore aquæ ſanctificatio, & vſus inſtituta ſint, † videtur illud eſſe quamuerisſimum, vt ea ad Apoſtolorum traditiones referantur, primisque propterea naſcentis Eccleſiæ temporibus cœperint. Qua in re aſtruenda citabimus aliquot ſanctorum Patrum teſtimonia, quæ de aquis ſanctificandis conſcripta ſunt, quarum

35 licet † vſus eſſet vel baptizandis hominibus, vel aſpergendis domibus & perſonis, vt mox explicabimus: illud tamen manifeſtum facient, nimirum benedicendarum, ac ſanctificandarum aquarum ritum, etiá citra ſacramenti vſum, qui poſtea ſequebatur, ad Eccleſiæ prima incunabula pertinere.

Igitur S. Dionysius Areopagita Ecclesiasticæ hierarchiæ cap. 2. sic habet: *Ipse*, scilicet sacerdos, *ad matrem filiorum adoptionis venit, & huiusmodi aquam sacris inuocationibus sanctificans, & ritibus sanctissimi vnguenti cruciformibus, effusionibus perficiens ipsam, & vnguenti sanctissimis immissionibus ęquali numero, sacrorum Deo acceptorum Prophetarum inspirationis melodima simul superenunciaris.*

B. Clemens Roman. lib. 3. recognitionum, ad Iacobum fratrem Domini: *Baptizabitur autem vnusquisque vestrum in aquis perennibus nomine trinę beatitudinis super se inuocato, perunctus primo oleo, per orationem sanctificato, vt ita demum per hæc consecratus, possit percipere de sanctis.*

S. Cyprianus lib. 1. epist. 12. *Oportet*, inquit, *prius mundari, & sanctificari aquam a sacerdote, vt possit baptismo suo peccata hominis, qui baptizatur abluere.* & epist. 7. ad Magnum lib. 4. *Nec quemquam mouere debet, quod aspergi, vel perfundi videntur ægri, cum gratiã Dominicam consequuntur, quando scriptura sancta per Ezechielem prophetam loquatur, & dicat: Et aspergam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus immunditijs vestris.* & paulo post. *Vnde apparet aspersionem quoque aquæ instar lauacri salutaris obtinere. Et quando hæc in Ecclesia fiunt, vbi sit & accipientis & dantis fides, &c.* quæ relata sunt etiam a Gratiano in cap. Nec quemquam, de consecrat. dist. 4.

Edictum Constantini Magni appositum ante primum

mum Concil. Nicenum 1. tomo concil. *Benedicto-que,* inquit, *fonte, illic me trina mersione vnda salutis purificauit.*

S. Basilius de Spiritu sancto, cap. 27. *Benedicimus aquam baptismatis, & oleum vnctionis insuper ipsum, qui baptizatur, ex quibus scriptis? nonne a tacita, & arcana traditione?*

S. Ambros. lib 1. de Spiritu sãcto, ca. 7. *Habes in Euãgelio, quia Angelus, secundum tempus descendebat in Natatoria, & mouebatur aqua, &c.* Quid *in hoc typo Angelus, nisi descensionem sancti Spiritus nunciabat, quę nostris futura temporibus aquas sacerdotalibus inuocata precibus consecraret?* Et de sacrament. lib. 1. cap. 5. *Forma baptismi & vsus hoc habet, vt ante fons consecretur, & tunc descendat, qui baptizandus est. Nam vbi primum ingreditur sacerdos, exorcismum facit; secundo super creaturam aquæ inuocationem: postea & precem defert, vt sanctificetur fons, & adsit præsentia Trinitatis æternæ.*

S. August. homiliar. lib. 50. homil. 27. *Quia baptismus, id est salutis aqua non est salutis, nisi nomine Christi consecrata, qui pro nobis sanguinem fudit, in Cruce ipsius aqua signetur.* Et contra Donatistas lib. 7. cap. 6. *Si eo modo affectus essem, quo eram cum ista dictarem, nequaquam dubitarem habere baptismum eos, qui vbicunque, & a quibuscunque illud verbis Euangelicis consecratum, sine simulatione, & cum aliqua fide acceptassent.* Et lib. 3. de baptism. cap. 10. *Non est,* inquit, *aqua profana, & adultera super quam nomen Dei inuocatur, etsi a profa-*

nis, & adulteris inuocetur, quia nec ipsa creatura adultera est, nec ipsum nomen adulterum est. Et serm. 181. & tract. 118. in Ioan. explicans modũ sanctificationum aquæ per signum Crucis, ait: *Nisi signum hoc Crucis adhibeatur, siue frontibus credentium, siue ipsi aquę, qua regenerantur, siue oleo quo chrismate vnguntur, siue sacrificio, quo aluntur, nihil eorum rite perficitur:* cuius loci & superius meminimus sect. 2. cap. 1. num. 42.

Victor Vticensis histor. persecutionis Vandalicæ lib. 2. narrans miraculum S. Eugenij circa Felicem cæcum: *Quia*, inquit, *ego te ad illum direxi, & illa hora qua benedicit fontem, vt baptizentur accedentes ad fidem.* Et paulo post: *Vbi fixis genibus cum ingenti gemitu pulsans singultibus cælum crispantem benedixit alueum fontis.*

Rabanus Maurus de institu. clericorum, cap. 28. *Post hæc igitur consecratur fons, vt ad ipsum baptismum catechumenus accedat, & sic in nomine sanctę Trinitatis trina submersione baptizetur.*

Ex recitatis hactenus auctoritatibus iam licet perspicue intelligere coæuum Ecclesiæ vsum benedicen- 36 dæ, & sanctificandæ precibus aquæ, † quam quidem ante chrismatis infusionem accipiebant fideles, pro domibus aspergendis, vt hodie apud omnes Ecclesias 37 est receptum, vt declaratur ex insigni loco † capitularium tempore Caroli Magni, Ludouici, & Lotharij Impp. in quo lib. 6. cap. 77. sic habetur: *In sabbatho Sancto Paschę, vel Pentecostes, si quis velit aquam consecratam,*

cratam ad aſperſionem in domo ſua recipere, ante chriſmatis infuſionem recipiat. Qui locus citatur ab Iuone Carnoten. par. 1. cap. 112. & a Gratiano de conſecrat. diſt. 4. cap. in ſabbatho Sancto. Quod videtur etiam indicari in fragmentis rituum veteris Eccleſiæ, quos collegit Vvolfangus Lazius, qui fol. 43. ſic habet: *Quo facto accipit populus de ipſa aqua in vaſculis ad aſpergendum in domibus ſuis, ſiue agris.*

Sed accedamus propius ad id, quod quęrimus, hoc eſt, aquam cum ſale aſperſam, ac benedictã, qua citra 38 vſum ſacramenti vtimur. † Et hanc ipſam ad Apoſtolorum tempora, & traditionem pertinere, conſtat ex epiſtola S. Alexandri martyris Rom. Pont. eius no-39 minis primi, † quem quintum a B. Petro numerat Concilium Florentinum, & qui vixit ſub Traiano, creatus anno Domini cx. paſſus anno cxvij. licet alij, vt Vvolfangus Freymonius in iuris chronologia, ipſum ſeptimum numerent, alij vero quartum, temporum etiam ſupputationem mirifice turbantes. Is in Epiſtola 1. ad omnes orthodoxos, quæ adſcripta eſt 1. tomo Conciliorum, cap. 5. ſic habet: *Aquam ſale conſperſam populis benedicimus, vt ea cuncti aſperſi ſanctificentur, & purificentur. Quod & omnibus ſacerdotibus faciendum eſſe mandamus: nam ſi cinis vitulæ ſanguine aſperſus populum ſanctificabat atque mundabat, multo magis aqua ſale aſperſa diuiniſque precibus ſacrata: & ſi ſale aſperſo per Heliſæum prophetam ſterilitas aquæ ſanata eſt, quanto magis diuinis precibus ſacratus ſal, ſterilitatem*

litatem rerum aufert humanarum, & coinquinatos sanctificat, atque mundat, & purgat, & cætera bona multiplicat, & insidias Diaboli auertit, & a phantasmatum versutijs homines defendit. Quæ verba relata sunt etiã a Burcardo lib 2. cap. 53 Iuone par. 2 cap 68. & a Gratiano in cap. Aquam sale. de consecra. dist. 3. Quo loco notandum est, verbum illud, *Benedicimus*, quo significatur vsus iam diu in Ecclesia Romana receptus aquam benedicendi, & sanctificandi.

40 †Quod vero ab Apostolis id fuerit institutũ, apertissimis, ac disertissimis verbis docet B. Clemens Roman. lib. 8. Apostolicarum constitutionum, cap. 35.
41 iuxta † supputationem Francisci Turriani, seu 39. iuxta supputationem Caroli Bouij, quæ paulo post referemus. Et ita docuere Ioannes Porthesius de verbis Domini: *Hoc facite in meam, &c.* sect. 29. Ioan. Tauernerius de Purgatorio, fol. 126. Diegus Payua orthodoxa explicat. lib. 3. Vvillielmus Lindanus Episcopus Rurermundensis vir doctiss. & piissimus in panopl. Euangelica cap. 99. Fran. Turrianus ad dict. cap. 35. Apostolic. constitu. & lib. 3. contra centuriat. Magdeburgen. cap. 6. & lib. 5. cap. 4. Stanislaus Hosius Cardinalis Varmiensis vir omni laude dignissimus in confessione catholicę fidei, cap. 89. de cęremoniis, quæ sumuntur a rebus. Alanus Copus vir doctissimus dialog. 1. cap. 3. Hieron. Roman. de repub. Christiana lib. 4. cap. vlt. Felicianus Capitonus Archiepis. Auenionensis in cathol. explicat. par. 3. explicat. 83.

&

&Genebrard.in psal.150. num.4. Lud. Maiora. episcopus Stabien. vir doctus, & pius in clyp. militantis Ecclesiæ de vero Dei cultu cap.7.Ioan.Gropper. in catholica institutione de cærem. ecclesiæ, de extrema vnctio. Ioan. Perellius in thesau. Christianarum institutio.par.3.cap.8.de aqua lustrali,quem librum ad augendam populi pietatem denuo cudi iussit Gabriel Paleottus Cardinalis ampliss.& Bononiẽsis Archiepiscopus,vir vti doctrina ac religione admirabilis,ita in instaurandis obseruandisque ecclesiæ institutis, moribusque formandis plane indefessus ac vigilantissimus. † Hanc ipsam sententiam, vt scilicet Apostolorum traditio hæc sit, docet etiam Mar Michael patriarcha Antiochenus, qui floruit anno Domini 1143.in lib.quem de ritu consecrationum a tẽporibus Apostolorum ex pluribus sanctis Patribus, videlicet, ex Clemente Romano, Proclo patriarcha Constantinopolitano, Epiphanio, Anatolio, Gregorio Nisseno,Ephrem,Basilio,& aliis collegit, & quo Chaldæi vtuntur. Quem antea accurate etiam conscripserat Mar Ioannes episcopus ciuitatis Dara, in regione Mesopotamiæ anno 1051. Quorum librorum copiam videndi vna cum interpretatione nobis fecit Timothæus Nordinus patriarcha Antiochenus vir doctus, & pius, qui in Vrbe nunc degit.

42

43 Sed ex relatis Alexandri verbis † rem penitius non considerantes ipsum aquæ benedictæ institutorem cẽsuerunt quamplures, videlicet, Martinus Polonus

de

de gest. Rom. Pont. in Alexādro 1. Sigebertus Romoaldus secundus eius nominis Salernitanus Archiepiscopus in suis chronicis, quæ manu scripta Longobardis characteribus habemus, ante annos quatuorcentum: Guliel. Durandus Episcopus Mimaten. in rationali diuin. officior. lib. 4 cap 5. Alberi. de Rosate in dictionar. verb. Aqua, & hoc ipso verbo Bertachinus, & ante illos Cardinalis Berengarius olim Episcopus Biterensis in suo repertorio, cui nomen Oculus, quod habemus manu scriptum, cuius meminit Ioan. And. ad Specu. in rubr. de electio. Ioan. Althenstaig. in lexico theologico verb. *Aqua*. Ludouicus Blosius in collyrio hæreticorum lib. 2. cap. 11. & in opere cui Faculæ nomen inscripsit lib. 8. cap. 8. distin. 3. Ioan. Dauantria, in Telo christianæ veritatis, art. 14. Ioan. Faber. in via Regia Polydorus Virgilius de inuentor. rerum lib. 5. cap. 8. in fi. Rhenatus Benedictus in sua panoplia. Iacob. Pamelius vir alioqui oculatiss. ad Tertullia. de testimon. animę, cap. 2. num. 6. In quam opinionem videntur inclinasse Paludanus, & Richard. in 4. dist. 1. B. Antoni. 3. par. tit. 12. cap. 10. § 2. Summistæ item, videlicet, Tabien. Angelus, Siluester Rosell. & Pisanelli, cęteriq. eius generis; passim Ioan. Viguer. in Institu. cathol. cap. 16. §. 8. vers. 2. num. 217. & alij mox referendi.

44 Astruunt etiam † aquæ benedictæ vsum, licet Alexandri institutum appellent, Vualfridius Strabo, de reb. Ecclesiasticis, cap. 29. *Aquam*, inquit, *Sparsionis*,

cum

cum sale benedici, & in habitaculis fidelium spargi Alexander Papa constituit: sicut enim populus prior legalibus institutis deseruiens sanguine lustrabatur; ita nouus Christianorum populus baptismi sacramento.

Micrologus de Ecclesiasticis obseruationibus, cap. 46. *Alexāder*, inquit, *Papa, Quintus a beato Petro, constituit, vt sal & aqua benediceretur ad conspergendum populum, & habitacula eorum, quod & nos in omni Dominica iuxta canones sequimur.*

45 †Ordo item Romanus, qui liber duobus præcitatis autoribus longe est antiquior, pluribus in locis aquæ benedictæ & salis exorcismum refert.

46 †Concilium Nannetense, quod creditur celebratū sub annum Domini 900. sedente Benedicto IIII. Licet certo asseuerari non possit, vt docet etiam Angelus Rocca ordinis sancti Augustini vir doctus & accuratus in sua bibliotheca Theologica, cuius incertitudinis causa ea esse potuit, quia eo tempore vehementer à Barbaris Imperatoribus Ecclesia vexabatur, vt idcirco infelix Benedicti sæculum sit appellatum, vt ait Genebrard. in chronographia. Hoc ipsum inquam Concilium de aqua benedicta sic habet, cap. 4. *Cum sacerdos audierit aliquem infirmari in sua plebe, quamcitius ad eum pergat, & ingressus cubiculum aquam benedictam super eum, & per omne cubiculum aspergat, cum Antiphona: Asperges me domine. Et versu: Exurgat Deus, &c.* vt videre est tom. 3. Concili. Coloniæ excusorum anno 1567. fol. 569. Cuius meminit Pet. Ca-

nisius vir doctiss. in 4. parte catechismi de quatuor nouissimis,& Paulus Grysaldus in decisionibus fidei catholicæ ver. aqua, quarto. Libet autem aliud eiusdẽ Concilij decretum referre,quod etsi insertum non sit loco quẽ citauimus, reperitur tamen in libro sacerdotali,qui peruetustus est,& ex antiquis ritibus S. R. E. Conciliisque conflatus, vt ex eius proœmio licet videre.vbi par. 2. cap. 1. sic habetur ex Cõcilio Nannetẽsi: *Omnibus diebus Dominicis vnusquisque presbyter in sua Ecclesia ante missarum solemnia aquam benedictam faciat, in vase nitido, & tanto mysterio conuenienti, de qua populus intrans Ecclesiam aspergatur. Et atrium eiusdem Ecclesiæ cum crucibus circumeundo similiter aspergat, & pro animabus ibidem quiescentibus oret. Et qui voluerit, in vasculis suis accipiat ex ipsa aqua, & per mansiones, & agros, & vineas super pecora quoque sua, atque super pabula eorum, nec non super cibos, & potum suum conspergat.* Hæc ex prædicto libro sacerdotali.

Verisimile est autem, vt sicut prędicti Concilij tempus ignoratur, ita ob Ecclesiæ diuexationem, plura illius Decreta interciderint, vt mirum propterea non sit, si non omnia in cõciliorum tomos sint relata. Vel alterius forsan est Nannetẽsis synodi decretum. Nam comperi ex epistolis sancti Hildeberti Cenomanẽsis Episcopi, postea Archiepiscopi Turonensis, synodum quandam Nannetensem sub Honorio secundo, qui creatus est anno 1124. celebratam, ab eodem Honorio confirmatam: cuius decreta diuersa sunt ab his,

quæ

quæ alio Nannetensi Concilio vulgato circunferuntur, vt videre licet ex 65. & 67. eiusdem sancti Hildeberti epist. quæ insertæ sunt in appendice bibliothecæ sanct. Patrum.

47 † Concilium Moguntinum iiij. celebratum anno 1549. c. 39. de hac aqua sic decernit: *Veterem morem in Ecclesia sequimur, dum salem, aquam, & ceteras quasdam res in vsum fidelium per orationem in verbo Dei pręparamus. Quem morem nemo reprehendet, qui secum reputauerit, Ecclesiam inter cetera salutis et vtilitatis suę, tum augendę, tum conseruandę pręsidia, etiam exorcizandi potestatem, contra insidias Dęmonum, aliasque noxias pestes auertẽdas accepisse. Quam potestatem, dum per res externas ad vtilitatem fidelium exercet. Ecclesia nimirum in eo Sanctorum imitatur exempla, qui ad eliciendos quosdam effectus, diuino iussu res corporales adhibuisse leguntur. Quem morem in Ecclesijs nostris pręcipimus conseruandum; dummodo populum pastores sedulo doceant effectus, qui inde petuntur, non ipsarum rerum efficaciæ, sed diuinę virtutis operationi, per fortissimi nominis diuini inuocationem tribuendos esse: Et cauerint, ne rebus talibus ad impias superstitiones abuti quisquam pręsumat.*

Retulimus hactenus præcipua quædam loca, ex quibus liquido constare posset, ab Apostolis ad nos vsque dimanasse ritum hunc sanctificandæ, ac benedicendæ aquæ. Quod ita esse confirmat etiam † Armenorum vsus, qui in sacra Biblia decretum illud B. Alexandri vti Apostolicum institutum inseruerunt,

48

vt nobis retulit Io. Franciſcus Lombardus Neapolitanus vir in ſacris præcipue literis, ac multarum linguarum cognitione apprime eruditus, qui annis exactis deſignatus fuit interpres oratorum illius gentis apud Pium Quartum Pont. Max.

Reliquũ eſt nũc, vt ſpeciatim explicemus, cui nam 49 præcipue ex Apoſtolis hic ritus tribuatur. † Et beatiſſimi Apoſtoli & Euangeliſtæ Matthæi hãc fuiſſe conſtitutionem, refert diſertis verbis S. Clemens Romanus d. lib. 8. Apoſtolicarum conſtitutionum, cap. 35- 50 vbi ſic habet † iuxta translationem, & computationẽ Caroli Bouij.

De aqua & oleo ego Matthæus diſpono.

Aquam & oleum benedicat Epiſcopus; ſi abſit, benedicat presbyter aſſiſtẽte diacono. Quando aderit Epiſcopus, diaconus aſſiſtat & presbyter; dicat autem hoc modo:

Gratiarum actio de Aqua & Oleo.

Domine ſabaoth, Deus virtutum, creator aquarum, & dator olei, miſericors & benigne, qui dediſti aquam ad potum & munditiem, oleum ad exhilarandum faciem in exultationem lætitiæ; ipſe quoque nunc per Chriſtum ſanctifica hanc aquam, & hoc oleum in nomine eorum, qui attulerunt, & da virtutem ſanitatis effectricem, ægritudinũ expultricem, dæmonum fugatricem, omnibus inſidijs aduerſariam per Chriſtum, qui eſt ſpes noſtra, quo cum tibi gloria, honor, & cultus, cum ſancto ſpiritu in ſæcula. Amen.

Iuxta

Iuxta translationem vero Francisci Turriani, ac illius computationem, cap. 29. sic habet: *De aqua, & oleo ego Matthæus constituo, vt benedicat Episcopus aquam, aut oleum: sin vero non aderit, benedicat presbyter præsente diacono. Cum autem Episcopus aderit, assistant presbyter & diaconus. Dicat autem in hunc modum: Domine sabaoth, Deus virtutum, creator aquarum & largitor olei, miserator & amator hominum, qui dedisti aquam ad bibendum & abluendum, & oleum ad exhilarandum faciẽ in exultationem lætitiæ; ipse etiam nunc sanctifica per Christum hanc aquam & oleum ex nomine eius, qui obtulit, vel quæ obtulit, & tribue ei vim sanandi & depellendi morbum, fugandi dæmones, expellendi insidias, per Christum spem nostram, cum quo tibi gloria, honor & cultus, ac sancto spiritui in sæcula. Amen.*

51 †B. vero Clementis opera summæ semper auctoritatis fuisse testatur Ioan. Porthesius dicto tractatu de verbis Domini, *hoc facite, &c.* sect. 29. & Lambertus Gruterus in præfat. ad eiusdem B. Clementis opera. Constitutiones vero Apostolicas pluribus SS. Patrum auctoritatibus probant Carolus Bouius episcopus Ostunensis conciuis noster, & Franc. Turrianus florentissimę societatis Iesu regularis, viri ambo doctissimi & disertissimi.

Ad hunc ritum a B. Matthæo constitutum videtur etiam respexisse Ioan. Baptista Mantuanus Carmelita, de sacris diebus lib. 5. dum ait:

Vertit in excelsę molis delubra tonanti

Sacra

Sacra ſacerdotes hymnos, ritumque perennem
Inſtituens, Regem ac populum luſtralibus vndis
Lauit, & Æthiopas Chriſtum diffudit in omnes.

52 Sic † & modum precandi in conſecrationibus virginum, ipſaſque conſecrationes B. Matthæus inſtituit, vt teſtatur Abdias Babylonicus apoſtolicę hiſtor. lib. 7. his verbis: *Tum Apoſtolus confidentiam habens in Dominum ſuum, nihil penitus Hirtacum metuebat, & imponens velamen ſuper caput eius, & ſupra capita omnium virginum, quę cum ea erant, hanc benedictionem dixit: Deus plaſmator corporum, afflator animarum, qui nunquã ſpernis ętatem, non ſexum reprobas, non ullam conditionem gratia tua ducis indignam, ſed omnium æqualis creator es, & redemptor; tu has famulas tuas, quas ex omni numero gregis, bonus paſtor eligere, atque ad conſeruandam coronã perpetuę virginitatis, caſtimoniam conſeruare animæ dignatus es, tuæ protectionis ſcuto circumtege, vt quas ad omne opus virtutis, & gloriæ magiſtrante ſapientia pręparaſti, & vincentes carnis illecebras, & licita connubia recuſantes, inſolubilem filij tui Domini noſtri Ieſu Chriſti copulam mereantur, &c.* Cuius etiam orationis verba habentur in Pontificali par. 3. de benedictione virginũ, & apud Mambritium de vit. ſancto. tom. 2. in vita S. Matthęi. Hanc etiam inſtitutionem ex Abdia refert Rhenatus Laurẽtius La barre in additionibus ad Tertullianum in lib. de Virginibus velandis: †

53 licet autẽ Abdię libri, qui circumfertur fides, non vſquequaque probetur, a multis tamen, & doctis viris defenditur,

& vetustissimi codicis exemplo tuetur illum Vvolfangus Lazius in præfatione ad eundem Abdiam, cuius testimonio vtitur etiam Stanislaus Hosius in confessione catholicæ fidei. Neque ij, qui contra sentiunt negant, pleraque in eo libro vera contineri, cuiusmodi hæc sunt, quæ a ceteris scriptoribus omnibus referuntur.

54 † Cur autem ad B. Matthæum sanctificandæ aquæ institutum, magis quam ad alios apostolos referatur, hanc causam affert Franciscus Turrianus in schol. ad d. cap. 29. Apostolica constitu. B. Clementis dicens: *Cum Dominus in domo Matthæi publicani pranderet, & multi publicani, & peccatores venientes cum eo discumberent, sicut idem Matthæus narrat; Pharisæis interrogantibus discipulos, quare eorum magister cum publicanis, & peccatoribus pranderet, dixit non esse opus valentibus medico, sed male habentibus. Idcirco valde accommodate inducta est persona Matthæi publicani, ad tradendam constitutionem sanctificationis aquæ & olei, quibus virtus sanandi morbos, & fugandi dæmones, qui sæpe eorum causa sunt, tribuitur. Ab eodem Apostolo Mattheo (diues enim fuerat, & ij quidem maxime obligati sunt, qui eleemosynis peccata redimant) decimarum, primitiarum, oblationumque constitutionem inductam, iussamque legimus.*

Nos vero illud etiam censemus addendum. Quēadmodum enim Dominus, cum ad Matthæum diuertit, præsentia sua sanauit, purgauitque illum, domúq. eius totam ab omnibus malis; ita quoque, vt impii,

&

& obtrectatores plane confunderentur, piis autem, ac probis ædificationi id esset; factum est, vt idem Matthæus induceret non personas tantum, sed campos, fructus, domusque etiam singulorum aqua lustrali purganda. Debebaturque ei Apostolo aliud quippiá, quem præ ceteris Apostolis triplici honore dignatum fuisse scimus, Apostolatus, Euangelistatus & Martyrij, sanguinis, ac mortis scilicet; nam Ioannes alioqui calicem Domini bibit: quas Matthæi præcipuas quasdam dignitates prosequitur post alios Gabriel Biel in sermonibus de sanctis, serm. 30. qui est de S. Matthæo.

Ex his, quæ hactenus tradidimus, possumus dehinc certius institutorem aquę benedictæ compellare beatissimum hunc Apostolum Matthæum. Quod quidé hucusque non ita fuit perspicuum. † Quemadmodú etiam (vt & hæc exempla referamus) accidisse videmus de quorundá nominibus, quæ sacris litteris non expressa, postea facta sunt manifesta.

55

Primum, pueri illius, qué Dominus in medio discipulorum statuit Matth. 18. nomen non exprimitur: hunc tamen censet S. Anselmus fuisse † beatum Martialem vnum ex septuaginta discipulis, qui duas scripsit Epistolas, & cuius vitam litteris mandauit Aurelianus Lemouicensium Episcopus illius auditor & successor, qui ab eodem B. Martiali ex mortuis suscitatus est; quamquam Nicephorus lib. 2. cap. 36. existimet Ignatium fuisse appellatum.

56

Deinde illius, qui passionis Dominicæ tempore

relicta

57 sindone fugit nomen subticetur, † quem Iacobum Iustum censet fuisse Epiphanius contra hęresim Antidicomarianorum, qui veste linea, non lanea vtebatur, & cum Epiphanio sentit etiam Magister historiarum, quamquam aliqui existiment fuisse ipsummet Ioannē, qui illud scripsit, licet Theophilactus sentiat vnū fuisse ex domo illa, vbi Christus Pascha celebrauit, & vti hominē non insignem nō fuisse nominatū.

58 Præterea † vxoris Pilati nomen non exprimitur, quam tamen Proclem vocari docuit Nicephorus lib. 1. cap. 30.

Sic & filiæ Pharaonis, quæ Mosen sibi in filium adoptauit, licet in sacris litteris nomen reticeatur: Ea 59 tamen † θερμουθὶς, idest, Thermutis vocabatur, vt Suidas testatur.

Ad hæc senum illorum, qui falsum testimonium dixerunt contra Susannam, licet sacra scriptura nomē 60 sileat, tamen eos † Achab, & Sedechiam nuncupatos fuisse testatur S. Hierony. in Daniel. cap. 13. qui in Hierem. cap. 29. addit Regem Babylonis illos frixisse in igne propter iniquitatem, quam fecerant in Israel, & quia adulterauerant vxores ciuium suorum.

Hæc vero, aliaq. eiuscemodi exempla plura refert, ac prosequitur Marti. Cantapetren. lib. 9. Hypotypos. regula 29. nobis hæc commemorasse sufficiat. Atque hæc quidem sunt, quæ de aquæ benedictæ origine & vsu inuenire potuimus, quam B. Matthæo acceptam referimus. Nunc reliqua huc spectātia prosequamur.

ARGVMENTVM.

Quæ nam benedicendæ aquæ præcipua materia sit.

RERVM SVMMÆ.

1 *Aqua naturalis est aquæ sanctæ præcipua materia.*

2 *Peccatum igni comparatur, & ideo per aquā extinguitur.*

3 *Aqua vsus est primus omnium Messias ad remissionem peccatorum.*

4 *Aquæ sanctæ materia debuit talis esse, vt ad manus omnium esse posset.*

5 *Aqua Hebraice vocatur Maim.*

6 *Maim vtcūque inuersum idem semper ùalet.*

7 *Mystica consideratio circa nomen Maim.*

8 *Alio modo perpenditur nomen Maim a secretioribus Theologis.*

9 *Alio etiam modo ponderatur.*

10 *Litteræ huius vocis, Maim, diuersis modis considerantur.*

11 *Iod in sua figura significat manum.*

12 *Mem littera quid significet.*

13 *Miriam quid significet.*

14 Iesus Christus Petra Zur.

15 Sacramenta omnia Christus, ex cuius latere sanguis et aqua manauit, instituit, vnde bona omnia oriuntur.

16 Iordanis aqua quomodo Hebrais dicitur.

17 Nomen Jordanis mysterium habet sanctissimæ Trinitatis.

18 Hebræa lingua digna est, vt sæpius obseruetur.

19 S. Hieronymus gaudebat, quia Hebraicam linguam callebat.

20 Hebraica lingua sancta est.

21 Radix cuiuscunque vocis Hebraicæ Trinitatem refert.

22 Tres litteræ vbi remanent in hebraica dictione, signum est vocem esse perfectam.

23 Noe filij multos populos, ac linguas generarũt.

24 Confusio linguarum.

25 Linguarum numerus nõ fuit auctus, quamuis auctus fuerit numerus populorum.

26 Hebraica lingua ceteris est præstantior.

Hebræa lingua Deus locutus est.

Ab Heber prouenit.

Est lingua clara, & lucida, & doctrinæ.

Decem nominibus Deum appellat, cum ceteræ vix duobus id exprimant.

Hæc ipsa decem Dei nomina, illius sunt attributa.

Abrahæ nomen. ה littera auctum Dei iussu, quæ vna est ex quatuor sanctissimi nominis Dei.

27 *Hebraica lingua sua propria vi refert rerum proprietatem:*

28 *Manus continet iuncturas quatuordecim.*

29 *Annus voce hebraica significat mutationem.*

30 *Luna Hebraicè nuncupatur Jareach, idest, mensis.*

31 *Grauiditas, seu conceptio dicitur Cheraion, quæ numerum 275. continet, quo dierum numero perficitur partus.*

Multæ item Hebraicarum vocum proprietates.

32 *Hebraicæ litteræ mysterium habent, & si nostras voces expresserint.*

33 *Valor multarum dictionum Hebraicè scriptarum.*

34 *Deus ipse locutus est lingua Hebræorũ sancta.*

35 *Hebraicè scripsit Deus.*

36 *Chaldæa lingua Hebraicæ proxima, & affinis.*

37 *Lingua Hebræa, seu Chaldaica vsi sunt omnes homines vsque ad Heber.*

Pileus

Cabala

CAPVT TERTIVM.

1 AQuę sanctę, de qua agimus materia præcipue † aqua ipsa est, non tamen artificialis, vt rosarum, herbarumve, sed naturalis & pura, eaque nimirum materia est admodum conueniens, aptaque ad vberrimos fructus, cum sanctificata fuerit, producendos. Aqua enim vt contraria igni est, ita & pecca-
2 to, † quod potest igni proculdubio comparari. De ea quidem Landul. in vita Christi par. 1. cap. 21. sic inquit: *Aqua sordes abluit, sitim restinguit, imaginem reddit. Sic gratia Spiritus sancti in aqua baptismi sordes peccatorum abluit, sitim animæ verbo Dei restinguit, imaginem Dei per culpam amissam restituit.* Sic & nos dicere possumus, aquam benedictam proportione quadam
3 consimiles operari effectus. † Aqua primum vsus est Messias ad remissionem peccatorum, cum antea da-

tum

tum fuiſſet ſignum aduentus illius, dictumque, quod in aqua remiſſio fieret. Vnde non mirum, ſi dum de remittẽdis peccatis tractatur, aqua interueniat. Hinc Zacch. 13. *Et erit in die illa fons patens domui Dauid, & habitantibus Hieruſalem in ablutionem peccatorum.* Nec inficiari id poſſunt Hebræi, vt notat Ioan. Soarez ſuper Marc. cap. 1. tracta. 3. Congruum itaque fuit, vt quemadmodum quilibet, & quolibet loco, vel tempore indiget fructibus illis omnibus, quos luſtralis

4 hæc aqua producit; ita etiam conficeretur † ex ea potiſſimum materia, quam quiſque poſſet promptam, & ad manus habere quotidie, ac nullo labore, nullis impenſis eam ſibi comparare valeret: & ideo prçclare ad-

5 modum ſecretiores Theologi perpendunt, † aquam vocari מַיִם Maim, quam & eadem fere voce Chaldæi

6 appellant ſic ſcribentes מַיָא Maià, † quod nomen quocunque modo fuerit inuerſum, aut circumuolutum, ſemper apud Hebræos dicit Maim, quippe vt demonſtret, quod omnibus, tã Hebræis, quam Ethnicis, aut quibuſcunque, qui ad eam reuerſi fuerint, poterit afferre ſalutem. Vt colligitur pulchre ex eodem

7 †nomine Maim, quod aquam interpretantur. Ex hoc enim nomine מַיִם Maim, ob numerum, vimque ſuarum litterarum Theologi eruũt, atq. cõficiunt quan-

19 58 13

dam ſententiam, quæ dicit אַהֲבָה חֵן יָבוֹא, quæ quidem ſententia continet numerum nonaginta, & ſignificat Ahaba Chen Iabou, ideſt, aquæ charitatem,

diui-

8 diuinamque gratiam introducet. Quin vero † aliam quoque sententiam colligunt ex singulis litteris eiusdem vocis separatim consideratis, si quidem a prima littera Mem. מ deducunt מֶלֶךְ Melech, idest Rex a 2. י Iod deducunt יֵשׁוּעַ idest Iesciuangh, hoc est, Iesus. A. 3. vero littera ם Mem deducunt מָשִׁיחַ Masciach, idest, Christus; Quæ omnia simul iuncta significant. Hãc aquam salutis introducet Rex Iesus Messias. Huc 9 tendunt † tria alia nomina similiter eodem modo excerpta ex litteris eiusdẽ nominis Maim מַיִם nempe מָאוֹר יַצּוּק מַיִם Maor Iazzuch Maim, idest, ex prima מ Mem conficiunt מָאוֹר Maor ex secunda י conficiunt יַצּוּק Iazzuk a tertia ם conficiunt Maim, quæ simul iuncta dicunt. Lux stillabit aquam salutis: porro lux ista Christus est Saluator noster, de quo Esa. 12. *Haurietis aquas cum gaudio de fontibus Saluatoris.* Et quamuis tota hæc nominum interpretatio ad sancti Baptismatis aquam a Christo Saluatore nostro inductam, referatur; eam tamen aliqua saltem proportione considerata, possumus ad hanc aliam aquam, veluti aquæ sanctæ materiam referre. Animaduertendum 10 præterea arbitramur, quòd in hac voce Maim † littera Mem מ aperta receptionem significat Spiritus sancti, in ipsius litteræ figura; sic enim exponitur: Secun-11 da littera י † Iod in sua figura significat Iod, idest, manuum fortitudinem, & potentiam. Tertia vero ם 12 † Mem littera clausa, & vocis totius postrema prædictis aliis adiuncta, significat, quod recipitur gratia Spiritus

ritus sancti e potenti & forti manu, & Iesu filij eius, mortem destruxit, & ideo inferorum portas deuote & sancte gratiam eandem recipientibus occlusit. Insuper si voci huic Maim ר. resc. adderetur, diceret מִרְיָם
13 Miriam, idest Maria, † quasi quod a filio Mariæ sanctificanda esset aqua. Nouum quoque circa eandem materiam aquæ mysterium habemus. Christus enim
14 Iesus † illa petra est, quæ appellatur צור idest, Zur, quod est petra fortis, & Deus. Deut. 32. psalm. 17. 18. 27. 61. 97. & 143. Similiter Esa. 26. & 30. Quam petram similiter Zur Deus appellans dixit Mosi Exo. 17. vt eam percuteret, inde enim egressura erat aqua, quæ vniuersi populi sitim restingueret. Signum certe haud obscurum, Christũ Deum esse petram, & Zur, quod in eius passione percussum, cuiq. fideli pocula præberet vberrime ad potandum; institutis videlicet,
15 † ac cõfirmatis suo sanguine, & aqua oĩbus sacramentis, quibus eam certe vim p̃buit, vt ex ijs omnia exorirentur bona, præstante id Deo patre, seque ipso filio, & Spiritu sancto, qui omnes simul aptissima figura vidẽ-
16 tur expressi per aquam fluminis † Iordanis, vbi Christus baptizatus est, quod quidem flumen in lingua Hebræa (quam sanctam dicunt) appellatur נָהָר Na-
17 har, hoc est flumen, & splendor, vel lux, † cuius equidem nominis illud est mysterium, quod prima littera נ. nun, significat Nin; idest filium; secunda ה. he diuinam essentiam, idest patrem, tertia vero ר. resc. Ruah. idest, Spiritum sanctum. Symbolum sanctissi-

mæ Trinitatis ſane perſpicuum. Nollem equidem
18 hoc loco mirari quenquam † quod Hebræam linguā
ſæpius obſeruemus. Ea enim vere ſancta eſt,& diuina-
rum ſententiarum plena, cuius quidem maieſtatem
optime nouit, & explicauit Iulius Rugerius Proto-
not. Apoſtolicus, vir in ſacris & humanis litteris ap-
prime eruditus in ſuis opuſc. theologicis, in opuſculo,
vbi de libris Canonicis agit cap. 37. Ideo plurimum
19 gaudebat † S. Hieronym. ſe Hebraicam linguam di-
diciſſe; cum dicat in vita ſanctæ Paulæ, Hebræam lin-
guam quam ego multo labore & ſudore didici, in-
fatigabili meditatione non deſero, ne ipſe ab ea deſe-
rar, quemadmodum obſeruat Io. Clyctouæus in 2.
par. homiliarū, in homil. de S. Hieron. & merito qui-
20 dem † ſancta dicitur, quia relucet vbique fere ſancta
per eam Trinitas, trinaque ſanctitas, cum nullum ſit
21 † thema, radicē vocant, quod tribus litteris ſuis, diui-
22 næ Triadis myſterium non referat. † Ideoq. vbi tres
litteræ remanent in Hebraica dictione, ſignum eſt
verbum eſſe perfectum, hoc eſt tale quidem, vt inter
coniugandum nullam ex radice litterarum amittat, vt
aduertit Pagninus in Inſtitutionibus linguæ ſanctæ,
nec non Guido Fabricius Boderianus in apparatu ſa-
crorum Bibliorum Regiorum, tom. 3. in Epiſt. ad
Chaldaicæ linguæ ſtudioſos. Illud quidem verum eſt,
23 † quod ex tribus filijs Noe ſeptuaginta duo populi na
24 ti ſunt, totidemq. linguarum genera, quoniam † con-
fuſio linguarum illarum ſeptuaginta duos populos in
orbem

orbem totum dissem inauit, quibus, & totidem Duces ex filijs, & nepotibus Noachi fuere præpositi, qui septuaginta duas Colonias ex Armenia Saga in varias mundi partes deduxerunt, vt vniuersam terram memoranda clade desertam, incolis & habitatoribus denuo replerent, vt idem Boderianus obseruat in alia Epistola præambulari tom. 5. eorundem Bibliorum.

Quamuis autem populi prædicti creuerint postmo-
25 dum ad numerum longe maiorem. Linguas † tamen ipsas nunquam auctas fuisse legimus. Etenim ex Sem nati sunt 406. populi, & 27. linguæ, ex Cham populi 394. & linguæ 22. ex Iaphet 200. & linguæ 23 & ita linguæ 72. populi autem sunt mille, vt computat Arnob. in psalm. 104. Eucher. in Genes. lib. 2. cap. 7. Augustin. de ciuitat. Dei lib. 1. cap. 3. q. 11. & Genebrar. in Cronograph. lib. 1. fol. 29. Ceterum ex tot linguis
26 Hebræa cæteris longe dignior, † longeq. præstantior est, & iure quidẽ, cum ea in lege, quam duabus tabulis lapideis digitus Dei inscripsit, ipse idem summus omniũ autor sit vsus. Et ideo Exo. 31. vers. 18. & c. 32. vers. 16. dicitur. וְהַמִּכְתָּב מִכְתַּב אֱלֹהִים הוּא Vehamictau mictau Elohim hu, idest, scriptura sacra est scriptura Dei. Hac ipsa & Moses vsus est in Pentateuco. Nam cæteræ confusæ iam pridem fuerãt in ædificio Turris Nembroth, cui nomen impositum est Babel, quia ibi בָּלַל יְהוָה Balal Adonai, idest confudit Dominus eorum linguam, indeque appellatur לְשׁוֹן עִלְּגִים Lescion nghilleghim, idest linguæ confusionis, & לְשׁוֹן עִמְקֵי

שְׂפָתַיִם Lescion nghimmeche Sephathaim, ideſt lingua obſcuri labij: ſed lingua ſancta, quæ ad Hebræos ab Heber, & ſucceſſiue ex Abraham prouenit, dicitur לְשׁוֹן צַח Leſcion Zach, Eſa. cap. 50. ideſt lingua clara, & ab omni confuſione remota: Alibi quoque vocatur לְשׁוֹן לִמּוּדִים Leſcion Limudim, hoc eſt lingua doctrinæ, ac myſteriorum diuinorum, vocatur etiam a Sophonia, cap. 3. ver. 9. לְשׁוֹן צַח Leſcion Zach, ideſt, lingua lucida, clara, ſancta, ac pura. Hac Paulũ Chriſtus compellauit, dum illum conuertit, id quod non ſine myſterio expreſsit Lucas, Act. 26. 16. *Audiui vocem*, inquit, *loquentem mihi lingua Hebraica*. Nec parum dignitatis addit huic linguæ, quod cęteræ, ac Latina in primis non habet, quibus Deum appellet nomina, niſi duo, nempe Deus, & Dominus; at Hebræa decem nominibus Deum appellat. Felix igitur lingua, quæ ſuum Creatorem ita fœcunde pronunciat. Omitto nomina, quæ Dei attributa ſignificant, quæ hac lingua proprie explicãtur; ſicut & Angelorum nomina רְפָאֵל Raphael, ideſt, medicina Dei, גַּבְרִיאֵל Gabriel, ideſt, fortitudo Dei, מִיכָאֵל Michael, ideſt, quis vt Deus. Sed & Ieſu nomen Hebræum eſt יְהוֹשֻׁעַ, ideſt, Iehoſciuangh, ideſt, Deus Saluator. Sic littera ה, quã Deus Opt. Max. nomini Abrahã dignatus eſt addere, prius enim Abram vocabatur, hebraica fuit, ac vna ex quatuor litteris ſanctiſſimi nominis ineffabilis יְהוָה † Mi- 27 ra eſt huius ſanctæ linguæ efficacia, ita vt ex nomine ipſo rei proprietatem intelligas: Ecce enim אָדָם Adã

de-

deriuatur a voce אֲדָמָה חָמוֹר, idest, terra virgo & rubea, ex qua formatus creditur, sic & חֹמֶר Chemar, quod lutum graue significat, asinus appellatur quod animal est accidiosum, pigrum, ac stolidum, sic סוּס, Sus חָזִיר, equus appellatus a fortitudine, sus enim fortem significat, cuiusmodi equus est, Ideoque Iob. 39. dicitur: *Quis dedit equo fortitudinẽ?* Sic & חזיר Chaizar quod significat fœdũ, ac turpe, alienũq; ab alijs animalibus, porcum, ea lingua explic[illegible]. S[illegible] & נָחָשׁ Nachas serpentem exprimit, qua etiam voce incantator maleficusq; designatur. Hæc denique lingua sancta dicta, hoc est לְשׁוֹן קוֹדֶשׁ tot litteris exprimitur, quæ cõstituũt numerũ 796. ex quo numero prodeunt aliæ tresdecim litteræ ad ostendendũ ipsam esse diuinã, illæ vero sunt מְצִיאוּת אוֹר אֱלוֹהַ, Mezziuth hor heloha. i. inuẽtio sãctæ linguæ huius est lux a Deo data: idcircoq. a Sophonia שָׂפָה בְּרוּרָה Sapha Berura, i. labium lucidũ appellatur. Quæ octo litteræ, si arithmetice cõputẽtur, eundẽ red dunt, quem octo litteræ Lescion codes, idest, lingua

28 sancta. Ecce † manus continet 14. iuncturas, manus ipsa Hebraice dicitur יָד, Iad, quæ vox refert numerũ 14. quoniam י Iod, valet X. ד valet 4. quæ conflant

29 numerum 14. annus † appellatur שָׁנָה Scianach, idest,

30 mutatio: quotannis enim res mutantur, † Luna, quæ singulis quibusque innouatur mensibus nuncupatur

31 יָרֵחַ Iareach, idest, mensis † Grauiditas, siue conceptio dicitur הֵרָיוֹן Cheraion, quę vox cõprehendit numerũ 271. quo quidẽ numero dies illi exprimũtur, quibus

con-

conceptus fœtus in vtero matris eſt, ſcilicet, nouem menſes cum ſuis minutis. Quoniam vero, & quandoque ſeptimo menſe partus completur: idcirco etiã הֵרָה partus dicitur, quæ vox in numeros deducta 210. conſtituit quot diebus ſeptem conſtant menſes. Præterea quia & in diuina lege illud potiſſimum agitur, vt Deus veneretur: idcirco liber, qui per antonomaſiam, legis librũ ſignificat סֵפֶר Sepher appellatur quæ vox numerum reddit 340. quem cõſtituit, שֵׁם, ideſt, nomẽ: nomen autem illud vere dicitur quod Dei eſt, illudq. ad nos magis pertinet, quo Dei humanitas ab eo aſſumpta demõſtratur, ideſt, יְהוָה שַׁדַּי. Iehoua Sciaddai, cuius nominis apices, & ipſi numerum 340. ſimul cõflant מָשִׁיחַ refert 358. quem refert נָחָשׁ ideſt, ſerpens: fuit enim Meſſias ſerpens ille æneus, qui nos a morte, ac veternoſi illius ſerpentis lethalibus morſibus ſanauit, ac liberauit. Dictio אַהֲבָה quæ charitatem ſignificat, reddit 13. quot efficit אֶחָד ideſt, vnus: Charitas ex duobus vnum efficit צֵל ideſt, vmbra 120. totidem מוֹעֵד ideſt, tempus, poſt diluuium enim, vt inquit Pſalmiſta. Dies noſtri ſicut vmbra prætereũt יָמֵינוּ כְּצֵל עוֹבֵר ſic חִיטָּה, ideſt, triticũ 28. tantundem כֹּחַ ſcilicet, robur triticum enim robur parit סוֹד ideſt, conſilium, congregatio, & ſecretum 70. numerat a ſeptuaginta ſenioribus, a quibus debent prodire conſilia deductum חֲמִשִׁיוֹת ideſt, Meſpilæ, quę vox, & quinarium numerum ſignificat: eos enim fructus quinque oſsicula continere palam eſt, לֵב cor dicitur,

quæ

quæ vox numerum 32 refert, quia in corde triginta ſunt cellulæ, totidemque viæ ſapientiæ. Quod ſi Hebraicas voces alia etiam ratione conſiderabimus, eæ nimirum per numeros, rerum proprietates demon-
32 ſtrabũt, † etiam dum verba ipſa ad linguam noſtram Hebraicis elementis, ſiue characteribus referemus,
33 † vtpote חֶסֶד Cheſed, miſericordia valet 72. בִּינִי bonũ ſimiliter 72. furor ira אף Aff, valet 81. מְאלִי ideſt, malum itidem valet 81. מַלְאָךְ, Malach, ideſt, Angelus valet 91. יוכטו hoc eſt iuſtus valet etiam 91. רַמָּא Ramà, ideſt, fraudulentus, ſiue doloſus valet 241. לאדְרו ideſt, fur, etiam valet 241. קֶדֶם Chedem, ideſt Orientalis, lucens valet 144. פִּיִדְּלִי, ideſt, fidelis 144. Sed quid
34 mirum, cum † & Deum ipſum hac eadem lingua locutum ſciamus, illamque ijs dediſſe, quos prę ceteris charos habebat? Quod recte quidem intellexit Ioan. Driedonius tom. 1. ſuorum operum in tract. de Catalogo ſacræ ſcripturæ lib. 2. cap. 1. ita dicens: *Deus Opt. Max. qui Hebraici ſermonis, & rationem, &*
35 *vocem ſuæ linguæ ad loquendum dedit, ipſe etiam † elementorum figuras primus per ſemetipſum conſcripſiſſe legitur. Nec dum quippe Moſes quicquam ſcripſerat, quando ei dixit Deus, aſcende ad me in montem, dabo tibi duas tabulas lapideas, & leges, & mandata, quæ ſcripſi*, vt Exod. 24. Cui quidem linguæ proxima
36 † Chaldæa eſt, quam idem Driedon dicebat eſſe aut eandem Hebręam, aut illi admodum vicinam, & quaſi affinem. Licet aliqui ſenſerint fuiſſe Syriacam,

ſiue

ſiue Arameam, aut Palæſtinam, & ita eam inter alios appellauit Theodoretus. Hi autem autores dixerunt 37 † hac lingua, tanquam aliarum prima, vſum eſſe humanum genus ab Adam vſque ad Heber. Et vt tandé ſupremum faſtigium huic parti imponam, aliud nobile quidem exemplum ſubijciam. Eſaias cap. 59. 17. poſtquam dixerat: *Et indutus eſt iuſtitia, vt Lorica,* ſubijcit וכובע ישועה בראשו idest, pileum ad ſalutem in capite ſuo, & galea ſalutis in capite ſuo, pro pileo allegorice ibi galea accipitur, vt ex antecedentibus & ſequentibus conſtat, ſi quæras quomodo ad ſalutem ijſdemmet verſibus continetur. Nam primę dictionis duę litteræ, vltima ſcilicet, & penultima עב efficiunt 72. tres vero priores 32. quot reddunt litteræ nominis quadriliteri, vt intelligatur ſalutem illam prouenire a Deo opt. Max. vi ſuorum attributorum, nempe miſericordiæ, pietatis, longanimitatis, ac iuſtitiæ. Indeque fit, vt qui pileo ornantur, ſi ad dignitatem recte viuendi rationem addant, parari ſibi a Deo ſalutem. Id quod mihi appoſitiſſime referri videtur ad eos pileos, quibus S. R. E. Cardinales ampliſsimi hodie inſigniunt, quibuſque in veteri lege filii Aaron, cæterique ſummi Sacerdotes vtebantur, vt ſpeciali quadam ac inſigni reuerentiæ nota ab alijs dignoſcerentur. Cuius rei mentio ſic habetur. Exo. 28. verſ. 40. ומגבעות תעשה להם לכבוד ולתפארת Vmighbanghot tangaſe lahem, lechauod vltifare hoc eſt, *& tiaram biſſinam facies.* & paulo poſt, *ſtringaſque tunicam biſſo.* ac paulo ante,

liga-

Ligabisq. eam victa hyacinthina, & erit super tiaram. Inde enim aperte colligi potest, quod cum Deus suorum munerum largus donator existat, in amplissimi huius ordinis Patres, maximosq. eis in terris honores tribuat; sperandum quoq. sit, si ipsi, vt par est, illos eo dirigant, quo dirigendi profecto sunt, æternam etiam gloriam, veramque beatitudinem quandoque in cælo vberrime illis esse daturum. Ex quibus quidem omnibus (vt tandem eo reuertamur, vnde longius forsan quam par erat, digressi sumus) satis perspicuum fit, quam abundans sit rerum proprietatibus quamque mysticis arcanis referta Hebręorum lingua, vt mirum propterea nemini videri debeat, si in Viennensi Concilio relato postmodum in Clem. 1. de Magist. decreuerunt sanctisimi Patres, vt in Gymnasijs publicis

37 † Hebræa lingua publice exponeretur. Quod Romæ, vt admodum præclare hactenus seruatum est, studio

39 præsertim ac diligentia † Gulielmi Sirleti Cardinalis amplisimi viri, dum viueret, pietate, linguarum omnium cognitione, ac litterarum scientia, vitæque sanctitate lõge præstantisimi, ita & nunc auctoritate Sixti Quinti Pont. Max. scientiarum omnium patroni seruatur, & indies accuratius, ac diligentius seruandum confidimus. Non est igitur mirum, quod Hebraica verba maxima contineant mysteria, maximæque

40 in ijs occludantur virtutes; † postquam quæuis littera quodque signum, immo vero quisque etiam punctus aliquid cæleste & diuinum explicat, ideoque vt doctis-

ſimus Burgonouenſ. teſtatur in libro de nomine Ieſū in princ. Oportet † vt in diuinis nominibus poteſtatem quandam, vimque maximam fateamur ineſſe. Etenim videmus cuiuſque rei notitiam ex obiecto ad ſenſum, e ſenſibus ad imaginatiuam, ex illa denique ad mentem deferri, & in mēte vnumquodq; primum concipi, deinde uero veluti edatur partus, exprimitur voce. In hac voce igitur certis articulis conſtituta, ipſa rei virtus ſub ſignificationis forma latet. Quæ quidem virtus, qui ſpiritus primum ex mente procedit, ob ſemen rerum omnium ibidem exiſtentium, deinde editur voce, vltimo per ſcripturam lōgo æuo ſeruatur. Vnde ſi omnia † nomina in ſe certum quid virtutis includant, ex quo quaſi per imaginem rerum, eę ipſę res cognoſcuntur, multo magis nomina a Deo data, ſuam ſeruant perpetuo virtutem; nec quidem immerito, poſtquam (vt ſentit in Phedone Plato) nomen † nihil aliud eſt, quam quædam rei virtus a mente primum concepta, mox prolata voce, tandem litteris exarata. Ad ſignificandum igitur quid diuinum, nomen ipſum neceſſe eſt, vt includat in ſe virtutem diuinam. Cum igitur diuina in nominibus diuinis inſit virtus; cenſet Plato in Phed. † nomina maiori honore digna eſſe, quam ſtatuæ ipſæ diuinæ. In nominibus enim imago Dei eſt ob artificium mentis; (ſi tamen ea mens inſpiratur a Deo) quod quidem ipſo manuum artificio, ſiue opere tunc longe maius eſt, & multo præſtantius: præterquam vbi † per imagines ad nominum

41 42 43 44 45

contemplationem dirigimur tanquam ad epilogum eius, quod imagines repræſentant, vt ſic mentis manuumque miniſterium copuletur, & connectatur. His igitur omnibus Hebræa lingua gaudet encomijs; ſi quidem in ea omnia hęc nomina a Deo fuerunt magnis pronunciata myſterijs: Præſertim vero quadriliterum illud nomē Iehoua, ſiue Tetragrāmaton, quod, vt oculate aduertit Gregorius Nazianzenus, oratione tertia de Theologia, fol. 320. ita ſummæ in Deum reuerentiæ tribuit, vt proprijs quibuſdam notis ſummū illud numen honorandum, Hebræorum doctiſſimi, atque antiquiſsimi quiq. dixerint. Quo tamen ordine id factum ſit, fortaſſe alibi fuſius explicabimus. Nunc autem id ſatis eſſe arbitramur quod diximus: illud tamen addere volumus, quod, quæ dicta ſunt, non debent in eum modum intelligi, vt Omnipoten-
46 tia Dei † ſit quaſi ipſis verbis alligata; ſed vt percipia-
47 mus † nomina, aut verba ſancta veluti breuem, vt diximus, epilogum, ſcopum, metamque Diuinitatis, poſſe nobis adiumento eſſe, & tanquam inſtrumento, vt mentes noſtras ad cœlum tollere, & omnia poſſimus ad Deum referre, qui eſt benedictus in ſæcula. vt docet Naclantius Epiſcopus Clugienſis in Epiſt. B. Pau. ad Epheſ. cap. 1. dum loquitur de nomine IESV, Burgonouenſ. quoque in ſuo lib. dogmatum. Ne ſcilicet, in illum incidamus errorem, quem Genebrar. in ſua Chronolog. appellat furfurem ſuperſtitionum Hebraicarum. Vt prudēter etiam notat Becan.

in Hermaten.lib. 1.fol 5.cum sequen. Dicebat quoq. Naclant. ibidem, quod dum Apostolus præciperet 48 sermones nostros, cunctaque opera in nomine † IESV incipienda, non nudam quidem hanc nominis inuocationem considerat, cum probe sciret ille, hanc per se solam nō tanti esse momenti, sed intellexit quidem, vt cognoscere, ac meditari debeamus, Deum ipsum naturam & carnem nostram assumpsisse, & sanctissimo hoc nomine IESV ab æterno appellatum esse, & quod ipsi debemus cuncta verba, & opera nostra potissimum dedicare. Si autem quæratur, qualenam sit hoc nomen IESV, dicendum, quod est nomen super omne nomen, ad quod semper nobis est recurrendum, tanquam a cælo demissum, in quo dæmonia eijciuntur, in cuius prolatione omne genu flectitur, terrestrium, cælestium, & infernorum, secundum Paulum ad Philipp. 2. de quo etiam late apud Iodocū Clictouæum par. 1. suarum homiliar. sermone primo de circuncisione Domini, & sermone 2. & serm. 3. dicebat etiam de hoc nomine S. Bernardus, serm. 15. super Cant. Quod lucet prædicatū, pascit recogitatum, inuocatum lenit & vngit. Vbi etiam addit, quod aridus est animæ cibus, si non oleo isto infunditur; insipidus est, si hoc sale non conditur. *Si scribas*, deinde subdit, *non sapit mihi, nisi legero ibi Iesum; si disputes, aut conferas, non sapit mihi, nisi sonuerit ibi Iesus. Iesus enim est mel in ore, in aure melos, in corde iubilus.* De huius nominis excellentia scribit multa Ludouicus Caruajal de

jal de restituta Theologia, cap. 31. & seqq. Naclant. super epist. Paul. Burgonouens. in lib. quem edidit de nomine IESV vulgari idiomate. Vincentius Monachus sancti Seuerini de Neapoli ordinis S. Benedicti in libro de nomine Christi, quem collyrium mentis nominauit. Franciscus Sixtus Carmelita, in lib. de Christo. De hoc ipso suauissimo nomine legitur pulcherrima meditatio B. Bernardini de Senis, qui dicebat: *O nomen IESV exaltatum super omne nomen, o triumphale nomen, o gaudium Angelorum, o lætitia iustorum, o pauor inferorum. In te omnis spes gratiæ, in te omnis spes gloriæ. O nomen dulcorosum, tu peccatoribus veniam præstas, tu mores renouas, tu mentes diuina dulcedine reples, tu phantasmata pellis. O nomen gratiosum, per te alta mysteria reserantur, per te animæ ad diuinum amorem inflammantur, roborantur in pugna, & a cunctis periculis liberantur, O nomen gloriosum, delectabile, admirabile, venerabile. Tu dulcissimum nomen Regis Iesu, sic paulatim cæli fastigia per gratiarum charismata mentes fidelium sursum rapis, ut omnes qui ad tuam deuotionem intrant, gloriam inueniant & salutem.*

De his autem ipsis nominibus diuinis multa dixit S. Gregorius Nazianzenus oratione 2. & 3. de Theologia, & S. Hieronym. ad Marcellam, idemque Naclant. in expositione fabricæ primi diei mundi. Item multa speculatur Martin. Cantapetr. lib. 8. hypotypos. cap. 6. & ante illum plura mystice, ac moraliter perpendebat Iacob. de Vitriaco Card. Tusculanus in 3. Domi-

nica

nica post Pascha super introitu Missæ, & ante omnes istos præclare de hoc nomine Dei scriptum fuerat per autores Hebræos in lib. de sanctissimis nominibus סֵפֶר שְׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים sepher scemoth hachedoscim, & per Rabinum Iacobum, in libro dicto Templum Domini הֵיכַל יְיָ hechal Adonai, & Rabinum Ioseph Nacta · liç in porta lucis שַׁעֲרֵי אוֹרָה scilicet sciághare orah.

49 Nec me tamen latet †, vt reuertamur vnde digressi sumus, quod Hector Pint. in Esa. 48. exponẽs illa verba: *Non a principio in abscondito locutus sum &c.* videtur Caballistarum obseruationes parui facere, dicens, Deum non aliam legem dedisse, quam scriptam: & ideo impie admodum fecisse quendam Idumæum, qui appellabatur Mayr, dum persuasit Deum voce sua legem dedisse, & cum Hebræos a Christianis facile conuinci animaduerteret, aliam legem finxit ipsemet suo captu, qua defenderentur Hebræi. Quod sane si

50 ita sese haberet, impia hæc esset inuentio, † neque lingua ipsa, de qua loquimur, hoc modo cõsiderata laudari posset, quia Domino non ancillaretur, prout debet, quemadmodum recte aduertit, & raciocinatur contra Talmud, Venerabilis Petrus Abbas Cluniacẽsis in lib. 2. contra Iudæos, qui fuit coetaneus S. Bernardi. Idem quoque perpendit Rhenatus Laurentius in addit. ad Tertullian. contra Iudęos in cap. de vastatio-

51 ne Israel post pasionem Domini, quia tunc † in Talmudicas Iudæorum fabulas declinaret, contra quos

late

late post alios ĩuehitur idẽ Rhenatus eodẽ loco in tit. 52 de claritate Gentium in Christo, †cuius conceptionibus, ac sensis vtitur tamen ipsemet Pintus in Ezech. 8. exponens ineffabile nomen Dei circa illa verba, *Nomen ciuitatis ex illa die Dominus*. Obseruat quoq. eam per sæpe Augustin. Iustinianus Episcopus Nebbien. ordinis Prædicat. in suo octaplo Dauidici Psalterij ad Leonem X. & maxime in psal. 102. dum legitur: *Notas fecit vias suas Moysi*, & psalm. 67. *Benedicat nos Deus, Deus noster*. Et psalm. 118. *Beati qui ambulant*. In quibus quidem locis docte de nominibus sanctis eloquitur, & mirabilia e Caballistarum ftagmentis mysteria colligit: ante illum vero multa mysteria ex huiusmodi elementaria expositione explicuit S. Ambros. ad d. psal. 118. Quin vero eadem Cabala frequẽter vtitur etiam S. Hieron. in epistola 155. ad Paulam vrbicam tom. 3. & in procem. Lamentationum Hierem. tom. 4. & in quęstio. Hebraicis in 3. Reg. cap. 2. tom. 3. Epistolarum, quo loco explicat quænam sit, & cur pessimam appellauit Dauid maledictionem, qua sibi Semei maledixit dicens: Pessima de Hebraice נִמְרֶצֶת nimrezeth dicitur, quod quinque litteris enunciatur idest נ. nun, מ. mem, ר. res, צ Zade, ת. thau. In נ nun. נוֹאֵף noeph idest adulter: מ. mem, מוֹאֲבִית idest, moabita: ר res רָשָׁע Rasciãgh, idest, impius: צ Zade, צָרַעַת Zarãghath, idest leprosus: ת thau, תּוֹעֵבָה thohaba, idest abominatus. Vtitur eadem etiam Abbas Ioachimus in suo introductorio in Apocalypsim tex. 2. super illud: *Ego sum a*

& ω

ℰ ω. Sed & nouiſsime de corruptelis verbi Dei in lib. 1. de Beatiſsima Virg. cap. 1. dum dicit, quod Hebræi inter arcana ſua celeberrimum ducunt, vnam inter
53 creaturas omnes perfectiſsimam eſſe,† quam ipſi Mitatron appellant, hoc eſt Principem facierum, quia ſemper ſtet ante faciem ſummi Imperatoris, & ius habeat ad ipſius præſentiam benemeritos introducendi,
54 & quidē ab eruditis animaduerſum† eſt, MARIAE nomen cum illo (Mitatron) optime conuenire, cum & numerus ex litteris collectus reſpondeat, & ſupputanti ſummam efficiat 999. nouem videlicet centenarios, nouem denarios, & nouem vnitates. Quamuis de hac eius ſpeculatione plurimum dubitemus. Deinde etiā
55 addit, quod † Mariæ nomen lōge ante quam eſſet edita, prædixerunt, & ex quodam loco Eſaiæ מְרַיִם שָׂרָה Miriam ſara, ideſt MARIAM. Dominam nuncupādam eſſe diuinarunt, vt fuſius explicat Pet. Galatin. de arca cathol. verita. lib. 7. cap. 13. Etenim Abrahæ
56 vxor † Sarai, hoc eſt Domina mea, non ſine iuſſu Dei Sara. Iod littera nimirum detracta abſolute Domina vocata eſt, vt in cuius ſemine gentes omnes benedicerentur, quod quidem ſemen ad Chriſtum ex hac Virgine procreatum refert Apoſtolus ad Galat. c. 3. At non ea certe Cabala eſt, ex qua ſint fidei noſtræ fundamēta ſumenda: ſed illis iam vti firmiſsimis ſuppoſitis, non videntur aſpernandi viri illi, qui pie, ac religioſe apices conſiderant ſacræ legis, cuius nec iota vnum periturum Saluator noſter Matth. cap. 5. 18. nō

ſine

ſine miniſterio dixit, ac propterea laudandum potius videtur antiquorum, ante Chriſtum natum, Theologorum Hebræorum exercitium, circa religionis myſteria hæc elicienda, & declaranda: cum neque Chriſtus tum natus eſſet, neque tot commentaria, ac innumeri Chriſtianæ religionis fructus aderant, ex quibus diuinam bonitatem, omnipotentiam, cæteraque huiuſmodi ita vbertim poſſent contemplari, ac ex his ſatiari. Vnde plurimum tribuendum videtur eorum vigilantiæ, qui apices, litteras, ſyllabas, numerum, cæteraq. huiuſmodi perſcrutati primum ſunt, quamquã otioſorum hominum ſcientiam hanc appellarit. Iacob. VVecher. de ſecret. lib. 15. cap. 12. Quorum ſeptuaginta volumina ſumma Sixti quarti Pont. Max. diligentia olim conquiſita, prælo erant danda, niſi mors interceſſiſſet, vt teſtatur Petr. Crinit. de honeſt. diſcipli. lib. 25. cap. 3. Huius diſciplinæ viam imitatus eſt Rabanus Monachus, quibuſdam inſertis imaginibus, & Latinis characteribus, & verſibus, qui quoquo vertantur, ac inſpiciantur, licebit ex illis ſacrum aliquod excipere, ita eleganter ſunt confecti, & ſuperficiei, ac imaginum, quæ inibi ad hiſtoriam aliquam exprimendam appoſitæ ſunt, lineamenta ita pulchre ſunt deducta, qui videtur in his Valeriæ probæ centones ex Virgilij carminibus æmulatus, cuius vnicum ſubijciemus exemplum, videlicet:

Arbor odore potens | *f r o* | *ndoso vertice nata*
Qua summa vere sacr | *o u f* | *luit ordine bertas*
Hortus ditatus & pa | *r c u* | *i nullis in orbe est*
Floribus & folijs | *m i l* | *leno germine diues*
Omnes excedens alt | *a s g* | *rauitudine syluas.*

Cum totã pie | *magnu* | *s u e* | *stit h* | *onosq. decusq.*
Ambit verus h | *onor l* | *a e t* | *us loq* | *uitur ea voto*
Stans homo li | *uor ho* | *c n a* | *tioni* | *denegat atra.*

Dæmonis horrendus | *r e m* | *sciri laude moueri*
Arbor sola tenens v | *a r i* | *os virtute colores*
Purpureo regis sub | *t a c* | *tu roscida fulgens*
Æterno es radio st | *a n t* | *in te nam pie vincta.*
Ædes turritæ ex ho | *c d u* | *dum es nomine beata.*

Sic & virtuti septuaginta interpretum tribuit Genebrar. in præfatione ad psalmos, quod Cabalæ eam partem calluerint, quæ sub mutationes litterarum per Siruph; & alphabetariam reuolutionem continet, qua Hieremiam, aliosque veteres, vsos docet, sicut & ipse vsus est psal. 104. ver. *Vt erudiret principes eius.*

Tametsi autem in profanis autoribus casu hæc obseruentur, vt multi non sine causa censent. In sacris tamen litteris hoc affirmare non eadem ratione possent, quando in illis apicum, aut syllabarum, numerorũque expressio magnis non vacet mysterijs. Quod vel vno illo exemplo manifeste edocemur, quo Deus vsus est in nomine Abraham vna illa littera ampliando, videlicet ה qua illum patrem gentium nominauit,

ac altera dempta a nomine vxoris Sarai, vt Sara deinceps, hoc est Domina diceretur, vt post alios erudite docet Sanctes Pagninus in præfatione ad Bibliorum translationem, & de numerorum obseruatione licet intelligere ex cap. 13. Apocalyp. ibi: *Qui habet intellectum computet numerum bestiæ.*

Neque vero hæc abijcienda ideo sunt, quod ijs aliquando plerique recentiorum Hebræorum ad vanas quasdam, superstitiosasque obseruationes plerunque abutantur. Sicut nec sacra Theologia, quod ea male vtantur hæretici: grauiter enim, ac prudenter (vt solet omnia) monet B. Augustinus super Matth. cap. 6. Nō ideo deserendam ouis pellem, quod ea quandoque lupi contegantur. Quæ quidem omnia non ea sententia dicimus, vt velimus aliqua ex parte tueri, quæ hoc prętextu nefarij homines deprauant, atque ad pessimos sensus actusque detorquēt, quorum impium institutum iam pridem summa cum ratione damnauit Ecclesia: quippe qui nedum plurima ipsi facinora hoc Cabalæ nomine perpetrabant, sed (quod summum genus dementiæ est) miracula a Christo sua ipsius diuina virtute facta, ad eorum superstitionem impie referebant.

Sed quod si disciplina hæc ad purum suum fontem reducatur, rectumque Gnomonem, vtque Christianæ pietati, illiusque sacris mysterijs obsequatur, & ancilletur, neque aspernanda videatur, neque ita acriter, vt a quibusdam fit, reprehendenda: qua in re nobiscum

etiam sensit Sixtus Senensis uir doctiss. ordinis Prædicatorum in Bibliotheca sancta lib. 3. de elementari expositione ad fin. Atque hæc quidem satis.

Ea vero prosecuti sumus, explicantes aquæ vim ex Hebræo nomine, quæ quidem aqua, propositæ tractationis materiæ potissima pars est. Nunc de altera illius parte, hoc est de sale, dicamus.

ARGVMENTVM.

De altera parte materiæ aquæ sanctæ, id est de Sale.

RERVM SVMMÆ.

1 Pars materiæ, ex qua fit aqua sancta, est sal.
2 Sale significatur humanæ naturæ coniunctio cum verbo, dum adiungitur aquæ.
3 Salis & aquæ symbolum in aqua sancta.
4 Sal significat filij Dei sapientiam.
5 Opera nostra Deo grata esse nequeunt absque condimento diuinæ sapientiæ.
6 Sal in vase fictili quid significet.
7 Sal multas habet virtutes.
8 Salis veneratio summa apud veteres.
9 Mola salsa in sacrificijs antiquis.
10 Sal caput ternarij in salsa mola.
11 Ternarius numerus frequens in sacrificijs antiquorum.

Mola

12 *Mola ſalſa, ex quibus compacta erat.*
13 *Apud Veſtales olim ſacrificia puriora.*
14 *Salem ferro ſecabant Veſtales, ne quid forte caderet ex eo.*
15 *Salarij vnde dicti.*
16 *Salaria via.*
17 *Sal venerandum etiam catholicis.*
18 *Sal ſecundum Hebræos myſticum.*
19 *Numerus 68. myſterijs plenus, quomodocumque diuidatur.*
20 *Arca, & Vagina magni nominis dicitur cuZu.*
21 *Panem Angelorum manducauit homo, de quo pane intelligatur.*
22 *Nomen Jehouah excellentiſſimum.*
23 *Numerus 13. eſt diuinarum proprietatum numerus.*
24 *Littera vau ſupernæ vitæ.*
25 *Senarius numerus eſt ſecundum Hebræos primus perfectus.*
26 *Numerus ternarius ſanctiſſimæ Trinitatis.*
27 *Myſticorum Theologorum Iudicium de voce Melach, quæ ſalem ſignificat.*
28 *Panis habet cum Deo ſymbolum.*
29 *Panis in ſacrificijs interuenit ſecundũ vtriuſque legis ritum.*

30 *Christus panem se vocat.*
31 *Panis nomen filio mire conuenit.*
32 *Filius dicitur etiam sal apud Paulum Apost.*
33 *Sermo vester sit sale conditus, quomodo intelligatur.*
34 *Salis nomen etiam græce mysterium continet.*
35 *Non Hebrææ tantum lingua, sed etiam ceteræ possunt habere mysteria.*
36 *Voces græce non casu impositæ rebus.*
37 *Nominum impositio cælestis dicitur, non hominum secundum Platonem.*
38 *α & ω principium & finis, ex Græcis vocibus Christo tribuuntur.*
39 *Elementa litterarum à Deo illustrantur, sicut lucidum corpus à sole.*
40 ΑΛΣ *trinitatem significat.*
41 *Littera* α *Patri tribuitur.*
42 *Opera Dei duo præcipua, creatio, & conseruatio.*
43 *Littera* λ *iucunditatem habet, et secundã personam refert.*
44 *Littera,* ς *ad tertiam personam trinitatis refertur.*
45 *Salinæ plurimæ apud Burgundos.*

Burgun-

46 Burgundi primi Aquilonarium populorum ſale vſi ſunt in Baptiſmo.
47 Saliti Burgundi quamobrem dicantur.
48 Cardinalis Granuelanus virtutibus prædi-tus.
49 Bernardinus Gomeſius de ſale ſcripſit libros quinque.
50 Salis nomen quomodo cenſeatur ſecundum Be-canum.
51 Sal apud Cimbricos appellatur Aula Princi-pis, & locus, vbi de Republica conſulitur.
52 Conſultationes publicæ debent ad ſalis inſtar condimentum afferri.
53 Salich apud Cimbricos, idem ſignificat quod fœlix.
54 Sapientia etiam humana vulgo dicitur ſal.
55 Salis & aquæ ſymbolum, & myſterium.
56 Sal intelligitur Ieſus Chriſtus.
57 Statua ſalis, de qua Genes. cap. 19.
58 Statuam ſalis, in quã cõuerſa fuit vxor Loth, vidit proprÿs oculis Ioſephus Hiſtoricus Hebræus.

CAPVT QVARTVM.

1 ALtera † pars materiæ aquæ benedictæ, & ea quidem maxime congrua, est sal, qui ipsi aquæ adiungitur, quo sane si-
2 gnificatur † humanæ naturæ coniunctio cum verbo diuino, a quo omnis sacramentorum sacramentaliumq. vis, & efficacia
3 dependet; † vtraque vero materiæ pars videtur optimum habere symbolum nobiscum, vt enim aqua labitur, ita & humanam naturam labi conspicimus. Ideo 2. Reg. cap. 14. habetur: *Omnes morimur, & quasi aqua*
4 *dilabimur super terram.* † Sal vero cum sapientiam filij Dei significet, duo indicat. Primum quidem, quia sicut sal conseruat res, ne corrumpantur, ita & diuina clementia operatur in mentibus, quas illa possidet, ne corrumpantur. Vnde B. Paul. ad Hebr. 1. *Portans omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens.* Deinde sicut sal condit cibos, vt sapiant, ita etiam gra-
5 ta nulla † opera nostra Deo esse possunt absque diuinę sapientiæ condimento. Ideo inquit Apostolus 1. ad Cor. 1. *Prædicamus Christum Dei virtutem, & Dei sapientiam.* Dicit etiam glossa ordinaria 4. Reg. cap. 2. ad illa verba: *Afferte mihi vas nouum, & mittite in illud*
6 *sal;* quod † sal sapientiæ in vase fictili, idest in corpore humano purgat aquas, cum scilicet populos in dulcedine delectationis, bonorumque operum ob incar-
7 nationem Christi fœcundat. † Sal etiam amaritudi-

nem

nem pœnitentiæ myſtice ſignificat; aqua vero confeſſionem, abſolutionem, baptiſmum, ac gratiam. Ideoque cum hæc omnia debeat anteire pœnitentia, mirum non eſt, ſi prius ſal quam aqua benedicatur, ex quorum mixtione receſſus a peccatis, ac initium virtutum, bonorumque operum indicatur, vt & Gratianus animaduertit in cap. cum renunciatur, 32. q. 1. Sed & ſal tot in ſe virtutes continet, quod ſi ſingulas narrare vellemus, nimium in longum noſtra protraheretur oratio: aliquas igitur (vt materia ipſa requirit) eaſque

8 præcipuas attingemus.† Non equidem nouum eſt ſal in maxima veneratione ſemper fuiſſe, quoniam nec

9 antiqui Ethnici vnquam ſacra † abſque mola ſalſa faciebant. ideo Ouid. dixit:

Ante Deos homines, quod conciliare valeret,
Far erat, & puri lucida mica ſalis.

Virgil. quoque Eclog. 8.

Sparge molam ſale.

Et Plaut. in Amph.

Prodigiali Ioui aut ſalſa hodie, aut thure comprecatum oportuit.

10 † Caputq. illius ſacri ternarij, quo eadem mola ſal-

11 ſa erat compacta, ſal habebat. † Qui numerus non abſque ratione apud veteres in quolibet ſacrificio ſeruabatur.

12 Porro † mola ipſa tria cõtinebat, far, ſalem, & vinũ. De hac mola Cic. 2. de diuinat. dicebat: *Caput eſt in iecore, cor in extis, iam abſcedet, ſimulac molam, &*

vinum consperseris. intelligens aspersionem molæ, farre, sale, & vino faciendam: credebat enim illos Deos vino excitari ad eos respiciendos, farre ad fauendum, sale tandem ad beneficia conferéda: quandoquidem sacrificantis puritatem significabat, sine qua minime grata erant falsis illis Dijs alia sacerdotum merita.

Præterea adeo venerabantur salem, vt Vestales illæ, 13 † apud quas puriora, & magis intemerata sacrificia 14 erant, † salem ipsum (ne vel mica quidem eius aliquo ictu in terram decideret) ferro secarent. Prodigiosum quippe putabant, vt quod ad diuina sacra esset adhibendum, pedibus protereretur. Persuadebantq. sibi miseræ gentes, non posse Dijs eorum sacra displicere, dú mola salsa aspergerentur. De quo Plinius lib. 12. cap. 18. De felicitate Arabiæ loquens: *Nec minus*, ait, *propitij Dei erunt mola salsa supplicantibus, vino vero, vt palam est, placatiores.* Libro eodem cap. 2. dixit: *Numa instituit Deos fruge colere, & mola salsa supplicare,* & lib. 31. cap. 7. *Honoribus etiam, militiæque sal interpo-* 15 *nitur.* † *Salarijs inde dictis, magna apud antiquos auto-* 16 *ritate; sicut apparet, ex nomine* † *Salariæ viæ, quoniã illa sal in Sabinos portari consueuerat.* & paulo post: *Maxime tamen in sacris intelligitur autoritas, quando nulla conficiuntur sine mola salsa.* Id ipsum Homerus credidit, cum de Græcis sacrificantibus apud Troiam diceret:

Jamque Deos visi placasse, vbi sacra salita
Conspersere mola.

Et

Et Horatius 3. carm. Ode 23.

Mollibit auersos penates
Farre pio, & saliente mica.

Alibi quoque sermonum lib. 2. Satyra 3.

Tu cum pro vitula statuis dulcem Aulide natam
Ante aras, spargisque mola caput improbe salsa.

Et Lucanus de bello ciuili, lib. 1.

-----iam fundere Bacchum
Cœperat, obliquoq. molas iuducere cultro.

Verumtamen nobis quæ profani senserint omit-
17 tenda sunt: considerandum vero videtur, † quod sal etiam apud nostros magna semper in veneratione fuit, multisque mysterijs plenum, vt luculenter ostendit Simon de Cassia in lib. de similitudinibus a Saluatore positis, lib. 7. cap. 1. Maxime autem secundum Hebraicam linguam, prout veteres Symbolicæ Theo-
18 logię philosophi optime norunt. † Ab Hebręis enim sal appellatur מֶלַח Melach. Quod nomen valet numerum 78. qui quoquomodo diuisus, reddit semper diuinum aliquod nomen: quoniam ח Che valet 8. ל Lamed valet 30. & מ mem valet 40. quæ conficiunt
19 † numerum 78. qui numerus diuisus primũ in duas partes, reddit bis 39. tantumque valet vox כוזו idest,
20 cuzu, † arca & vagina illius magni nominis יהוה idest, tetragrammaton, eundem numerum 39. valet vox טַל tal, & significat rorem, seu mannam, quem
21 Dauid. Psal. 77. † panem vocauit, quãdo dixit: *Panem Angelorum manducauit homo.* Non quod ille esset verus

panis,& æterna vita; sed figura illius, quem Mesias Iesus erat daturus, in cuius nomine inclusum est יהוה idest, Tetragrammaton, & in quo vita cõsistit, vt Burgonouẽs. docte interpretat in lib. 3. de nomine Iesu, fol. 244. Sic ergo videmus hoc nomen מֶלַח Melach, & hunc numerum 78. in duas partes diuisum, esse mysteriis plenum. Quem si adhuc in tres partes diuidemus, reddit ter 26. quarum quælibet conuenit

22 nomini † Iehouah, quod quidẽ est præ cæteris excellentissimum. Eius vero litteræ conficiunt numerum 26. idem accidit, si in sex partes diuisus fuerit; quæuis

23 enim erit 13. † qui numerus diuinarum est proprietatum, & attributorum. Rursus, si in 13. diuisum consideremus, in qualibet ipsius parte erant 6. tantumq.

24 valet littera ו Vau, quæ † supernæ vitæ littera est,

25 & est, ex Hebræorum sententia, † numerus iste pri-

26 mus perfectus. Deinde si diuidatur in 26. † ternariũ numerum facit, qui sanctissimæ Trinitatis est numerus. Tãdem diuisus in septuaginta octo vnitates, quęuis earum Deum ipsumq. vnum demonstrat. Idq. intelligendum esse significat, quod vbiq. Deus vnus est. Præterea alia etiam ratione sententiarum plena est hæc vox hebraica מֶלַח Melach, quæ salẽ significat: si

27 enim has litteras † mystice, alia tamen sub ratione sumemus, inuersæ sonant לֶחֶם idest, Lachem, scilicet, panem, referuntq. eæmet voces numerum 78. ipsum

28 vero panem † nouimus tantum symboli habere cum Deo, vt panis illi nequaquam minus gratus in sacrifi-

cijs

29 ciis extiterit, quam sal: Ideoq. † panis, ceu res præcipua in sacris (secundum vtriusq. legis ritum, offere-
30 batur, & etiam offertur, & Christus ipse Ioã. 6. † se ipsum pané appellat, dicens: *Ego sum panis viuus, qui de*
31 *cælo descendi*. Et est quidem hoc nomen † panis Filio impense cõueniens. Licet aliqui asserãt, quod B. Paul.
32 eum † dixerit quoque salem, ita illa Apostoli verba interpretantes ad Coloss. 4. *Sermo vester sit semper cum gratia, & sale conditus*, idest, semper diuinitatem Dei
33 contineant, & honorem. † Qui locus etiam intelligi potest, quod sicut panis dum sale conditur, suauior est gustui; ita & sermo noster, idest verbum, cælestisque panis Christus, vt nobis sit iucundior, & magis proficiat ad salutem, non vtique sumi debet, nisi primum sale sanctæ gratiæ, quam Deus vera pænitentia & confessione elargitur, conditi simus. Ad hæc videmus
34 † nomen salis pariter præclarum in lingua græca, & etiam mysteria continere: a græcis enim dicitur ἁλς, & quamuis sacris diuinisque interpretationibus Chaldæa, Hebraicaque nomina quibus locutus est Deus,
35 præsertim emineant; † non tamen omnino aliarum linguarum elementa, & potissimum linguæ grçcç, quç
36 ex illis orta est, aliquo mysterio carent. Etenim † eius voces non casu positç sunt, vt mentiũ conceptus, aut intentioné significent, sed accurate, ac studiose, vt rerũ proprietatem ostendant, quemadmodum præter Pythagoram, & Parmenidem dicebat Plato Græcorum facile princeps in suo Cratilo Socratem inducés

asseren-

37 asserentem, quod † non modo nomina non sunt casu imposita, nec ab hominibus inuenta, sed eorum impositionem cælestem esse, atq. diuinam, & in eis quasi lumen, atq. imaginem esse earum rerum, quæ per verba significantur: a qua quidem opinione haud longe recedere videtur S. Ioan. qui dum immensam vellet, atq. infinitam Christi diuinitatem explicare Apoc. 1. inquit, quod Christum de se ipso prædicantem au-
38 diuerat, † *Ego sum* α & ω Græcis figuris, idest, *principiũ & finis*. Illud autem certum est, quod sicuti sol dum lucidum corpus attingit, continuo ibidem eius imago collucet; ita Deus splendore suo omnia illustrans, vo-
39 luit, vt etiam † elementa litterarum non modo conceptus nostros referre valeant, sed etiam vestigia, atque ipsius Dei imaginem pariter præseferre videantur. Sicut & elementa Grȩca, & Latina ad signanda quamplura mysteria, in dedicationibus Basilicarum inscribuntur, vt docet Pontif. tit. de Dedicatione Eccles. & explicat Guliel. Duran. in rationa. diuino. lib. 1. cap. 6. num. 21. & seqq. Dicimus ergo quod hæc vox α λ ς
40 † manifeste sanctissimam Trinitatem ostendit, si qui-
41 dem † α littera est in sua rotunditate cõpleta, & deinceps quasi videtur duobus cornibus velle producere alias litteras. Quod videtur mystice referre, ac significare patrem Deum, qui infinitus est, omnia circum amplecti, & duas alias diuinas personas producere, & communicare diuinam naturam suam, generãdo Filium, & cum eo simul spirando Spiritum sanctum.

Alia

Alia quoque ratione littera α mysteriorum est plena, quoniam symbolum est infinitæ, atque interminatæ potestatis Dei, qua se diffundés in omnia, duabus ope-

42 rationibus suis, idest † creatione, & cōseruatione totius vniuersi, quasi duobus cornibus in sapientia Filij, & bonitate Spiritus sancti se cōmunicat omnibus crea-

43 turis. Alia vero Græcę vocis littera est λ †, quæ quidé non solum eo modo pronunciatur, vt os ipsum ad lætitiam, risumq. accommodetur, sed videmus eam adhuc habere figuram quasi circini, & secundam denotat sanctissimæ Trinitatis personam, idest, Filiũ, quasi a suauissimo Patris ore prolatum, duasq. æternitatis relationes habentem, quasi duo latera infinita, quarũ sane relationum, licet in Patre quoq. has ipsas modo sibi conuenienti assignemus, libet accommoda adaptatione dicere, quod verbum ęternum altera suarum relationum respicit Patrem, a quo per æternam generationem procedit, altera quidem Spiritum sanctum, qui simul a Patre, Filioq. cum infinita beatitudine spiratur: quamquam etiam mystica significatione illud nobis insinuatur, quod benedictus Dei filius persona vnus incarnatus, duas indissolubili, & ineffabili vnio-

44 ni obtinet naturas. Vltima tandem † littera, ς cum sit bis circũflexa, & duabus eius extremitatibus procedens, quasi duos videatur circulos formare velle, aptissime quidem ad tertiam personam refertur, idest, ad Spiritum sanctum, qui vere ex sinu summi Patris & Filij procedit vnica & vniformi spiratione, & nexu

infinito

infinito æterni amoris coniungit duas distinctas Patris & Filij personas, quibus ipse est coæternus, & coæqualis:& quamuis distincta persona sit, illis tamen est in simplicissima, indiuidua, & immensa natura conformis, seu consubstantialis.

Verum ad salem, de quo agebamus redeundo, non 45 videtur hoc omittendum, quod Burgundi, † apud quos plurimæ, atque vberrimæ sunt salinæ, dicuntur 46 fuisse † primi inter populos Aquilonares, qui filios baptizandos curauerint, & parochorum, prælatorũq. opera salem ad sacramentum baptismatis adhibuerint:& ideo iure videntur, ceu vulgato prouerbio a La-47 tinis, appellati † saliti Burgũdi. Cuius declarationis au-48 tor, atque magister fuit † Illustrissimus Ant. Perenot. Card. Granuelanus, illius nobilissimæ Prouinciæ oriundus, virtute quidem, ac infinitis meritis admodum clarus, qui sale prudentiæ suæ, ac dexteritatis, ita animũ Caroli Quinti, ac deinde Philippi Catholici Hispaniarum Regis deuicit, vt eius prudentiss. consilio veluti sale quodam omnia, quę sibi committuntur, facile ac suauiter condiat; quam ipse equidem tradi-49 dit (non dudum est) † Bernardino Gometio Archidiacono Saguntino, ac deinde Episcopo Albarasinen. viro cum primis docto & pio, qui postea libros quinque de sale composuit, in quibus, cum ille diffuse, & diligenter de materia salis tractauerit, nihil sane est, quod de eodem nos plura dicamus.

50 Cæterum præclara quædam, atque subtilis † Becani opi-

ni opinio minime videtur prætermittenda: qui quidem in suis Hermatenis lib. 4. salem, dicit, congrue ita appellatum, quia in lingua Cymbrica sal salutem significat, quemadmodum So-hal conseruationem. Vtraque proprietas est sali admodum consentanea, & 51 ideo inquit ille, quod † sal vocatur in magnis ædibus aula illa, quæ præ cæteris est maior, vbi de Rep. cõsuli- 52 tur, quasi † cõsultationes ipsæ debeant esse instar salis ac Reip. condimentum afferre. In lib. quoque Gallicorum 3. inquit, quod sal, cymbricũ vocabulum, latine est conseruatio. Deriuatur autem ex, hal, quæ vox significat (conseruo) mutata aspiratione in sibilum litte- 53 ræ s. Ex hac ipsa voce sal componitur apud eos † Salich, idest felix. Secundo demum lib. idem Becanus docet, quod sal illam Principis, aut Magistratus domũ siue eius partẽ significat, vbi ius dicit. Sed quod nostri instituti est, Salẽ tanquam aquæ sanctæ materiam, maximæ dignitatis esse videmus, magniq. mysterij. Quocirca quemadmodum aquæ materia adhibetur ad lachrymarum copiam significãdam, quibus expellitur dæmon, ita & salis materia debet interuenire, vt condimenti, atque saporis spiritualis vim afferat, qui solet esse effectus cælestis sapientiæ, quæ in hominibus 54 † etiam vulgo dicitur sal. Sic autem de aqua, & sale, tanquam materia aquæ benedictę, loquitur Vgo de S. 55 Victore in suo lib. de sacram. † *Aqua pœnitentiam significat de præteritis, & sal discretionem, & cautelam de futuris: quæ duo, si simul misceantur, amara conscientiæ in*

dulcedinem vertuntur, atque illusiones, & infestationes dæmonum amplius ei non dominantur. In lege ueteri etiã Leuit. 2. legitur: *Quidquid obtuleris sacrificij, sale condias, nec auferas sal fœderis Dei tui de sacrificio tuo; in omni oblatione offeres sal.* Nos quoque hodie ad sensum, 56 atq. vsum nouæ legis idẽ dicere possumus. †Sal enim est Dominus, & Saluator noster Iesus Christus: ideoque semper adhibendus est, & in qualibet actione eius pia inuocatio, & meditatio miscenda. Sic B. Paul. ad Coloss. 3. *Omne quodcumque facitis in verbo, aut opere, in nomine Domini nostri Jesu Christi facite, gratias agentes Deo, & Patri per ipsum.*

57 Postremo non videtur sal carere mysterio †in illa statua, in quam mutata, atque conuersa fuit coniunx Loth: cum enim vellet Deus iustum illum hominem e ruina, atque incendio Sodomæ præseruare, præcepit illis, vt ex nefaria, ac scelestissima ciuitate discederent, semperque recta montem versus abirent, nec vnquam retro respicerent: quod cum non seruasset coniunx illius, in salis statuam conuersa est, Gen. 19. Et scribit 58 Flauius Ioseph lib. 1. Antiquit. Iudaicar. †eam statuã suis oculis vidisse. In salis itaque non marmoris, aut æris statuam Deus mutauit illam, vt significaret quidem, quod nos illius statuæ semper memores, debeamus conscientias nostras condire sale. Et ita detestantes peccata, & sæculi desideria, semper debeamus excelsum virtutum montem ascendere, vt ad eius fastigia perueniamus, ne retro respicientes, mundi illecebris

bris denuo capiamur. Quod statuæ mysterium bene considerat Hector Pint. Ezech. 1. super illis verbis: *Non reuertebantur, cum incederent.*

Denique, vt ad rem nostram reuertamur, cum sale diuina significetur sapientia, aqua vero Dominica passio: Illo carnes condiri soleant, ne corrumpantur; hac ablutio & mũditia significetur: illo discretio, quia gustum præbet, hac lachrymæ & pænitentia recte rogat Ecclesia, vt per passionem veri Dei concedat nobis Dominus munditiem cordis & animi, integritatem mentis, sanitatem loci animalium, ac aliarum creaturarum, & interitum, seu exclusionem infernalium vermium, omniumq. quæ diabolica ars machinari ad hominis perditionem solet. Quod docuit etiá Perellius par. 3. Thesau. de aqua lustra. Iam satis superque de vtraque parte materiæ aquæ sanctæ tractauimus: nunc de ministro dicamus, ad quem pertinet illam sanctificare, & benedicere.

ARGVMENTVM.

Cuius nam propria functio sit, aquam, de qua agimus, benedicere.

RERVM SVMMÆ.

1 *Aqua sancta duplex.*

2 *Aqua sancta, qua consecrantur, seu etiam reconciliantur Ecclesiæ pollutæ, & interdictæ non potest, nisi ab Episcopo fieri.*

3 *Aqua sancta communis, potest a quocunq. sacerdote fieri.*

4 *Aqua sancta cõmunis, olim fieri debuit ab Epõ.*

5 *Sacramentum corporis & sanguinis Christi, confici a presbytero solo potest.*

6 *Magna dignitas sacerdotum.*

7 *Quales esse debeant boni sacerdotes.*

8 *Sacerdos existens in peccato mortali debet a benedicendo abstinere.*

9 *Cur sacerdos nõ alius debeat aquã benedicere.*

10 *Graduum, & officiorum distributio est in diuinis necessaria.*

11 *Natura vnumquodq. decenti ordine disponit.*

12 *Cælestium corporum ordo mirificus.*

13 *Ecclesiastica hierarchia in Apostolis repræsentata.*

14 *B. Ignatius Iohannis Euangelistæ discipulus.*

15 *Tribus Leui, ad sacrorũ ministeriũ destinata.*

16 *Summus sacerdos tantum, in Sãcta Sanctorũ intrabat.*

17 *Ordines in Ecclesiasticis personis nos excitant ad virtutes.*

18 *Ciuiles etiam respublicæ sacerdotium habuere.*

19 *Ecclesia ordinem obseruat, in sacramentis dispensandis.*

Sacer-

20 *Sacerdotibus multa cōceduntur, quæ alijs ſunt denegata.*

21 *Claues regni cælorum ſoli Petro conceſſæ.*

22 *Epiſcopi Apoſtolis ſucceſſerunt.*

23 *Sacerdotes ſucceſſerunt diſcipulis reliquis adſcitis.*

24 *Chriſtus ordinem miniſtrorum obſeruari uult.*

25 *Vaſa ſacra non poſſunt tangere ÿ, qui ſacris non ſunt ſaltem initiati.*

26 *Diaconus non debet ſacerdoti Euchariſtiam miniſtrare ex Concilio Nicæno.*

27 *Diaconi ſunt epiſcopi miniſtri, ſed minores presbyteris.*

28 *Diaconis non licet in presbyterorum medio ſedere.*

29 *Laicus (vrgente caſu) poteſt baptizare, non autem communicare quemquam.*

30 *Laicus poteſt ſacram Hoſtiam tollere, ſi cecidiſſet, vbi non adſit ſacerdos.*

31 *Diaconus eſt laico longe dignior.*

32 *Sacerdotis munus non alterius eſt corpus Chriſti miniſtrare.*

33 *Diaconi antiquis temporibus Euchariſtiam miniſtrabant.*

Euchariſtia olim in manus dabatur, vel ſtatim

ſumen-

sumenda, vel reponenda, qui deinde vsus Cõciliys aliquot sublatus est.

34 *Diaconorum officium præcipuum est Episcopis inseruire.*

CAPVT QVINTVM.

1 AQuæ benedictæ vsus, † vti diuersus est, ita eius benedicẽdæ functio diuersi ordinis, ac dignitatis personas respicit. Altera quidem vtimur, ad consecrandas, dedicandasue Ecclesias, seu etiam † pollutas reconciliandas, & hæc a solis Episcopis benedici, ac sanctificari potest, fitque dum naturalis aqua cum vino, & cinere miscetur, vt inquit Inno. cap. proposuisti, & cap. aqua, extra de consecrat. eccle. vel alta. Instar cineris Vitulæ, quæ veteri testamento sanguine aspergebatur, vt Leuit. 4. legitur. Cuius quidẽ benedicendæ aquæ, ac dedicationis, & reconciliationis faciẽdæ modus diligenter præscribitur in Pontific. Rom. par. 2. de eccles. dedic. & de illius reconciliat. Cuius libri autoritas probata, & publica est. clem. 1. §. nos autem, ver. Pontificali. Vbi Condin. de iure iur. Host. in cap. consuluit, de ser. non ordinan. Sed quia huius aquę tractatio huc non spectat, idcirco consulto illam 3 præterimus. † Altera vero a quocumq. potest presbytero benedici. Et hæc illa est, de qua breuiter tractare decreuimus. Huius igitur aquæ benedictio pertinet,

(vt di-

2

(vt dictũ est) præcipue ad sacerdotes: dicimus autẽ, ad sacerdotes, ad differentiam aliorum, qui non sunt sacerdotes, nec eam benedicere possunt. Et quamuis in apostolica cõstitutione ex persona B. Matthæi supra citata † ea Episcopis benedicenda mandetur, & eorum defectu sacerdotibus: Tamen hodie (Episcopis ob varias occupationes impeditis) communiter inferiores ab Episcopis sacerdotes id faciunt. Ita statuit & Alex. Pont. cum aquam ipsam prȩciperet benedicendam, subijciens: *Quod & omnibus sacerdotibus faciendum esse mandamus*. Idque B. Isidorus Episcopus Hispalensis in epist. ad Ludifredum alias Lantfred. sensisse videtur, dicens, vt Gratianus quoq. refert in cap. perlectis. §. ad presbyterum 25. dist. Burchardus lib. 3. cap. 50. Iuo par. 6. cap. 20. Panormia lib. 3. cap. 41. † *Ad Presbyterum pertinet Sacramentum corporis & sanguinis Domini in altario Dei conficere, orationes dicere, & benedicere dona Dei*. Quod si a quouis alio benedicatur, reijcitur a sacris Theologis in 4. dist. 12. † Magna quidem dignitas est sacerdotum, propterea S. August. dicebat: *O veneranda sacerdotum dignitas, in quorum manibus* Dei *filius, velut in vtero Virginis incarnatur. O felices sacerdotes, si sacerdotaliter vixeritis. O venerabilium sanctitudo manuum.* † Eam vero debemus vitam ducere, quæ pertinet ad sacerdotem, eius præcepta seruantes, qui cum de benedicendo loqueretur, dixit Deuter cap. 21. *Sacerdotes accedant ad me, & benedicant in nomine meo*; ac si dicere voluisset, vt prȩclare notat B.

tat B. Vincentius Ferrerius de Valentia de benedictio-
8 nibus aquæ, & virtutibus eius, dist. 21. † quod qui in peccatis mortiferis fuerint, a benedicendo abstineāt. *Longe enim a peccatoribus salus*, inquit Dauid psalm. 118. Et ideo cum B. Cypriano serm. 6 de orat. Dominica dicendum: *Quando stamus ad orationem fratres dilectissimi, vigilare & incumbere ad preces toto corde debemus. Cogitatio omnis carnalis, & secularis abscedat, neç quidquam tunc animus, quam id solum cogitet, quod precatur*. cap. quando. de consecr. dist. 1. In quem locum Martin. Nauarr. comment. conscripsit de oratione, & hor. can.

Quod si miretur quis, cur proprium Sacerdotis, &
9 non aliorum sit munus aquam benedicere, † respondendum arbitramur, quod non solum indecens non
10 est hæc officiorum, † graduumque distributio, verum etiam apprime necessaria, imo naturæ ipsi plurimum
11 consentanea, † quæ suo quæque distinguit ordinę
12 quamdecenter. † Quippe cæli præsertim super elementa positi conspiciuntur, & in terram, quæ omnibus subest, influunt virtutes, vt bene disserit Franciscus Georg. in lib. suo harmonię mundi, & Sixtus Vicedominus nunc meritiss. Episcopus Mutinensis in suis conclusionibus impressis Bononiæ, vbi diligentem connectit catenam rerum omnium, quatenus superiora inferioribus vicissim respondeant, congruantque. Parï ratione inter cælestes Spiritus hierarchiarum ordo videtur, quæ adeo sunt bene distinctæ, vt semper

supe-

superiora inferioribus presideant, & sic nobis diuina
13 dispensent. Ita S. Dionysius † Ecclesiasticam hierarchiam in Discipulis, & Apostolis institutam fatetur. Nempe Pontificibus, vt subsint Sacerdotes; his vero deinceps alij inferiorum ordinum ministri. Ideo
14 † S. Ignatium Io. Euangelistæ discipulum, & Dionysij coætaneum sæpe in suis epistolis, & maxime ad Trallianos Episcopos, sacerdotum, atque diaconorum le-
15 gimus seruato ordine mentionem fecisse. In † lege quoq. veteri tribum Leui tantum sacrorum ministerio destinatam scimus, cuius summus sacerdos sanctis vestibus decoratus, oleoque sancto vnctus fuit, Exod.
16 28. & 29. † Ipsiq. soli pre ceteris sacerdotibus fas erat in Sancta Sanctorum semel singulis annis introire, vt inquit Paul. Apost. Hebr. 9. cum consentaneum sit, sacerdotem alterum alteri præferri, eique presertim, qui non est sacerdos secundum graduum varietatem. Qui
17 † quidem ordines, non solum nos excitant ad virtutem, sed & diuinam quoque sapientiam manifestant, quæ omnia numero, pondere, & mensura creauit.
18 Quod si ad profana respiciamus, ne † ciuilem quidem Remp. sacerdotibus, aut Pontificibus caruisse reperiemus, vt apud Titum Liuium legitur de Numa Pomp. & de sacerdotibus Aegyptijs Gen. 47. Iure igi-
19 tur † mater Ecclesia specialem hunc in supernaturalibus presertim sacramentis dispensandis ordinem ser-
20 uat, multasque circa illorum administrationem † sacerdoti contulit prerogatiuas, quas alijs cēsuit esse ne-

gandas: quinimo ipse Christus Dominus noster cla-
21 ues Regni cęlorum † soli Petro tradere voluit Matth.
16. *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Eccle-
siam meam.* eique vndecim alijs adscitis coapostolis.
Designauit autem & alios septuaginta duos discipu-
los apud Luc. 10. Vnde Gratian. in cap. in nouo. 21.
22 dist. ait † Episcopi Apostolis successerũt, & † reliquis
23 discipulis sacerdotes: porro autem, si alter alteri ordi-
24 nate non præesset, non dixisset † Christus Luc 12. *Fi-
delis seruus & prudens, quem constituit Dominus super fa
miliam suam.* Ideo B. Paul. ad Rom. 12. *Sicut in vno
corpore multa membra non eundem actum habent, ita mul
ti vnum corpus sumus in Christo.* Et Ephes. 4. *Alios dedit
Apostolos, alios Euangelistas, alios Doctores, alios pasto-
res.* Quem ordinem in sacro ministerio distincte ob-
seruat, & docte etiam Sotus in 4. dist. 13. art. 1. quæst.
1. & Turrian. in lib. de Hierarchicis ordinationibus
ministrorum Ecclesię Catholicę, maxime in cap 22.
lib. 2. & ante eos Albert. Pighius in lib. de Ecclesiast.
hierarch. Patet igitur, quod inter eos, qui diuino cultui
sunt adscripti, debet esse graduũ ordo distinctus, nec
alter alterius munera promiscue, ac inordinate subire.
Et, ut propius ad rem nostram accedamus, cauit Eua-
25 rist. Pont. † ne religiosi, qui sacris initiati nõ essent, sa-
cra vasa tangerent. Quod optime considerat Turrian.
contra Magdeburges. lib. 3. pro Epistolis Pont. cap. 6.
in princ. Hinc Nicęna Synodus 1. cap. 14. absurdum
26 credidit, † sacram communionem sacerdoti diaco-
num

num miniſtrare, ſic dicens: *Peruenit ad ſanctam ſynodum, quod in nonnullis locis, & ciuitatibus diaconi dant presbyteris Euchariſtiam, quod neque canon, neque conſuetudo tradit*. Et paulo inferius: *Hæc ergo omnia auferantur, & diaconi intra ſuas menſuras permaneant. ſcien-*
27 *tes, quod ſunt quidem* † *Epiſcopi miniſtri, presbyteris*
28 *vero minores*. Tum quoque: *ſed nec* † *in medio quidem presbyterorum, liceat diaconis ſedere*; quod ibi Theodorus Balſamon luculenter exponit, & idem ſtatuitur in ſynodo Aquiſgranen. ſub Ludouico Pio 1. cap. 41.
29 Hinc decretum fuit, quod quamuis † laico, vrgente caſu, liceat aliquando baptizare, non tamen permittitur vnquam, vt poſſit ſanctiſsimam populo Euchariſtiam miniſtrare. Cum ea nō ſit adeo neceſſaria, prout baptiſma. Pelbartus in Roſar. Theolog. tom. 4. ver. Euchariſtia V. §. 23. verſ. Tredecimo. Caieta. in ſumm. ver. Communionis miniſter, alijq; paulo inferius citandi. Quamquam S. Thom. in 4. diſt. 13. quęſt. 1. art. 3. ad 5. Pet. de Palud. in ea. diſt. 13. q. 1. concl. 4. & Sil-
30 ueſtr. in verb. Euchariſtia 3. q. 4. concedunt, † laicum poſſe e terra (quando ibi ſacerdos non ſit) hoſtiam tol-
31 lere, ſi forte fortuna cecidiſſet. Præterea † diaconus, qui dignior laico eſt, non poteſt niſi maxima neceſſitas id requirat, & tunc permittente Epiſcopo, aut curato, ſanctiſſimam ad infirmos communionem deferre, vt conſiderauerunt Alex. de Ales. quæſt. 50. & S. Tho. par. 3. quæſt. 82. art. 3. Ricard. in 4. diſt. 12. q. 3. art. 1. Sotus in 4. diſt. 13. quæſt. 1. art. 3. tertia concluſione.

Ioseph. Angles. in florib. Theolog. de sacr. Eucharist.
32 ministro, par. 1. 2. difficultate, conclus. 3. † Proprium igitur sacerdotis munus est, hoc augustissimum cor-
33 poris Christi sacramentum ministrare. † Quamuis diaconos tempore Iustini martyris id sæpe fecisse apud vetustissimos reperiamus, vt in eiusdem Iustini Apologia 2. continetur, qui docet consecrata per Præpositum, panem, scilicet, & vinum & aquá diaconos præsentibus distribuere, & ad absentes deferre. Quod & ex S. Ambrosio lib. 1. offici. cap. 41. dum de B. Laurentio loquitur, licet intelligere. Sed & tempore S. Cypriani id quandoque factũ fuisse legitur in lib. de lapsis, & etiam in synodo Nicæna, cap. 20. prout narratur in Ecclesiast. histo. lib. 1. cap. 6. nec non in synodo Carthagin. IIII. can. 38. Quinimo antiquissimus erat in Ecclesia vsus, vt sacra Eucharistia in manus traderetur, vt testatur Tertullianus, lib. de oratio. cap. vlt. his verbis: *Accepto corpore Domini & reseruato, vtrumq; saluum est, &c.* S. Cypriani. ad Thibaritanos, epist. 56. quæ est lib. 4. epist. 6. *Armemus*, inquit, *& dextram gladio spiritali, vt sacrificia funesta, & Eucharistiæ memor, quæ Domini corpus accepit, ipsum cõplectatur. postea à Domino sumptura premium, &c.* Et lib. de lapsis: *Et quod non statim Domini corpus inquinatis manibus accipiat.* Quo pertinere videtur & illud Clementis Alexandrini lib. 1. Stromatum: *Permittitur*, ait, *vnicuique Eucharistiæ diuisæ partem assumere.* Et Dionysi. Alexandrin. in epist. ad Sixtum Pontificem, apud Euseb & Nice-

pho-

phorũ: Acceptam vero Eucharistiam, vel statim sumebant, vel domum reportabant, sumptionem differentes in opportunius tempus; vt indicare videtur S. Ambros. in oratione sua ad Theodosium Imperatorem, cum prohiberet illum a templi ingressu, quam videre licet apud Theodoretum, & in oratione in funere Satyri Fratris; & S. Hierony. in epistola ad Theophilum contra Ioannem Hierosolymitanum; & in Apologia ad Pammachium pro libro contra Iouinianũ. Quæ diu postea perdurauit; & sublata est a Concilio Cęsaraugustano, cuius can. 3. anathematizatur qui Eucharistiæ gratiam acceptam in Ecclesia non consumpserit. Sed & consuetudo hæc tradendi in manus sacram Eucharistiam sublata est postea a Concilio Rothomagensi can. 2. quo cauetur, vt non nisi in os immittatur a sacerdote, quemadmodum hodie obseruatur.

Erat & similis consuetudo, qua laicis & pueris nonnunquam dabatur Eucharistia deferenda ad infirmos, vt colligere licet ex historia Serapionis apud Eusebium, & ex præcitata Dionysij Alexandrini epistola, quę & ipsa reuocata est a Rhemẽsi Concilio, can. 2. vt refert etiã Burcard. lib. 5. cap. 3. Iuo par. 2. cap. 39. Pannormia lib. 1. cap. 154. & Gratianus de consecra. dist. 2. cap. Peruenit. Quæ & accurate animaduertit, vt solet omnia Iacob. Pamel. ad S. Cypria. lib. de lapsis nu. 82. & 92. & ad Tertullian. lib. de oratio. nu. 1. & quæ, vt scitu valde vtilia his addere libuit. Cæterum

B. Isid.

34 B. Isid. ad Ludifred. docet, † diaconorum præsertim esse Episcopis seruire, cuius verba sunt hæc in cap. perlectis. 25. dist. *Ad diaconum pertinet sacerdotibus assistere, & in omnibus ministrare.* Iure autem postea est hæc facultas a diaconis ad solos sacerdotes deuoluta, vt asserit Michael Medina in lib de sacrorum hominum origine, cap. 34. & 35. Quemadmodum igitur pleraque alia munera specialiter sacerdotibus sunt concessa, non cæteris: sic merito ad eosdem solos pertinet aquam benedicere, non ad alios inferioris ordinis; idque mirum minime videri debet, cum rationi valde cõsentaneum sit, hominem magis sacrum (qualis est sacerdos) eumque solum debere publice a Deo beneficia exorare quæcumque in benedicenda aqua petuntur. Cum igitur ad eum hæc præsertim benedictio pertineat, operæpretium est, vt sacerdoti benedicturo aliqua præcepta tradamus, quæ interius, exteriusque seruare illum oporteat; ad hoc, vt aqua ipsa tanto magis consequatur eam, quam illi Deus virtutem, ad fidelium vtilitatem (precante sacerdote) concedit.

ARGVMENTVM.

Quænam illa sint, quæ sacerdotem interius præparare oporteat, antequam aquam benedicat.

RERVM SVMMÆ.

1 Tria sunt ad orationem necessaria.

Casu

2 *Casu fortuito minime orandum.*

3 *Agens agit semper propter finem.*

4 *Oratio præcipue, quæ ad Deum dirigitur, debet ad finem aliquem dirigi.*

5 *Pronuncianda sunt perspicue verba orationis.*

6 *Orationem facturus, debet se omnibus purgari peccatis.*

7 *Confeßio debet præcedere orationem ex Consilio, non ex neceßitate.*

8 *Magni ponderis est munus aquæ benedicendæ.*

9 *Benedictio non rite facta, in maledictionem abit.*

10 *Ante benedictionem aquæ diligens facienda est præparatio, & præsertim ad Deiparam Virginem recurrendum.*

11 *Virgo beatißima præ cæteris omnibus Deo summe cara.*

12 *Virginis beatissimæ Encomium Latinis carminibus.*

13 *Beata Maria de Montibus, Romæ celebris.*

14 *Miraculum Romæ contigit, circa podagræ morbum.*

15 *Carmina Ferdinandi de Torres.*

16 *Beatus Franciscus de Aßisio, orandi scientissimus ac feruentiss.*

Fran-

17 Franciscanæ Religionis ac familiæ institutor.
18 Sixtus Quintus summus Pont. ex Franciscana familia.
19 Oratio catenæ aureæ aßimilatur, secundum Dionysium.
20 Orans rapitur in cælum.
21 Orandi tempus obseruandum.
22 Oratio debet multas habere qualitates.
23 Oratio de ore pronunciantis suscipitur ab Angelis.
24 Plus aliquando lucratur uetula quæpiam orãdo, quam mille milites præliando.
25 Orandum ad Symeonis exemplum.
26 Orationis mira virtus: Ac ad id plura apud Eborensem extare exempla.
27 Dæmones studiosi satagunt nos ab orando diuertere.
28 Falx orationis quæ.
29 Mozmor in quinquaginta psalmis Dauid.
30 Mazmer falcem significat.
31 Oratio sancta aßimilatur falci.
32 Locus Hieremiæ 3. Threnorum declaratur.
33 Orationis modus, & qualitates variæ colliguntur ex multis autoribus.

CAPVT SEXTVM.

1 ILla quidem eſt omnium Theologorum conſtans ſententia, quam etiam profitetur expreſſim Zoar Hebræus, dum de oratione diſſerit, † quod tria ſunt potiſſimum neceſſaria ad orationem faciẽdam, quæ dirigatur ad hoc, vt Deus Opt. Max. nobis gratiam, aut benedictionem quampiam conferat. 2 Mens. videlicet primum, † quia non caſu fortuito debet quiſquam ad orandum accedere, ſed probe noſſe, ac ſpeciatim intelligere, quidnam ſit a Domino petiturus. Deinde requiritur intentio, vel ſcopus, quo ten- 3 dat oratio, quia ſicut † omne quod agit (vel ipſa natura compellente) agit propter finẽ, vt omnes Philoſophi tradidere, ita multo magis actio tam præclara, qualis 4 eſt † oratio ad Deum directa, debet finem aliquem præſeferre, eumq. Deo ſummo gratiſſimũ. Deniq. ne- 5 ceſſaria ſunt in oratione verba: † quia perſpicue debet enunciari id omne, quod conſequi cupit oraturus; quod quidem de vocali oratione intelligimus, vt inferius cap. 7. num. 3. eſt explicatũ. Cum igitur ſacerdos, qui aquã ſanctificare deſiderat, debeat hoc ipſum oratione mediãte conficere, conſentaneũ admodũ hone- 6 ſtum, atque decens eſt, † vt ſeipſum in primis diligẽter expurget, & ab omni peccatorũ ſorde per pænitentiam ſe lauet, cõteratur & confiteatur ſcelera cũcta, vt nitidus poſſit ſermonẽ habere cũ Domino. Et quam- 7 uis hoc † non ſit præciſe neceſſarium, vt pote cum be-

nedictio sit etiã eo prætermisso valitura: est tamẽ optimi, sanctique consilij, id quasi necessarium existimare, vt hilarius possit ad Deũ accedere, & tutissime diuinam gratiam promereri, necnon suæ petitionis effectum. Quis enim reperietur adeo vecors, ac stolidus, qui ad Principem hominẽ accedat, non dicam beneficium aliquod petiturus, sed tantum locuturus ad ipsum, si se illi sentiat vel sciat inuisum, aut quod magis est, etiam iniurium? Multo igitur minus accedendum erit ad Principem verum, ad Regem, ad Imperatorem omnium Regum, Principum, atque Imperatorum, non tantum, vt loquamur cum ipso, sed vt petamus ab eo munus, & tale quidem munus, quod tanti

8 sit precij, quanti † est Dæmones eijcere, pacem, fertilitatem, bonam valetudinem, aliaque plura commoda obtinere. Maxime itaque cauendum est, ne ad benedicendum accedamus absque diuinæ gratiæ argumentis, multoq. magis, ne addicti, seu deuincti simus dæmonijs ob peccata nostra: quippe quoniam, *Qui facit peccatum, seruus est peccati*. Eam ob causam Deus in Deuteron. cap. 21. dicebat: *Sacerdotes accedant ad me, & benedicant in nomine meo.* Accedant, scilicet per cõfessionem, pænitentiam, & debitam contritionem, ac deinde benedicant in nomine meo. Ob id etiam Pro-

9 pheta Malachias cap. 2. dicebat. † *O sarcerdotes, si nolueritis audire, & si nolueritis ponere super cor, vt detis gloriam nomini meo, vt ait Dominus exercituum, mittam in vos egestatem, & maledicam benedictionibus vestris.* Debet igi-

bet igitur ſacerdos, dum ſe ad aquam benedicendam accingit, illud præſertim intendere, vt optet, & petat a Domino ea tantum, quæ ad animæ, tam ſuæ, quam aliorum ſalutem pertineant; & hac intentione iugiter retenta, petat alacriter, quia effectum ſine dubio ſua conſequetur petitio: quemadmodum & S. Baſilius dicebat, & S. Auguſtinus, quos refert, ac ſequitur S. Thom. 2.2. q. 83. art. 15. & 16. Id etiam confirmat Nauarrus in tractatu, quē edidit de oratione, cap. 19. num. 164. necnon in libello de ſilentio in Diuinis offic. exhibendo. Potiſſimum vero expediet, ſi ad
10 † Beatiſsimam Virginem Deiparam, hominumque aduocatam ſe ipſum conuerterit, vt interceſsionē pro-
11 mereatur eiuſdem. Eſt enim ea tam † Deo cara, tantis exornata, & cumulata benedictionibus, vt enarrari, aut recenſeri nulla prorſus eloquentia poſsint; quemadmodum licet abunde colligere ex Petro Caniſ. de corruptelis verbi Dei, in eo quem ibi librum exarauit copioſiſsimum de hac intemerata, ſanctiſsimaq. Virgine. Teſtatur idipſum quoque Petrus Comeſtor, qui Eccleſiaſticam ſcribit hiſtoriam, dum de eadem ſacratiſsima Virgine ijs carminibus concinit:

Si fieri poſſet, quod arenæ, puluis, & vndæ,
Vndarum guttæ, roſæ, gemmæ, lilia, flammę,
Æthera, cælicolę, nix, grando, ſexus vterque,
Ventorum pinnę, volucrum, pecudum, genus omne,
Siluarum rami, frondes, auium quoque pennę,
Gramina, ros, ſtellę, piſces, angues, & ariſtę,

Et lapides, montes, conualles, terra, dracones,
Linguę cuncta forent, minime depromere possent
Quę sit, vel quanta Virgo Regina Maria,
Quę tua sit pietas, nec littera, nec dabit ętas.

Quod vero præsentissimum sit ea Virgo subsidiũ omnibus eam humiliter, ac deuote rogantibus, vel vnum potest satis exemplum, illudque recentissimum confirmare, quod Romæ nuper contigisse audio, vbi ob miraculorum ingentium frequẽtiam colitur præ-
13 cipue Virgo ipsa Deipara, in Ecclesia Beatæ † Mariæ, quam de Montibus appellant; cum enim podagræ
14 morbo, † qui quidem misere torquere plerumq. solet, nobiles viros, ad exitium fere laboraret vir omni officio & humanitate præditus Ferdinandus de Torres, nullumque ad id remedium (quod & omnibus fere accidit, qui ægritudine illa vexantur) ex humanorum medicorum consilijs comparare posset; Ad misericordiæ, pietatisq. Matrem intima deuotione conuersus, impetrauit ex eius precibus a Deo Opt. Max. dolorũ ac morbi vis leuamen maximum, membrorumque vsum a multo quidem tempore fere deperditum, ex eiusdem Virginis intercessione recuperauit; cuius beneficij magnitudinem pie testatus est, & picta, quod & alij solent, tabella, & carmine hoc elegantissimo:

15 † *Terra, seu densis tegeretur vmbris,*
Siue sol noctis tenuaret vmbras:
Lucis extinctę rutilo nitore
Damna reponens.

Semper angebat nimio dolore
Corpus affectum crucians podagra
Conterens artus gelidos senecta
Feruidus ardor.
Cumque iam tandem moribunda membra,
Et pedum attritos, manuumque nodos,
Sępe frustratus medicis, nequirem
Arte leuare;
Virgo quę cœli residens in arce
Montium gaudes titulis vocari,
Hic, vbi & templum tibi dedicatum
Surgit in astra;
Ad pias versus lachrymas precesque,
Et tuum numen veneratus alma
Virgo, mox sensi minui dolores
Corpore toto.
Quis neget tantum precibus moueri
Matris? humanus capere haud potens est
Sensus, vt mater subito iacentem
Subleuet ęgrum.
Ergo vt laudes, meritosque honores
Concinam, digne veniens in ęuum:
Da mihi, & possim Pario dicare
Marmore signum.
Interim compos opis inuocatę
Ad tuas aras varijs quasillum
Floribus plenum, simul & sacratam
Thuris acerram.

Nunc

Nunc reus voti meritam tabellam
Et dico, & pono memor, & beatis
Questibus supplex rediuiuus aris
Oscula figo.

Huius autē ornatissimi viri mentionē libentius eo fecimus, quod genitor sit Ludouici de Torres S.D.N. in vtraq. signatura Referendarij pietate, prudentia, & doctrina præstantis: Nepos autem Ludouici senioris Archiepi Salernitani decessoris nostri, cuius in administrando eo munere magna laus fuit: Frater vero alterius Ludouici Archiepiscopi Montis regalis Cameræ apostolicæ Decani, qui vt ob egregias animi dotes in omniū oculis ferebatur, ita recentem eius obitum boni omnes iure moleste ferunt.

Vt igitur ad rem nostram redeamus, debet sacerdos ad benedicendam aquam accedens, toto spiritu ad Deum couuerti, atque animi vim effundere erga Virginem beatissimam, vt per eam possit facilius obtinere quod cupit, ac præcipue illud intendere, & precari, vt aqua illa, quam ipse benedicit, plenam sanctificationem obtineat a Deo, & effectus omnes passim operetur, quos sancta mater Ecclesia cupit, ac flagitat: sicque debet ex visceribus cordis huiusmodi virtutem ipse quoque deuotissime postulare, vt voti compos efficiatur. Quod si cupiat efficacissimum orandi modum ediscere, proponat sibi ad imitandum gloriosum 16 illum, ac seraphicum patrem B. † Franciscum Assisinatem, qui fuit princeps, & institutor sanctissimæ

illius

17 illius † familiæ, ac religionis, quæ floruit semper, atq. floret hac præsertim ætate nostra, sub nomine Franciscanorum, ex qua veluti campo feracissimo fructus præclarissimi, hoc est viri sanctissimi prodierunt, ex qua Romani aliquot Pontifices etiam emicuere, quos & sanctitate, & prudentia, & in Deú pietate non ęquat modo, sed generose superat Pontifex, qui nunc sum-
18 mus, atq. sanctissimus regnat, sub felicissimo † SIXTI QVINTI nomine. Legitur nanq. de seraphico illo Sãcto, quod rapiebatur in ecstasim cum oraret, & quasi extra se ipsum exibat, maxima cum admiratione illorum, qui aderant. Nec tali contentus lætitia, quæritabat adhuc sæpissime locos maximæ solitudinis, & Ecclesias (si quæ fuissent) desertas, ac semidirutas, vt attentius & efficacius orare posset. Quemadmodum ex B. Bonauẽtura refert doctus vir Aloysius Lippomanus in uita illius inclyti Patris apud Surium tomo. 5 in mense Septembri, cap. 10. Nec ab re quidem
19 Dionysius comparabat † orationem aureæ cuidam catenæ, quæ a summo cælo in terram vsque pertingeret, quæ videatur quasi a Dei manu emissa: & quamuis omnes illi, qui eam apprehendunt, videantur eam quasi ad se ipsos trahere, vere tamen trahuntur ipsi potius ab ea vsque ad cælum; si illam ipsi non delerant. Aptissima quidem videtur hæc orationis sanctæ figura; quippe quæ primo quidem aspectu cælestia bona e cælo ad se ipsum trahere velle videtur qui orat: sed re-
20 uera tamen † rapitur ipse potius in cælum, precibus,

atque

atque præcordijs, indeque tandem gratiam, auxilium; fauoremque diuinum reportat. Et vt ſummatim ali-
21 quid de oratione dicamus; non ſolum † debet aptum ad eam eligi, atque obſeruari tempus, vt tradit poſt alios Marcellus Francolinus vir doctus & pius, in ſuo
22 lib. de temp. horarum canon. † Sed debet eſſe deuota, perſeuerãs, pura, humilis, cum charitate: quia rite pro-
23 cedens de ore orantis † ſuſcipitur ſtatim ab Angelis,
24 & ante Deum offertur, † pluſque aliquando lucratur vetula quæpiam deuote orando, quam mille armati milites præliando, vt dicit Alex. Anglus in ſumma Deſtructoriũ vitiorum, par. 4. cap. 35. nu. 1. Optimum vero fuerit orationem in ſpiritu potiſſimum
25 agere, † ad Symeonis exemplum, vt Luc. 2. traditur, qui dicitur quandoque accepiſſe reſponſum, non viſurum ſe mortem, niſi prius videret Chriſtum Domini; ſicque ad Templum acceſſit in ſpiritu, & vidit apertiſſime Saluatorem; & ita Io. 4. docemur: *Spiritus eſt Deus, & eos, qui adorant eum, in ſpiritu & veritate oportet adorare*. Hoc itidem modo conſolabimur etiam nos a gratia diuina; ſi eodem animi feruore, eademq. in Deum propenſione ad Templum accedemus, eandemque catenam apprehendemus; vt pie admodum meditatur Hector Pintus ſuper Eſa. cap. 56. circa illa verba: *Domus mea, domus orationis vocabitur cunctis populis*.

Quod autem mira ſit efficacia orationis, quoties deuota dirigatur ad bonum; perſpicue poterit quilibet intelli-

intelligere ex Leonardi Vairi lib. 3. de fascino, cap. 10.
26 † iaculo 11 Sed in hanc rem plura licet exempla videre apud And. Eborensem tom 2. tit. de orationis virtute. Vt autem nos arceant ab actu tam proficuo dæ-
27 mones, † incredibiles nobis quotidie, & in momenta parant insidias; & ideo secretiores symbolicę Theologiæ doctores dicunt, quod aduersus dæmones neces-
28 saria est † falx orationis, prout appellatur, vt prædictas insidias euitemus, & superemus: Iuxta quos illud item est obseruandum, quod in quinquaginta præcipue
29 psalmis Dauid reperitur hæc vox מִזְמוֹר † Mizmor, qui numerus est mysterio refertus, cum ex septimo septenario conficiatur, addita vnitate, secundum ea, quę diximus supra in cap. de septenario numero, & deriua-
30 tur ea vox Mizmor, a voce ista מַזְמֵר † Mazmer, quę significat falcem; neq. ob aliam causam ipsa vsurpata videtur a Propheta Dauid, nisi quia sicut falx præcidit
31 herbas in animaliũ cibũ, † ita oratio densissimos malignorum spirituũ cuneos, qui aerem hunc circumstant, penetrat, ac deijcit, vt liberius animæ pascantur, sicut magno cum mysterio considerant mystici Theo-
32 logi. † De hac ipsa oratione loquebatur Hieremias in 3. Threnorum in littera ס Samech. cum vice populi Iudaici dicebat: *Apposuisti nubem tibi, ne transeat oratio*; & paulo post in littera ג Ghimel; cum dixit: *Sed cum clamauero & rogauero, exclusit orationem meam*. Ad recte autem orandum multæ requiruntur circumstantiæ, multæ quoque sunt adhibendæ conside-

33 rationes: quas licet colligere † ex pluribus autoribus, qui ex professo ex sanctorum Patrum autoritatibus de oratione pertractant; maxime autem ex libro, qui dicitur, Antidotarium animæ, tract. 11. ex Rosario Theologiæ in verbo, oratio, ex Alexandro Anglo in summa nuncupata, Destructorium vitiorum, par. 4. cap. 36. num. 1. & cap. 39. num. 4. ex Simone de Cassia, de sermone montano Saluatoris lib. 10. cap. 26. & seq. ex Pico in expositione orationis Dominicæ, ex Cardinali Caietano in summa, in verb. oratio, necnõ ex alijs summis vulgatioribus, ex Thoma a Campis cognomento Malleolo. homil. 8. tit. Sine intermissione orandum, & in lib. 5. de ordin. spirit. exercitij cap. 2. ex Rainer. Pisano in Pantheologia par. 2. in tracta. de oratione, ex Rosar. Busti, par. 1. sermone 11. ex Innocentio Sum. Pont. operum suorum tom. 1. lib. 4. mysteriorum Missæ, cap. 17. & seq. ex Cornelio Musso Episcopo Bituntino Franciscanæ familiæ concionatore eximio, ac longe pręstantissimo & eloquentissimo in suo serm. Romæ habito anno 1540. super Euang. Duo ascenderunt in templum, vt orarent, de quibus quidem cicunstantijs, & requisitis orationis agemus paulo diligentius in cap. subsequenti. Interim vero sufficit generatim admonuisse, quod præcipua illa debet esse sacerdotis cura, dum aquam benedicere, ac sanctificare desiderat, vt sit ad orandum probe instructus, & hoc ad interiorem eius admonitionem pertinet: nunc exteriorem recenseamus, quæ tota circa for-

mam benedicendi versatur, hoc est circa verba ac signa, quæ debent a sacerdote proferri.

ARGVMENTVM.

Quæ ve item ea sint, quæ exterius, dum aquam benedicit, præstare Sacerdos debeat.

RERVM SVMMÆ.

1 Oratio quæ requirit vocem expressam, & claram:
2 Psallendi vtilitas maxima.
3 Oratio vocalis maximæ virtutis.
4 Oratio potest etiam esse mentalis.
5 Oratio ad aquam benedicendam, ita debet esse vocalis, vt verba ipsa forma sint eius.
6 Forma mutata, actus nequaquam inducitur.
7 In consecratione corporis Christi, nullum verbum omittendum.
8 Sacramentum operatur significando.
9 Significatio materiæ non restringitur ad effectũ determinàtum, nisi per formam.
10 Sacramenta nouæ legis id faciunt quod figurant.
11 Forma verborum in sacramentis possunt esse deprecatiua.

12 Oratio, præsertim publica, requirit oĩa verba.
13 Sana verba quæ sint, apud Paul. Apostol. 2. ad Timot.
14 Matrona quædam, ex sacerdotis consilio, dæmonium illudit.
Forma quæ sit.
Benedicendo aquam si quid omittatur, non vitiatur benedictio.
Verborum omißio in sacramentis, et sacramentalibus, quidnam efficiat.
15 Aquæ-benedictio perficitur duobus mediantibus, scilicet verbis, & figuris.
16 Oratio stillicidium dicitur, secũdum Hebræos.
17 Multa requiruntur, vt idonea sit oratio.
18 Decem conditiones generales, quæ orationi cõueniunt.
19 Conditiones quædam particulares, quæ sunt orationi necessariæ.
20 Qui Angelus sit inuocandus, ad repræsentandum Deo animam defuncti.
21 Ignis in altari meo semper ardebit.
22 In oratione requiritur cognatio, & affinitas quædam cum Deo.
23 Oratio requirit, vt Deo appropinquemus.
24 Angelus sex alarum apparere solebat B. Frãc.

oranti

oranti, ex priuilegio singulari.

25 *Orans debet adhærere Deo.*

26 *Ad orationem requiritur vnio quædam cum Deo.*

27 *Creata omnia conficiunt circulum in diuinis.*

28 *Orando deprecamur Deum, & Angelos, vt ad Deum redeamus, vnde sumus.*

29 *Sacerdotes Ecclesiasticæ Hierarchiæ, debent appropinquare Hierarchiæ cælesti, quoad fieri poßit.*

30 *Sordidus oculus non potest recte inspicere.*

31 *Orans debet ad parietem vertere se, cum Ezechiele.*

32 *Deus stat post parietem, quomodo intelligatur.*

33 *Deus apparet in nubibus.*

34 *Aqua benedicta conficitur per septem inuocationes.*

35 *Quare septem inuocationes in aqua benedicēda exigantur.*

36 *Aqua benedicitur per quatuordecim cruces.*

37 *Cruces in aqua benedicenda, quomodo distribuendæ.*

38 *Crux a Catholicis non est in gyrum formanda, sed rectis lineis.*

39 *Circuli signum dicitur etiā signum dæmonis.*

Signum

40 *Signum Crucis Esaiæ notum.*

41 *Aquam minus rite benedictam, dæmones non pertimescunt.*

42 *Maledictus homo, qui facit opus Dei negligenter.*

Exorcismorum vsus quando in Ecclesia cœperit, tum & ratio cur aqua exorcizetur.

43 *Aqua non potest benedici tempore interdicti generalis.*

44 *Benedicens aquam tempore interdicti, an fiat irregularis.*

45 *Aquæ benedictæ portandæ facultas, an vendi poßit.*

46 *Aqua benedicta non potest fieri precio, vel dari, quia simonia esset.*

CAPVT SEPTIMVM.

EXplicaturus ea, quæ exterius sacerdotem præstare oportet in benedicenda aqua; lubet ab eo exordiri, quod Paul. Apost. 1 ad Corinth. 14. dicebat: *Si oraueris spiritu, quis supplet locum idiotæ? quomodo dicet, Amen super tuam benedictionem? quoniam quid dicas, nescit. orabo igitur lingua, orabo & spiritu.* Est igitur

1 † orationi necessaria vox clara· ideo Dauid psalm. 5.

Voce

Voce inquit *mea ad Dominum clamaui*. Non enim excitaretur populus ad deuotionem, nisi oratio voce ipsa exprimeretur: vnde inquit Isidorus in lib. de summo bono. & Cassiod. quoque super psal. † *Psallendi vtilitas tristia corda consolatur, gratiores mentes facit, studiosos oblectat, peccatores ad lamenta inuitat, & ad affectum pietatis animos eorum inducit*. Quod si vox non eliceretur, diuersa populi ac ministri esset intentio. Idque etiam maxime refert; præsertim quia dum voce oramus, non solum anima nostra intellectualis tollitur in cælum, sed animalis quoque. Etenim Dionysius Carthus. dicebat super psal. † *Oratio sacra ad animorum nostrorum proficit deificationem, & continua sacratissimorum uerborum emologia nostros habiles habitus, idest habitudines, & potentias coadunat, & disponit ad cælestia*. Dauid quoque psal. 49. *Immola Deo sacrificium laudis*. & paulopost: *Sacrificium laudis honorificabit me*. Necnon Damasc. lib. 4. cap. 4. de fide ortho. quia ex intellectuali & sensibili compositi sumus natura, duplicem Cōditori orationem offerimus, quando intellectu psallimus, & labijs corporalibus: & ideo Cant. 8. in persona Christi dicitur Ecclesiæ: *Fac me audire vocem tuam*. & iterum cap. 2. *Sonet vox tua in auribus meis*. & Ecclesiast. 39. *Confitemini illi in voce labiorum vestrorum*. & Esa. 43. *Populum istum formaui mihi, & laudem meam narrabit*. Hæc autem de publica oratione dicta intelligantur; non quod necessarium sit, orationem adeo esse vocale † non vt ea m possit etiā

esse

Marginal numbers: 2 (at "mo bono"), 3 (at "nysius Carthus."), 4 (at "sit, orationem")

esse mentalis, vt communis est Theologorum sententia. Alex. de Ales 4. par. q. 5. Ricard. in 4. dist. 15. S. Tho. 2. 2. q. 83. Durand. in 4. q. de oratione: Gabr. Biel in canonem Missæ, lect. 62. Angelus, & alij summistæ in verb. oratio, post S. August. ad Probam. Vt quid autem de vocis necessitate disserimus? Fateamur tandem ad propositum nostrum, quod exprimere ver-
5 ba voce, † ipsa forma est, cui sane formæ a Deo data
6 est sanctificandi virtus: & ideo si mutaretur † forma; actus quidem (vt bene norunt philosophi) non induceretur. Quapropter, si in admirabili augustissimi
7 † corporis Christi consecratione, ex præscriptis institutisque a Saluatore nostro verbis, vnũ aliquod omitteretur, absque dubio corpus non efficeretur, vti vera est & cõmunis omnium Theologorũ sententia in locis inferius citandis. Id autem iure factum est, quoniam, vt animaduertit S. Thom. in additione ad ter-
8 tiam partem q. 29. art. 7. † quodlibet sacramentum (& quod ad nostrum propositum pertinet) vnũquod-
9 que sacramentale operatur significando, † materiæ autem significatio non restringitur ad effectum determinatum (si forte poterit ad plurima referri) nisi per formam verborum. Ideo in omnibus sacramentis no-
10 uæ legis, † quæ id faciunt quod figurant, & res, & ver-
11 ba necessario concurrunt, † quorum forma potest etiã esse deprecatiua, vt vere est in sacramento extremæ vnctionis, vt asserit idem S. Thom. loco citato art. 8.
12 Tunc vero multo magis † necessaria sunt verba, quando ora-

do oratio, aut preces publice fiunt, iuxta eiusdem sententiam. 2. 2. q. 83. art. 12. quod & ibi Caietan. notat: nec satis est intentio, sit illa quantumuis optima, vt docet Glo. magna in Clem. 1. vers. Sed dubitatur, de reliq. & venerat. Sanctorum, fuse & Adrian. in quodlibet. 8. littera H. Io. Medin. de oratione q. 7. Cosmas Gumier. in pragma. sanctio. tit. quomodo dicen. sit diui. off. & Nauarr. de oratione cap. 17. nu. 38. Vnde B. 13 Paul. 2. ad Timoth. cap. 1. dixit: † *Formam habe sanorum verborum, quæ a me didicisti.* Sana autem verba interpretatur B. Vincẽtius de Valentia, dist. 21. idest, distincta, & per affectus nõ diuisos; vbi vt clarius id expli-14 cet, † adducit exemplum cuiusdam matronæ, cui sæpe dæmon apparens, ei in forma speciosi iuuenis suaues afferebat fructus, eos præsertim, qui eo anni tempore non reperiebantur, quos illa cum videret, quasi admirando dicebat Ieus; dæmon vero propterea non fugiebat: quod cum illa cuidam probo religioso dixisset, ab eo instructa, Iesus postea, non Ieus dicebat; & sic dæmon amplius non apparebat. Ideo præcipiebat Apostolus loco indicato, vt sana verba dicerent, non incisa, aut imperfecta; quo sensu statuit Concil. Lateranen. sub Innocentio III. cap. 17. & refertur in cap. dolentes, de celebratione Missarum, verba diuini officij non esse syncopanda, vt fusius explicat Cosmas in pragm. sanctio. loco proxime superius adducto. Non enim formæ eadẽ ratio est, quæ materiæ, a qua si partem demas, reliqua manent: quoniam si e forma ali-

quid minuas, tota corruit. Non eam certe dixerim aquæ benedicendæ formam, quæ tam magno, tantoque mysterio, ac ita ad vnguem sit seruanda, vt in sacramentis ipsis, quorum forma Christi ore est instituta; Sed eam tamen, quam si quis contemnat, ab instituto Patrum & Ecclesiæ ritu recedat, contemnensque hæc omnia nihil agat. Quis enim non videt virũ adeo male affectum, temerariumque, dum virtutes tot a Deo ipsi aquæ benedicẽdę precatur infundi, nullatenus exaudiendum?

Illud vero erit animaduertendum, quod si in benedicenda aqua verbum aliquod intercidat, etiam ad orationis perfectionem pertinens; erit tamen aqua benedicta. Pia enim mater Ecclesia in statuto hoc a se, præfinitoq. ritu sacerdotis in primis mentem, & intentionem spectat, quemadmodum & in omissione verbi, *Enim*, in consecratione Eucharistiæ a Theologis constanti sententia affirmatur. S. Tho. 3. par. q. 78. art. 2. ad 5. Alex. Aléſ. 4. par. q. 10. memb 4. art. 2. §. 3. Scot. in 4. dist. 8. q. 2. ad 2. Durand. q. 2. memb. 16. Dionys. Carthus. q. 5. ad 1. Thom. Argentin. 2. ad 3. Gab. Biel q. 3 conclus. 2. & in canon. Missæ lect. 48. Richard. q. 1. & docet post alios Sot. in 4. dist. 11. q. 2. art. 2. ad 5. & art. 3. & autor tractat. de defect. occurrẽt. in Miss. de defect. formę. Qui tamen illud perpetuo docent, vt in sacramentis omissio verborum substantialium nullũ reddat id quod agitur. S. Thom. 3. par. q. 60. art. 3. & in 4. dist. 1. q. 1. art. 3. Palud. ibidem

q. 4.

q.4.Scot.dist.3.q.1.2.& 3.Bacco.dist.4.q.2.Altissio. lib.4.cap.4.Carthus. dist.3.q 2.Duran.dist.1.q.3.& Sot.q.1.art.6.&7.

15 † Forma igitur aquæ benedicendæ duobus perficitur concurrentibus, verbis scilicet & figuris quibusdã præcisis, atque peculiaribus. Verborum forma oratio est a sacerdote dicenda iuxta Ecclesiæ ritum, vt infe-
16 rius patebit. Et vocatur hæc † oratio ab Hebræis, תְּפִילָא idest Tephila, quod significat stillicidium, & quasi fluctitationem, vt significetur, quod per orationem deuote factam efficitur, vt fluat, & stillatim cadat diuina gratia, & optatos etiam producat effectus. Ve-
17 rum enim vero † multa in oratione requiruntur, vt ea sit Deo grata, & afferat fructum, prout in capite præcedenti notauimus; multis ad id autoribus cumulatis,
18 & expressim secundũ Alex. Anglum † decem conditiones, seu qualitates videtur expetere; nẽpe, quod sit humilis, cum fide perfecta, cum spe firma obtinendi quod petitur; cũ charitatis feruore, cũ ieiunio, & eleemosyna, cum mente omni iniquitate vacua, cum magna deuotione erga Deum; quod sit lachrymosa; quod sit discreta; quod sit continua: sed ijs conditionibus quæ sunt plane præcipua, non ab re fuerit alias diligenti consideratione dignas adijcere; & in primis secũdum secretiores Theologos, vt recte etiam docebat
19 Proclus, requiritur cognitio † diuinorum ordinum, prout ad inuicem distinguuntur: (de his scilicet loquimur, qui peritiores sunt, distincteque orare sibi

proposuerunt) vt sciamus particulatim ad quos sit recurrẽdum; & ideo singula eorum munera debent orãti esse nota, ne forte dum Angeli ministerium ad animam defuncti Deo repræsentandam implorare velles, † Gabrielis auxilium, atque opem exposceres, cũ potius tibi ad id muneris Michaelis Archangeli fauor sit expetendus. Vnde Ecclesia ait: *Sanctus tuus Archangelus Michael repræsentet eam in lucem sanctam.* Hanc autem cognitionem in orante requirendam ignis ille figurabat, de quo veteri lege cauebatur, vt semper in sacrificijs adesset. Leuit. 6. † *Ignis in altari meo semper ardebit.* Scdo requiritur † cognatio (vt eorũ vocabulis vtamur) atque affinitas cum Deo, quantum nostræ poterunt præstare vires, sincere, pure & fideliter operando. Ideo dicitur Matth. 12. *Qui fecerit voluntatem patris mei, qui est in cœlis, ille meus frater, & soror, et mater est.* Tertio vero † requiritur, vt appropinquemus Deo, & quasi mentis animique acumine diuinam eius essentiam attingamus; quo pertinent illa Beati Ioann. verba epist. 1. cap. 1. cum dixit: *Quod audiuimus, & vidimus, & contrectauimus de verbo vitæ.* Et ita credẽdus est sæpe fecisse gloriosus ille Franciscus, cui sane quandoque ex priuilegio admodum singulari apparuit † Angelus sex alis pulcherrime exornatus, vt præter alios testatur Burgonouens. fol. 134. in suo lib. Dogmatũ. Quarto autẽ requiritur, † vt hæreamus, & quodãmodo solidiori spiritu copulemur Deo: Vnde psal. 72. *Mihi autem adhærere Deo bonum est.* Quinto

tandem

26 tandem † vnio requiritur, qua quidem possimus animi nostri cogitata ad Deum deferre, & in eo sic stabiles simus, vt nihil præter quã Deum ipsum oleamus, in quo & cuncta nostra esse reposita existimemus, cuius lumine ad Deum ipsum postea ducimur quasi in gyrum : cum ex ipso Deo omnis nostra exordiatur operatio, & in ipso demum terminetur. Si quidem
27 † omnia quæ creata sunt (vt ex Platonis mente Proclus dicebat) ex Deo profecta quasi circulari linea ad Deum ipsum ducũtur. Vt igitur ad Deum, a quo procedimus, reuertamur, ipsius auxilio indigemus, quod haud dubium est, orationibus impetrari, quibus Deũ & Angelos eius supplices deprecamur, illum quidem, vt iubeat, Angelos autem, vt ex Dei iussu sensus, sermo-
28 nes, actusque nostros dirigant, custodiant, † faciantque demum, vt illuc opera nostra perueniant, ad Deũ scilicet summum, vnde principium duxerunt. Quæ omnia in oratione sane quæruntur: quoniã (vt docet S. Dionysius Areopagita in sua Theologia, sacerdotes
29 † Ecclesiasticæ hierarchiæ, & quotquot sancte operari contendunt, cælesti debent hierarchiæ, quantum fieri possit, approximare, &, vt ille inquit, virtute analogica comparari, proportione videlicet conformi, & illi consona: & ita possent orationes nostræ diuinæ voluntati perspicue respondere, & a Domino exaudiri. Omni igitur crimine purgandus ille est, cuius oratio, sicut incensum in conspectu Domini debet ascẽdere : ideo
30 dixit Plotinus: † *Sordibus infectus oculus, nec dum bene*

purga-

purgatus, aut debilis, si in spectaculum lucidissimum intendatur, illico caligabit; oportet enim visurum videndo cognatum similemque prius effici, quam ad spectandum adhibeatur: neque enim oculus vnquam videret solem, nisi factus solaris; neque animus, nisi factus pulcher, ac diuinus ipsam pulchritudinem & Deum intuebitur, neque lucem suscipiet, nisi factus lucidus & clarus. Hinc Salomon in Prouerbijs cap. 4. Semita iustorum sicut lux splendet, vadens, aut perficiens, & lucens vsque ad perfectum diem.

Vertenda demum tota mens nostra est, atque intentio 31 ad Deum, & imitandus Ezechias, † qui dum vellet 32 orare, vertit se ad parietem, scilicet ad Deum, † qui est post parietem; qui quidem haud potest, nisi recto, ac mundo spiritu penetrari: cum inter nos, ipsumque ille opponatur murus, quem Ezechiel vidit, eiusque gloria sit nobis abscondita. Vnde etiam dicitur post 33 parietem, & † quandoque in nubibus apparere, vt Exod. 16. legitur, quod dum Aaron loqueretur ad populum, apparuit ei gloria Domini in nube, & Mosi dixit Deus: *Veniam ad te in caligine nubis*. Exod. 19. Et cum transfiguratus est Iesus, inquit Matth. cap. 17. *Ecce nubes lucida obumbrauit eos.*

Ad rem igitur redeundo, debet oratio dicenda a sa-34 cerdote, vt sanctificet aquam, † septem diuini nominis continere inuocationes mysticas.

Prima quidem, cum dicit: *Adiutorium nostrum.*

Secunda cum dicit: *Exorcizo te creatura salis.*

Tertia cum dicit: *Inuocamus te Domine.*

Quarta

Quarta cum dicit: *Exorcizo te creatura aquæ.*

Quinta cum dicit: *Deus, qui ad salutem humani generis.*

Sexta cum sal in aquam immittitur.

Septima cum dicit: *Deus inuictæ uirtutis.*

Vt propterea merito de septenario numero fuerit a nobis supra tractatum.

35 Ratio autem, cur † septẽ inuocationes potissimũ in huiusmodi benedictione cõcurrãt; illa sane creditur, quia sanctificatur aqua in virtute septem donorum Spiritus sancti, ideoque expresse, ac distincte singulæ sunt explicandæ verbis. Dicebamus supra, quod forma aquæ benedicendę in duobus versatur, verbis scilicet ac figuris. Hactenus de verbis, nũc figuras breuiter demonstremus.

36 Huiusce benedictionis † figura quatuordecim perficitur crucibus ea deuotione expressis, quæ grauem & religiosum virum decet, & tunc faciendæ sunt, cum

37 septem illæ inuocationes dicuntur. † In prima quidẽ inuocatione, crux vna fieri debet, in secunda tres, in tertia duæ, in quarta tres, in quinta vna, cum dicit: *Infunde benedictionem tuam, &c.* in sexta similiter vna, cum sal in aquam inijcitur, in septima tandem tres. Hæ quidem euidenter, ac explicite fieri debent, quemadmodum & verba ipsa diximus clare & explicate esse pronuntianda. Ideo B. Paul. ad Philipp. 3. scripsit: *Obseruate eos, qui ita ambulant, vt*

38 *habetis formam.* † Neque crux vlla debet fieri per mo-

39 dum circuli, † hoc enim signum dæmonis est, sed dextra sursum porrecta; inde quasi recta ducatur deorsum linea, & transuersalis altera extendatur a si-
40 nistro ad dextrum latus. † De quo quidem signo Esa. 49. *Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego leuaui manus meas, & exaltabo ad populos signum meum.* Maximique refert hæc signa adamussim fieri, ac euidenter: legitur
41 enim quandoque, † dæmones nequaquam timuisse aquam sanctam, quippe quia non fuerit rite benedicta. Sed cum alia postmodum, quæ recte, & approbato in Catholica Ecclesia ritu, sanctificata erat, fuerit allata, continuo dæmones aufugisse, vt testatur B. Vincētius d. dist. 21. de benedictione aquæ. Debent itaque sacerdotes (quorum id munus est) ad benedicendam aquam attente & deuote accedere, diligenter instructi ijs omnibus, quæ dicta sunt; memores præsertim eius,
42 quod legitur: † *Maledictus homo, qui fecerit opus Dei negligenter.*

Quoniā vero inter cætera, quæ sanctificandæ aquę adhibentur, est exorcizatio, opportunū erit aliqua de exorcismi vsu strictim referre, tum etiam & rationem afferre, cur exorcizentur aquæ.

Exorcistarum ordinem antiquissimum fuisse in Ecclesia, ac magnā eorum in dæmones potestatem, satis colligere licet ex Tertulliani libro ad Scapulam, S. Cypria. epist. 2. 55. & 76. & aduersus Demetrianum. Minutio in Octauio.

Exorcizandi vero vsus apud Hebręos erat frequen-

tiſſ. vt eſt locupletiſſimus teſtis Fla. Ioſeph. lib. 8. antiquita. Iudaic. qui Salomonem modos coniurationū, quibus dæmones effugantur, inueniſſe dicit, quod retulit & Beda in ca. 19. Act. Apoſtolo. Et colligitur etiā ex Luc. cap. 11. *Si ergo*, inquit, *in beelzebub principe dęmoniorum eijcio dęmonia, filij veſtri in quo eijciunt?* quo loco aperte indicatur exorciſmorum apud illos vſum, vt declarat etiam S. Hieronym. in 12. cap. Matth. Hanc exorcizandi, hoc eſt, dæmones eijciendi poteſtatem diuina ſua autoritate tradidit Chriſtus ſuis diſcipulis, Matth. 10. Luc. 10. Mar. 16. qua & deinde vſos fuiſſe Apoſtolos Act. 19. quæ græca voce ὁρκίζο expreſſa, adiurationem vſitata voce apud Latinos ſignificat, qua hoc ſenſu Liuium alicubi vſum quidam ſenſere. ἐξορκίζειν enim adiurare eſt & execrari; & ita in Eccleſiam defluxit. Quem vetuſtiſſimum Chriſtianorum morem, vel gentiles ipſi teſtantur: Nā Domitius Vlpianus in l. 1 §. medicos. ff. de var. & extraord. cognitio. *Non tamen, inquit, ſi incantauit, ſi imprecatus eſt, ſi (ut uulgari verbo impoſtorum utar) exorciſauit, non ſunt iſta medicinæ genera; tametſi ſint qui hos ſibi profuiſſe cum prędicatione affirment.* Impoſtores enim Chriſtianos vocabant; quo ſenſu Suetonius in Nerone Chriſtianos appellat genus hominū ſuperſtitionis nouæ & maleficæ. Iacob. Pamel. in epiſt. 76. S. Cypria. nu. 54. Hanc vocē ita explicat S. Aug. lib. 1. de vita beata: Exorcizare eſt per diuina immundū ſpiritū adiurādo expellere. & huius vſus meminit lib. 10. de ciuita. Dei

cap. 22. & lib. 2. de grat. Dei ex pecca. origin. cap. 40. ac lib. 2. de nup. & concupiſ. appellat antiquiſſimam Eccleſiæ traditionem. Eiuſdem etiã meminit S. Io. Chryſoſt. homil. de Adam & Eua. Optat. Mileuita. contra Parmen. S. Gregor. Nazianz. orat. de baptiſ. B. Gregor. magnus homil. 39. S. Dionyſ. Areopag. Eccleſiaſt. hierarch. cap. 1. dum exſufflationis in dæmonem meminit, quæ in exorciſmis exerceri ſolet; cuius meminit etiam Tertull. lib. de idololat. cap. 11. & S. Auguſt. in epiſt. ad Criſpinum. Raban. Maur. lib. 1. de inſtitu. clerico. cap. 10. vbi & formam ordinationis, qua hodie vtimur, affert ex concil. Carthaginenſi IIII. can. 7.

Huius vero vſus nedum energumenis curandis erat, verum etiam in baptiſmo, vt intelligere quilibet poteſt ex autoribus proxime citatis. Sed & cæteris rebus benedicendis & ſanctificandis adhiberi ſolitus eſt, vt ex libro qui Ordo Romanus inſcribitur, aperte patet; vt inde dæmones ſicut e corporibus humanis, vel ne illa vexent, expellantur: quod etiam docuit Alphon. Caſtren. contra hęreſ. ver. exorciſmus, & ante eũ Tho. Vvalden. tom. 3. cap. 169.

Cur autem aqua exorcizetur, referemus verba Tertulliani, ex quib. id apparebit, quæ erunt & vtilia & iucunda. Is ergo lib. de baptiſmo, cap. 5. ſic habet: *Igitur ſi de ſola naturæ aqua, quod propria materia ſit ad legendi auſpicij emundationis blandiuntur, quanto id verius aquæ præſtabunt per Dei autoritatem, a quo omnis natura earum conſtituta eſt? Si religione aquam medicari*

putant, quæ potior religio, quam Dei viui? quo agnito hic quoque studium diaboli recognoscimus res Dei æmulantis, cum & ipse baptismum in suis exercet. Quid simile? Immundus emundat, perditor liberat, damnatus absoluit. Suam videlicet operam destruet, diluẽs delicta, quæ inspirat ipse. Hæc quidem in testimonium posita sunt repellentibus fidem, si minime credant rebus Dei, quarum affectationibus apud æmulum Dei credunt. an non & alias sine vllo sacramento immundi spiritus aquis incubant, affectantes illam in primordio diuini spiritus gestationem? Sciunt opaci quique fontes, & auij quique riui, & in balneis piscinæ, & euripi in domibus, vel cisternæ & putei, qui rapere dicuntur, scilicet per vim spiritus nocentis: Nam & enectos, & lymphatos & hydrophobos vocant, quos aquæ necauerunt, aut amentia vel formidine exercuerunt. Quorsum ista retulimus, ne quis durius credat Angelum Dei sanctũ, aquis in salutẽ hominis temperandis adesse, cum angelus malus profanus cõmerciũ eiusdẽ elementi in perniciẽ hominis frequentat, &c. Quibus ex verbis perspicuũ satis fit, quãta mala dæmones inferãt hominibus ex aquis; quod causę fuit, vt Ecclesia exorcismis atq. adiurationibus vtat ad illos inde expellẽdos, eorũq. vim nocuã lõge profligandã. Quod & de sale possumus etiã asserere, quãdo & is ex aquæ elemẽto constat, vt copiose & vere docuit Bernardinus Miedes lib. 1. commentariorum de sale.

Sed & illud admonendi sunt sacerdotes, quod 43 † tempore interdicti generalis aqua non potest benedici, nisi ianuis clausis, voce submissa, non pulsatis

campanis, & exclusis excommunicatis, & interdictis iuxta moderationem cap. vlt. §. adijcimus. de sentent. excom. lib. 6. vbi Couar. Nauarr. in Manual. confess. 44 cap. 27. num. 174. Imo sic † benedicens aquam, non adhibita ea moderatione, fieret irregularis, vt in sum. Armil. in verb. interdictum, num. 63. & in verb. benedicere, num. 6. Idem quoq. dicendum esset de benedictione cerei, oliuarum, frugum, & cæterorum, si fierent in habitu & forma debita. Calderinus in tract. de Ecclesiast. interd. Simon Maiolus Episcopus Vulturariensis vir doctiss. & disertiss. de irregularit. lib. 3. cap. 20. num. 8. Paul. Bolgasius, & Speculum Christianæ relig. vbi agunt de irregularitate.

Demum videtur addẽdum hoc loco, quod tametsi 45 facultas † portãdi aquam benedictam aspersionis vẽdi posset, iuxta quorundã sentẽtiam, vbi hoc haberet consuetudo, quia viderentur vendi oblationes illę quę ex aspersione recipiuntur; vt censuit Michael Loumachier in parochial. curato. tit. vlt. de prouẽtib. curato. cuius tamen sententia accuratius esset consideranda: 46 ipsa tamen aqua † non posset pretio benedici, vel dari, quia simonia esset, sicut idem docet, & Guliel. Redoan. in tractatu de simonia, par. 3. cap. 18. num. 1.

Atque hactenus satis dictum censemus de ijs, quæ exterioris benedictionis formam, figuramque respiciunt: nunc reliqua prosequamur.

M. ANTONII MARSILII COLVMNAE BONONIENSIS. I. C. ARCHIEPIS. SALERNITANI

HYDRAGIOLOGIAE

Sectio Tertia.

In qua de aquæ benedictæ dignitate, & vi, pluribus ad id adscriptis miraculis; deq. hereticorum circa illam controuersijs late disseritur.

ARGVMENTVM.

An eandem vim habeat aqua a sacerdote minus probo benedicta, quam illa cui bonus benedixerit: Anve sacerdos censura aliqua irretitus, aquam benedicendo irregularitatem incurrat.

RERVM SVMMÆ.

1 SAcerdos improbus aquæ benedictionem non inficit.

2 Hæresis est asserere, quod mali sacerdotis oratio sit

tio ſit blaſphemia.

3 Cretenſes mendaces dicit Paul. Apoſt.

4 Demeritorium non eſſe actum extra gratiam factum.

5 Sacerdos benedicens, duas perſonas præſefert, ſuam ſcilicet, & Eccleſiæ,

6 Sacerdos quatenus Eccleſiã repræſentat, æqualiter benedicit ſiue bonus, ſiue malus.

7 Sacerdotis boni oratio fructuoſior eſt extenſiue in Eccleſia noſtra.

8 Eccleſia primitiua habuit minorem numerum iuſtorum, ſed ij fuerunt iuſtiores.

9 Benedictio facta a ſacerdote minus probo vix eſt benedictio ſecundum B. Vincentium; idq. quo ſenſu ſit accipiendum.

10 Sacerdotis mali vita, & mores ſibi tantum nocent.

11 Procuratori captiuorum datur eleemoſyna eorum contemplatione, non autem propriæ perſonæ.

12 Sacerdos benedicens qualis eſſe debeat.

13 Lucerna, ſuper candelabrum poſita ſacerdotem bonum deſignat.

14 Homo lineis, & podere veſtitus quis.

15 Vtrum ſuſpenſus, aut excommunicatus ſacerdos

dos conficiat Christi corpus.

16 Sacerdos nullus conficit Christi corpus, qui omittit formam.

17 Si sacerdos formã seruauerit, videtur quod nõ conficiat, nisi bonus existat; tamen secus est.

18 Hæreticus, aut schismaticus sacerdos non bene dicit, sed eius benedictio in maledictionem conuertitur.

19 Hæretico, schismatico, aut suspenso sacerdoti tollitur vsus actiuus, & passiuus sacramẽtorum rectus, non autem potestas.

20 Sacerdos improbus conficit, & sacrificat.

21 Respondetur rationibus in cõtrariũ adductis.

22 Hæreticus sacerdos nullam gratiam confert scienti eius conditionem.

23 Deus non arctatur vlla bonitate, vel malitia cuiusquam.

24 Sacerdos excommunicatus absoluendo quempiam, sacrilegium cõmittit vna cum eo, qui scienter absoluitur.

25 Pœnitens, qui ignoranter absoluitur ab excommunicato, est vere absolutus.

26 Sacerdos excõmunicatus non debet ab officio desistere, quamdiu excommunicatio non est nota omnibus.

Constan-

27 *Constantiensis ac Lateranensis Concilij Decretum de vitandis excommunicatis.*

28 *Sacerdos excõmunicatus, an irregularis fiat, si bendixerit aquam.*

29 *Suspensus ab ordine, si faciat id quod est ordinis, efficitur irregularis.*

CAPVT PRIMVM.

VSV quidem facillime potest euenire, vt aqua a sacerdote minus probo benedicatur, quo adueniente casu 1 † benedictioni id vitio vertendum esse, credere non debemus. Nõ enim blasphemia est, si malus sacerdos orauerit, 2 † & si quis id dixerit, in Vviclefitarum hæresim palã incideret, vt fusius declarat Vvaldensis tom. 2. cap. 9. his verbis: *Oratio ex euangelicis verbis transumpta, & euangelicis mysterijs adaptata, in cuiuslibet polluti sacerdotis ore reperta, nunquam debuit dici blasphema, sicut nec catholicus quispiam euangelicum volumen maledictum appellat, nec euangelium ipsum dicit blasphemum, vel hæreticum, quando in ore, vel manibus Vviclefitarum turpissime est compertum. Apostolus honorauit testimonium Ethnici, ad Tit. primo dicens: Quidam ex ipsis proprijs eorum propheta dixit:* 3 † *Cretenses semper mendaces, malę*

bestię, ventres pigri, testimonium hoc verum est. Si ergo Apostolus testimonio nescio cuius alienigenę, quia verum illud cõperit, etiam ipse assentitur; cur nos malum dicemus, si quod apud quẽlibet inueniremus, quod Christi est, & verum est, etiam si ille apud quem inuenitur peruersus & fallax est; cur non discernemus vitium, quod homo habet, & veritatem, quam non suam, sed Dei habet? Ita & Rhenatus Benedictus in sua Panop. fol. 74. super illis verbis Matth. cap. 7. *Non potest arbor mala bonos fructus facere.* inquit: *Dicere omnem humanum actum extra gratiã*

4 *factum esse demeritorium, † falsissimum est: quamuis enim doceat sacra scriptura, sine gratia Dei non posse fieri opera vitę ęternę meritoria; tamen passim affirmat, oportere ipsum concurrere, & dispositionem quandam facere gratię Dei, quę sese habet in hominibus, vt ad illam recipiendam disponatur. Quo referuntur ea verba, scilicet, si credideritis, &c. item ea: si vis ad vitam ingredi, & c. conuertimini ad me, &c. & similia.*

Id igitur si forte contigerit, breuiter quidem, & explicate dicemus, quidnam communi omnium consensu sacri Theologi asserant circa hanc aquam. Num scilicet ea pariformiter sancta sit, eundemq. fructum afferat, si a bono sacerdote, quemadmodum si a minus probo benedicatur. Eo igitur contingente casu,

5 † sacerdotem dicimus præseferre duas personas, quarum altera Ecclesiæ est, altera sui ipsius. Ecclesiæ nimirum, quando vt curatus, qui animarum curam gerit, illam benedicit, sui vero ipsius, dum vt priuatus ho-

mo suis meritis desiderat a Deo benedicto gratiam obtinere.

Quod ad primum attinet, scilicet dum Ecclesię personam reprę sentat, † æqualis est fructus: quoniam semper eadem est Ecclesia, abstrahendo personam. Id quod intelligendum est ad differentiam eius, quod esset, fructum non facere: nam Ecclesia æque reddit fructus suos, & suas pariter omnibus elargitur benedictiones. Sed quoniam non potest ita abstrahi simpliciter, quantum attinet ad fructum faciendum; dubium non est (vt etiam Scotus in 4. sentent. dist. 13. q. vlt. asserit) quod in hac Ecclesia, dum eius oratio dicitur a sacerdote probo, † ea est fructuosior extensiue; quia ista Ecclesia maiorem habet numerum iustorũ in se: & ideo hac comparatione Ecclesia ista est plenior, quam primitiua, vt cõsiderat etiã Ioseph Angles de ministro Eucharistiæ, difficult. 11. concl. 4. dicẽs, ꝙ in primitiua Ecclesia erãt magis fructuosæ orationes, & † minor numerus iustorũ, erant quippe illi multo iustiores, ita vt quemadmodum in illa erat intensiue, sic in pręsenti extensiue fœcundior est oratio sacerdotis boni. Vtraque tamen æque benedicta dicitur, dum benedictio ipsa in nomine Ecclesiæ facta existimatur. Quamuis quo ad personam, & nomine personæ, quæ peccatrix est, non æque afferat fructum ac illa, quæ a probato quoquam fuerit benedicta. Imo illam B. Vincentius supra citatus existimat † benedictam non esse, refertq. illud Malach 2. *O sacerdotes, si nolueritis*

ritis audire, & si nolueritis ponere sup cor, vt detis gloriam nomini meo, vt ait Dominus exercituum, mittam in vos egestatem, & maledicam benedictionibus vestris. Et Deuter. 21. *Sacerdotes accedant ad me, & benedicant in nomine meo.* Quãquã hac in re is autor videtur omnibus aduersari; pie tamẽ, ac iuxta suũ sensum est intelligendus; vt videre est in cap. Maledicam. cum aliquot seqq. 1. q. 1. Illud vero sciendum est hoc loco, quod 10 † mali sacerdotis vita, si proprium demeritum consideremus, sibi ipsi tantum detrimento est, preterea nemini. Quemadmodum facula, dum tenebras accensa fugat, alijs quidem collucet, ipsa vero suomet igne, quem nutrit, paulatim, leniterque consumitur, quamuis exemplo alijs grauius noceat, quod erit deinde grauiori punitione dignũ: procurat propterea ad eundem modum sibi ipsi gehennam sacerdos, dum criminum reus, & letali culpæ obnoxius sacramenta ministrat, quamuis potest pro alijs impetrare, quod exorabit, non secus ac si quispiam ad captiuos redimendos 11 † procurator constitutus, quid petierit, solet equidem ei, quamuis improbo, a plerisq. benigne conferri subsidium; quia non ipsius precãtis, sed captiuorum personam respiciunt. Igitur, vt suo muneri integre satisfa-12 ciat † sacerdos, tanta debet virtute, probitate, & charitate præditus esse, vt vere iudicent homines, illum talem esse, vt in eo seruari id sanctitatis, & continentiæ lumẽ, quod in alijs forte reperiretur extinctum. Hinc 13 est, quod pro sacerdote bono intelligitur † lucerna il-

la ſuper candelabrum poſita, quæ omnibus luceat,
14 qui in domo ſunt. Hic ille etenim † homo eſt lineis & podere veſtitus, qui veluti Eccleſiæ inſtrumentum peccata abſoluit, & quæ gratiam conferunt, ſacramenta miniſtrat. Quod ſi quandoque contingat, vt is vitæ exemplo candori lini nequaquam reſpondeat; non ideo ſacrificium inficit, ſibique ſoli, vt diximus, non alijs nocebit. Ex opere enim operato vim habet ſacramentum, non operantis, vt prudenter docet Hector Pint. Ezech. 9. ſuper illis verbis, *Et ſigna Tau ſuper frontes virorum*.

15 † Dubitant præterea ſacri doctores, an ſacerdos excommunicatus, aut ſuſpenſus, verum Chriſti corpus, dum debitam conſecrandi formam ſeruet, conficiat.
16 Liquido enim conſtat, † quod ſi formam non ſeruauerit, non conficeret; vt omnes Theologi ſentiunt, D. Tho. par. 3. quæſt. 82. art. 7. & homil. 81. ſup. Ioann. cap. Detrahe. 1. q. 1. Diffuſe Angles de ſacramentis in genere, quęſt. 1. art. 2. conc. 1. Sotus in 4. diſt. 1. quæſt. 1. & alij; & iterum Angles de eſſentialibus Euchariſt. dub. 2. art. 9. par. 1. Roſar. Buſti. par. 2. ſerm. 13. littera K. in 3. dub. Sed ſeruata etiam forma, videbatur dicẽdum, quod non conficeret. Primum quia extra Eccle-
17 ſiam, † nec veri ſacrificij, nec veri ſacerdotij locum eſſe conſtat, vt dicit S. Auguſt. quod & refert S. Thom. d. q. 82. art. 7. par. 3. Deinde non poteſt quiuis in ea hominum cõmunitate officium gerere, a qua fuerit fortaſſe expulſus, aut diuiſus. Præſertim quoad benedi-

ctionem

ctionem, quæ in aquæ, aut ordinis sacramento con-
18 tingit. Postremo verum videtur esse, quod † hæreticus & schismaticus, aut degradatus non potest benedicere, suaque benedictio in maledictionem potius conuertitur.

In hac tamē dubitatione sacri Theologi contrariū
19 decernunt, scilicet quod † sacerdoti hæretico, schismatico, aut suspenso tollitur quidem penitus sacramentorum vsus actiue & passiue (peccaret enim grauiter si is ea ministraret, quemadmodum qui ab eo illa susciperet) potestas autem sacerdotibus delata, ob characterem indelebilem nunquam eis aufertur, & consequē-
20 ter sanctissimum † Christi corpus conficit, atque sacrificat sacerdos etiam suspensus, vel excommunicatus. Egregie id dicunt post S. Tho. d. art. 7. Sotus in 4. dist. 13. art. 7. Ioseph. Angles in floribus Theologic. q. par. 1. quæst. 7. de ministro Eucharist. 2. difficultate, post Alex. de Ales, Richard. Bonauent. & alios.

21 † Quæ vero autoritates, & rationes supra opponebantur, facili negocio reijciuntur. Licet enim verum sit, quod extra Ecclesiam non sint vere sacrificia, idest quod sacramenta non recte exerceantur; seu quod nō sint vera sacramenta veritate fructus, sacramenta tamen esse illa non potest negari veritate sacramenti, vt S. Tho. ait & recte. Nec obstat, quod hæreticus, aut schismaticus, tanquam e gremio deiecti, non debeant in catholica Ecclesia sacerdotalia tractare. Hoc enim verum est: dicimus tamen non posse eos licite seu

recte

recte exercere, quæ si nihilominus ex recebunt, vera sacramenta esse non dubitamus. Conceditur quoque, quod horum benedictio in maledictionem vertatur: hoc tamen verum est, quoad gratiam conferendam, 22 quam † certe hæreticus vti talis ex persona sua non confert, nec illam ab eo potest quisquam recipere, qui sciuerit illum hæreticum esse. Et patet quidem ratio, namque in his ministerijs, vt minister tantum sacerdos est; & id, quod facit ministerium tantum est, nihilque quod eius sit in sacramento vere conficiendo concurrit; sed omnia ex illa forma, & gratia dependēt, quam debitæ materiæ, & intentioni faciendi, quod mater Ecclesia facere intendit, Christus Dominus sacramentorum institutor tradidit congruenter, qui 23 † nec bonitate, nec malitia alicuius vnquam restringitur, aut coarctatur, quominus admirabilem illum in sacramentis operetur effectum, vt inquit D. Thom. in par. 3. quæst. 38. art. 2. & quæst. 82. art. 7. Hinc etiā 24 efficitur, † quod si sacerdos excommunicatus quempiam a peccatis absoluerit, incidit quidem ipse in sacrilegium, & pariter ille, qui sciens curauerit se ab excommunicato absolui. arg. cap. si celebrat. de cler. excom. ministr. cap. sacris. de his quę ui met. cau. luculenter Nauarr. in cap. fratres. num 40. & 45. de pænit. dist. 5. post Caieta. in summa vers. absolutionis impedimenta, & vers. confessionis iteratio. & Caieta. tom. 1. opusc. 5. quæst. 2. Nauarr. in Manuali confess. cap. 9. 25 num. 4. & seqq. & Catechesis Neap. fol. 320. † At si

pœnitens

pœnitẽs id procurauerit, neſciens excõmunicatũ eſſe ſacerdotẽ; procul dubio rata eſt abſolutio, vt inquit idẽ Nauarr. in d. cap. 9. num. 10. Quinimo addunt quidam, licet hoc modo non diffiniam, quod ſi excom-
26 municatio ipſa nondum publica, aut nota ſit, † ſacerdos debet ſuum munus obire, ne ſcandalo id cuiquã ſit, ſi forte ceſſauerit, vt videtur ſenſiſſe Caieta. ad S. Tho. 3. par. q. 64. art. 3. & Nauarr. in Enchirid. confeſſar cap. 9. nu. 9. dum declarant mentem conſtitutio
27 nis, Ad euitanda. quæ habetur in cõcilio † Lateranenſi vltimo; quam diffuſe examinat Io. Baptiſta Antonutius, vir pius & accuratus in d. Catecheſi tit. de euitand. excommunicatis, fol. eodem.

Poſito igitur, quod ſacerdos, qui aquã benedicit, ſit excõicatus, aut ſuſpenſus, hinc alia emergit quæſtio,
28 † an ſacerdos ille excõicatus, aut ſuſpenſus benedicẽs aquã, irregularis euadat; & manifeſtiſſimũ eſt, quod irregularis efficit᷑. Si enim hæc aquæ benedictio ſpectat ad ordinẽ certũ, nẽpe (vt ſupra diximus) ad ſacerdotalẽ, dum ſacerdos ab ordinũ miniſterio ſuſpẽſus, illam benedixerit, abſq. dubio irregularitatem incurrit. Ita ſentiunt Innoc. cap. vlt. nu. 2. de exceſſ. prælat. Hoſtiẽ. Io. And. Panormi. & alij in cap. 1. de cler. excom. mini
29 ſtran. Communis eſt enim opinio, † quod ſi quis ab ordine ſuſpenſus, aliquid fecerit, ad illum ordinem ſpectãs, irregularis efficitur. Sic equidem doctiſſimus, & religioſiſſ. Nauarr. inquit in ſuo Enchirid. confeſſ. cap. 27. num. 244. Armill. in verb. aqua nu. 3. in verb.

inter-

interdictum num. 67. & in ver. benedicere, num. 6. Episcopus Maiol. in suo tractatu de irregularitate, lib. 3. cap. 20. nu. 8. & ante omnes Angelicus Doctor par. 3. q. 64. art. 6.

ARGVMENTVM.

Aquam benedictam non esse sacramentum, sed sacramentale: Tum, qui illius sint fructus.

RERVM SVMMAE.

1 *Aqua benedicta non est sacramentum, sed sacramentale.*
2 *Aqua benedicta non est per Christũ immediate instituta, nec eo dirigitur, vt gratiam conferat, sed vt exteriora impedimenta tollat.*
3 *Exorcismus institutus est, vt impedimenta interiora repellat.*
4 *Exorcismus differt ab aqua benedicta.*
5 *Lex gratiæ non procedit per saltus, sed disponit primum, mox imprimit gratiæ benignitatem.*
6 *Orationes præparatoriæ plures inductæ per Ecclesiam ad varios actus benedictionum.*
7 *Benedictio summi Pont. eſt sacramentalis.*
8 *Cineris aspersio sacramẽtalis, non sacramẽtũ.*

Crucis

9 Crucis deosculatio sacramētalis, nō sacramētū.
10 Aspersio aquæ sanctæ quid operetur in corde hominis.
11 Mulier Zelotypica in veteri lege probabatur per aquam.
12 Idololatræ probabātur in veteri lege per aquā.
13 Aquam sanctā asseruari in domo laudandū.
14 Aqua benedicta mirabilis contra tentationes dæmonum.
15 Aqua benedicta dimittit venialia peccata, & num. 27.
16 Aqua sancta valet plurimum contra incantationes.
17 Aqua sancta nostra maioris est efficaciæ, quam aqua aspersionis, de qua in veteri testamento fit mentio.
18 Per baptismum renascimur.
19 Aspersio Altaris, Ecclesiæ, & populi cur fiat. & num. 36.
20 Aqua benedicta figuratur in sanguine agni paschalis, qui in postibus ponebatur.
21 Aquam benedictam habere prope lectum, bonum est.
22 Dæmon quare persuadeat hæreticis aquæ sanctæ neglectum.

benedicta.

40 Aqua benedicta ſanitatem affert.

41 Aqua benedicta peſtilentes morbos repellit.

42 Oratio, quæ recitatur in aquæ benedictione.

43 Non omnia beneficia paßim, & continuo obtinentur ab aqua ſancta.

44 Deus dat omnibus affluenter, & non improperat.

45 Eccleſia fruſtra nihil precatur.

46 Effectus aquæ ſanctæ poſſunt ex benedicentis deuotione incrementum recipere.

47 Deuotio vehemēs inducit in Cauana: quidue id ſit declaratur iuxta myſticorum Theologorum ſententiam.

48 Deuotione mediante adhæret quis Thronis, & Dominationibus Angelorum.

49 Piſcina benedictionum omnium, Beherſebah.

CAPVT SECVNDVM.

1 ET ſi auctores de catholica Eccleſia optime ſentientes merito quidem aquam benedictam multis cōmendarunt laudibus: mente tamen ſua cōcipere † nemo debet, illam eſſe ſacramentū, quod

 procul

procul dubio esset hęresis dicere, posteaquam Concil. Florentino decretum est sub Eugenio IIII. & repetitum in nouissimo Tridentino, ac millies etiam statutum, septem tãtummodo esse sacramenta Ecclesię. Est igitur aqua benedicta non sacramentum, sed præparatoria ad sacramenta, id quod sacramentale a sacris Theologis appellatur, vt ait S. Thom. in 3. par. q. 65. art. 1. ad 6. & in 4. dist. 2. q. 1. art. 2. ad 7. & summa Tabien. in ver. aqua, & alij passim: id autem ea ratione potissimum demonstratur, quia hæc lustralis aqua non est e sacramentis a Christo Domino institutis. Et quamuis per eam accedente deuotione, & reuerentia suscipientis sanctificetur homo, vt supra diximus; non
2 tamen † eo directa est, vt gratiam conferat, sed vt exte-
3 riora eius impedimẽta dimoueat, non secus ac † exorcismi baptismales instituti sunt, vt interiores, ac exteriores dæmonum impugnationes repellãt, non vt gratiã conferant. S. Thom. in 3. par. q. 71. art. 2. ad 3.
4 Quamuis alioqui † differat plurimum ab exorcismo: quia aqua benedicta sæpissime iteratur; cum tamen nequeat huiusmodi baptismalis exorcismus iterari, vt aduertit S. Thom. in 3. par. q. 71. art. 2. ad 3. Et re vera quemadmodum natura in suis quibusque operationibus miro quodam ordine non per saltus, sed gra-
5 datim procedit, ita & lex gratiæ † disponit primum, mox ipsam imprimit gratiæ benignitatẽ. Ideo mater
6 Ecclesia pręcepit, vt sacerdos celebraturus, † quibusdã se præpararet orationibus, simul & proprias deprecationes

tiones instituit, quæ præcedere debeant, quando sit populum benedicturus, vel Episcopus calices, vestimenta, aut aliqua Ecclesiæ vasa consecraturus. Ita igitur in aqua lustrali videmus, quia vt excitarentur fideles ad maiora merita, & deuotius ac plenius gratiam reciperent, instituta est atque sancita aqua lustralis; quæ tamen non sacramentum est, sed (vt diximus) sacramentale, vt explicat D. Thom. in 4. dist. 2. Rosell. in vers. aqua, & in eadem sententia reliqui omnes sunt autores.

7 † Benedictio pariter, quam impartiuntur Pontifices, est itidem sacramentalis, non sacramentum; &
8 ideo venialia remittit peccata. † Cineris quoque be-
9 nedicti aspersio super caput, † deosculatio Crucis, & id genus similia, simili modo sunt sacramentalia. Vnde Claudius Guillaud. super illud Matth. 12. *Dominus est enim filius hominis etiã Sabbathi*, de aqua sancta
10 dicebat: † *Dum aqua benedicta aspergimur commonefimus baptismi, per quem in requiem spiritualem Christi cõsepulti sumus, ac veluti signo monemur, nos oportere subinde mortificare carnem, & cum Christo quiescentes nos obedire Deo.* Quamuis autem illa non sit sacramentum, sed sacramẽtale: tamen multos ac mirificos operatur effectus, maxime dum circa eam meditemur, & modo, quo idem Guillaud. meditandum censuit. Quo circa S. Hieronym. sup. Reg. 1. cap. 7. tom. 3. in hebraicis
11 quæstionib. dicebat, quod sicut † mulier adulterij insimulata zelotypiæ, aqua hausta probabatur in lege,

vt ha-

vt habetur Numer. cap. 5. (quem locum accuratissime
12 explicat Philo, de specialib. legib.) ita hac aqua † idololatræ probati sunt verba S. Hieronymi hæc sunt: *Abstulerunt filij Israel Baalim, & Astaroth, & seruierunt Deo soli, et conuenerunt in Masphat, hauserunt aquam & effuderunt in conspectu Domini: Hebræi tradunt, quod coram Domino in eadem aqua, maledicta congesta sunt: & sicut in lege mulier zelotypica, hausta aqua probabatur; ita & hic idololatræ hac aqua probati sunt, hi scilicet, qui se idola coluisse penitus denegabant. Tradunt etiam quod quicunque idololatra hanc aquam gustasset, labia eius ita sibi adhærebant, vt nequaquam ea ab inuicem idololatra separare posset.* quod & sequentia demonstrant in eo quod dicitur: *Iudicauit autem Samuel filios Israel in Masphat. Iudicare in hoc loco idololatras, secundum leges morti tradere intelligendum est. Dicunt etiam, quod hoc modo Moyses idololatras, qui vitulum fecerant probauerit quando arripuit vitulum, & combussit, & contriuit vsque ad puluerem & sparsit, in aquam proiecit, & dedit ex ea potum filijs Israel:* quod & refert Valdensis to. 3. tit. 24. cap. 168. Hugo etiam de sancto Victore in tract. de sacram. inquit: *Sunt alia, quę & si non sunt necessaria ad salutem, proficiunt tamen ad sanctificationem; quia his exerceri, & gratia amplior acquiri potest, vt aqua aspersionis, & cineris susceptio;* cuius quidem instituti suscipiendi cineris originem explicuit Ant. Cãpanus primũ deinde diserta oratiõe Iosephus Stephanus, vir multa Patrũ lectione, pietate, & doctrina insignis, qui

ob

ob prestãtes animi dotes Eps Vestanus vltro a Sixto V. creatus est. Quæ Hugonis sentẽtia & Alex. de Ales, testimonio roboratur par. 1. vbi agit de sacram. euangelicis art. 2. 1. mẽb. Nec Viguerius omittẽdus, qui ĩ lib de Christian. institu. c. 16. & 58. ver. 2. dixit, non esse

13 vitio dãdũ ijs, qui deuotione adducti † aquam sanctã domi asseruant, ad agros deferunt, ipsiquemet ea asperguntur, vt e dæmonum tentationibus, atque ab aere infecto, & pestifero liberentur: quippe aqua ipsa propter hæc omnia expresse benedicitur, immo vero addebat idem Viguer. quod virtute benedictionis ipsius excitantur fideles ad petendum a Deo, vt sicut in sacro baptismatis fonte purgati sunt aqua, ita pariter contritionis aqua eorum conscientias emundare dignetur: & sic palam existimat aquæ sanctæ aspersione venialia peccata dimitti. Addit quoque Siluest. Prie-

14 rius lib. 2. de Strigimagis, cap. 12. in 2. puncto, † aquæ benedictæ mirabilem esse virtutem contra tentationes, ac stimulos dæmonum, adeo quidem, vt hæc negare sit hæresis, quia est contra vsum tam antiquum laudabilem Ecclesiæ catholicæ, & contra decretum Alexandri primi in cap. aquam, superius allegato, vt sensit etiam Paul. Grisald. in decisionibus fidei Cathol. in verb. aqua, & colligi potest ex S. Thom. sup. 4. dist. 6. vbi etiam habetur aquæ huius proprium pecu-

15 liare, & præcipuum esse, † vt ea aspersis peccata venialia dimittantur. Idque confirmant Io. Althenstaig. in Lexico Theologico in verb. aqua Richard in 4. dist. 1. art. 1.

art. 1. Paluda. ibidē dist. 11. Sed illud etiā docent non-
16 nulli,† aquam sanctam plurimum valere contra in-
cantationes, siue magica carmina, laruasque diaboli-
cas expellere; tantæque virtutis esse, vt per eam oratio
citius exaudiatur, deuotio augeatur, sacri baptismatis
memoria, diuinique nominis inuocatio recolatur.
17 Postremo concludunt,† maioris esse efficaciæ aquam
sanctam (cum in ea inuocatum sit nomen Christi, &
perfectionis multo capaciorem, quam aquam illam,
quæ in testamento veteri aspersoria nuncupabatur.
Quamobrem dixit Vualfrid. Strabo. de reb. Ecclesiast.
c. 29. & Rabanus de inst. clericorū lib. 2. cap. 55. nul-
lum esse elementū aliud, quod in hoc mundo purget
18 vniuersa ac viuificet cuncta, quā aquam.† Ideoq. cum
baptizamur in Christo, per Christū renascimur, vt vi-
uificemur, quod in tempore passionis vna cum san-
guine de latere Christi profluxit, ad ostendendum vti-
que omnis sanctificationis, & munditiæ validum se
inde habere sacramentum. Mirificos igitur hæc aqua
operatur effectus, deditq. scriptorib. ansam, vt ea nihil
possint fere aut dignius, aut prestantius enarrare. vnde
S. August. in lib. 1. de Symbolo, relatus in cap. sicut no
stis, de cōsecrat. dist. 3. dixit: *Paruuli exsufflātur, & exor-
cizantur, vt propellatur ab eis diaboli potestas inimica in
aqua, quæ in ea exorcizata manere creditur ad eundem
effectum efficaciam habens.* Ita & Guliel. Durand. in Ra
tionali diuinorum lib. 4. cap. 4. *Sacerdos*, inquit,
19 † *aqua benedicta altare, Ecclesiam, & populum aspergit,*
vt omni

vt omni immundorum spirituũ spurcitia, tam de habitaculo: quam de cordibus fidelium propellatur. Hæc enim virtus aquę exorcizatę inest, & etiam quia nouus Christianorum populus baptismatis sacramento renatus, ita ministerio aquę lota renatorum corpora diluit, sicut sanguis agni a prisco populo ad repellẽdum percussorem in postibus ponebatur. Idemque asserit Hugo de S. Victore, dicens: *Hac igitur aqua sanctificata fideles asperguntur, & habitacula fidelium illustrantur ab illusione, & infestatione malignorum spirituum; in quo effectu † aqua benedicta figurari potest in sanguine agni Paschalis, qui in postibus habitaculorum ad repellendum exterminatorem Dei mandato ponebatur;* vt Exod. 12. Et † ideo bonum est semper habere aquam benedictam prope lectum, & sæpius ea se aspergere, præsertim ægrotãtibus, vt ait Discipulus in sermone 110. littera R. Apposite igitur aduertit, imo quasi Christiano zelo vehementer accensus, Card. de Turrecrem. in d. cap. aquam sale; perfidorum hæreticorum malitiam corripit, docens, quod † non alia, nec magis præcipua causa adductus dæmon huius sacramentalis aquæ fidem, ac venerationem in cordibus eorum extinguit, nisi vt Christianę Religionis armis (illo persuadente) contemptis, quibus humani generis hosti facillime obsisterẽt, magis liberum sibi esset eos inuadere, eorumque corda, atque animas obsidere.

20 21 22

Sane & illud a prauitatis hæreticæ inquisitoribus obseruatum esse scimus, dæmonem, quotiescunque a

nefarijs,& perditis maleficis homagium exigit,solere id die Dominico, ante benedictionem aquæ lustralis expostulare. Id quod vsu forensi, ac maleficorum confessione esse compertum testatur Iacob. Sprenger, in Mall. malefi. par. 2. q. 1. cap. 2. ad fin. Vt hinc manifestius propterea liceat intelligere, quam timeāt, ac horreant dæmones huius aquæ benedictæ vim, ac potestatem, quantoque studio, vt proxime ex Card. Turrecrem. sententia dicebamus, ad extinguendum, abolendumque illius vsum nitantur.

Cæterum operæ pretium est, vt ex potissimis aquæ 23 sanctæ fructibus † aliquos colligamus, eosque præsertim, qui e sacris historijs, veluti e diuinarum arborū 24 ramis pulcherrime pendent, quorum † primus est, vt per aquam benedictam ea exteriora impedimenta tollantur, quæ non sinunt nos libere (vt supra diximus) 25 perfrui diuina gratia. Secundus vero, † vt mentes nostras a prauis cogitationibus ad meliores deflectat: inimicus enim homo, etsi assidue nos inficere, & obturbare, arrepta e rebus quibusque sensibilibus atque humanis occasione conatur; eæ tamen omnes ipsius insidiæ lustrali aqua facili negotio expelluntur. Ideo- 26 que a sancta Ecclesia cum sal benedicitur, † hæc verba dicuntur: *Vt efficiaris sal exorcizatum in salutem credentium, & sis omnibus te sumentibus sanitas animæ & corporis. Effugiat, atque discedat ab eo loco, in quo aspersum fueris omnis phantasia, & nequitia, vel versutia diabolicæ fraudis, omnisq. spiritus immundus adiuratus, &c.*

Hinc

27 Hinc tertius erumpit fructus, † vt cor nostrum e terrenis cogitationibus ad se ipsum reuocet, & ad Deum Opt. Max. conuertat. Vnde venerabilis Beda exponẽs illa verba Luc. 11. *Amicus meus venit de via, &c.* inquit, quod toties a nobis ipsis animus discedit, quoties temporalia desiderando vagatur: at immoderata rerum cupiditas aquæ huius aspersione sedatur, & (adiuuante gratia Dei) spiritus in seipsum contrahitur, fitque deuotior. Ea etiam potissimum de causa adducta mater Ecclesia, fecit, vt in salis benedictione
28 diceretur: † *Deus inuictæ virtutis autor, suppliciter deprecamur, ac petimus, vt hanc creaturam salis, & aquæ dignanter aspicias, benignus illustres, pietatis tuæ rore sanctifices, vt vbicunque fuerit aspersa, per inuocationem sancti nominis tui infestatio immundi spiritus abijciatur, terrorque venenosi serpentis procul pellatur, & præsentia sancti spiritus nobis misericordiam tuam pascentibus vbique adesse dignetur.* Quartus autem aquæ sanctæ effectus
29 est, † venialium peccatorum remissio. S. Thom. in 3. par. q. 65. art. 1. ad 6. & 8. & q. 67. art. 3. in corp. & q. 83. art. 3. ad 3. Et in 4. senten. dist. 2. q. 1. art. 2. ad 7. & dist. 16. q. 2. art. 2. Idq. iam dicta Alexandri Pont. constitutione innuitur in d. cap. aquam. qñ inquit: *Aquam sale conspersam populis benedicimus, vt ea cuncti aspersi sanctificentur, & purificentur. Nam si cinis vitulæ populum sanctificabat, atque mundabat; multo magis aqua sale conspersa, diuinisque precibus sacrata populum sanctificat, atque mundat.* Eadem quoque est B. Cypriani senten-

tia dicentis: *Homines ideo aqua benedicta aspergantur, quia valet ad sanctificationem.* Quo factum est, vt cum
30 aqua benedicta passim aspergitur, † a die sancto Pětec. vsque ad Pascha, seu alio quoque tempore pro locorũ opportunitate, aut cõsuetudine canere solet sancta mater Ecclesia: *Asperges me Domine hyssopo, & mundabor.* ex psal. 50. & eiusdem beneficij memor, dum in die Paschatis eadem aspersio fit, cantat: *Vidi aquam egredientem a latere dextro.* Qui locus, licet ad aquam baptismatis referatur, nihilominus, cum lustralis aqua, quatenus ad ueniale peccatum dimittendum attinet,
31 † regenerationis lauacro similis quodammodo sit, hac analogica applicatione sancta Ecclesia vtitur, cu-
32 ius figura fuit in lege veteri † cinis ille vitulæ rubeæ, quo quidem expiandus (vt supra dictum est) populus aspergebatur.

At quintus ex ijs, quæ dicta sunt sequitur effectus. Ea enim e terrenis ad cælestia, æternaque consideranda nos reuocans, diabolicas tentationes, ac malas co-
33 gitationes expellens, † aptissime quidem nos præpa-
34 rat ad orationem. Ideo in castra † nullus ingrediebatur immundus, ni prius expiationis aqua expurgaretur, Num. 19. Cum igitur, vt fructuosius orare possimus, oporteat nos conformes fieri Deo, & ei quantum liceat propius adhærere, considerare possumus, quanto hæc nobis adiumento sit aqua, cum ea auferat quidem, quæ obstare impedimenta possunt, ne id fiat, sitque ad expurgationem ipsam aduersarij dæmonis

quamaptissima.

Sextus ex aqua sancta percipitur fructus ; quod
35 † ea multum afferat vtilitatis, vt sanctius facere diuina catholicæ Ecclesiæ mysteria valeamus, quod probe intelligens S. Thom. dixit in 4. dist. 2. *Aqua benedicta valet contra omne quod sacramentorum effectum impedire*
36 *potest.* † Hinc nobis in laudabili, & quotidiano vsu est, vt non homines tantum, sed Ecclesiæ ipsę, & altaria aspergantur, vt inde maligni spiritus (vt Durandus inquit) procul expellantur.

37 Septimus vero est, † vt sterilitatem auferat, fœcunditatem inducat, de quo quidem effectu (præter ea, quæ dixit B. Vincentius in suis sermonibus dist. 21.) sentit Alexander Pontif. dum ait in canone supra relato: *Si sale asperso per Eliseum sterilitas aquæ sanata est, quanto magis diuinis precibus sacratus sterilitatem aufert rerum humanarum?* Vbi etiam subdit, quod
38 † aqua benedicta multiplicet cuncta bona. Ideoque
39 † terram Hierico, quæ sterilis primum erat, mox aqua sancta aspersam ab Eliseo propheta fructū copiosissime produxisse.

40 Octauus effectus † sanitas est, & ideo in benedictione ipsius inquit Ecclesia: *Vt sit omnibus sumentibus salus mentis, & corporis, vt quidquid ex ea tactum, vel aspersum fuerit, careat omni immunditia, omnique impugnatione spiritalis nequitiæ.*

41 Nonus tandem † est pestilentium morborum expulsio, quorum causa mater Ecclesia cum benedicit

aquam

42 aquam sic precatur: † *Deus, qui ad salutem humani generis maxima queque sacramenta in aquarum substantia condidisti: adesto propitius inuocationibus nostris, & elemento huic multimodis purificationibus preparato, benedictionis tuę virtutem infunde; vt creatura tua mysterijs tuis seruiens, ad abigendos dęmones, morbosque pellendos, diuinę gratię sumat effectum: vt quidquid in domibus, vel in locis fidelium hæc vnda resperserit, careat omni immunditia, liberetur a noxa; non illic resideat spiritus pestilens, non aura corrumpens, discedant insidię latentis inimici; & si quid est, quod aut incolumitati habitantium inuidet, aut quieti; aspersione huius aquę effugiat, &c.* Quæ quidem
43 omnia tametsi † non continuo, vel passim obtineri soleant; tamen sciendum est, satis esse, si viua fide pe-
44 tantur, ac sperentur a Deo, † qui dat omnibus affluēter, nec improperat: scriptum est enim Ioan. 14. & 16.
45 *Petite, & accipietis.* † Nec credendum est fore, vt frustra Ecclesia id semper precetur. Effectus vero omnes ita etiā poterimus summatim colligere, vt alij quidē spirituales sint, ij que septem.

1. Profligantur dæmones ex creaturis, & locis.
2. Remittuntur peccata venialia.
3. Excluduntur phantasmata diabolica, prauæq. cogitationes, ac mētis distractiones in oratione, alijsque temporibus.
4. Colligitur mens a terrenis rebus.
5. Disponitur animus ad orationem, & deuotionem.
6. Gratia, fauor, & pręsentia Spiritus sancti impetrat.

Prępa-

7 Prçparatur mens hominis, vt rectius diuina mysteria peragat, ſacramentaque ſuſcipiat.

Corporales alij itidem ex ea effectus prodeunt.

1 Hominum, iumentorum, aliarumq. humanarum rerum ſterilitas curatur.

2 Multiplicatio, & vbertas bonorum impetratur.

3 Sanitas mentis, & corporis conceditur: tum curando infirmitates, tum illas prçcauendo.

4 Aer noxius purgatur, omniſque peſtiferi, ac contagioſi morbi vis propellitur.

Quod vero attinet ad expellendos dæmones, ſic ſane videbatur conuenire, vt dçmonis ſuperbia deprimeretur, vt qui ſe vt Deum erigere velle non dubitauerit, nunc leui aquæ huius ſanctificatæ aſperſione cogeretur, & ea imbecilliorem ſe profiteretur. Pleroſq. alios ex aqua ſancta fructus colligere, veluti e loco ipſo pomiferis arboribus conſito, poſſemus. Eos tamen vberius licebit colligere, cum ad miracula, quç etiam recenſere promiſimus, deueniemus.

46 Omnes autem fructus, † ſiue effectus prædicti poſſunt ex deuotione ſacerdotis aquam benedicentis, & eorum, qui ea aſperguntur incrementum recipere. Spirituales quidem ſemper ſequi ſolent, ſi ea, qua par eſt reuerentia, ac deuotione aſpergamur, niſi ex cauſa, vt maiorem conſequamur vtilitatem, aliud diuinæ prouidentiç videatur. Corporales vero & ipſi non raro conſequuntur pro Dei voluntate & beneplacito, quãdo ad ſui nominis gloriam ita expedire iudicat, vt recte mo-

cte monuit Perellius loco ſuperius citato. Conuenit propterea, vt is, qui aqua benedicta ſe aſpergit, intentionem ſuam ad Deum dirigat, illamque cum Eccleſiæ precibus coniungat. Vtaturque hac aqua ſumma reuerentia, interiorique deuotione vel aſpergendo, vel ſumendo, ſeu cibis, potibuſque miſcendo. Qui enim nulla deuotione nec actuali, nec habituali, reuerentia prȩuia id agunt, vel nullum, vel ſane exiguum fructum

47 conſequentur. Per † animi, mentisque deuotionem ſolet homo frequenter ad gradum illum eleuationis pertingere, quo facilius ſibi contingit poſſe ipſius Dei attributa contemplari, ex quibus veluti riuis profluũt influxiones diuinæ, quibus poſtea mirum in modum exornatur.

48 Præter quam quod † mediante huiuſmodi cõtemplatione, virtutũq. ſymbolo adhærere poteſt thronis, ac dominationibus Angelorum, quibus bene cognitis, immergitur quodammodo in illam benedictionũ

49 omnium † piſcinam, quȩ dicitur Beherſebah, & Berachamin, de qua nos ſuperius diximus. Nunc quia vidimus plurimos ex luſtrali aqua fructus prodire ſolere; e re fore putamus breuiter enarrare; utrum illos aqua ipſa per ſe faciat; an ex adminiculo quopiam accedente: hoc eſt (vt ſacri Theologi dicunt) vtrum producat ex opere operantis, ſcilicet ex meritis perſonæ, an vero ex opere operato, &c.

ARGV-

ARGVMENTVM.

Aquam benedictam suos effectus, præcipue vero venialium peccatorum remissionem, ex opere, quod aiunt, operato inducere. Tum & de horum verborum latinitate.

RERVM SVMMAE.

1 *Aqua benedicta remittit venialia secundum doctores.*
2 *Quomodo venialia dimittantur.*
3 *Venialia dimittuntur ex opere operãte, & quid sit ita dimitti.*
4 *Venialium remißio non requirit nouam infusionem gratiæ.*
5 *Triplici ratione remittuntur venialia.*
6 *Tunsio pectoris venialia remittit.*
7 *Motus reuerentiæ dimittit venialia, vt Episcopalis benedictio, aquæ sanctæ aspersio, & similia.*
8 *Sacramẽtalia remittunt nobis venialia ex vi clauium.*
9 *S. Thomas declaratur secundum Dominicum de Soto.*
10 *Quamuis dici poßit, aspersionem aquæ sanctæ quando fit ex habitu reuerenti remittere ve*

nialia.

11 *Melius eſt dicere, quod id fiat accedēte actuali deuotione.*

12 *Inſinuandum eſt catholicis, qualiter remedijs ſalutaribus ſit vtendum.*

13 *Actus deuotionis, qui non procedit ex habitu, non operatur remiſsionem.*

14 *Multa non ſunt neceſſaria ad ſalutem, quæ tamen ad maiorem purificationem proficiunt.*

15 *Deuotio actualis in ſe aſpergendo maiorē gratiam acquirit, quam actus purus deuotionis ex habitu ſolo proueniens.*

16 *Opinio quorundam dicentium, venialia non remitti ex vi ſacramenti, ſed quatenus excitatur motus voluntatis per modum meriti.*

17 *Albertus Magnus declaratur circa hanc remiſsionem venialium.*

18 *Aqua benedicta non remittit peccata ex opere operato.*

19 *Barbara videtur hæc locutio, ex opere operato, ſecundum Dominicum de Soto.*

20 *Diſtinctio de opere operato, vel operante nō eſt reprehēdenda, quoniam a Paulo Apoſt. proficiſcitur.*

21 *Termini recepti per ſcholas Theologorum non*

ſunt

ſunt variandi, aut culpandi.
22 *Vocabula vetuſta contemni non debent.*
23 *Pedum appellatio in muſica bene ſe habet, & reprehendi non debet.*
24 *Quæſtiones nominum plus loquacitatis quam vtilitatis habent.*

CAPVT TERTIVM.

INter effectus aquæ benedictæ, qui & plurimi ſunt, & longe præclari, vnus eſt præcipuus, vt ſcilicet per eam ante conſpectum Domini † peccata venialia remittantur: id quod communi cõſenſu doctores profitentur. S. Thom. in 3. par. q. 65. art. 1. ad 6. & 8. q 83. art. 3. ad 3. & q. 87. art. 3. & in quarto diſt. 2. q. 1. art. 2. ad 7. & diſt. 16. q. 2. art. 4. & q. 4. gloſ. in §. cui nimis. 25. diſt. & in proœm. Sexti ſuper verb. benedictionem, vbi id communiter omnes docuere.

2 Sed circa † modum, quo per aquæ ſanctæ aſperſionem ipſa venialia peccata condonantur, aliqua videtur eſſe diuerſitas.

Cęterum vera quidem & certa S. Thomæ ſententia eſſe videtur, per aquam benedictam remitti peccata

3 † ex opere operante; ideſt, quod actus ille deuotionis, & reuerentiæ, qua homo ad ſacra recipienda mouetur,

peccatorum remiſsionem operetur; non ſane conferendo gratiam, vt in ſacramentis: † quia neceſſaria
4 non eſt gratiæ infuſio pro uenialibus remittendis, ſed propter actum deuotionis prædictum, prout diſtincte quidem, & ſatis egregie id explicat idem S. Thomas par. 3. q. 87. art. 3. in corpore, dum ait: *Ad remiſsionem venialis peccati non requiritur nouæ gratiæ infuſio, ſed ſufficit aliquis actus procedens ex gratia, quo aliquis deteſtatur peccatum veniale, vel explicite, vel ſaltem implicite, ſicut cum aliquis feruenter mouetur in Deum.* † *Et*
5 *ideo triplici ratione aliqua cauſant remiſſionem venialium peccatorum, vel per infuſionem gratię; & ſic per Euchariſtiam, & ſacramenta nouę legis. Secundo in quantum ſunt cum aliquo motu deteſtationis peccatorum: & hoc modo*
6 *confeſſio generalis,* † *tunſio pectoris, & oratio Dominica proſunt ad remiſſionem venialium peccatorum. Tertio mo-*
7 *do inquantum ſunt cum aliquo* † *motu reuerētiæ in Deum, & ad res diuinas: & hoc modo benedictio Epiſcopalis, aquæ benedictæ aſperſio, quælibet ſacramentalis vnctio, oratio in Eccleſia dedicata, & ſimilia operantur ad remiſſionem venialium peccatorum.* Hæc ille.

Et licet Dominicus Sotus in quarto ſent. diſt. 15.
8 quæſt. 2. art. 3. dicat aquam benedictam † habere vim remittendi venialia, ex vi clauium Eccleſiæ, ex opere operato, vt patet in verbis, quibus benedicitur aqua.
9 Vnde reſponſio S. Thom. ſecundum Sotum † ſic eſt intelligenda, quod iſta dimittant veniale peccatum, quia inclinant animum ad motum pænitentiæ, non

quod

quod sẽper requiratur ista excitatio, sed quod de se ad hoc sint instituta. Quare illa suscipere, tanquã per illũ effectum ab Ecclesia accommodata continet actus pænitentiæ: nihilominus tamen nobis magis simplex & plana videtur superior sententia.

Et quamquam ex relatis iam doctoribus colligi præterea videatur, per actum aspersionis aquæ benedictæ, qua quisque se ipsum intingit vel aspergit, cum
10 procedit ex habitu reuerenti, † & deuoto iam ante concepto, absque actuali deuotione dimitti venialia peccata, cum actus ille reuerenter recipiendi aquam lustralem in se ipso continere videatur implicitam deuotionem & voluntatem, & propterea sufficere videa-
11 tur ad remissionem venialium: † tamen ad prædictã remissionem consequẽdam, tutius, securius, & melius est adhibere actualem deuotionem & reuerentiam in
12 ipso actu recipiendi aquam benedictam, quod † populis videtur insinuandum, vt intelligant quomodo his salutaribus remedijs sit vtendum.

13 Verum † si ex habitu deuotionis hic actus minime proficisceretur, & aliter, vel ad alium finem, quam Ecclesia sancta præcipiat, aspersio fieret, obstaret sane huiusmodi impedimentum, & eam venialium peccatorum remissionem operari nequaquam posset aspersio prædicta. Quod si non concurrant impedimẽta, semper operabitur, vt dictum est. Quocirca Hugo de sancto Victore dicebat in tract. de sacrament. vt supra re-
14 tulimus, quod alia sunt, quæ etsi † non sunt necessa-

ria ad

ria ad salutem, proficiunt tamen ad maiorem sancti-
ficationem seu purificationem: quia his exerceri, &
amplior gratia acquiri potest, vt aqua aspersionis, &
susceptio cineris, vt refert Alex. de Ales, par. 4. art. 2.
15 membri primi. † Si igitur actualis deuotio inest, cum
quispiam aspergitur, tunc maior gratiæ gradus acqui-
ri videtur: sin autẽ illa non adest, sed adest purus actus,
ob illum etiam deuotionis actum, venialia remittun-
tur, vt pluries testatur Sotus in quarto dist. 1. q. 6. art. 1.
& dist. 6. q. 2. art. 3.

16 Aliorum assertio videtur, † quod ea remittuntur,
non per virtutem, aut vim sacramenti, sed in quan-
tum excitatur motus voluntatis per modum meriti,
vt in summa Astens. lib. 4. primæ partis tit. de sacra-
ment. in communi, cap. 3. post Richardum in 4. dist.
1. q. 3. ad 1. Item in summa, quæ dicitur supplementũ,
in verb. aqua. Sum. etiam confessorum, Ioan. de Tri-
burg. lib. 3. tit 24. de sacrament. iterandis, vel non q. 3.

17 † Sed Albertus Magnus in 4. dist. 1. art. 2. ad 11.
magis consentanea veritati & sententiæ S. Thomæ
tradens, recte dicebat: *Aqua benedicta, & benedictio, &
huiusmodi non iustificãt ex opere operato, sed potius ex ope-
re operante.* Estque Albertus, quo ad effectum potius,
de quo loquitur, intelligendus: idest, quod aqua be-
nedicta non sit sacramentum; non enim operatur
18 † ex opere operato, idest nõ recipit virtutẽ, vt remittã-
tur peccata ex opere operato, sed ex opere operante, vt
pote ex orationibus, quæ saltem nomine Ecclesiæ di-
cuntur,

cuntur, dum aqua benedicitur, vt docuit etiam Perellius de aqua lustrali, vel ex habitu reuerenti, vel ex actu recipiendi aquam ipsam, ex deuotione proficiscente, & applicante ad se remedium illud ex Ecclesiæ catholicæ institutione. Atque ex supradictis patet quomodo per lustralis aquæ aspersionem, peccata venialia dimittantur.

Quoniam autem mentio facta est a nobis operis operati, & operantis; de his vocibus obiter hic nonnulla in gratiam lectoris adiungam. Ac primum, Domi-
19 nico Soto in 4. sent. dist. 1. q. 3. art. 1. † barbara videntur hæc verba, opus operatum, nec illa in passiua significatione inueniri vnquam existimat. At forte non probe sentire videtur. Et pariter dicere potuisset, quod nec alia verba, scilicet (ex opere operante) sint recte apposita.

Nos vero omittentes, quæ grammaticorum sunt,
20 quærere, censemus † non esse reprehendenda: Quinimo quod ea sit optima distinctio, & locutio a Paulo Apostolo proficiscatur. Scribit contra hæreticos Robertus Episcopus Arboricensis de vtriusque gladij facultate tom. 2. theoremate 9. Sed & si demus barbaras esse voces huiusmodi, aut certe parum latinas, cum ta-
21 men isti † termini Theologorum sint ab omnibus recepti, eos variare, corrigere, aut cur ita dicantur, rationem anxius quærere non oportet, vt idem Sotus videtur asserere, & aperte tradit (licet aliud intendat) Arist. in lib. de interpretatione in cap. de nomine. S.

Augusti-

Augustinus quoque idem sentit in lib. de musica cap. 22 1. cuius hæc sunt verba: *Sed quia † non sunt contemnenda vetusta vocabula, nec facile a consuetudine recedendum, 23 vtendum est his nominibus † pedum, quæ Græci instituerunt, & nostri iam vtuntur pro Latinis, quæ plane ita vsurpemus, vt non quæramus originem nominum. Multum 24 enim habet † ista res loquacitatis, vtilitatis parum. Neque enim quominus vtiliter in loquendo appellas panem, lignum, lapidem, quod nescis cur ita sint appellata.* Quæcunque igitur, aut qualiacunque illa verba sint quantum ad veritatem rei, parum, aut nihil refert, vt a nobis iam declaratum est.

ARGVMENTVM.

Aquam non benedictam, si benedictæ misceatur, & ipsam sanctificari, ac quomodo id sit accipiendum.

RERVM SVMMÆ.

1 *Aqua non benedicta, an tota sanctificetur, si benedictæ adijciatur.*
2 *Oleum non benedictum an fiat sanctum si admisceatur ei quod sanctum sit.*
3 *Ex aliquorum sententia aqua non fit benedicta per admixtionem, nisi modicæ sit quantitatis.*
4 *Vestis sacra non indiget noua benedictione,*

quando

quando in parte ſarciri debet modica; ſecus ſi in parte maiori.

5 Aqua non ſancta fit ſancta per admixtionem ſanctæ, etiam ſi illa maximæ quantitatis fuerit, hæc autem modicæ vt alij cenſuerunt.

6 Mare totum benedici quare nequeat, aſperſa aqua ſancta in ipſo.

7 Obicem diuinæ virtuti ponit, qui ſacramentis abutitur.

8 S. Bonauentura vult, vt aqua non ſancta ſit proportionabilis aquæ ſanctæ, quæ miſceatur vt tota ſit benedicta.

9 Alij volunt quod aqua ſancta ſit maioris quantitatis, non minoris, aut æqualis.

10 Frater Bartholomæus de Angelis notatur.

11 Opinio illa verior, quod indiſtincte tota ſit benedicta.

12 Benedictio eſt qualitas ſpiritualis, quæ tranſit ad omnes partes.

13 Commixtibilia vſque ad minima non mutant ſpeciem.

14 Diuiſibilia in minima ſunt bene promiſcibilia.

15 Humidorum permixtorum fit vna ſuperficies.

16 Aqua aquæ permixta etiam maximæ quantitatis, ſemper aqua eſt.

17 *Benedictio ſpiritualis communicatur perfecte in commixtis, ex rati habitione Eccleſiæ.*

18 *Reſpondetur ad obiecta aduerſariorum.*

19 *Qui mare totum aſpergeret, non ageret id, quod intendit Eccleſia.*

20 *Partes propinquiores in mari aſperſo, quæ miſcerentur per minima, poſſent dici ſanctæ, nõ tamen mare totum.*

21 *Mixtio, quæ fieret in vino conſecrato, non dilataret ſacramentum.*

22 *Ex conſecratione tranſubſtantiatur vinum in ſanguinem; & ideo additæ ſpecies nõ poſſunt tranſubſtantiari.*

23 *Pars aquæ aut vini addita uino, conſecrato nõ fit ſanguis Christi.*

24 *Honorius Papa III. reprobauit conſuetudinem miſcendi plus aquæ, aut tãtundem cum vino conſecrando.*

25 *Incongruum non eſt, quod magis dignum trahat ad ſe minus dignum.*

26 *Prudentis eſt proportionabiliter admiſcere aquam benedictam non benedictæ.*

CAPVT

CAPVT QVARTVM.

FAcillimum est, vt quandoq. contingat, vel casu fortuito, vel etiam data opera, quod aqua ipsa benedicta misceatur cum alia, quæ minime sancta sit. Quo casu contingente, multum ambigitur,
1 † an tota aquæ quantitas censenda sit sanctificata, si-
2 cut etiam dubitari solet† de oleo sacro, quod cum alio quolibet profano fuerit immixtum. Qua in dubita-
3 tione breuiter respondetur, † quod tota aqua efficitur benedicta, dũmodo (si quorundam sentẽtia vera est) non sit immensa quantitas aquę non benedictæ: tunc enim creditur, non totam benedictam esse ad exem-
4 plum † sacræ cuiuspiam vestis, quæ dum pro parte modica debeat resarciri, nouam benedictionem non exigit: at si pro maiori, vel principaliori parte sit sarcienda, nouam proculdubio benedictionem requirit. Sic enim dicit B. Vincentius in dist. 21. in fin. nec nõ Hugo Card. ac etiam Card. Turrecremata in cap. aquam, de consecrat. dist. 3.

Cæterum S. Thom. in 4. dist 2. q. 6. & Alex. Alen-
5 sis loco iam citato vidẽtur asseuerare, † quod tota penitus aqua sit sancta simpliciter & indistincte. Idem quoque censuit S. Thom. in par. 3. q. 77. art. 8. ad 3. q. 83. art. 3. ad 3. q. 87. art. 3. & in 4. dist. 12. q. 1. art. 2. quæst. 6. art. 2. ad 2. Io. Maior q. 7. art. 12. Petrus Palu-

danus in 4. dist. 12. q. 5. per totum. Astens. par. 1. lib. 4. tit. de sacrament. in genere, cap. 3. circa fin. Rosell. etiam in verb. aqua, Summa cōfess. Io. de Tribur. lib. 3. tit. 24. de sacrament. iterand. vel non, q. 2. & B. Antonin. par. 3. summæ tit. 12. q. 10. §. 3. Pelbart. in Rosar. Theolog. tom. 4. ver. aqua. §. 2. At vero censuerunt nonnulli diligenter esse cauendum, ne nimium excedat aquæ non sanctę quantitas: alias enim sequeretur, 6 quod † mare totum sanctificari posset, si minimum 7 quid aquæ sanctę illuc proijceretur. Sed videretur † diuinæ virtuti obicem quendam opponere quicunque temere in hunc modum sacris rebus abuteretur. Qua de re loquūtur summa Armilla, & aliæ plures in verb. 8 aqua: & † quod proportionabiliter misceatur, docet S. Bonauentura in 4. dist. 12. q. 2. in corpore. Summa tamen Nicolai de Auximo, quæ dicitur Supplementum, in verb. aqua, dicit hāc conclusionem procedere, 9 † si aqua benedicta sit maioris quantitatis, non mino 10 ris, vel æqualis. Idem etiam videtur sentire † Frater Bartholom. de Angelis in suo Exam. ordinandorum & confessariorum, in Dialog. 3. de sacram. confirmationis §. 100.

11 Sed nobis longe magis arridet alia sententia † S. Thomæ, quæ communis est, vt scilicet indistincte fiat benedicta tota; quam tenent paulo superius citati autores: quæ videtur etiam ratione validissima con- 12 firmari, secundum Paludanum, † quia benedictio est quędam qualitas spiritualis, non habens obstaculum,

& ideo

& ideo transit ad omnes partes non benedictas, maxi-
13 me quia † in ijs liquoribus, qui sunt commixtibiles
vsque ad minima, saluatur species, & nulla fit corru-
14 ptio, † & ea, quę diuisibilia in minima, sunt bene pro-
miscibilia. Vnde etiam infert Aristoteles 1. de gene-
15 ratione tex. com. 88. quod † humidorũ permixtorum
16 sit vna superficies. Quamobrẽ sequitur, quod † aqua
etiam in maxima quantitate addita, remanebit sem-
per species aquæ. Et ideo cum acquirat virtutem quan
dam spiritualem ex benedictione illa aqua, quæ sit be
nedicta, dicemus, quod sicut perfecte se immiscent
ad inuicem vna & altera, cum non habeant impedi-
17 mentum: ita † etiam communicabitur perfecte spiri-
tualis quoq. benedictio ex rati habitione Ecclesiæ, &
tota benedicta fiet, nempe quia illarum aquarum vna
tantum erit species.

18 † Nec obstat absurdum, quod multi comminiscun
tur de mari toto, quoniam primo respondetur, quod
19 † qui hoc modo vellet benedicere mare totum, non
ageret id, quod intendit Ecclesia, per quam benedici-
tur aqua; & sic abuteretur modo benedicendi, vt ad-
uertit summa Tabiena ĩ verbo benedictio. Potest etiã
20 secundo respõderi, quod † partes illæ propinquiores,
quæ miscerentur per minima, cum ipsa aqua benedi-
cta, possent dici benedictæ; aliæ vero non. Nec enim
existimandum est virtutem hanc benedictionis vltra
progredi, quam sacerdos precatur, ac miscens cogitat:
precari autem, ac mente gerere ea debet, quæ rationi

sint

ſint conſentanea. Neque igitur benedictionis qualitas in infinitum extenditur. Neque vlla erit illius vis, ſi temere, ac contra Eccleſiæ ritum quis præſumat a Deo infinitam benedictionem precibus contendere. Reſtringenda enim hæc ſunt ad Eccleſiaſticæ traditionis rituſue limites, ac ad illius tantum amuſſim expendenda. Non igitur ſequeretur, quod totum mare benedictum fiat, ſicut expreſſe tradit Petrus de Palude, vbi ſupra: & ſic videtur vera determinatio prædicta, quod etiam addita aqua in maiori quantitate, tota fiet benedicta. Et hæc dicitur communis Theologorum opinio, vt teſtatur ſumma Tabien. Paludanus, Bonauen. Richard. Roſell. & ante omnes S. Thom. in locis ſupra citatis. Maius enim dignū trahit ad ſe minus dignum, cap. quod in dubijs, vbi communiter Canoniſtæ, de conſecrat. eccleſ. vel altar.

21 Non ſic autem contingeret in vino, † quod aquæ, aut vino conſecrato admiſceretur in ſanctiſſimo Euchariſtiæ ſacramento, quia non fieret mixtio, vt trad. S. Thom. in 3. ſent. quæſt. 77. art. 8. per totum; quia cū 22 ex conſecratione † tranſubſtantietur vinum in verum corpus & ſanguinem Chriſti, non poſſunt additæ ſpecies in illud tranſubſtantiari, ſed ad ſummum vino 23 miſceri: † & tunc in parte, quæ admiſcebitur, deſinet eſſe; immo vero non fiet ſanguis Chriſti, ſed remanebit tantum in alia non admixta. Et ideo recte Honorius III. Sum. Pōt. in cap. perniciosus, de celebrat. miſ 24 ſar. † reprobauit conſuetudinem illam, vt plus aquæ

quam

quam vini poneretur in calice, cum sacrum Missę fiat; quoniam aqua ad se conuerteret vinum, & non consecraretur. Noluit etiam, quod æqualis esset quantitas vtriusque, quoniam aut ad se vinum conuerteret, aut extenuaret adeo, vt speciem quodammodo amittere videretur. Ita dicit Ioseph. Angles in par. 1. de essentialibus Eucharist. ar. 6. difficultate 2. conclus. 1.

25 Ad rem igitur nostram redeundo, dicimus, † quod non incongruum est, quod magis dignum trahat ad se minus dignum, quando per mixtionem non fit mutatio speciei, prȩsertim autoritate Ecclesiæ concurrēte, ratione perfectæ mixtionis, quæ in vino non cadit.

26 Erit tamen prudēter † cauendum, ne aquæ non benedictę quantitas nimium excedat, vt supra tetigimus; quia tutius est admiscere proportionabiliter, quamuis futurum esset, vt tota aqua fieret indistincte benedicta. Atque hæc quidem de materia, de forma, de ministro aquę sanctę dixisse sufficiat: nunc quędam celebriora ipsius aquę miracula, ex probatissimis quibusque autoribus recenseamus.

ARGV-

ARGVMENTVM.

Miracula, quæ ab exordio nascentis Ecclesię ad annum Christi octingentesimum aquę benedictæ vsu accidisse inueniuntur.

RERVM SVMMAE.

1 *Miracula habent suam linguam, si intelligantur ex sancti Augustini sententia.*

2 *Benedictio simplex ne, an solemnis fuerit in miraculis aqua benedicta effectis, nõ est spectandum, dummodo sanctificatã fuerit.*

3 *B. Petrus 118. cæcos aqua benedicta illuminasse narratur.*

4 *S. Martha aqua benedicta interemit draconem miræ magnitudinis, qui Terrascurus appellabatur: inde est, vt cum aspersorio aquæ benedictæ & dracone pingatur.*

5 *Aqua in regione Chonensi, quæ apud Ecclesiam B. Michaelis Archangeli singulis morbis medebatur, quæue item in ea aqua tuenda aduersus hominum insidias miraculose gesta sunt.*

6 *Aqua in oleum conuersa a S. Narcisso Episcopo Hierosolymitano ad vsum lucernarum ad vesperam Paschæ.*

7 *Aqua cum ſale benedicta a B. Parthenio, conſperſa retia, ingentem thynnorum capiunt multitudinem.*

8 *Ioſeph Iudæus comes a Conſtantino creatur. Eccleſiam in Tyberiade primus ædificauit in Hadriano templo.*

9 *Aqua benedicta ignem accendit, & num. 26. & 39.*

10 *Aqua benedicta B. Macharius mulierem, quæ magicis præſtigijs equa videbatur, priſtinæ reſtituit formæ.*

11 *Dæmoniacum puerum aqua benedicta curat B. Macharius.*

12 *Lactis abundantiam B. Abraham Abbas mulieri fecit per aquam benedictam.*

13 *Locuſtarum vim omnia conſumentem aqua benedicta extinxit B. Aprahetes.*

14 *B. Macedonius aqua benedicta curauit mulierem a morbo ingluuiei.*

15 *Aqua benedicta curat mulierem emotæ mẽtis.*

16 *Abortus conceptionis B. Theodoreti aqua benedicta a B. Macedonio prohibitus.*

17 *Aqua benedicta multa effecit miracula B. Iacobus.*

18 *Luis morbus aqua benedicta a B. Martino*

curatur.

19 Aqua, quæ sancti Martini tumulum abluerat sanat Eborini Comitis uxorem.

Quartanæ morbum expellit.

Frigoreticos curat, si patena sancti abluatur aqua.

Febricitantes sanat puluis sepulchri aqua epotus.

20 S. Euphrasia a dæmonis molestia liberatur, aspersione aquæ benedictæ.

21 Aqua benedicta S. Io. Chrysostomus reddidit sanum matri filium.

22 Hæretici præsidis uxorem sanat S. Io. Chrysostomus aqua benedicta, unde & cõuersi ambo sunt.

Maris tempestatem sedat S. Germanus Episcopus aqua benedicta.

23 Aqua benedicta a S. Vvinualoco mortua mulier resuscitatur, quod sane insigne est miraculum.

24 Felix cæcus a B. Eugenio ad fontem baptismalem illuminatus.

25 Aquæ stilla in templo B. Michaelis Archangeli in monte Gargano, quæ febribus medetur.

Ignis

26 *Ignis vim auxit aqua a B. Marcello Apameorum Episcopo benedicta, dæmonemque impedientem expulit, vnde & Iouis delubrum est consumptum.*

27 *S. Quintianus aqua benedicta sanitatem præstat vniuersæ domui cuiusdam Senatoris, qui illius præcepto non obtemperauerat.*

Baptismi aqua euanuit, dum Arianus Episcopus Deutherius impio ritu volebat baptizare.

28 *Leprosos aqua benedicta curauit B. Brigida Virgo.*

29 *Item paralyticos.*

30 *Alios item languores.*

31 *Aqua ignis vim adauxit.*

32 *S. Fortunatus aqua benedicta cuidam Gotho coxam restituit.*

33 *Sale benedicto a S. Monegunde Abbatissa pluribus morbis allatum est remedium.*

34 *S. Eusichius, aqua benedicta, quartanarijs medebatur.*

35 *Cæcus illuminatus ex aqua, qua S. Domnulus Episcopus Cenomanensis manus abluerat.*

36 *Fontium baptismalium sponte repletorum miracula sane insignia a B. Gregorio Turo-*

nensi relata.

37 *Idolorũ templa in Anglia sanctificatis aquis respergi, & in basilicas dedicari mandat S. Gregorius.*

38 *Leprosum mundat aqua benedicta B. Theodorus Sicæorum Archimandrita, & filium Imperatoris Mauritij, nu. 41.*

39 *Armenta item.*

40 *Cæcum etiam illuminauit.*

42 *Locustas profligauit.*

43 *Cauponem dæmoniacum liberauit.*

44 *Domum item totam a spiritibus immundis liberam reddidit.*

45 *Letalem morbum expulit.*

46 *S. Eligius aqua benedicta quinquaginta dæmoniacos curauit.*

47 *Aqua benedicta monachorũ habitacula muniebat S. Aichardus Abbas.*

48 *Maximum morbum curauit S. Cuthbertus, aqua benedicta.*

49 *Item & semimortuum.*

50 *Aqua benedicta pestilentem morbum sanat S. Villibrordus.*

51 *Domum item a dæmoniaca vexatione liberat, eadem aqua.*

S. Huber-

52 S. Hubertus aqua benedicta dæmonum phantasmata expellit.

53 S. Vſmarus Veronenſis Epiſcopus pauorem, qui puellæ a dæmone liberatæ ſupererat, aqua benedicta aufert.

54 Aqua benedicta dæmoniacam puellam curat S. Opportuna Abbatiſſa.

55 S. Jo. Epiſcopus Eboracenſis aqua benedicta in dedicationem Eccleſiæ infirmum ſanat.

CAPVT QVINTVM.

HActenus, & rationibus & autoritatibus a nobis, vt exiſtimamus, ſatis comprobata eſt aquæ luſtralis & inſtitutio, & vſus, ac varij multiplicesque illius effectus. Quia tamen longe magis ea omnia probabuntur, ſi rerum euentibus ac miraculis ipſis, quæ vbique, ac a primis Eccleſiæ incunabulis acciderunt, manifeſtiora fiãt: cum rerum geſtarum fides maiorem quandam habere videatur vim ad ea quæ 1 tractantur confirmanda, habeantq. † miracula ipſa, ſi intelligãtur, linguã ſuã, vt grauiter docebat S. Auguſ. tract. 24. in Ioan. Decreuimus ea colligere exempla, quę diuerſis ſæculis, diuerſisq. locis ab ipſo fere naſcẽtis Eccleſiæ exordio in hanc vſque diem, aquæ huius benedictæ vſu accidiſſe, inuenire potuimus. Sic porro

ro fiet, vt vel perditissimus quisque intelligat, sanctam hanc Ecclesiæ traditionem diuino esse spiritu institutam, esseque summopere Christianis omnibus proficuam.

Horum vero, quę subijciētur exemplorum aliquot, solemnis aquæ benedictæ cum sale vsum respicient: aliquot vero simplicis benedictionis vim referent, prout sanctis se se occasio ferebat. Aliquot vero aquæ, tactu sacrarum reliquiarum, sepulchrorumue sanctificatæ, vsum spectabunt alia, quæ vel interueniētibus pijs sanctorū orationibus & precibus ad Deū fusis, vel crucis salutiferæ signo miracula continebūt. Omnia vero eo tendunt, vt illius potestatem atque efficaciam

2 apertissime declarent. † Nam cum aqua benedicta sit, siue simpliciter, siue solemni ac stata prece id acciderit, parum refert, dummodo sit benedicta; certo nobis persuadentes, quod si aqua solemniter benedicta ijs casibus fuisset adhibita, quibus simpliciter benedicta multo forte certius eadē accidissent miracula. Sed veniamus iam ad exemplorum enarrationem, qua tamē in re dabitur nobis venia, si in his exactam omnino temporum rationem non sumus secuti, quando eorum multa illam non patiantur.

Igitur narrat S. Vincentius Ferrerius Valentinus, vir diuinis pręcipue reuelationibus illustris, & sacri ordinis Prædicatorum singulare decus & ornamentū;

3 distinctione 21. dum agit de aqua benedicta, † Beatum Petrum Apostolorum principem, aquę huius be-

nedictæ

nedictæ aspersione, cæcos centum ac decem & octo illuminasse. Quę certe res vti Ecclesiæ initium tantum que Apostolum respicit, ita a nobis ex sancti illius viri autoritate præponitur.

Hoc ipsum Ecclesiæ nascentis exordium aliud sane insigne respicit miraculum, quod B. Martha Christi hospita, sororque Magdalenæ & Lazari, huius aquę aspersione perfecit: † Nam in quodam nemore ad Rhodanum Galliæ flumen, iuxta ciuitatem Arelatem, & Auinionem, immensa feritate draconem, quem Tirascurum illi appellabant, crucis signo, & aqua benedicta interemit, & mox S. Maximini Episcopi Aquensis suasu ibidem remanens, mulierum multarum congregato conuentu Ecclesiam, in honorem B. Virginis monasteriumque construxit, ac illi Præfecta optimis id præceptis & institutis communiuit: cuius quidem miraculi hac aqua effecti fides, licet in Gallijs certissima sit, ac toto orbe picturis, præcipue vero ex ea quæ in Ecclesia B. Marthæ prope templum Vaticanum ex posteriori parte est, comprobetur: adijciemus tamen nos verba, quæ habentur in vita eiusdem sanctæ, quã S. Marcilia seu Marcilla, vel vt alijs placet Marcella eius famula hebręo sermone conscripsit: exinde vero in latinum transtulit Sinteces, vt præfatur Mombritius Boninus tom. 2. de vit. sanctorum: *Erat*, inquit, *tunc temporis super Rhodanum iuxta rupem ingentem in nemore quodam, inter Arelatem & Auinionem, versus occidentalem plagam draco ingens, medius animal terrestre,*

An. Christi 50.

4

medius

medius piscis, qui multos transeuntes, & superuenientes homines, asinos etiã et equos perimebat. Naues etiam, quę per Rhodanũ transibant, subuertebat. Veniebant ibi gentes sæpe, & populi armati, nec illum perimere valebant: quoniam proiectus a nemore in flumine latebat. Et erat grossior boue, longior equo, os & caput habens leoninum; dentes vt spata acutos; comas equinas; dorsum acutum, vt dolabrum; squamas hirsutas vt tarauos scindentes, senos pedes, & vngues vrsinas, caudam vipeream binis parmis vt tortua vtraq. parte munitus. Duodecim leones, aut totidem vrsi illum superare nequibant. Cum autem incolæ eum vllo modo perimere nequissent; audierunt fama præconante, beatam Martham miraculis coruscantem, & dæmonia eijcientem; veneruntq. ad eam rogantes, vt veniret, & draconem a finibus suis expelleret. Perrexit itaq. ad locum sancta Dei amica, Christi hospita, confidens in vero hospite suo, reperitq. draconem in nemore, hominem quẽ iugulauerat, comedentem: & iacta super eum aqua sacrata, quam secum tulerat, & signo ligneo sanctæ Crucis ei ostenso, draco stetit victus vt ouis: & beata proprio cingulo eum alligauit, & illico a populo lanceis & lapidibus attritus est totus. Nuncupatur autem draco ille Tirascurus: vnde locus ille ab hinc postea vocatus est Tirasconus, qui antea vocabatur Nerluc, idest, niger lucus: eo quod ibi erant nemora vmbrosa, & nigra. Huius etiam miraculi meminit Pet. de Natalibus in catalogo Sanctorum, lib. 6. cap. 151. B. Vincentius Valentinus in sermone de S. Martha, Guilielmus Eisengrenius centen. 1.

par.

par. 3. dist. 3. cap. 1.

Insigne vero est illud, quod accidit in regione Chonensi apud basilicam S. Michaelis Archangeli, cuius meminit Metaphrastes 5. Septemb de quadam aqua, quæ singulis morbis medebatur. *Sed ille quidem*, ait, *iuit etiam ad alias ciuitates, talentum doctrinæ sibi creditum volens multiplicare: Reuera autem impleta sunt quæ prius ab eo prædicta fuerant; † & aqua ex illa terra emanauit paulo post, quæ si quis seu morbo laboraret, seu aliqua alia premeretur affectione, simulatque eam sumpsisset, præbebat curationem.*

Anno Dñi 80.

5

Et paulo post: *Certe cum simul coijssent, & dentem instar apri in vtrumque acuissent, alij quidem crinibus Archippum apprehendunt, & virgis (o manus sceleratas) eum cædunt crudeliter. Alij autem confluunt aduersus illam sanctam aquam, hanc quoque male conantes afficere; sed illis quidem manus obtorpuerunt: his autem flamma illinc ex aduerso occurrens, fecit, vt redirent inanes. Vnde etiam ad aliam conuertuntur machinationem, volentes Archippũ tollere de medio, & superare ipsam aquę operationem. Quęnam est ergo ea machinatio? Templi arcam ad sinistrã prę terfluebat fluuius, nomine Chrysus. Eius statuerunt deriuare fluentum, & in aquam sanctam immittere, vt in hac congressione cum aqua fluuij aqua illa diuina admixta, non amplius haberet eandem operationem, sed perderet virtutem curationum. Atque hęc quidem illi: & ab eis deinde conuertitur aqua fluuij, vt immittatur in aquam sanctificatam. Illa autem (o Dei virtutem, & inanem impiorum*

laborem) non, vt contendebant, fluxit ad sinistram: sed conuersa est in contrariam partem, quomodo etiam in hodiernum vsque diem cernitur fluere.

Anno Dñi 200.

Benedictione quoque aliquando aquam in oleum conuersam perspicue licet intelligere ex Nicephoro lib. 5. cap. 9. quamuis & alias sæpe in vinum conuersa sit vt passim constat ex sanctorũ historijs. Nicephorus autem lib. 5. cap. 9. sic habet: *Ea tempestate Alexander ex illis vnus, qui plurima in persecutione sub Seuero pro vera pietate sustinuerant, a Deo seruatus, administrationem Ecclesiæ Hierosolymitanæ suscepit: Narcisso, qui ibi munus id gesserat, adhuc superstite. De quo Narcisso eius loci homines quum multa alia admiranda opera memorãt, tum hoc etiam in litteras relatum tradũt.* 6 † *Dicunt enim, ad vesperam Paschæ oleum ad vsum lucernarum defecisse: quod cum populus egre ferret, Narcissum mandasse, vt eius rei ministri ex propinquo puteo aquam haurirent, atq. ad se afferrent. Hoc sic facto, illum precatum esse, aquæ benedixisse, & germana, certaque fide, vt in lucernas infunderetur, iussisse. Quare vt iusserat peracta, diuina vi, & efficacia aqua de repente in olei naturam colore, & qualitate versa, igni nouam quandam, clarioremque lucem præbuit: ex quo tempore id oleum a multis miraculi gratia diutissime est seruatum.* Cuius quidem miraculi meminerat ante Eusebius Ecclesiasticę histor. lib. 6. cap. 7.

Anno Dñi 325.

Narrat etiam & aliud miraculum Crispinus in vita S. Parthenij, quæ habetur apud eundem Metaphrastem

ſtem 2. Februarij in hæc verba: *Audite aliud quoq. magnũ miraculũ, quod factum eſt a ſancto patre noſtro Parthenio. Tempore piſcationis Thynnorũ cernebantur quidem piſces a piſcatoribus. tamq̃ qui iam eſſent in manibus. Cum laxarẽtur autẽ retia, nihil proficiebant, ſed laborem inanẽ ſuſtinebant. Fuit vero hoc a diabolica aura impedimentũ, non in vno tantũ, aut altero emporio, ſed in tota regione maritima vſq. ad Abydum. Omnes autẽ ſimul congregati, rogarunt virũ iuſtũ, vt Deũ pro eis precaretur. Eo vero precante cum ieiunio & fletu, Deus ei aperuit cauſam, & ſatanicã operationẽ. Experrectus autem citra moram profectus eſt in vnumquodq. emporium vſq. ad Abydum, † & aquã benedicens, & ſal inijciens, & Deum inuocans, iuſſit afferi retia, & eo præſente piſcium conſuetam facere piſcationem. Tunc cum magno gaudio ſua retia laxantes, Domini virtute, & Sancti precibus tanta bona conſecuti ſunt in piſcatione; vt præteriti temporis defectum ſuppleuerint. Sedente autem viro ſancto in emporio Cataptelex, cum piſcatio fieret piſcium, reteq. traheretur, Thynnus maximus e rete exiliens, ſe proiecit ad pedes Sancti: quem cum ſignaſſet, & precatus eſſet, iuſſit ſcindi, & diſtribui fratribus ad gloriam Dei.* 7

Quod vero refert de Ioſepho Iudæo ad fidem conuerſo S. Epiphanius miraculum, vti eſt admodum inſigne, ita erat omnino ſubijciendum. Is autem lib. 1. tom. 2. hæreſi 30. ſic habet: *Verum ipſe paulo poſt ſacro lauacro adhibetur, ſeruatus enim fuit. Aſcendit autem ad Comitatũ, & Conſtantini Regis amicus euadit, & obtulit*

Anno Dñi 330.

atque exposuit omnem ipsi suarum rerum statum, quomodo eminentissimam apud Judæos dignitatem habuisset, & quomodo visiones Dei ipsi penitus apparuissent, Christo ipsum vocante ad sanctam vocationem, & salutem fidei, ac cognitionis suæ. At bonus ille Rex, cũ Christi seruus esset in veritate, & zelum Dei inter Reges post Dauidem, & Ezechiam, ac Iosiam haberet, honorem dat ipsi, velut iam dixi, dignitatis in regno suo. 8 *† Comitem enim ipsum constituit, iussitque insuper petere quidquid vellet. Iosephus autẽ nihil petijt, præterquam, vt maximum hoc beneficium a Rege consequeretur, vt permitteretur ipsi per mandatum Regium, quod Christo Ecclesias ædificaret in Ciuitatibus, ac vicis Iudæorum, vbi nunquam quisquam potuit Ecclesias extruere, propterea quod neq. Græcus, neq. Samarita, neque Christianus inter ipsos esset; & hoc maxime in Tyberiade, & in Diocæsarea, quæ & Sepphurin appellatur, & in Nazareth, & in Capernaum. Obseruatur enim apud ipsos, vt non sit aliquis alterius gentis. Josephus itaque acceptis litteris, & potestate vna cum dignitate, in Tyberiadem venit, habens etiam epistolas, vt de regijs expẽsis sumptum faceret: imo etiam ipse stipendijs a Rege honoratus erat Incipit itaque in Tyberiade ędificare. Templum autẽ maximum prius in vrbe fuit, & puto Hadrianum hoc fuisse vocatum. Quum vero hoc Hadrianum imperfectum permansisset, ciues ad publicum balneum id instaurare conabantur, quo comperto, Iosephus ex hoc occasionem habebat: & vbi inuenisset id per lapides quatuor cubitorũ, ac quatuor pedum ad aliquam altitudinem euectum, hinc incipit*

facere

facere Ecclesiæ structuram: erat autem opus calce, & alia materia. Caminos itaq. extra Vrbem multos facere iussit, forte septem numero: fornaces autem vernacula lingua vocant. At vero callidi & omnia facere audentes Iudæi, a præstigijs apud ipsos fieri solitis non abstinuerunt. Incantationibus enim quibusdam, ac curiosa sedulitate ignem ligare, ac disperdere generosi illi aggressi sunt, sed non perfecte potuerunt. Cessabat itaque ignis, & non operabatur: sed extra propriam (vt ita dicam) naturam constitutus erat. Vbi autem hi, qui combustilem materiã igni addere iussi erãt, ligna videlicet, siue sarmenta, nihil effecissent, Iosepho rem ipsam significauerunt. Cõmotus igitur vir ipse, & zelo erga Dominum correptus, extra ciuitatem currit: & vbi aquã in vase afferri iussisset, accepto vase aquæ coram omnibus (multitudo enim ingens Iudæorum confluxerat ad spectaculum, euentum videre cupidi, & quid Iosephus facturus esset) magna voce † Crucis signaculum proprio suo digito vasi imposuit, & inuocato nomine Iesu, sic dixit: In nomine Iesu Nazaræi, quem crucifixerunt patres mei, & omnium horum circumstãtium, fiat virtus in hac aqua, ad reprobationem omnis incantationis, ac magiæ, quam hi fecerunt, & ad efficaciam potentiæ ignis ad perficiendam domum Domini. Et sic accepit aquam in manum, & de aqua singulas fornaces respersit: & dissoluta sunt incantamenta, & ignis coram omnibus emersit. Turbę vero presentes clamore edito, Vnus Deus, qui auxiliatur Christianis, secesserunt. Porro cum sępe illi viro molesti essent, postea parte aliqua templi in Tyberiade extructa,

9

& parua Ecclesia absoluta, sic illinc discessit. Ad Scythopolim vero digressus, illic permansit: verum in Diocæsarea, & alijs quibusdam Vrbibus perfecte ædificauit.

Anno Dñi 350.

In libro item, qui Paradisus Heraclidis dicitur, cap. 6. in vita B. Macharij, quam Palladius Cappadociæ Episcopus conscripsit huiusmodi insigne admodum refertur miraculum. *Nam Ægyptius,* inquit, *quidam cum amore vesano alienæ vxoris arderet, nec posset ad effectum tam scelestæ cupiditatis peruenire, eo quod illa pudicitiæ dedita, virginitatis suæ coniugem nimis amaret; maleficum precatus est, vt se amari ab ea faceret, aut quocumque illam modo à marito proprio repudiari. Maleficus autem multis muneribus illectus, solito propriæ artis ingenio fecit illam equam videri, non feminam. Quam vbi talem vir eius, domũ regressus aspexit, tam monstruosa nouitate turbatus (quod iacere in lectulo suo equam videret) ingemiscebat, ac flebat, eo quod ipsum alloquens animal, nullum loquentis poterat audire responsum. Rogabat igitur presbyteros ipsius vici, duxitq. eos domum, & quod illa pateretur, ostendit. Et ne tunc quidem causam tantę calamitatis agnoscunt: quę tamen iam per triduum, nec vt equa fœno, nec pane vt homines vtebatur, vtriusq. escę alimonijs destituta. Ad postremum, vt magnificaretur gloria Dei, & vt sancti illius Macharij virtus innotesceret cunctis, subito in cor mariti eius ascendit, vt cum ea loca deserta penetraret: Illigatam igitur eam ita vt iumenta vinciri solent, ad deserta deduxit. Cumque ita sancti*

cti Macharij cellulę appropinquarent, iuxta quam monachi stabant, obiurgare cœperunt memoratum virum eius, cur cum equa ad monasterium venire voluisset. Ad quos ait ille: Veni huc, vt possit misericordiam Sancti orationibus promereri; illisq. interrogantibus, quid mali haberet: Vxor, inquit, mea fuit hęc, sed in equam videtur esse conuersa. Habet autem hodie tertiam diem, ex quo nullum penitus cibum sumit. quod cum supradicti fratres, oranti sancto Machario (cui iam & hoc ipsum Deus notum fecerat) retulissent, vt pro eadem instanter oraret, hęc fratribus dixit: Vos, inquit, equi estis, qui equorum habetis oculos. Illa enim mulier est, nec transfigurata in aliam naturã videtur, nisi eorum oculis, qui pręstigij vanitate falluntur: Confestimq. † benedictam a capite ipsius nudæ infundens aquam (oratione completa) subito videri eam omnibus feminam fecit, iussitq. eam refici, & gratias agentem Deo cum coniuge suo remeare pręcepit, hoc dicens: Numquam omnino a communione Sanctorum mysteriorum separetur, nũquam quod ab Ecclesię oratione discedat: hoc enim idcirco perpessa est, quia per septimanas quinq. mysteria diuina non attigit. 10

Et deinde longius post prædicta: *Posthæc*, inquit, *adducitur ad eum in mei pręsentia puer quidam, qui sęuissimi dęmonis spiritu laborabat: cumq. vnam super caput eius posuisset manum, & ad cor ipsius aliam, tamdiu deprecatus est, quandiu suspẽdi in aere eum faceret, qui puer in morem vtris totus inflatus, supra quam ęstimare quis posset intumuit, & subito aquam ex omni parte membrorũ*

cum

cum clamore maximo vocis effudit. Itaq. omni illo tumore residente, ad pristinam sui corporis rediјt sanitatem, quē sancto perfusum oleo, & † benedicta perfusum aqua, proprio reddidit patri, pręcepitq. vt per quadraginta dies nec carnes eum edere, nec vinum potare permitteret; & sic eum perfectæ reddidit sanitati.

11

Anno Dñi 370.

Abundantiā vero lactis huius aquæ potū cōtulisse narrat Ioan. Casſianus collationum Patrum lib. 2. collat. 15. cap. 4. de B. Abrahamo, qui vixit ann. 370. Quid si etiam, inquit, *Abbatis Abrahæ gesta commemorem, qui pars, idest, simplex pro simplicitate morum & innocentia cognominatur. Qui cum metendi gratia de eremo ad Ægyptum perrexisset, & a muliere quadam paruulum suum lactis inopia iam tabidum, atq. seminecem pręferente lachrymosis precibus fuisset obstrictus, calicem † ei aquę potandum impresso crucis signaculo dedit: cuius haustu confestim mirum in modum arida iam penitus vbera, copia lactis redundante confluxerunt.*

12

Anno Dñi 370.

Magnam quoque locustarum vim, omnia consumentem, huius aquæ vsu extinxisse B. Aphratem narrat idem Theodoretus in illius vita, his verbis: *Iam vero dicunt etiam, quod cum locustę aliquando regionem repente inuasissent, & instar ignis omnia consumerent, segetes, arbores, prata, & nemora: venit ad eum quidam vir pius, rogans, vt opem ferret vnum quidem agrum habenti, ex eo autem, & se, & vxorem, & filios, & familiam alenti, & a quo etiam imperatoria exigeretur collatio. Is ergo rursus Dominicam imitans benignitatem, iussit ad*

se afferri

se afferri congium aquæ. Postquam autem † aquæ congium attulit is qui orabat, ei quidem manum imposuit. Deum autem est precatus, vt fluentum impleret diuina virtute. Deinde finita oratione, iussit, vt in prędij limitibus aqua aspergeretur. Qui eam attulerat, fecit vt iussus fuerat: idque fuit illis agris pro vallo sacrosancto, & inexpugnabili. Nam vsq. ad illos fines reptantes, & circumuolantes locustę instar exercitus, rursus retrocesserunt, benedictionem impositam extimescentes, & veluti quodam fręno suffocatę, & vltra progredi prohibitæ. 13

Plura vero nec minus admiranda, quæ huius aquæ vsu effecit B. Macedonius refert S. Theodoretus in historia sanctorum Patrum, in illius vita quæ 13. est in numero, quorum seriem hic subijcimus: *Vxor quædam,* ait, *cuiusdam locupletis nobilis inciderat in morbum ingluuiei: & alij quidem eum morbum appellabant operationem, seu vexationem dæmonis; alij autem eum existimabant imbecillitatem corporis: siue autem hoc, siue illud esset, erat huiusmodi. Dicebant eam comedentem in die triginta gallinas non posse appetitionem extinguere satietate, sed adhuc alias appetere. Cum sic ergo in ea consumerentur facultates, eius miserti, qui ad eam attinebant, diuinum illum hominem obsecrant. Ille autem venit quidem, & precatus est, & cum † aquæ dexteram imposuisset, & salutare efformasset signaculum, & iussisset bibere, curauit morbum: & adeo retudit immoderatam illam appetitionem, vt deinceps parua aliqua gallinæ particula quotidie eius alendæ vsum impleret. Hic quidem mor-* Anno Dñi 370. 14

bus hoc modo est curatus.

Deinde subdit: *Mulier quædam nobili loco nata, & longe ditissima, ea autem vocabatur Assyria, erat quidẽ emotæ mentis, ex domesticis autem agnoscebat neminem: vt cibum autem & potum sumeret ferre non poterat. Plurimo autem tempore asidue delirabat: & hoc alij quidem dicebant esse vexationem, & operationem dæmonis. Medici autem dicebant esse morbum cerebri. Cum omnis ergo ars esset consumpta, & ex ea nullum daretur auxilium, eius maritus (erat autẽ is Abrodianus vir, qui & erat ex Magistratibus, & magna dignitate præditus) ad diuinum illud caput accurrẽs, narrauit morbum coniugis, & orauit, vt ea assequeretur curationem. Cessit vir diuinus, & domum quidem venit, & magno, ac vehementi studio Deo obtulit orationem. Perfecta autem oratione, cum iussisset* 15 *†aquam afferri, & fecisset figuram salutaris signaculi, iussit illam bibere. Cum autem prohiberent medici, vtpote quod potu aquæ frigidæ morbus cresceret, expulsa tota illorum caterua, obtulit mulieri potionem. Illa autem simulac bibit, ad se redijt, & a morbo omnino liberata, diuinum virum agnouit, & vt dextram acciperet rogauit, oculisq. eam imposuit, & ori admouit, & deinceps semper fuit mentis compos.*

Et paulo post gratiam suæ conceptionis, abortusque prohibiti huius Sãcti precibus, sic prosequitur B. Theodoretus: *Cum mater mea vna cum patre meo habitasset tredecim annis, ea nõ fuerat facta mater filiorũ: erat enim sterilis, vt quæ fructum ferre a natura prohiberetur.*

Et

Et ipsa quidem id non valde ægreferebat. Quæ enim erat in rebus diuinis erudita, credebat hoc esse vtile: magnam autem molestiam accipiebat pater, quod careret filijs, & circumquaq. cursitans, rogabat Dei seruos a Deo ei peterent filios. Alij ergo pollicebantur se & Deum deprecaturos, & iubebant, vt esset Dei voluntate contentus. Hic autem homo diuinus est aperte professus, se vnum petiturum ab vniuersi opifice, & se petitionem accepturum est pollicitus. Cum tres itaq. anni præterijssent, & promissio finem nõ accepisset, rursus accessit pater promissum exigens. Ille autem iussit, vt ad se mitteretur coniunx. Cum autem venisset mater, dixit ille vir diuinus, se & petiturum, & eam filium accepturam, & quod oportet eum ei qui dederat dedicari. Cum autem mater solum rogaret, vt animę salutem acciperet, & vt liberaretur e gehenna: Præter hoc, inquit, liberalis, & munificus Deus tibi dabit filium: iis enim, qui pure, & sincere petunt, duplices largitur petitiones. Illinc reuersa est mater afferens promissi benedictionem. Et quarto anno a promissione concipit, & gerit vterum, & accedit ad diuinum hominem, benedictionis ostendens manipulos. Quinto autem mense a conceptione fuit periculum abortionis: illa autem rursus misit ad nouum suum Elisæum: vetabat enim morbus, ne ad ipsum veniret, & ei reuocauit in memoriam, quod nolebat fieri mater filiorum, & eius promissa adduxit in medium. Ille autem cum procul vidisset venientem, & agnouit, & causam significauit. Noctu enim & morbum, & salutem ei ostenderat Dominus. Accepto ergo baculo, venit

ei innitens: & cum fuisset intra ædes, & pacis salutationem dedisset, vt consueuerat, Bono, inquit, sis animo: nec timueris. Neq. enim donum auferet is qui dedit, nisi tu pacta conuenta transilieris. Pollicita es autem te ei redditurum eum, qui datus fuerit, & ei consecraturum ad diuinum ministerium. Sic autem, inquit, mater ego & opto & volo. Existimo enim vel imperfectissimum fœtum esse magis expetẽdum, quam a Deo alienam filij educationem. Cum 16 *itaq. † aquam accepisset, & benedixisset: Bibe ergo, inquit, vir diuinus hanc aquam, & senties diuinum auxilium. Bibit itaq. vt iusserat, & abortionis effugit periculum. Hæc sunt nostri Elisæi miracula.*

Anno Dñi 370. Multitudinem vero miraculorum, quæ hac aqua adhibita patrauit B. Iacobus, paucis verbis complexus est B. Theodoretus in eius vita dicens: *Ex his laboribus collegit bona diuinæ gratiæ, quorum volunt omnes esse participes. Illius enim benedictione multæ quidem extinctę sunt, & extinguuntur febres, & multę ægritudines cessarunt, & omnino abierunt: multi autem dęmones coacti* 17 *sunt fugere, † & aqua quæ ab illius dextera benedicitur, fit salutare pharmacum.*

Anno Dñi 380. Pessimę quoque luis morbum aqua ex ablutione tumuli S. Martini Turonensis sanctificata curare refert S. Gregorius Turonensis de miraculis eiusdem Sancti, lib. 3. cap. 34. his verbis: *Superiori quoq. anno grauissime populus Turonorum a lue valetudinaria vastabatur. Erat enim talis languor, vt apprehensus homo a febre valida, totus vesicis, ac minutis pustulis scateret.*

Erant

Erant autem vesicę albę cum duritia nullam habentes molliciem, nisi tantum dolorem nimium inferentes. Jam si data maturitate crepantes cœpissent defluere, tunc adhę rentibus corpori vestimentis, dolor validus augebatur. Jn qua ęgritudine nihil medicorum poterat ars valere, nisi cum Dominicum affuisset auxilium. Multi enim de basilica Sancta † benedictionem petentes opem merebantur. Sed quid de plurimis memorare necesse est, cum id meruerint cęteri, quod vnam vidimus meruisse? Vxor ergo Eborini comitis, cum ab hac lue detineretur, ita his operta vesicis est, vt neque manus, neq. plantę, neq. vlla pars corporis eius remaneret vacua, sed & ipsi quoque oculi ab his continebantur obtecti. Cumq. iam in discrimine mortis haberetur, sancti Sepulchri benedictionem expetijt. Tunc transmissum est ei de † aqua, qua Beati tumulus est in Pascha Domini ablutus. Denique delibutis ex ea vulneribus, ipsa exinde potum sumpsit. Mox igitur restincta febre, sine dolore decurrentibus vesicis sanata est. 18 19

Et eodem lib. cap. 50. de aqua ex papiro cerei ardẽtis ad sepulchrum eiusdem sanctificata tale refert miraculum: *Lupus*, inquit, *Burdegalensis vrbis presbyter quodam tempore grauiter a quartano typo vexabatur, ita vt accedente febre, neq. cibum, neq. potum sumere posset: interea aduenit festiuitas sancti Martini Antistitis, & ille celebratis cum reliquo populo vigilijs, mane præcedit omnes, & ad Basilicam Sancti festinat. Dum autem properaret, obuium habuit Iudęum, & eo inquirente quo pergeret,*

pergeret, respondit: Typum quartanum incurri, & nunc ad Basilicam Sancti propero, vt me virtus eius ab infirmitate hac discutiat. Qui ait, Martinus tibi nihil proderit, quem terra opprimens terreum fecit, & tu casso eius ædem expetis. At ille despiciens verba serpentis antiqui, abijt quo cœperat, & prostratus coram sanctis pignoribus, orationem fudit, reperitq. ibi duas candelas ex cera, & papiro formatas: quibus assumptis ad domũ redijt, illuminatisq. eis, fauillam papiri cum aqua mũda hausit, moxq. sanitatem recepit. Judęus vero ab hac infirmitate correptus, per anni spatium ventilatus est. Sed mẽs iniqua neq. tormẽtis mutari potuit vnquam.

Et lib. 4. cap. 10. *Est apud nos patena colore saphurnio, quam dicitur Sanctus de Maximi Imperatoris thesauro detulisse, de qua super frigoreticos virtus sæpe procedit. Nam in accessu febrium quis positus, qui cum tremore fieri solet, aduenerit, & de ea aquam hauserit, mox sanatur. Est & apud Condatensem vicum, alia quoq. patena a Sãcto exhibita olocrystallina, simile infirmis beneficium præbens, si fideliter expetitur. Bodilo vnus de notarijs nostris cum stomachi lassitudine animo turbatus erat, ita vt nec scribere iuxta consuetudinem, nec excipere quę ei dictabantur, poterat: Tunc cum sępius verbis increparetur, super hanc beati viri patenam, quam nobiscum esse diximus, aquam fudit, ipsamq. ore transponit. Mox sensui suo redditus, opus officij sagacius quam consueuerat, expediebat.*

Et eodem lib. cap. 25. *Leonis ait, presbyteri nostri vernacula*

nacula cum ad villulam vbi proximam, parentalibus vlnis deportata secessisset, vi febris opprimitur, & die, ac nocte valde commota, in mortis discrimine cernitur: quam videns presbyter exanimari violentia morbi, nocte ascenso equo ad Basilicam sancti confessoris accessit, pulsansq. ostium cellulæ, in qua ędituus quiescebat, virum suscitare nequiuit. Cumq. Basilicam sancti ingredi non valeret, coram absida sepulchri fudit orationem, collegitq. parum de puluere terreno, quod secum fide plenus euexit, eumq. dilutum; vt puellulę ad bibendum protulit, protinus febris abscessit.

Et cap. 28. eiusdem libri: *Nobis quoq. cum rege morantibus, Claudius quidam ex cancellarijs regalibus a febre corripitur. Cumq. cibum, potumq. nimia oppressus febre exhorruisset, nobis quę patiebatur questus est, dilutumq. puluerem, quem de Sancto beati sepulchro pro saluatione leuauimus, vt hausit, mox compressa febre, sanatus est.*

Et cap. 33. *Cum autem puer eius in valetudine acerbissima febre exustus iaceret in lectulo, & iam quasi exanimis haberetur, vt de hoc puluere diluto porrexit infirmo, protinus fugata febre, puer conualuit de labore.*

Et cap. 37. *Tempore autem, quo post obitum gloriosissimi Regis Gunitranni Childebertus Rex Aurelianensium vrbem adijt puerorum vnus aulicorum grauiter a typo tertiano, accedentibus, discedentibusq. febribus, tremore superueniēte quatiebatur. Id cum nobis*

fuis-

fuiſſet queſtus; de puluere ſancti Sepulchri ei porreximus: quem hauriens compreſſo tremore conualuit. In ſequenti vero nocte, cum dies ille, quo frangi conſueuerat, aduenisset; vidit per viſum venientem perſonam teterrimam, dicentemq. ſibi: Ecce iam tempus tui tremoris aduenit, quid diſſimulas? Age quod conſueuiſti. Hęc eo dicente, aduenit vir quidam vultu ſplendidus, cæſarie nitens, aſpectu decorus, dicens ei: Ne tremueris, ſed facito ſuper frontem tuam ſignum venerandę Crucis, ſtatimq. ſaluaberis. In hac viſione expergefactus, munitusq. hoc ſignaculo, quo fuerat iuſſus, nunquam vlterius quę pertulerat paſſus eſt. Ab hoc typo Reginę puella fatigata, a potu huius ſancti medicaminis ſumpto ſanata eſt.

Et cap. 42. *Alius quoq. puerulus Euthymi presbyteri noſtri, cum in valetudinem febris nimię incidiſſet, ac exanimari ab eadem putaretur, de puluere ſancti Sepulchri presbyter leuans, ac fimbrias pallæ ſuperpoſitæ dirumpens ſecum detulit, pulueremq. puero hauriendum dedit, fimbrias vero collo eius alligauit: mox febre reſtincta ſanatus eſt. Non diſpari modo, & Vlfaricus presbyter alteri puero febricitanti ſtudium adhibens ſubuenit, & ille protinus per virtutem Sancti febre carens conualuit.*

Anno Dñi 380.

De S. Euphraſia vero huius aquæ aſperſione liberata narratur in Vitis Patrum: id autem ſic refert Surius to. 2. die 13. Martij. *Cumq. ille concurreret, & clamores ederent, Abbatiſſa † aquam benedictam in eius faciem ſparſit, complectẽſq. eam dixit: Filia mea Euphraſia, quid ita anxia es? Collige te, & loquere ſororibus. At illa intuẽs*

20

in

in Abbatissam, ait: Noli flere domina mea mater, anima enim mea mecū est. Tum Abbatissa signū crucis imprimens fronti eius, orauit, dicens: Domine Iesu Christe, sana ancillam tuam; nam propter te multa patitur. Cumque eius pedem panno cilicino obligasset, eleuauit eam: & apprehensa manu eius duxit in Monasterium.

Narrat Metaphrastes aliquot etiam miracula, a S. Io. Chrysostomo huius aquę benedictæ vsu patrata in vita eiusdem sancti 13. Nouembris: *Illustri*, inquit, *cuidam mulieri Antiochiæ, nomen erat Euelia; ei vero erat dilectus filius, qui ardenti febre laborabat, & veniebat in mortis periculum. Quid igitur? mater imitatur Chananæam, & non minus quam filius suis inflammata visceribus accedit ad Beatum, emittens voces illi similes; & non similiter, vt illa in filia, sed in filio miserabiliter rogans, vt consequeretur misericordiam. Sed oportet animum attendere, & considerare, quemadmodum egregio illi viro erat animus, animas etiam curare, illasque multo magis: quoniam, vt male paterentur corpora, has inueniebat caussas. Et hoc quidem iam euasit manifestum, per ea quæ præcesserunt, a nobis autem rursus quoque ostendetur. Videntur enim pueri parentes fuisse in vita agenda socordes, & negligentes. Cum enim concitate, & insane admodum ferretur mulier ad supplicandum: habebat enim maximam lamentandi occasionem, vt quæ post quatuor filios iam mortuos, ipsum quoque visura esset mori, ille cum spiritu in eo habitante vidisset ea, quæ latebant, & cognouisset quod peccata parentum*

Anno Dñi 390.

filijs mortem conciliauerant, cum ea publice accusasset. Hunc quoque, inquit, quintum, nisi eorum, quę fecistis, vos subierit, pœnitentia, videbitis euestigio mortuum, & exanimem. Cum autem parentes, his auditis, veram & sinceram promisissent pęnitentiam, ille misertus calamitatis † aquam iubet afferri, quam cum ter quidem signasset in nomine sanctę Trinitatis, & ter ea aspersisset illum, qui ęgrotabat sanum, & a morbo liberum reddidit ei, quæ genuerat.

21

Subiungit deinde aliud miraculum curatæ cuiusdam hæretici vxoris, hac ipsa aqua benedicta: Qui *illo*, ait, *tempore erat Præses ciuitatis, laborabat morbo dogmatum Marcionis, & fauebat illius sectatoribus; & ideo parti orthodoxę erat causa malorum innumerabilium. Huius vxorem is qui arcane, & benigne hęc variat, dimisit laborare morbo torminis intestinorum. illa autem a malo superata, omnem quidem refellit medicinę artem: omnes vero, qui eadem sentiebant, vocantes ad orationem, non eam melius affecerunt, immo vero deterius, mali tempus ei producentes vana spe curationis. Vix tandem autem Ioannis gratię recordati, cum hoc apud se statuissent, quod si per ipsum fieret a morbo liberatio, simul etiam desisterent a morbo dogmatis, qui est longe grauior. Cum sic sibi persuasissent, in lecto decumbentem afferunt mulierem, & eum statuunt pro foribus templi, desiderantes inuenire Flauianum, & beatum vultum Ioannis. Sancti ergo ad eos egrediuntur, neque enim par esse, neque honestum*

cen-

censebant, ut eis templum pateret, quorum anima non patebat dogmatibus pietatis. Primus autem eis dixit verus ille homo Dei: Beata, inquam, illa & suauis lingua. Quid vos mouit, vt statueritis venire ad templum Christianorum, qui Christum quidem auersamini; Marcionem autem plurimi facitis, & habetis in magno honore? quod quidem plane satis ostendit, quod illius cultores conuocaueritis ad morbi, aut alicuius molestiæ liberationem, & quod cum illi precati essent non assecuti sitis curationem, quod quidem vobis accidit præter expectationem. Discedite ergo ab hoc sacro templo, quoniam nec vos poteritis omnino Christum tentare, ne hoc stulte putetis. Illi autem dicebant se parentum errore esse captos, & vsque in hodiernum diem fuisse superatos a mala consuetudine. Sed per Christum, aiebant, vos rogamus, miseremini pænitentium. Sic enim cum eo, quod corpus recte afficietis, efficietis etiam, ut sana sit anima; sciatis enim fore, ut nos nequaquam amplius abstineamus a communione vestra, quæ est ex vera pietate. His flexus magnus Ioannes iussit,† aquam afferri, cui cum diuinum signaculum iniecisset Pontifex, sic enim illic ei persuasit, mulieri infudit in Christi nomine, quod quidem cum factum esset, quæ in lecto decumbebat statim surrexit sana, & cum marito, & ciuibus vna voce vnanimes Christum magnificabant.

22

Recenset & hoc ipsum miraculum Leo Imperator in oratione de laudibus S. Ioã. Chrysostomi his verbis:

Eodem modo quo ciuitas laborabat etiam Præses ciuitatis, & hæc erat causa, quòd malum cresceret. Quid ergo facit Deus, qui animarum semper saluti prouidet? Vxorem Præsidis ferit morbo dysenteriæ. Et ea quidẽ omnes accersit, nihil autem ei prodest: sed omni ex parte auxilio deficitur. Deinde quid? Confugit ad Hæreticos. Ii quoque aggrediuntur ad trium dierum vsque precationem; nec quicquam proficiunt. Nescit rursus quid agat mulier; tandem statuit ad virum Diuinum confugere. Deinde id dicit suo marito. Persuadet. Postremo venit ad Dei seruum. Ioannes de his disceptat cum Episcopo. eis procedit obuiam, ex Ecclesia arcens tanquam indignos. arguit hæresis. petunt ipsi veniam. assentiuntur veritati, maxime autem mulier. Cum Sanctus aquam attulisset, rogat Episcopum, vt facto signaculo crucis ter mulieri aquam aspergat. Hoc cum factum esset, statim mulier accipit sanitatem, reuersa suis pedibus, & pulchre effecta, reddens quæcunque erat pollicita.

Anno Dñi 429.

Motos quoque fluctus maris mirabilis hæc aqua potuit quandoque componere, vt narrat venerabilis Beda in Anglica hist. lib. 1. cap. 17. in hæc verba:

Atque omnium iudicio eligebantur Apostolici sacerdotes Germanus Altisiodorensis, & Lupus Trecassenæ ciuitatis Episcopi, qui ad confirmandam fidem gratiæ cęlestis in Britanniam venirent, qui cum prompta deuotione preces, & iussa sanctæ Ecclesiæ suscepissent, intrant Oceanum, & vsque ad medium itineris, quo a Gallico sinu in Britanniam vsque tenditur, secundis flatibus nauis tuta volabat:

labat. Tum ſubito occurrit pergentibus inimica vis dæmonum, qui tantos, taleſque viros ad recuperandam tendere populis ſalutem inuiderent. Concitant procellas, cęlum diemque nubium nocte ſubducunt, ventorum furores vela non ſuſtinent, cedebant miniſteria victa nautarum, ferebatur nauigium oratione, non viribus, & caſu dux ipſe vel pontifex fractus corpore, laſſitudine, ac ſopore reſolutus eſt. Tunc vero quaſi repugnatore ceſſante tempeſtas excitata conualuit, & iam nauigium ſuperfuſis fluctibus mergebatur. Tum beatus Lupus, omneſque turbati excitant ſeniorem elementis furentibus opponendum, qui periculi immanitate conſtantior Chriſtum inuocat, & aſſumpto in nomine ſanctæ Trinitatis leui aquę aſpergine fluctus ſęuientes opprimit, collegam commonet, hortatur vniuerſos, oratio vno ore & clamore profunditur. adeſt diuinitas, fugantur inimici, tranquillitas ſerena ſubſequitur, venti e contrario ad itineris miniſteria reuertuntur, decurſiſque breui ſpatijs pelagi optati littoris, quiete potiuntur. quod retulit etiā miraculū Carolus Sigonius de Imperio occidētis anno 429.

Mulierem vero a mortuis excitatam aqua per S. Vvinuualocū ſanctificata, quod certe omni memoria dignum eſt miraculum, narrat Laurentius Surius, de vitis Sancto. to. 2. die 3. Martij in vita eiuſdem ſancti: *Mater familias,* inquit, *quędam haud procul ab eius monaſterio graui languore ad mortem vſque vexabatur. Eius filius a viro Dei in monaſterio inſtituebatur: qui multum ſuæ matri condolens, ſua viſitatione eam leuare voluit.*

Anno Dñi 459.

23 *voluit. Abiturus autem, a sancto Vvinuualoco † aquam benedictam accepit. Vbi autem ad eius venit ædes, illa iam obierat, & ad pœnarum loca, vt S. Vvinuualoco oranti diuinitus erat reuelatum, perducta fuit. Circumstabāt exanime corpus amici lachrymantes, & funeri opportuna præparantes, ac filius eius sperans adhuc vitali eam frui halitu, aquam sanctificatam illi aspersit, dixitque clara voce; sanet te, mater, Dominus Jesus Christus in cuius nomine magister meus tam multos curat varijs morbis affectos. Ad hæc verba surrexit illa, tanquam a somno excitata: sedebatque in lectulo, multum sudans, quasi multo fuisset fatigata labore. Et primo quidem omnes qui aderant, proni in faciem corruerunt, & Deum in S. Vvinuualoco virtutem suam mirifice declarantem, vnanimiter collaudarunt: deinde vero ex illa percontabantur, quo pacto esset suo restituta corpori. Tum illa: dæmonum, inquit, turba me circundedit, vinctisq. manibus, ac pedibus ad loca tormentorum perduxit. Interim vero S. Vvinuualocus nobis venit obuiam, dæmonesq. his vocibus increpauit: quænam hęc vestra est temeritas, & audacia, vt hanc mei iuris famulam vobis vendicetis? Mox illi consternati, & territi, viro Dei me permiserunt, cuius precibus sum ad vitam reuocata.*

Anno Dñi 483.

Ad fontem etiam baptismalem gestum miraculum illuminationis Felicis cæci narrat Victor Vticensis histor. Vādal. persecutio lib. 2 de S. Eugenio: *Quia,* 24 inquit, *ego te ad illum direxi, & illa hora † qua benedicit fontem, vt baptizentur accedentes ad fidem continget ocu-*

los

los tuos, & aperientur, & videbis lumen. Et paulo post: *Vbi fixis genibus cum ingenti gemitu pulsans singultibus cęlum crispantē benedixit alueum fontis. & cum completa surrexisset oratione, ita cęco respondit: Iam tibi dixi, frater Felix peccator homo ego sum, sed qui te visitare dignatus est, pręstet tibi secundum fidem tuam, & aperiat oculos tuos. Simulq. vexillo Crucis consignante oculos eius statim cęcus visum, Domino reddente, recepit.*

In dedicatione vero Basilicæ Principis Archangelorum Michaelis sic habetur, de saluberrima quadam cælestis aquæ stilla, apud Surium tom. 5. 29. Septemb. *Ex ipso autem saxo, quo sacra tegitur ędes, ad Aquilonem altaris, dulcis, & nimium lucida guttatim † aqua dilabitur, quam incolæ stillam vocant. Ob hoc & vitreum vas, eiusdem receptui præparatum, argentea pendet catena suspensum, morisq. est, populo communicato, singulos ad hoc vasculum ascendere per gradus, donumque cęlestis degustare liquoris. nam & gustu suauis est, & tactu salubris. Denique nonnulli post longas febrium flammas, hac hausta stilla, celeri confestim refrigerio potiuntur salutis.* Sigebertus refert hanc dedicationem ad annum 448. alij vero ad annum 492. Alij vero ad annum 536. nobis vero probabilior videtur Sigeberti supputatio.

Anno Dñi 488.

25

At quod Marcellus Apamęorū Episcopus ex aqua huiusmodi patrauit miraculum, est omnino admiratione dignum, quod refert Theodoretus Ecclesiast. histor. lib. 5. cap. 21. & Tripart. lib. 9. cap. 34. &

Anno Dñi 489.

Nice-

Nicepho. lib. 12. cap. 77. Verba Theodoretì sunt hæc: *Atque ex Episcoporum numero Marcellus, vir in rebus omnibus longe prestantissimus, lege, tanquam machina bellica, omnia delubra urbis, cuius Episcopatum ipse administrabat, prorsus expugnauit. Qua in re gerenda fiducia in Deum potius, quam multorum hominum manu adiutus est. Atque hoc loco facinus in primis memorabile ab eo factum narrabo. Ubi Ioannes episcopus Apamee, cuius ante feci mentionem, mortem obierat, in eius locum diuinus Marcellus, vir spiritu, ut Apostoli preceptio vult, efferuescens, substitutus est. Venit forte Apameam prefectus Orientis, duobus ducibus cum duobus hominum millibus comitatus. Qui quidem, plebe propter metum sibi a militibus iniectum quiescente, delubrum Iouis, quod amplissimum fuit, & multis, ac varijs ornamentis illustratum, deturbare aggreditur. Verum cum structuram eius valde solidam, & firme compactam cerneret, existimauit lapidum coagmentationem nullo modo posse dissolui. Nam lapides erant grandissimi, arcte inter se iuncti, & ferro preterea, ac plumbo colligati. Quare Prefectum deterritum, cum videret diuus Marcellus, eum ad alias vrbes amandauit, ipseque Deum impense precatus est, vt viam sibi ad illius delubri euersionem aperiret. Itaque primo mane, vir quidam, qui neque architectus, neque lapidarius fuit, neque vllam aliam artem nouit, sed lapides, & ligna humeris portare assueuerat, sua sponte eo venit. Qui vt accessit, pollicitus est se delu-*

brum

brum facillime demoliturum, solumque mercedem postulauit, qua duos opifices conduceret. Quam simulatque sanctus Episcopus ei daturum promiserat, eiusmodi quiddam excogitauit homo ille. Delubrum habebat porticum quadratam erectam in sublime, sibique adiunctam. Hanc sustentabant columnæ maximę pares proportione ipsi templo: ambitus autem cuiusque sedecim cubitorum fuit; lapis ex quo erant fabricatę, natura durissimus, nec facile lapidariorum instrumentis cedens. Quarum singulas, cum vndique suffodisset iste, & ædificia illis innixa tignis oleagineis suffulsisset, ad aliud eodem modo transijt. Nam tribus columnis ad hunc modum suffossis, inijcit tignis flammam. Verum dæmon quidam ater apparens tigna, vt eorum fert natura, igne absumi non patitur, sed impetum flammæ cohibet. Vbi vero istud sæpius egerant, videbantque machinam illam frustra admotam, Episcopo sub meridiem forte dormienti rem indicant. Ille confestim ad sanctum Dei templum propere contendit, aquam in vase afferri iubet, quam sub sacrosancto altari ponit. Ipse autem humi in faciem prostratus, Dominum benignum & clementem precatur, ne tyrannidem dæmonis longius serpere permittat, sed tum eius patefaciat imbecillitatem, tum suam ipsius potentiam ostendat, ad eum finem, vt infidelibus nulla maioris cæcitatis inde detur occasio. Hæc & alia his similia locutus, cum † aquam signo crucis signasset. Equitium vnum ex diaconis fide, & pietatis studio egregie munitum, aquã iubet accipere, ocyus ad delubrum currere, & cum fide eam spar-

26

gere, tignisque flammam adhibere. Qua re confecta, dæmon aquæ aspersæ vim non ferēs, penitus aufugit. Ignis autem aqua suæ naturę maxime aduersaria, velut oleo fotus, tigna occupat, eaque momento temporis prorsus absumit. Itaq. columnę, basi sublata, corruunt, aliasque duodecim secum deijciunt. Ipsum præterea templi latus columnis coherens, violento illarum casu pariter deturbatum est. Cuius ingenti fragore tota adeo personabat ciuitas, vt omnes ad ipsum illud delubrum spectandum concurrerent. Atq. simul vt intellexere demonem infestum fugatum esse, hymnorum concentu vno ore omnes celebrarūt. Eodem modo sanctus ille episcopus, alia quoq. simulachrorum fana demolitus est.

Anno Dñi 506.

Sanitatis vero collatæ vniuersæ domui Hortensij Senatoris Aruernæ huius aquæ beneficio insigne refert exemplum B. Gregorius Turonensis in vitis Patrum in vita S. Quintiani Aruernę ciuitatis episcopi, his verbis: *Post peractam igitur stragem cladis Aruernæ, Hortensius vnus ex senatoribus comitatum vrbis illius agens, quendam de parentibus Sancti Honoratum nomine in vrbis platea nequiter retineri iussit; quod celeriter beato viro nunciatum est: tum ille per amicos suos cœpit rogare, vt eum data audientia solui iuberet, quod ille nullatenus præstitit. Tunc beatus senex deferri se in plateam, qua ille tenebatur iubet: allatus autem rogabat milites, vt eum dimitterent: illi vero timentes, obedire ausi non sunt Pontifici. At sacerdos, ad domum, inquit, Hortensij me velociter deportate; erat enim senex valde, & proprijs pedibus ire*

non

non poterat: deferentibus autem eum in domum Hortensij ministris eius, excutiens in eam puluerem calceamenti sui, ait: Maledicta sit domus hæc, & maledicti habitatores eius in sempiternum, fiatq. deserta, & non sit qui habitet in ea. Et dixit omnis populus, Amen. Et adiecit: Quæso Domine, numquam de istius generatione promoueatur quisquam ad episcopale sacerdotium, qui Episcopum non exaudit. Egresso autem ex ea sacerdote, protinus omnes familiæ, quę in domo illa erant a febre corripiuntur, & parumper ingemiscentes Spiritum exhalabant; quod cum iam die tertia ageretur, videns Hortensius sibi nihil de suis seruis reseruari, timens, ne etiam & ipse pariter interiret, ad sanctum virum mœstus ingreditur; proiectusque ad pedes eius cum lachrymis veniam rogat; quam ille benignissime indulgens, † benedictam aquam domui transmisit: 27 *illaque per parietes respersa, omnis ægritudo protinus est depulsa, ac magna ibi virtus apparuit: nam & qui morbum incurrerant sanati sunt; & qui sanati erant, vltra non incurrerunt.*

Nec prætermittendũ illud est miraculum de aqua baptismali (nam & ea similiter sancta est) quod refert Nicephorus lib. 16. cap. 35. his verbis: *Eadem tempestate*, idest, Anastasij temporibus, *Episcopus quidam Arianus, cui nomen Deutherij fuit in vrbe Constantinopolitana Barbam quendam; cum baptizaret, veluti Domini traditionem abolens, præter morem receptum dicere ausus est: baptizatur Barbas in nomine Patris per Filium in Spiritu sancto. Ecce tibi autem vnda, quæ in sacro lauacro*

Anno Dñi 510.

erat de repente disparuit, & Barbas inde profugiens miraculum id omnibus promulgauit: cuius etiam meminit Bernardinus Corius in vita Anastasij, & Carolus Sigonius de Imperio occid. lib. 16. & Gabriel Pratæol. de vit. & sect. hæretico. lib. 4. cap. 7. licet illud perperam ad annum Domini 493. referat; nam vere referri debet ad annum Domini 510. qui erat vigesimus ipsius Anastasij.

Anno Dñi 520.

Leprosos vero a sancta Brigida virgine curatos his verbis refert Laurentius Surius in eius vita paraphrasticos reddita: *Longum*, inquit, *est enarrare, quæ per illam Dominus efficere dignatus est in testimonium eximiæ sanctitatis eius mira & stupenda opera. Coxit quandoque cereuisiam ex materia exigua, cum Pascha aduentaret: eamque coctam, per decem & octo vicinas distribuit Ecclesias, ijsq. omnibus per octo Paschæ dies abunde suffecit. Eodem Paschate quidam leprosus ab ea vaccam sibi donari petijt. At illa, cum vaccam non haberet, sic ei locuta est: Vis rogemus Deum, vt te hoc lepræ morbo absoluat? Tum ille: Nihil vero est, inquit, quod ego magis velim, & optem. Mox sancta virgo* † *aqua benedicta corpus eius adspersit, & abscessit lepra, illeque Deo, vt par erat, gratias agens, cum sancta virgine ad supremum vitæ permansit diem.*

28

Et deinde subdit: *Duæ virgines paralysi vexatæ, a S. Brigida aquam benedictam cum sale accepere, ijsq. vsę, sanas se viderunt, & in Dei laudes proruperunt.*

Duo Britones oculorum lumine destituti, leproso mini-

stro

stro illos ducente, ad ostia Ecclesię eius peregre venerunt, eiusque precibus salutem sibi restitui precabantur. At illa iussit eos parumper expectare, cibumque in domo hospitali sumere, donec ipsa Domino pro illis preces offerret. Illi vero indignatione commoti; Tuæ, inquiunt, gentis ægros sanas, nos autem tanquam aduenas, & peregrinos negligis. Illa audito hoc conuicio, exit ad eos, & † aqua benedicta in illos adspersa, cæcis lumen, leproso corporis munditiam restituit. 29

Et breuiarium Augustanæ Ecclesiæ in 3. lectione festi eiusdem sanctæ: † *Aqua benedicta,* inquit, *& sale sacro graues languores curauit, eadem aqua domũ spargens, duodecim ægroti in ea simul sanitati restituti sunt.* 30

Sed illud, quod superioribus iam relatis miraculis omnino est simile, enarrandũ est, vt scilicet aqua ignẽ auxerit, illiq. alimentũ pstiterit; id quod accidit in expugnatione vrbis Edessæ, seu Emessæ, vel magis Emesæ, vt ex Marcellino, Metaphraste, & Petro Trecensi, ex Martyrologio B. Donatiani M. S. & Adonis chronicis existimat Iacob. Pamelius ad S. Cyprianũ de reuelatione capitis S. Io. Baptistæ, cuius narrationem ex Procopio de bello Persico sic refert Nicephorus Eccle siast. histor. lib. 17. cap. 16. *Insuper etiam,* inquit, *Procopius memorat ea, quæ a veteribus quoq. de effigie Christi memorię sunt prodita, quę Augaro Edessę principi est missa. Et quomodo Chosroes ea, quę de illa fama increbuerant, quod scilicet Edessa numquam in potestate alienigenarum futura esset, id quod in litteris ad Augarum* Anno D[illegible] 545.

missis

missis non reperitur: quemadmodum ex Eusebij Pamphili historia cognoscere licet, qui epistolam eam legit, & ad verbum operi suo instruit, & nos quoq. in 2. tomo exposuimus, falsa esse conuincere voluerit. Apud fideles quidem ita & canitur & creditur: res ipsa quoque prædictionis eius fidem, quod vera maxime sit, & sibi ipsi consentiens, confirmat. Chosroes nanque maximo impetu vrbem adortus, atque omnia fere expertus, innumerabilibusq. tentatis vijs, tandem aggerem tantum excitauit, vt ciuitatis etiam mœnia superaret, aliasq. infinitas præterea molitus artes, & fraudes, cum probro tamen re infecta inde discessit. Quæ vero is contra vrbem eam tentarit, pro eo atq. potero exponam. Lignorum multam vim, & materiam aliam quęcunq. facile ignem concipit, milites suos, alijs rebus relictis omnibus, ad vrbem agere iussit. Atque vbi id dicto citius factum, & materia circumcirca constructa est, terram deinde ingessit, & aduersam aciem contra vrbem duxit, & celeriter propugnaculis in strue lignorum & aggere collocatis, eam oppugnauit, vsque adeo vero vrbem altitudine operis superauit, vt ex munitionibus tela in defensores vrbis conijcerentur. Itaq. cum obsessi aggerem veluti montem aliquẽ vrbi imminere viderẽt, & hostes ex locis superioribus pedibus quamprimum in vrbem excursuri existimarentur, sole oriente exaduerso aggeri cuniculos agere instituerunt, & ignem subijcere, vt lignorum materia flamma consumpta agger pessum iret, opusq. totum corrueret. Cæterum igne immisso, cœptum eos consilium fefellit, quod flamma exitum non haberet:

quam

quam aerem concipere, atq. ita materiam comprehendere, sicuti consueuit, oportebat. Itaq. vbi eos consilium prorsus destituit, in extremam deiecti desperationem, ad supernam anchoram, diuinitus scilicet acceptam imaginem, confugerunt, quam nulla hominis manus fecerat, ipse vero Christus Deus Augaro videre eum cupienti facie in linteum impressa, miserat. Hanc ipsam imaginem ad cuniculum produxerunt, & aqua conspersam contra pyram miserunt. Et subito diuina virtute inuisibili quodammodo eorum fidei, qui hoc faciebant succurrente, facile admodum, quod desperatum antea fuerat, est perfectum. Siquidem confestim ligna ignem conceperunt, & quam celerrime combusta imminenti statim materiæ eundem ignem immiserunt, carpentem, & consumentem omnia: obsessi ciues postquam fumum exilientem ex aggeris mole viderunt, talia insuper sunt moliti. Vasculis siquidem quibuscunque fictilibus collectis, & sulphure, pice, alijsq. rebus ex materia, quę facile flammam corripit, completis, fundis ad cuniculi fossam coniecerunt. Quæ fumum emittentia, igne scilicet iactus impetu accenso, effecerunt, vt fumus, qui ex aggere promanabat prodire inde non existimaretur. Omnes enim fumum omnem ex ollis excitari autumabant. Triduo vero post, vbi ignis, quę in medio erant consumpsit, flammas eius terra reddidit: & qui in aggere constiterant Persæ pugnatores, tandem intelligere cœperunt, in quod nam discrimen peruenissent. Tum Chosroes, veluti aduersus virtutem diuinam contrarijs cœptis eundum sibi esse existimaret, quę vrbem pręterfluit

aquam

aquam contra pyram ardentem extinguere eam volens,
31 *immisit.* † *At illa magis magisq. accendebatur aquarum vim omnem perinde, atq. sulphur, aut oleum, aut liquorem alium ad inflammandam materiam idoneum excipiens, in sublime eo vsque ferebatur; donec agger omnis in fossę cuniculis considens, in cineres est redactus. Jtaq. Chosroes rebus ipsis ad desperationem abductus, tandem vim eam, quę vrbem defenderet, cognouit, & pudore perculsus, in regnum suum rediјt, pęnitentia ductus, quod tantos frustra labores subiјsset, per quos ita manus contra Deum tollere voluisset.*

Anno Dñi 550.

Pręclarum plane miraculum est, quod refert S. Gregorius lib. 1. Dialog. cap. 10. de S. Fortunato episcopo Tudertino his verbis: *Neq. hoc silere de huius viri virtutibus debeo, quod ante dies fere duodecim audiui. Quidam nanque ad me deductus est senex pauper, atque vt mihi senum collocutio esse semper amabilis solet, studiose hunc, vnde esset, inquisiui; qui se esse de Tudertina ciuitate respondit, cui inquam: quęso te pater, num Fortunatum episcopum nosti? qui ait: Noui, & bene noui. Tunc ipse subiunxi:* Dic *ergo, si qua illius miracula nosti, & desideranti mihi, qualis vir fuerit, innotesce. qui ait:* Homo *ille ab istis hominibus longe fuit, quos videmus modo: nam quidquid ab omnipotenti Deo petiјt, ita dum peteret, impetrauit: cuius hoc vnum narro miraculum, quod ad pręsens animo occurrit.* Quadam *nanq. die Gotthi iuxta Tudertinam ciuitatem venerunt, qui ad partes Rauennę properabant, & duos paruulos puerulos de possessione abstulerant,*

rant,

rant, quæ possessio præfatę Tudertinæ ciuitati subiacebat. Hoc cum viro sanctiss. Fortunato nunciatū fuisset, protinus misit, atque eosdem Gotthos ad se vocari fecit. Quos blando sermone alloquens, eorum prius studuit asperitatem placare: ac post intulit, dicens: quale vultis precium dabo, & puerulos, quos abstulistis, reddite, mihique hoc gratiæ vestræ munus prębete. Tunc is, qui prior eorum esse videbatur, respondit, dicens: quidquid aliud præcipis, facere parati sumus: nam istos paruulos nullatenus reddemus. Cui venerandus vir blande minatus, dixit: Contristas me, & non audis patrem tuum: noli me contristare: nam non expedit tibi: sed idem Gotthus in cordis sui feritate permanens, negando discessit. Die vero altera digressurus, rursus ad episcopum venit: quem iisdem verbis pro prædictis puerulis iterum episcopus rogauit: cumque ad reddendum nullo modo consentire voluisset, contristatus episcopus, dixit: Scio quia tibi non expedit, quod me contristato discedis: quæ Gotthus verba despiciēs, ad hospitium reuersus, eosdem pueros, de quibus agebatur, equis super impositos cum suis hominibus præmisit. Ipse vero statim ascendens equum, subsecutus est. Cumq. in eadem ciuitate ante B. Petri Apostoli ecclesiam venisset, equi eius pes lapsus est: qui cum eo corruit, & eius coxa mox fracta est, ita vt in duabus partibus os esset diuisum: leuatusq. in manibus, reductus est ad hospitiū. Qui festinus misit, & pueros, quos pmiserat, reduxit, & viro venerabili Fortunato mādauit, dicēs: Rogo te pater, mitte ad me diaconū tuū. Cuius diaconus dū adiacentē uenisset, pueros,

quos redditurum se Episcopo omnino negauerat, ad medium deduxit, eosq. diacono illius reddidit, dicens: Vade, & dic domino meo Episcopo: quia maledixit mihi, ecce percussus sum: sed pueros, quos quęsisti, recipe; & pro me, rogo, intercede. Susceptis itaque puerulis, diaconus ad Episcopum reduxit, cui † benedictam aquam super membra illius adspersit. Res mira, & vehementer stupenda: mox vt aqua benedicta Gotthi coxam contigit, ita omnis fractura solidata est, & saluti pristinę coxa restituta, vt hora eadem de lecto surgeret; & ascenso equo, ita cœpit iter agere, ac si nullam vnquam lęsionem corporis pertulisset. Factumque est, vt qui sancto viro Fortunato pueros cum precio reddere obedientię subiectus noluit, eos sine precio pœna subactus, donauerit. quod & retulit etiam Dyeg. Payua lib. 3. orthodoxar. explicat.

32

Anno Dñi 560.

Salis etiam benedicti, quando & is ad aquam benedictam pertinet, exemplum subijciemus ex vita S. Monegundis, quæ anno Christi 560. vixit, quam B. Gregorius Turonensis conscripsit, qui sic habet: *At illę rogabant dicentes, venturi sunt multi infirmi ad nos flagitantes benedictionem a te accipere, & quid faciemus, cum te non viderint esse superstitem? Confuse enim eos foras emittemus, cum tuam faciem non contemplabimur. Rogamus autem, vt quia hęc ab oculis nostris absconditur, saltem digneris oleum salemque benedicere, de quo possimus ęgrotis benedictionem flagitantibus ministrare. Tunc illa, benedicto oleo, ac † sale, tradidit eis; quę suscipientes diligentissime seruauerunt. Sicq. beatissima obijt in pace,*

33

&

& sepulta est in ipsa cellula, multis se in posterum virtutibus repræsentans: nã de memorata benedictione multi post eius transitum ægroti incolumitatis beneficia sunt experti.

Et aquæ benedictæ miraculum eiusdem sanctæ refert idem Gregorius lib. In gloriam confessorum cap. 24. his verbis: *Quartanarijs & gulam dolentibus data benedicta aqua sæpius medebatur.*

Et de sancto Eusechio recluso eodem lib. cap. 82. *Quartanarijs vero,* inquit, *tam præsens beneficium erat, vt † aquam tantum benedictam adhibendum tribuens, continuo eos redderet sanitati.*

Anno Dñi 560.

34

Sed & aquæ, qua manus lauit S. Domnolus episcopus Cenomanensis, vim libet referre, vt inde huiusce nostræ efficacia manifestior appareat. Refert enim Laurentius Surius in illius vita, quã autor fide dignus conscripsit 16. Maij, ex ea cæcum lumen recepisse. *Quodam,* inquit, *die dominico, cum peracto officio solemni ad mensam pransurus ex more accederet, allatamque aquam minister in eius manus infunderet, & lotis manibus malluuium asportaret, cæcus quidam, Seagrius nomine, ei venit obuiam, & aquam, quæ de manibus Pontificis defluxerat, sibi dari petijt, ea suos oculos abluturus. Minister id paruipendens, dedit ei † aquam, vt petierat. Ea cæcus suos perfudit oculos, & in Christi nomine, meritis S. Domnoli mox restituto visu lætus abscessit. Quem quidem cæcum sæpius ego vidi multiq; e socijs nostris: atque ab illo tum isthuc, tum plura alia Sancti viri miracula didici. Perlata est autem huius rei fama ad multorum au-*

Anno Dñi 570.

35

res, & inuito Pontifice longe lateq. diffusa. Erat enim sanctissimus ille senex singulari præditus animi munditia, & humilitate. Nec dubium, quin apud omnipotentis Dei singularem misericordiam multum ualeat humani cordis puritas, & simplicitas, conuenienter illi sententiæ Saluatoris: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.

Anno Dñi 580.

Fontium præterea quorundam baptismalium miracula refert aliquot insignia B. Gregorius Turonensis, quæ in Hispania acciderunt tempore Theodegisili regis in libro miraculorum ad corroborationem Christianæ fidei, qui & in gloriam martyrum est inscriptus his verbis:

Insigne miraculum de fontibus Hispaniæ.

Est & illud illustre miraculum de fontibus Hispanię, quos Lusitana Prouincia profert. Piscina namq. est apud ostij campum antiquitus sculpta, & ex marmore vario in modum crucis miro composita opere. Sed & ædes magnę claritatis, ac celsitudinis desuper Christianis constructa est. Igitur cum dies sacer post curriculum anni decedentis aduenerit, quo Dominus confuso proditore mysticam discipulis prębuit cœnã, conueniunt in loco illo cum Põtifice ciues, iam odorem sacri presentientes aromatis. Tunc data oratione, sacerdos ostia tẽpli iubet simul muniri signaculis, aduentum Dominicę virtutis prestolans: Die autẽ tertia, quę est sabbathi conuenientibus ad baptizandũ populis, aduenies epi scopus cum ciuibus suis, inspectis signaculis ostia reserat clausa, ac mirum dictu, piscina, quam reliquerant vacuam

repe-

reperiunt † plenam, sed cumulo altiore refertam, vt solet super ora modiorum triticum aggregari, videasq. huc illuc latices fluctuare, nec parce in diuersa defluere. Tunc cum exorcismo sanctificata aqua, consperso desuper chrismate, omnis populus pro deuotione haurit, & vas plenum domi pro saluatione reportat, agros, vineasq. aspersione saluberrima curaturus. Et cum exinde multitudo amphorarum sine collato numero hauriatur, nunquam tamen, vel cumulum minuit, licet vbi infans primus intinctus fuerit, mox aqua reducatur. Et baptizatis omnibus lymphæ in se reuersæ, vt initio produnt nescio, ita & fine ignaro clauduntur.

De illis, qui non adhibuerunt supradictis fidem.

Quidam vero ex hæreticis Deum non metuens, neq. venerationem prestans huic loco sancto, neq. credens corde miraculum, quod in eo Dominus ad corroborandum suorū fidem prestare dignatur, venit cum turba equorum, solutaque impedimenta iussit in Basilicam poni, equitibusq. in ea præsepia preparari, irridens miser, quę de hoc loco narrabantur ab incolis. Igitur media nocte pretereunte a febre corripitur, ac pene exanimis, & tardius quam debuerat pœnitens, exclamat equites ab ęde expelli; erat enim ei, sub rege licet, magna tamen in illa regione potestas, expulsisque a Basilica sancta equitibus, ad se reuersus, cœpit dentibus proprium lacerare corpusculum, nec prorsus retineri a suis ob nimiā poterat debacchationem

tionem. Tandemq. oppressus inter suorum manus spiritum exhalauit. Denique Theodegisilus Rex huius regionis, cum vidisset hoc miraculum, quod in his sacratis Deo gerebatur fontibus, cogitauit intra se, dicens: Quia ingenium est Romanorum (Romanos enim vocitant homines nostræ religionis) vt id accidat, & non est Dei virtus. Veniens vero ad annum sequentem ostium sigillis suis cum episcopi sigillo muniuit, posuitq. custodes in circuitu templi, si forte aliquem deprehendere posset fraudis alicuius conscium, per cuius ingenium in fontibus aqua succederet, similiter & in alium fecit annum. Tertio vero conuocata virorum multitudine fossas in circuitu Basilicæ fieri iussit, ne forte venis occultis lymphæ deducerentur in fonte, feceruntque fossę in profundo vicenum quinum pedum, in latitudine vero quindecim. Sed nihil additum potuit reperiri. Tamen vitæ finem faciens anno sequenti, diem quo hoc mysterium celebrabatur, videre non meruit, eo quod arcanum virtutis diuinę inuestigare præsumpsit. Habentur autem in ea reliquiæ S. Stephani Leuitæ.

De illo, qui propter perpetratum furtum nequiuit aquam haurire.

Ergo quia fons ille diuino nutu, vt supra diximus, ad officium baptizandi repletur, & quia cum completus fuerit, auide ex hoc populus aquam haurire festinat, quidam accepto vasculo, presbytero, qui hanc aquam ministrabat, porrexit ad complendum. Quod dum complet senior, hic inter comprimentes turbas manum alteram extendit ad bal

teum,

teum, cultrumq. furatus est, quem vagina reconditum habebat, manumq. alteram extendit ad accipiendam hydriam, quam tradiderat presbytero. Qua accepta, amotus in parte alia neque vnam guttam aquæ in ea potuit reperire. Tunc confusus valde, & sibi hoc ob furti causam euenisse cognoscens, homini cultrum, quem furatus fuerat, reddidit: & sic iterum porrecta lagena plenam aquæ recepit. Est autem populus ille hereticus, qui videns hęc magnalia non compungitur ad credendum, sed semper callide diuinorum pręceptorum sacramenta nequissimis interpretationũ garrulationibus nõ desinit impugnare. Sed virtus Domini diuersam partem destruit, & confundit.

Narrat quoque Ioan. Diaconus S. R. E. qui vixit anno Domini 872. in vita B. Gregorij. Idolorũ templa in Anglia aqua sanctificata respersa iussu Gregorij in basilicas fuisse dedicata, cuius verba lib. 2. cap. 37. hæc sunt: *Pręcepit quoque vt in Anglorum gente idolorum fana non destrueret, sed sanctificatis † aquis respersa, in Basilicas dedicaret.* verba autẽ S. Gregorij inferius suo loco referemus.

Anno Dñi 600.

37

Sed iam cætera subijciamus exempla ex Symeone Metaphraste in vita S. Theodori Sicæorum Archimãdritæ, vbi dum leprosi mundati aqua benedicta miraculum narrat, sic habet: *Rursus cum in cellula ferrea esset inclusus, accessit ad eum quidam lepram habens in toto corpore, ac obsecrans, vt pro se precaretur: ipse autem precibus adhibitis iussit, vt exueretur, & accepta aqua precatus est ad hunc modum: Domine Iesu Christe Deus noster,*

Anno Dñi 613.

ster, qui per Eliseum prophetam mundasti Naaman Syrum a lepra, quique cum ad nos benignitate tua descendisses, factus homo antequam mortem subires, verbo leprosum curasti, aspice aquam hanc, & benedicens ei concede vt valeat ad emundationem presentis serui tui, vt sanus recedat, ad laudem & gloriam sancti nominis tui. Peractis precibus, & extensa manu, & signans cum figura Cru-
38 *cis † aquã illam, in caput eius effudit, & statim ab eo lepra discessit, & totum ipsius corpus mundatum est, & abijt laudans Deum.*

Rursus ibidem post aliqua curationem armentorum sic narrat: *Cum in Ancyranorum metropoli magna lues in homines, armentaq. desæuiret, eius metropolis curatores, ad Dei seruum accedentes secum abduxerunt: cumq. filias haberent monachas in sanctissimo Dei genitricis monasterio, quod Becia vocatur, rogarunt eum, vt ibi moraretur, & pro illis Deum obsecraret. Constituto autem supplicationis die, omnes ciues, & agricolæ conuenerunt ad supplicandum, & ipse cum illis Deum obsecrans, ab ea*
39 *peste ipsos liberauit. † Aquam præterea benedixit: qua conspergebantur armenta, & libera erant, quamobrem gratias agentes Deo metropolitæ, virum sanctum ad eius mansionem reduxerunt.*

Deinde cæci aqua benedicta illuminati miraculum exponens sic habet: *Mulier, quę apud illum habitabat, cum filium quadriennem cęcum haberet, in vlnis eum suis, ad virum sanctum gestauit, & multis lachrymis ante illum prostrata, puerum ad pedes eius deposuit sup-*

ſupplicans, vt lumen oculorum illi largiretur. Vir beatus cum pueri oculos obſignaſſet, eiſque benedixiſſet, † aquam benedictam matri dedit, pręcipiens, vt aqua illa quotidie mane filij oculos lauaret. quod cum ter egiſſet mater, quarto die filium ſanum ad ſanctum virum adduxit laudans Deum. 40

Narrat deinde Metaphraſtes in eiuſdem ſancti vita de filio Imp. Mauritij a lepra ſanato in hæc verba: *Contigit, vt vnus ex filijs Mauritij Imperatoris lepre morbo laboraret, cui cum medici nullam poſſent opem afferre, Imperator virum ſanctum accerſendum curauit, qui in Palatium, vbi puer iacebat ingreſſus, & pro illo preces ad Deum fundens, † aquam benedixit, cumque illum aſperſiſſet, reliquum aquę dedit, vt rurſum conſpergeretur, & ſancti viri precibus puer ſanus effectus eſt.* 41

Aliud deinde addit aquę huius miraculum præfati ſancti Theodori, his verbis: *Procul ab hac ciuitate ſex paſſuum millibus, erat hortus, quem magna locuſtarum occuparat multitudo, & totum prope deuaſtarat; huius horti dominus, cum beatum Theodorum adeſſe intellexiſſet, proceſſit illi obuiam, & ad pedes eius proſtratus, calamitatem in hortum ſuum a locuſtis illatam indicauit. Cui vir ſanctus; Abi, inquit, fili, & affer aquam in uaſe. cucurrit ille, & e propinquo flumine † aquam attulit, quam Dei ſeruus cum benedixiſſet, dedit ei dicens: Hac aqua quatuor horti tui angulos conſperge, & dabit tibi Dominus quod exoptas. Ad hortum reuerſus homo, ſtudioſe fecit quæ vir ſanctus pręceperat, cumque* 42

ad locum, quem primū aſperſerat, reuertiſſet, ne vnam quidem locuſtam reperit, paulo poſt item inuiſens, omnes plane locuſtas deletas inuenit.

Et paulo poſt: *Cum ad pontem, qui Tantaendia dicitur perueniſſet Phentinus quidam caupo obuiam illi miſit, qui eum rogaret, vt in hoſpitium ſuum ingredi vellet, ſibique benedictionem ſuam relinquere, iacebat enim ſemimortuus multo iam tempore, & facies eius poſt tergum erat diſtorta: ad eum igitur ſanctus Theodorus ingreſſus cauſam quęſiuit, quamobrem id ei contigiſſet, cui ille reſpondens; cum eſſem, inquit, extra diuerſorium venit canis quidam, & coram me hiauit, quamobrem ego quoque inuitus idem feci, cumque ipſe ſtatim euanuiſſet, ego in febrem incidi, faciemque diſtorſi. Verum ſi tu ſerue Dei aliquid potes, adiuua me. Nam cum & greges, armentaq. mea interirent poſteaquam tu pro me preces fudiſti, ne vnum quidem animal periit. Hæc ille cum dixiſſet, pro ipſo precatus*

43 *Deum beatus vir ter in eius faciem inſufflauit, † & aquæ benedicens dedit ei: Accipe inquiens, & hac te aqua conſperge, quod enim vidiſti dæmonium erat, ſed in Chriſti nomine, cum reuertemur a precatione, te ſanum & incolumem inueniemus.* Et poſt aliqua: *Cumque ad præfatum pontem veniſſet audito Phentinus eius aduentu, proceſſit illi obuiam ſanus, & laudans Deum, qui ſe ſerui ſui precibus a tali periculo liberaſſet, animique grati munus obtulit equum ex armento ſuo.*

Poſt multa aliud narrans miraculum dicit: *Appropinquanti autem ad ſanctiſſimæ Dei genitricis monaſte-*

rium

rium, obuiam venit illi Theodorus ille dux regius, de quo paulo ante mentionem fecimus, & domum suam ad partes superiores sitam duxit virum sanctum, vt eam a magna dæmonum vexatione liberaret. Et homines enim & animalia rationis expertia ab immundis spiritibus vexabantur, & cum domestici panderent, aut cœnarent, lapides super mensas iaciebantur, ex quo magnus omnes terror inuadebat, & mulierum telæ rumpebantur, & tanta murium & serpentum multitudo domum occupabat, vt præ formidine nemo in eam ingredi auderet. Domum igitur Dei seruus ingressus, totam noctem psallendo, & Deum obsecrando traduxit, † & aqua cui benedixerat, totam domum aspergens eam a spiritibus immundis liberauit. 44

Longiuscule posthęc aliud referens miraculum sic habet: *Apocomensis vici incolæ bouem occiderunt, vt carnibus eius vescerentur. Contigit autem, vt omnes, qui ex illis carnibus comederant, in morbum inciderent, & iacerent vt mortui, & quidquid carnis reliquum fuit, nigrum euasit, ac fœtidum. qui igitur ex carne illa non gustarant, id quod acciderat viro sancto nunciauerunt; qui respondit exitium illud a phalange dæmonum, qui per lebetes pertransierant prouenisse, & cum eo tempore non posset cum illis discedere, benedixit † aquæ, quam per vnum e Fratribus misit, vt periclitantes conspergeret, eisque bibendam propinaret: quo facto, cuncti tanquam e somno surrexerunt, præter vnum, qui mortuus est: Ioannes enim procurator, cuius fratri ea calamitas contigerat, non expectans viri sancti benedictionem, accurrit ad mulierem, & dum eius incanta-* 45

tiones adhiberet fratri, ille animam egit.

Anno Dñi 665.

Præclarum etiam refert miraculum Audoenus episcopus Rothomagensis in vita B. Eligij episcopi Nouiomensis lib. 2. cap. 20. his verbis: *Cum aliquādo dies natalitius beati Petri Apostoli haud procul Nouiomensi oppido in vico quodam celebraretur, beatus Eligius illic suo more constantissime prædicabat verbum Dei, dicebatque profligandos, & exterminandos esse cunctos dæmonum ludos, & nefandas saltationes, atq. choreas, vanas quoq. & impias superstitiones. Sed ea verba præcipui quidam eius loci habitatores indignissime ferebant, quod legitimas, vt ipsi putabant, consuetudines eorum abolere vellet. Tractarunt tunc quidam impij inter se, præsertim e familia Erchonoaldi, qui erat palatio præfectus, de nece sancto Eligio afferenda, si pergeret ipsorum nugas insectari: quod vbi ille comperit, martyrij incensus desiderio, vno duntaxat diacono, & duobus clericis sibi adiunctis, reliquis domi manere iussis ocyus eo profectus est, & per medias turbas transiens, in edito quodam loco ante Basilicam maiori instantia concionabatur, acriter obiurgans illos, quod spretis salutaribus monitis, vsque adeo dæmonum ludibrijs dediti essent. Iis verbis admodum commoti conuicijs & contumelijs eum proscindebant, mortem ei minitantes, atque dicentes: Numquam tu Romane, licet crebro eas taxes, nostras poteris abrogare consuetudines: sed eas nos mordicus retinebimus, nec vllus mortalium tollet nobis gratissimos ludos. Tum ille nihil se proficere cernens, rei indignitate permotus, Dominum*

I E-

IESVM toto pectore orauit, ut permitteret homines improbos, qui tam audacter contra eius pręcepta uenirent, & dęmonibus petulanter obsequerentur, ab ijs ipsis obsideri, ut uel sic cognoscerent, quorum operibus delectarentur, & homines fideles propensius laude, & prædicatione ipsius Christi nomen offerrent. Dixit, & confestim permulti, ij pręsertim, qui manus ei inijcere moliebantur, a dęmonibus arrepti, multis modis debacchari cœperunt: Ea re ualde territi omnes, qui aderant, ad hominis Dei se uestigia abijciebant, ueriti, ne similia paterentur: promittebantque se dictis eius omnibus audientes fore. Ad quos uir beatus: Ne timueritis, inquit, sed iustum Dei iudicium laudate: dignum est enim, vt qui eius iussa contemnunt, ad tempus illis traditi, quos amant, sentiant magistros suos, quos colunt. Vos autem, si Christi pręceptis libenter parere uultis, nihil timeatis hos latrunculos. Multis autem rogantibus, ut pro eis Dominum deprecaretur; sinite, inquit, re ipsa experiri illos, quibus hactenus morem gesserint. Atque ita illo anno usque ad anniuersarium eius solemnitatis diem, manserunt illi obsessi a dęmonibus. In ipsa autem solemnitate iussit eos omnes exhiberi palam, porrigensque eis aquam † benedictam, illico curauit illos. erant sane homines amplius quinquaginta. Cumque eos probe instituisset, & grauiter obiurgasset, sanos a se dimisit. 46

Perpetuam vero quandã custodiã, ac pręmunitionem hac aqua suis monachis a B. Aichardo Abbate

Anno Dñi 680.

Gi-

Gimensiensi pręstitam explicat Fulbertus in eius vita, apud Sur. tom. 5. his verbis: *Erat plane viro Dei familiaris consuetudo, cum fratres post labores diurnos corpora placido somno recrearent, vt pastor solicitus supra gregem Dominicum vigilias insomnes duceret, & claustra Monasterij, & singula familiæ Dei habitacula pererrando muniret, gestans secum crucem Dominicam †, & aquam exorcizatam ad effugandas importuni hostis insidias.*

47

Anno Dñi 688.

Comitis Egfridi Angliæ Regis famulum pene extinctum hac aqua curatum refert venerabilis Beda in vita S. Cuthberti cap. 25. his verbis: *Cum ergo electus ad episcopatum vir Domini Cuthbertus, suam remeasset ad insulam, atque aliquantulum temporis secreto domino solita deuotione militaret, euocauit eum venerabilis episcopus eius Eata, atque ad suum colloquium Mailros venire præcepit. Quo expleto colloquio, dum domum redire cœpisset, occurrit illi Comes quidam Egfridi Regis, rogauitq. obnixe, vt ad benedictionem dandam in villulam suam, domumq. diuerteret: quo cum peruenisset, & gratifico omnium susceptus esset officio, indicauit ei vir de infirmitate famuli sui dicens: Deo gratias sanctissime Pater, quod nos videre, nostramq. domum intrare dignatus es. Et vere credimus, quia maximum nobis lucrum & mentis & corporis præstet aduentus tuus. Est autem nobis famulus pessima diutius infirmitate cruciatus, & in tantum doloris hodie perductus, vt morienti similior, quam languenti appareat. Extrema nanque corporis parte prę mortua, per modicum ore & naribus flatum trahere videtur.*

tur. Qui confestim benedixit † aquam, & dedit ministro Comitis nomine Baldhelmo, qui nunc vsque superest, & in Ecclesia Lindisfarnensi presbyterij gradum officio tenet, moribus implet, virtutesque viri Dei curatis scire volẽtibus, referre melle dulcius habet, qui & mihi hoc ipsũ, quod refero miraculum narrauit. Huic ergo dans aquam benedictam vir Dei: Vade, inquit, & gustandam præbe languenti: qui dictis parens attulit aquam ægrotanti: quam dum tertio ori eius infunderet, continuo contra morem se quietum dimisit in soporem. Erat enim iam vespera: qui etiam silentio transegit noctem. & visitanti se domino suo saluus mane apparuit. 48

Aliud deinde refert miraculum in hæc verba: *Quadam autem die, dum parochiam suam circumiens, monita salutis omnibus ruri casis & viculis largiretur, nec non etiam nuper baptizatis ad accipiendam Spiritus sancti gratiam manum imponeret; deuenit ad villulam cuiusdam comitis, cuius vxor male habens, quasi proxima morte iacebat: cui iam venienti occurrens ipse comes, flexis genibus gratias egit Domino de aduentu illius. Et introducens eum, benigno recepit hospitio. Cumque lotis more hospitalitatis manibus, & pedibus resedisset Antistes, cepit referre ille vir de languore coniugis desperatæ, obsecrans, vt ad aspergendam eam, aquam benediceret. Credo, inquit, quia mox, aut sanitati, Deo donante, restituatur, aut si moritura est, perpetuam de morte transeat ad vitam, citiusquam moriendo, compendium tam miserabilis, ac diutine vexationis accipiat. Annuit deprecanti vir Dei, &*

49 *allatam benedicens † aquam, dedit presbytero, præcipiens vt super languidam aspergeret: qui introgressus cubiculum, in quo illa exanimi simillima iacebat, aspersit illam, & lectulum eius: sed & os illius aperiens, gustum salutiferi haustus immisit. Res mira, & vehementer stupenda. Mox vt eam aqua benedicta tetigit languentem, & quid erga eam ageretur prorsus ignorantem, ita plenam mentis & corporis sanitatem recepit, vt confestim resipiscens, benediceret Dominum, gratiasque referret ei, qui tales, tantosque hospites ad se visitandam, curandamque destinare dignatus sit. Nec mora, exurgens ipsis suæ sanitatis ministris ministerium sana præbuit, pulchroque spectaculo ipsa prima de tota tanti viri familia episcopo potum refectionis obtulit, quæ per ipsius benedictionem poculum mortis euasit, secuta exemplum socrus Apostoli Petri, quæ curata a febribus per Dominum, continuo surgens, ministrabat illi, ac discipulis eius.*

Anno Dñi 700.

Pestilentis vero morbi curationem præclarum de S. Vvilibrordo episcopo Traiectensi refert Albinus Flaccus, in eius vita, his verbis: *Est in Treuerensi ciuitate Monasterium puellarum, quod temporibus beati Vvillibrordi episcopi pestis acerrima inuasit: cuius acerbitate multæ ex ancillis Dei moriebantur: quædam vero longo infirmitatis dolore iacebant in lectulo. Cæteræ vero nimio terrore turbatæ, quasi præsentem mortem metuebant. Et quia prope est prædictæ ciuitati sancti viri monasterium, quod appellatur Esternaco, in quo vsque hodie sanctus ille requiescit corpore, & eius posteri ex legitima traditione patris,*

tris, & piissimorum pietate regum tenere noscuntur: ideo antedicti feminæ Monasterij audientes sanctum virum illuc venire, statim miserunt legationes, postulantes eum non tardare venire. Qui beati Petri principis Apostolorum mitissimo doctus exemplo, de Ioppe ob uiduarum Christi petitionem venientis Lyddam, vt sanctã suscitaret Thabitam, festinus venit, audito desiderio ancillarum Christi, ad illas: & ueniens mox in eodem monasterio Missa pro infirmis celebrata, † aquam benedixit, qua & domos illarum adspergi iussit, & ægrotantibus potandam transmisit: quæ cito, diuina donante misericordia conualuere, nec vllæ in eo monasterio prædicta peste exinde moriebantur. 50

Et deinde: *Contigit cuidam patrifamilias, & domui suæ dira demoniacæ illusionis tentatio, ita vt aperte malignus in eius domo spiritus ex horrore, & maleficijs habitare agnosceretur. Nam subito cibos, vel vestimenta, vel alia domui necessaria rapere solebat, & in ignem mittere: quia etiam paruulum inter amplexus parentum pausantem, illis dormientibus tulit, & in ignem proiecit. Sed vagitu infantis parentes excitati, vix paruulum de incendio eruerunt. & multa atrocia eadem familia a nefando spiritu perpessa est, nec a quolibet presbyterorum expelli potuit, donec vir sanctus Vvilibrordus a patre familias postulatus, † aquam illis benedictam direxit, præcipiens omnem domus illius supellectilem foras efferre, & aqua illa adspergi, præuidens in spiritu domum flammis consumendam esse: quibus ita gestis, vacuam domum a loco lectuli ignis inuasit, totamque con-* 51

sumpsit. Altera vero in eo loco cum sanctificatione aquæ benedictæ ædificata, nihil exinde pristinę tentationis passi sunt in ea, sed cum omni tranquillitate, & quiete degentes, & Domino gratias agentes erant, qui illos per seruum suum redimere dignatus est.

Anno Dñi 700.

Quanti vero hanc aquam faceret B. Hubertus episcopus Leodiensis licet ex subiectis verbis intelligere, quæ refert Surius tom. 6. 3. Nouembris: *Cęterum,* inquit, *iam nunc vade,* † *aquam, quę sacerdotali consecratione sale admixto benedicta, & ad effugandam inimici nequitiam orationis virtute impręgnata est, liquorque olim itidem Apostolica autoritate benedictus, huc deferatur: quorum aspergine, atque litura mox ita effugabuntur hinc inimici virulenta phantasmata, vt amplius non sua audeat inferre machinamenta.*

52

Anno Dñi 713.

Non minoris efficaciæ censetur id quod S. Vsmarus episcopus aqua hac sanctificata egit ad depellendũ pauorem quendam, qui supererat ex puellæ a dæmonio liberatione, vt refert Rathenius episcopus Veronensis in eius vita his verbis: *Altera igitur die, ordinante Dei prouidentia, affuit B. Vsmarus episcopus: cumq. relatum ei fuisset de ea, quæ a diabolo vexabatur, puella, iussit illico ipsam sibi exhiberi. Quod cum factum fuisset, ille non de sua, sed de Domini præsumens virtute accepto libro cœpit legere exorcismum super caput eius. Dehinc benedicto oleo nares, oculosq. & os eius liniuit, & protinus immundum ab ea spiritum fugauit: liberata tamen puella, pauor quidam, qui præsentia diaboli seminatus fuerat, ad*

huc

huc pectoribus vicinorum inerat: At vir Domini præcepit sibi † aquam cum sale deferri: quibus benedictis, iussit spargi per cuncta monasterij loca: & sic omnis pauor cum autore suo satana discessit. 53

S. Opportuna quoque Abbatissa Monasterioli Sagiensis Osburgim mulierem a dæmonio vexatam hac aqua curauit, vt testatur S. Adololinus Sagiensis episcopus in illius vita in hæc verba: *Non possum silentio præterire rem admirabilem, quam sub nostro conspectu Dominus efficere dignatus est. Malignus dęmon feminam quandam occupauit, eiusque membra momentis omnibus diuersis modis crudeliter excruciabat. Amabat eam impense maritus eius, & ad multa Sanctorum loca eam ducebat spe liberationis obtinendæ. Tandem audita fama S. Opportunę, quod eius precibus vis dęmonum comprimeretur; ad eius Ecclesiam eam deuotus adduxit. Ibi teter spiritus sentiens, suas nequitias protritum iri, ita per os feminę clamauit: Vę vę mihi, Opportuna inueterata, quę mihi semper inimica fuisti: quę tuis precibus crebro contriuisti machinas meas. Astabam ego illic inter cęteros dolens, & ecce in me multa cœpit iactare conuicia: Noli sperare, inquit, rudis & neophyte episcope, tua me virtute hinc eiectum iri. Nihil enim te reformido, sed virtutem aduersarię meę Opportunę. Interim qui illic ex populo & clero aderant, non cessabant cum lachrymis rogare Dominum, vt placatus precibus S. Opportunę famulę suę, virtute potentiæ suę elideret vires omnes inimici. Adspergitur autem femina † aqua* 54

Anno Dñi 720.

benedicta, & signo Crucis consignatur, & preces leguntur illi negocio opportunę; cumque ventum esset ad ea verba: Adiuro te draco nequissime in nomine Agni, qui ambulat super aspidem & basiliscum, qui conculcat leonem & draconem: mox spiritus immundus crudeliter eam diuexans, ita vt vnguibus & dentibus seipsam laceraret, terribili voce clamauit: scias Opportuna vetula, me quidem nunc egredi, sed breui rediturum. Iis dictis, femina tranquilla resedit, oculisque & manibus in cælum sublatis, ad aræ latus accessit, seque B. Opportunæ deuotam fore promisit: acceptoque pane benedicto, iuit ad hospitium.

Anno Dñi 721.

Non minus insigne refert miraculum Venerabilis Beda lib. 5. Anglicæ historiæ, cap. 2. dum vitam B. Ioannis episcopi Eboracensis recenset, his verbis: *Aliud quoque non multum huic dissimile miraculum de præfato Antistite narrauit idem Abbas, dicens: Villa erat comitis cuiusdam, quę vocabatur* Huch, *non longe a monasterio, idest duum ferme milliarium spatio separata, cuius coniunx quadraginta ferme diebus erat acerbissimo languore detecta, ita vt tribus septimanis non posset de cubiculo, in quo iacebat, foras efferri. Contigit autem eo tempore virum Dei illo ad dedicandam Ecclesiam ab eodem comite vocari: cumque dedicata esset Ecclesia, rogauit comes eum ad prandendum domum suam ingredi, sed renuit episcopus, dicens se ad monasterium, quod proximum erat, reuerti debere. At ille obnixius, precibus instans, nouit etiam se eleemosynas pauperibus datu-*

daturum, dummodo ille dignaretur ea die, domum ſuam ingrediens, ieiunium ſoluere. Rogaui & ego vna cum illo, promittens etiam me eleemoſynas in alimoniam inopum dare, dum ille domum comitis pranſurus, ac benedictionem daturus intraret. cumque hoc tarde, ac difficulter impetraremus, intrauimus ad reficiendum. Miſe-
55 *rat autẽ epiſcopus mulieri, quę infirma iacebat, de † aqua benedicta, quam in dedicationem Eccleſię conſecrauerat per vnum de his, qui mecum venerant, fratribus, pręcipiens vt guſtandam illi daret, & vbicunque maximum ei dolorem ineſſe didiciſſet, de ipſa eam aqua lauaret: quod vt factum eſt, ſurrexit ſtatim mulier ſana, & non ſolum ſe infirmitate longa carere, ſed & perditas dudum vires recepiſſe ſentiens, obtulit poculum Epiſcopo, ac nobis: cęptumque miniſterium nobis omnibus propinandi vſque ad prandium completum non omiſit, imitata ſocrum B. Petri, quę cum fuiſſet ardoribus fatigata, ad tactum manus Dominicę ſurrexit, & ſanitate ſimul, ac virtute recepta miniſtrabat.*

Atque hæc quidem ſunt, quæ ad hanc vſque ætatem miracula, aqua benedicta patrata fuiſſe potuimus reperire: inſignia illa quidem, & quæ maxime prodeſſe poſſint ad fidem augendam & confirmandam.

AR-

ARGVMENTVM.

Quæ item miracula ad nostrum vsque sæculum aqua benedicta adhibita acciderint.

RERVM SVMMAE.

1 *Domus, quæ dæmonibus infestabatur, aqua benedicta liberatur.*

2 *Barbilianus Fundus a dæmone Tauri specie inquietatus, ac fere ad desolationẽ redactus, aqua lustrali S. Gregorij monitu, defenditur.*

3 *Dente B. Matthæi in aquam benedictam iniecto dæmoniacus curatur.*

4 *Aqua ex ablutione ossium S. Osualdi cæcos, surdos, & claudos sanauit.*

5 *Dæmoniacus liberatus ex aqua sacrata in honorem S. Celsi.*

6 *S. Bonifacius illæsus redditur ab igne, quem prius aqua lustrali aspergens ingressus est.*

7 *Lunaticum aqua benedicta curauit S. Odilo Abb. Cluniacensis.*

8 *Dæmoniacum item.*

9 *Mutum.*

10 *Phreneticum sanat S. Robertus Abbas, aqua*

bene-

benedicta.

11 Ventris morbum pellit S. Anno aqua benedicta.

12 Virum cæcum liberat.

13 Mulierem item cæcam.

14 Dæmonem astantem fugat.

15 S. Arnulphus Suessionensis episcopus, adolescentem pacem, & concordiam refugientem, ac a dæmone propterea oppressum, aqua benedicta liberat.

16 Plures simul infirmos sanauit.

17 B. Pet. Abb. Cauensis dæmonem sui discipuli ex hac vita migrationi astantem aqua benedicta fugat.

18 Cæcum illuminat aqua sanctificata S. Anselmus.

19 Serpentem e ventre mulieris profugat aqua benedicta S. Hugo Abb. Cluniacensis.

20 Præstigia dæmonum aqua benedicta dissoluta.

21 Dæmoniacus a S. Nortberto episcopo Magdeburgensi aqua benedicta sanatus.

22 S. Bernardus puellam dæmoniacam liberat aqua sanctificata.

23 Puerum item dæmoniacum.

24 Plures febricitantes sanat.

25 Sterilitatem mulieri aufert.

26 *Cæcos decem & nouem illuminauit.*

27 *S. Malachias aqua benedicta ſanat filium Regis Scotiæ.*

28 *Partum mulieri facilem reddidit.*

29 *Cancri morbum curat.*

30 *Dæmones aſtantes morituro, aſperſione aquæ benedictæ fugantur.*

31 *S. Hildegardis Abbatiſſa morbum gutturis ſanat aqua benedicta.*

32 *Loquelam alteri reſtituit ſemimortuo.*

33 *Infirmum in extremis laborantem ſanat.*

34 *Cæcum item liberat.*

35 *Ad fontis baptiſmalis conſecrationem dæmoniacum curat.*

36 *Luis morbus curatus ex aqua, qua S. Franciſcus manus pedesque abluerat poſt ſacra ſtigmata.*

37 *B. Virgo aqua benedicta fratrum cellas aſpergit.*

38 *S. Edmundus aqua benedicta febricitantem ſanat.*

39 *Innaturalis ſitis curata aqua, quæ B. Heduuigis Poloniæ Duciſſæ corpus abluerat.*

40 *S. Albertus Carmelita aqua benedicta dæmoniacum curauit.*

41 *Anus quædam aqua lustrali se aspergens eiusdem guttas aureas conspexit.*

42 *Dæmoniacus aquam respuit benedictam.*

43 *Stomachi morbum curat aqua, qua S. Coletæ corpus abluerat.*

44 *Tibiæ morbus immedicabilis curatus aqua, ex qua B. Ludouina se lauerat.*

45 *Tempestatem sedat B. Vincentius crucis signo; & aqua benedicta.*

46 *Locustas, & bruchos dispersit.*

Sacerdos ex contactu sacrarum reliquiarum in manibus Fratris Augustini remanens, dum corpus B. Monicæ erat transferendum non nisi aqua benedicta potuit aboleri.

47 *Dæmon non audet hominem vexare qui guttam aquæ benedictæ gustauerat.*

48 *Illam omnino pertimescit.*

49 *Infirmus aquam benedictam bibens peccata sua confessus est, & nu. 51.*

50 *Dæmones aqua benedicta effugati, ne infirmos vexarent.*

51 *Aqua benedicta disponitur æger, vt peccata sua confiteatur.*

Aqua benedicta præmuniendi infantes aduersus maleficarum nocumenta.

52 *Energumena mulier a religiosis societatis Iesu, apud Japonem curata.*

53 *Plures item infirmi sanati.*

54 *Plures etiam apud Indos.*

55 *Serpentum ictus aqua benedicta apud Jndorum Ecclesiam curantur.*

56 *Febricitantes quamplures.*

57 *Ethnicus quidam infirmus apud Iaponem, aqua lustrali epota, conualuit.*

58 *Recensentur sub compendio apud Alanum Copum quamplura admiranda ab regularibus societatis Iesu in nouo orbe aqua benedicta patrata.*

59 *Recentiora adhuc mirabilia eadem hac aquà ab eisdem effecta.*

60 *Febricitans sanata.*

61 *Aqua cui immißum erat de ligno cuiusdam crucis innocentiam sociorum detexit.*

62 *Protasius Bungi regulus febricitans, hac aqua curatur.*

63 *Mulier, quæ ob superstitionem correpta erat, a dæmone curatur.*

64 *Febricitans Ethnicus curatus.*

65 *Apud Liuoniam infirmi bibentes aquam benedictam, curantur.*

Dæmo-

CAPVT SEXTVM.

Reliquum est nunc, vt cætera prosequamur exempla, quę ad nostra vſque tempora acciderunt.

Narrat Bernardinus Corius in vita Ludouici Secundi Imperatoris, quod quædam domus regionis Maguntinæ male a dæmonio obſidebatur, vbi cum a Sacerdotibus litaniæ & pſalmi recitarentur, & domus † aqua ſancta aſpergeretur, lapides proijciebat, & ex aliquibus ſanguinem eliciebat. Qui tamen confeſſus eſt, ſe non poſſe vim aquæ benedictæ ferre, quam cum aſpergebant, dicebat ſe in nefarium quendam intrare, qui cum propria filia adulterium commiſerat. Vt hinc manifeſte peccatores intelligant licet, quam graue illis periculũ immineat.

Anno Dñi 843.

1

Anno Dñi 860.

Aliud vero insigne refert miraculum Ioan. Diaconus in vita B. Grego. lib. 4. cap. 93. quod tempore Nicolai Papæ accidisse refert his verbis: *Reuerendæ quoque memoriæ Nicolai Pontificis tempore, regimen eiusdem monasterij Zacharia ciuitatis Anagninæ præsule, sicut hodie superest procurante, fundum Barbilianum, cuius superius feceram mentionem, pro incolarum sceleribus dæmon aggressus est, & in similitudine taurelli de pratis mugiendo ad domum recurrens, inuisibiliter suis corniculis virum sentiebatur noctu percutere, ouesque a præsepijs extrahens, per contiguos campos, & compita cursu velocissimo fatigare. Cumque hoc diutius faceret, crebroque rusticis noxius immineret, huiusmodi percussionibus Saxulum quendam, eius prędij conductorem affligendo disperdidit. Deinde bubulcos aggressus, tanta cęde perdomuit, vt intra trium mensium spatium neminem illic, præter vnum tantum, Vrsellium nomine, quemsimiliter affligebat, reliquerit. Qui Romam veniens, dum tantæ cladis periculum fratribus indicaret, interrupto sermone, monasterij portis egressus est, & obstupescentibus monachis, non nisi mane facto reuersus est. A quibus curiose discussus, quonam se pridem tam subita velocitate proriperet, confessus est, dicens: dum vobis insaniam dæmonis reuelarem, taurelus affuit, anterioribusque pedibus me complectens, ac suis corniculis tundens, ante se cœpit minare, & tota nocte me subire muros coegit & arbores. Cumque nouissime per*

pontem

pontem me conaretur demergere, de complexibus ipsius exiliui, eumque toto conamine fugiens, ad portas, quas Euthymius œconomus fecerat, monasterij huius perueni. Quas clausas inueniens, ambabus manibus ambos eius annulos apprehendi, & dum ab eis me luctaretur diuellere, quidam caluus Pontifex obliquo latere se inter portarum rimas excutiens ferula caput taurelli percussit, eumque in fugam compellens, me ab illius persecutionibus liberauit. Ergo dum incolę deperissent, & nullus ibi habitator accederet, ac per hoc Monachi pro desolatione loci satagerent, cuidam eorum Gregorius in somnis apparens, iubet, vt si dæmonem a monasterij fundo voluissent depellere, ab oratorio sanctæ Martinæ in eodem fundo vsque ad oratorium sanctæ Mariæ, ibidem in Dominico constitutum, fratres cum Litanijs † aquam spargentes exorcizatam, procederent. Quo facto, ita dęmon ab omni monasterij possessione repulsus est, vt postea per confinij limites ore, naribus, atque oculis flammas eijcere, porcosque cogere a subulco notatus sit, sed intra fines Monasterij numquam intrare permissus. 2

Anno Dñi 954.

Scripsimus nos quoque in vita beati Apostoli, & Euangelistæ Matthæi, quam pridem edidimus, cap. penult. quod quidam nomen Stephanus, familiaris Rothildæ sororis Gisulphi Principis Salernitani, cum grauiter ægrotaret, & vrgentissima siti vexaretur, aquã sibi afferri sæpissime postulauit, quod cum differrent qui aderant, summis clamoribus cœpit dæmonem

inuo-

inuocare quem ſimul cum aqua ipſa, cuius potandæ deſiderio flagrabat, infauſte cum ebibiſſet: En peſſime torquetur ægrotus, nulloq. remedijs relicto loco, vnus tantum inuentus eſt Salernitanæ vrbis Antiſtes, qui teterrimum humani corporis obſeſſorem facili negocio effugaret: dentem ille glorioſi Apoſtoli Matthæi in † luſtralem aquam infudit, quam dæmoniacus nequaquam libenter potus, eo vehementius agebatur: tandem (adeo eſt aquæ ſanctæ vis immundo ſpiritui odioſa, atque ingrata) ore ob ſacram potionem impedito, e poſteriore hominis parte egreſſus dęmon, incolumem illum, ac liberum ab omni infeſtatione reliquit.

3

Anno Dñi 1004.

Inſignia plane ſunt, quæ de aqua, qua oſſa B. Oſualdi abluta erant, refert Surius tom. 5. die 15. Octobris ex Senato Brauonio: † *Aqua vero*, inquit, *qua oſſa illa abluta erant, cæcis viſum, ſurdis auditum, claudis greſſum & quibuſcunque morbidis ſanitatem reſtituit.*

4

Anno Dñi 1005.

Narrat quoque Laurentius Surius tom. 7. in hiſtoria inuentionis S. Celſi, cap. 11. Anno ſalutis circiter milleſimo quinto, dæmoniacum puerum liberatum hac aqua porrecta illi ad bibendum in honorem S. Celſi: *Ante paucos*, ait, *annos me præſente contigit, quod iam narraturus ſum. Puer quidam ab ipſo pene matris vtero beato Euchario oblatus, in eius Monaſterio degebat cum alijs pueris, & ad Regulę præſcriptum inſtituebatur. Accidit autem, vt quandoque ex refectorio accepto poculo, ad hauriendam aquam ſolus exiret, ſed cum e puteo eam at-*

trahere

trahere non posset, abijt ad S. Materni oratorium, ad cuius fores ex multa pluuia, magna aquarum colluuies consti terat. Interim deliberanti aliquandiu vtrum ne biberet ex illa aqua, nec ne, malus dæmon sumpta effigie hominis, apparet, aquam ex illa colluuione haustam offert: bibit puer auide non consignato potu, redit ad cœnam fratrum. Ea peracta cum ex templo post dictas gratias fratres redirent, puer idem huc illuc coniicit oculos, & tremebundo pectusculo quendam grunnitum edit; animaduertunt fratres dæmonem sibi illum vendicasse. Vinctum igitur adducunt ad altare beati Eucharij, orant pro illo: tandem † aquam sacrant, eamque in honorem S. Celsi bibendam ei porrigunt. Hausta aqua, illico recessit teterrimus satan. Puer autem iam sanę mentis, cum iureiurando affirmabat se ea hora, qua fuit a dæmone liberatus, perspicue vidisse beatum Celsum stomachabundum vinculis alligantem dęmonem ad fores, diuque repagulis portæ eum excruciantem, deniq. interdicentem ei, ne deinceps locum illum violare ausus esset. 5

Illęsum aliquando reddidit ab igne B. Bonifacium aqua hac sanctificata, vt refert Pet. Damianus S.R.E. Cardinalis in vita S. Romualdi abbatis, agens de S. Bonifacio in conuersione Regis Russorum, his verbis: *Rex autem videns eum tam decoris vestibus adornatum, ait: Nunc scimus, quia te ad vanam doctrinam non paupertatis inopia, sed veritatis impulit ignorantia. Veruntamen si vis vera credi, quæ asseris, erigantur duę excelsę lignorum catastę, breuissimo a se interstitio separatę, &*

Anno Dñi 1012.

igne

igne ſuppoſito, cum vaporatę fuerint, ita vt vtriuſq. ſtruis vnus ignis eſſe videatur, tu tranſi per medium; quod ſi lęſus ex aliqua parte fueris, ipſis te penitus conſumendũ ignibus trademus. Sin autem (quod credi non poteſt) ſanus euaſeris, omnes nos Deo tuo abſque difficultate credemus. Cumque hoc fœdus non ſolum Bonifacio, ſed & cunctis, quæ aderant gentibus placuiſſet, Bonifacius ita veſtitus, vt miſſarum ſolemnia celebraturus, prius cum † ſanctificata aqua, & incenſo thure vndique perluſtrans ignem, deinde ſtridentes flammarum globos ingreſſus ita exiuit illęſus, vt nec minimus capitis eius capillus videretur exuſtus: Tunc Rex, & cęteri, qui huic ſpectaculo interfuerant, cateruatim ad pedes ſe beati viri proijciunt, indulgentiam lachrymabiliter petunt, & baptizari ſe inſtantiſſima ſupplicatione depoſcunt.

6

Anno Dñi 1048.

Idem Petrus Damianus in vita S. Odilonis Abbatis Cluniacenſis tria refert eiuſdem ſancti inſignia miracula: *In eodem quoque*, inquit, *Iurenſi monaſterio vir Domini Odilo aliquando conſtitutus, reperit puerum, nomine Gerardum, terribili caducę paſſionis languore detentum: qui ſępiſſime quaſi lunaticus corruebat, & ſic eum occidui languoris impetus obruere conſueuerat, vt in eo neque vox, neque memoria, nec prorſus aliqua membrorum officia remaneret, ac fere a mortuo nihil diſtaret. Huic homo Dei miſericorditer condeſcendens, fratribus vt pro eo Dei clementiam deprecentur, iniungit: ipſe vero ad ſacroſanctũ altare, Miſſam celebraturus, accedit: ęger etiam, vt intereſſet, admonuit. Cui mox Euchariſtię ſalu-*

taris

taris munus tradidit: deinde, sicut sibi moris erat; † san- 7
ctificatam aquam cum beati Maioli calice propinauit. Nec mora protinus a puero languor omnis abscessit, salus optata succedit: & sic per merita beati viri restituti sibi vigoris incolumitas permansit.

Et paulo post: *Præterea quidam tam mentis inops erat effectus, vt postposita penitus omni cura priuata, vel publica, per deuia soliuagus & nudus erraret, inconditas voces emitteret, & tãquam dęmoniacum se per inordinati gestus insaniam exhiberet. Cui vir Domini paterna pietate compatiens, simul cum fratribus ante altare sancti Petri prosternitur, diuinam clementiam cum psalmis & litanijs implorat, vt perire creaturam suam sub huius furoris insania non permittat. Hinc ab oratione consurgens, ad eum qui patiebatur, accedit; † aqua sanctificationis adsper git, atq. vt ex ea bibat, suadendo compellit. qui non multo post ad Cluniacum sanus & incolumis venit, xenia pisciũ detulit, & quia sibi plenissime redditus esset, gratias referens indicauit.*

Subdit deinde: *Alius quoque miles efficaciam edendi sermonis amiserat. Hic per visionem admonitus est, vt si aquam, qua manus beati Odilonis abluebantur, hauriret; hac sibi loquendi vires, & amissę linguę officium proculdubio reformaret. Aqua igitur per ministros fideli furto subripitur. † Altera etiam aqua a viro Dei benedi-* 9
cta de calice sancti Maioli, muto transmittitur. quas ille cum nimia deuotione suscipiens, mutatis vestibus ingressus ecclesiam, quia lingua non poterat, ore cordis ora-

uit: & sic poculo benedictionis accepto, reparatum sibi locutionis officium recognouit. Mox etiam expedite loquens, mirum de se spectaculum cernentibus dedit, & quid beatus Odilo apud Deum posset, euidenter innotuit.

Anno Dñi 1050.

Militem quendam Bernardum nomine a B. Roberto Abbate monasterij Casæ Dei, a phrenesi liberatum aqua sanctificata recenset autor in eius vita, quæ adscripta est a Laurentio Surio tom. 2. 24. Aprilis, his verbis: *Militem de monte Guasconis, cui nomen Bernardus erat, annis tribus continuis, renum iniuria, quam phrenesim medici nominant, laborantem, cum † aquæ sanctæ adspersione super eum deuotus orans non solum corporis incommodo liberauit, verum etiam postea monachum factũ, Christi militiæ deputauit.*

10

Anno Dñi 1075.

Alia verò sunt & ipsa insignia miracula, quæ de S. Annone Archiepiscopo Coloniensi refert Surius tom. 6. in illius vita 4. Decembris lib. 2. c. 3. & 5. his verbis: *Inter hæc adolescens quidam, vicinorum locorum indigena, toto ventre deformiter intumescens, sibi suisq. factus erat inutilis. Hic meritis beati Annonis ex fama cognitis, vehiculo ductus, montem in quo Deo placitum est habitare conscendit, presentiam eius adijt, aliquod tanti doloris remedium miserabiliter quesiuit: quod, & si lingua cessaret, ipsa fœditas, & miseria hominis oculis obiecta, facile extorsisset: Exhorruit languoris immanitatem Pontifex sanctus, iuuenemque miseratus, † aquam benedixit, & ipsa moribundum potauit, & adspersit. Inde Crucis signo ventri impresso, eum ad propria celeriter re-*

11

meare

meare iussit, spem integerrimæ sanitatis abeunti cum fiducia promittens: eius vsus exemplo, qui leprosos mundaturus, ad sacerdotes eos direxit. Si quidem in ipsa, quę iam imminebat, nocte humor ille subcutaneus, in perniciem longo tempore male congestus, fluxu ventris salubriter ad plenum est egestus: homoque pristinæ sanitati restitutus, proxima luce pedibus suis ad montem recurrit, Deo, eiusq. seruo Annoni gratiarum voces magnis lętitiæ laudibus persoluens.

Et cap. 3. *Venerabilis Pontifex die quadam missarum solemnia celebraturus, cryptam Sigebergensis Ecclesiæ, ministris prosequentibus, adire cœpit. Et hic homo, luminis ęque carens officio, suis votis opportunum tempus & locum ratus, eius conspectibus se suppliciter exhibuit, fidem* ex *visione se collegisse testatus, quod ea qua damnatus erat, cęcitate liberari posset, si quam vsui manuum suarum* exhibitam *proiecisset aquam, hanc duntaxat ipse mereretur, vnde male vacantes humidos redderet orbes. Non hęc ęquanimiter humilitatis custos accipiens, magis pręsentium existimationem veritus, quam diuinę bonitati diffisus, hominem asperrima abiecit inuectione; fallacem eum, & impostorem causatus, quod respectu paruissimę stipis, odiosę fraudolentię, quę necat animam, se subdidisset: re vera fictę visionis tum ex corde suo verba protulisse, cum si quid de beneficio diuinę miserationis eius miseria exegisset, potius hoc illis patrocinantibus agendum foret, quorum probata sanctitas omni mundo iam olim enituisset: non eius, qui quotidianis sordens piaculis futu-*

ræ discussionis metu, & ipse pro quolibet reperiendo suffragio anxius staret. Sic pauperem confusione plenum ad ianuas relinquens cryptam intrauit. Ab eius vero facie miser declinans, in angulum cryptæ sese contulit, supernæ pietatis aures crebris feriens precibus, non incredulus visioni suæ, nec minus arrogans fidem euangelicis dictis: Omnis, qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pulsanti aperietur. Diu igitur gemitus, & suspiria suppliciter eo trahente, quidam ministrantium clericorum hæc ipsa postea testatus, miserationis intuitu peluim cum

12 *†aqua desideranti clam porrexit, quam a manibus sacerdotis ad sacrificium accedentis suscipiens, non sine diuinę voluntatis instinctu pro hoc ipso reseruauerat. qua mox faciem totam cæcus fideliter abluens, expectationis suæ moras iam nulli amplius conquestus est: quippe, qui fugatis tenebris, serenissimæ lucis diem sibi tunc primum illuxisse magnis plausibus exultaret. ęstimans præterea mentis acrimoniam in episcopo tandem leniendam, si is, qui cæcus ante, iam videns eius præsentię redderetur; post Missas exeunti, quasi congratulaturo prosternitur, voces gratiarum congeminans, & celeritatem salutis impensæ palam, & vt erat, ab initio recitans. Ad quæ verba Præsul, quasi totus iam commotus, quod ratione minime conuincere quibat, saltem procaciori inflammati pectoris impetu circunstantibus ingratum efficere visus est, frequenti iteratione minaciter inquirens, vnde præsumptionis huius vanissimus attentator emersit, qui reuerentiam autoritatis nostræ vilipendens, huic iniussus*

sus aquam illam administrauit, & quid vel ego, nil hac in re habens mererer, vel diuina dignatio concedere vellet, ausu improbissimo explorare veritus non est, cum lex dicat, Non tentabis Dominum Deum tuum? Tremefactus his inquisitionibus clericus, cominus stans, quod dissimulare non poterat, se simpliciter egisse verbis, vtcunque collectis satisfecit, simul & veniam admissi non segniter petens. Cui pontifex leniter alapam dans: Hunc, inquit, de me rumorem per populum disseminare vis, vt leuitate vulgari nouorum mirabilium effector passim celebrer, & instar antiquorum Patrum ego quoq. meis temporibus, longe meritis infra iacens, operum eorum specimen in signis, & prodigijs mundo repręsentasse dicar? Hac ne vanæ laudis aura transitorię tumēs, inter eos nouissime reperiar, quibus ad Deum dicentibus, Non ne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus, respondebitur, Nescio vos, discedite a me operarij iniquitatis? Tremenda sane comminatio, nec secundum multitudinem doloris illius hęc consolatio temporalis. Idcirco te, vosq pręsentes omnes, & te quam maxime, non nostris, sed diuinis illuminatum beneficijs, inuocatione cuncta cernentis semel atq. iterum, iterumq. obtestor, ne me mortalitatis huius tenebris adhuc circundato, res hęc alienis auribus aliquod sui vestigium, vobis prodentibus, vnquam generet. Factum est hoc, & quod interim silentio tectum latuit, episcopo claustra carnis egresso, relatione clerici memorati, tam nobis, quam & aliorum fidelium cordibus commendatum est.

Et paulo post, mulieris a cęcitate liberatæ, quæ ocu

los

los aqua dilui sibi petierat ab ipso Sãcto, qui ex humilitate pedes lauit, miraculum narrans, sic inquit: *Sed & mulier egestate pariter & cæcitate diuinis obnoxia flagellis, per reuelationem directis ad idem cœnobium gressibus procedenti post Missas ab ecclesia summo sacerdoti prona aduoluitur, supplex, & gemebunda. qui suspenso gradu, sicut semper infirmiori sexui solebat, & huic pie condescendens, blandis appellationibus causas querimoniarũ eius percontatus est. Illa respondente, se præmonitam in visu, nec vllo dubietatis scrupulo teneri, si suæ dignationis manus † oculos eius lauando contrectaret, tenebras pellendas: propter adstantes se commotum simulans, vt custodiæ traderetur; mox imperauit, si in suspitione relinquens, verbera quidem se ei multiplicaturum: alias autem ostentationem fugiens, curam in secretis adhibiturus. Cumque sedens ad mensam prandium iniißet, lautiora quæque ciborum ex suis manibus ad refectionem eius transmisit, eamque finitis epulis, in cubiculum suum latenter iussit adduci. quo intrans, duobus clericis, & vno duntaxat puero cubiculario arbitris, cæteris hac illac defluentibus, non vt illa petierat, oculos eius tanquam præsumptor miraculi, sed humilis magistri, & Domini exemplo, poplite flexo, pedes eius lauit, manibus aquã infudit: posthæc & alimentorum copiam administrans; nimirum per hanc humilitatis viã, & sibi & mulieri plus apud Deum profuturus. Nec hæsitandum, inter hæc pietatis & abiectionis officia eum in superna animum leuasse, & opem cęlestis medici pro ea implorasse. Nam residens, obsequio peracto, velut qui respon-*

13

sum

ſum orationis admiſſæ cælitus meruerit, monuit eam benedictionis oblatę perparum deguſtare. Quę vbi vix eiuſcemodi edulio palatum imbuiſſet, cęleſte ſenſit antidotum; & reſtitutis plene luminibus, cum immenſis gratiarum actionibus humi proſtrata, Deum in ſeruo ſuo Annone ſuppliciter venerata eſt. Tum oculis eius experimenti gratia, hæc & illa proponebantur: cumque abſolutiſſime ſingula quęque diſcreuiſſe viſa eſt, quinque ſolidos ei pro eleemoſyna vir beatus impendens, vt ſibi non charam harum rerum opinionem de ſe ne circumferret obteſtatus eſt. Attamen minus ei credulus, abeuntem ad propria, donec villa digrederetur, ab vno clerico comite deducendam curauit.

Et lib. 3. cap. 10. *Porro autem dolor pedis omne crus, & partem femoris occupans, crebro vitalia ipſa infeſtabat, cumque ad vicinam mortem iaceret anxius, quandoque vidit exaduerſo diabolum ſtantem, aitque ad eum: quid tu hic agis ſceleſtiſſime? quamquam non mirum eſt, ſi nos exiguos, & nullis fretos meritis attentes, quando nec beatiſſimi Martini ſanctitate abſterritus es, quominus eius quoque extremis tu inſidiareris. Deinde exclamans, num quis opem ſibi ferre vellet, vbi omnes paratiſſimos comperit† aquam benedictam petijt. Qua celerrime exhibita aſpergillo eam cum impetu coniecit in dęmonem, isque continuo diſparuit.* 14

Præclara vero ſunt quæ refert miracula Liſiardus epiſcopus Sueſſionenſis de S. Alberto epiſcopo eiuſdem Eccleſiæ, cap. 30. his verbis: *Quo tempore vir Dei inter Flandros pacem componere nitebatur, in pagum Turholt venit,*

Anno Dñi 1087.

nit, agente dęmone, contentionum, & rixarum flammis ardentem. Hortante autem sancto viro propinquos eius, cuius sanguis fusus erat, vt pacem amplecterentur, & satanę incendia sopirent, adolescens quidam Herradus, Herradi presbyteri filius malebat surda aure pacis consilia contemnere, quam vel se, vel alios ad pacis studium accommodare. Ea causa ex atrio Ecclesiæ, in quo stabat episcopus, exire voluit, ne salutares eius admonitiones audiret, dictumque est episcopo abire illum, qui vel maxima pars esset turbę huius. Confestim illum sequitur sanctus episcopus vsque ad comitis stationem, atque ibi in humum se abijciens coram illo, humiliter orabat, vt pacem non respueret. At ille iuuenili arrogantia tumidus, noluit illic consistere, sed veritus, ne ab alijs detineretur, celeriter aufugit. Ecce autem fugientem arripit malignus spiritus, ita vt amentia affectus, se ipsum dentibus, & vnguibus laceraret. Id conspicati amici & affines eius, vinctum pertrahunt ad virum Dei, plurimum obsecrantes, vt superbo, & fatuo ignoscat, & iniuriam illatam voluntaria obliuione conterat. Vir Dei respondit: Iniuriam pro veritate irrogatam libens amplector, sed cordis eius duritia me dolore afficit. Si ergo vultis, vt pro eius liberatione Dominum exorem, fidem certam detis, vos omnes velit nolit ille, pacem firmam conseruaturos: & si quas ille rixas, aut seditiones excitarit, neminem e vobis suppetias ei laturum. Omnes vna voce dixerunt: Anathema erit inter nos, quisquis illi opem tulerit, nisi in ijs ad quæ
15 *tu nos hortaris. Illa promissione flexus episcopus † aquam*

cum

cum exorcismis consecrauit: qua adolescens ille conspersus, mox malo dęmone liberatus est, & mentis bene compos effectus, pacem & concordiam sancte coluit.

Et cap. 40. sic habet: *In parochia Cistellensi est quędam terrę vena nigerrima, interdum rubra, quę crebris paludibus inter mixta, non facile poterat adiri. Atq. in ijs locis moratur genus hominum atrocissimum, qui omnem gẽtis huius ferocitatem, innata eis audacia animi, superare videntur. Ad ea ergo loca vir Domini pertractus, vt eorũ sæuitiam non nihil moderaretur, & comprimeret, a quadã femina compellatur cum lachrymis & singultu ita dicẽte: Serue Dei, miserere mei, & ne recuses venire in tugurium paupertatis meæ, visurus multiplicem materiam doloris, & calamitatis meæ. Iacebant enim in lectulis quinque filij eius vno eodemque languore affecti, nec poterant mutuam sibi vlla in re operam prestare, aut aliquid ferre subsidij. Ait ergo mulier: Vide serue Dei, quanta sit miseria mea, quis me dolor obtineat, quo animi mœrore occuper. Seruio sola quinque viris, propero ab alio ad alium, & tamen non possum satisfacere ministrando. Tum vir sanctus prę multa commiseratione ingemiscens, orauit Dominum: deinde † aquam consecrans, totam domum, & ægrotos illos conspersit, aitq. ad eos: In nomine Domini nostri Jesu Christi propere facessat morbus iste, & vos quamprimum reualescentes, matris vestræ vsque adeo afflictæ ministerio non egeatis. De repente adest virtus Saluatoris, & omnes prorsus incolumes e lectis surgunt.*

16

Anno Dñi 1090.

Sic & B. Petrus, præclari Cauensis cœnobij Abbas dæmonem, qui discipuli migrationi ex hoc corpore aderat, hac aqua fugauit, vt testatur Surius tom. 7. in illius vita, cap. 19. *Sed fugare*, inquit, *dęmonia in discipulorum transitu, ei nouum non erat. Hugo etenim monachus, boni viri Raineri Fabri filius, cum patre & fratre suo alio, Mauro nomine, in monasterio conuersus est: quorum alter frater, velut eruditus, & prudens, Prior monasterij fuit: hic autem in communi ordine simpliciter viuendo, vsque ad mortem mansit. Cumque iam recipiendæ mercedis suæ tempus venisset, ægritudinem corporeę mortis incurrit. Ad quem pater venerabilis iam transeuntem venit, eiusq. animam omnipotenti Deo commendare studuit: cui & moriens frater dixit: In fenestra illa, pater, duæ aues sunt, vna valde pulcherrima, alia horribilis valde, & nigra. Rogo igitur, vt horribilem illam eijcias. Tunc admirari fratres, qui aderant, cœperunt, quod attente monstraret, & quod monstrabat, ipsi videre non poterãt. Pius autem pater intelligens, quod moriens frater vide-*17 *re aliud, quam viuentes posset,* † *aquam exorcizatam sibi afferri iussit: qua profecto dum orando adspergens fenestrã tangeret, nigram illam auem protinus discedere idem moriens vidit: cumq. Deo gratias ageret, sancta eius anima carne soluta est. Tunc fratres colligere cœperunt, quia ministerio venerandi patris in horrida aue malus angelus recessit, bonus in pulchra ad ducatum prębendum electæ animæ remansit: qui, alio recedente, eam statim, vt de corpore est egressa, ad æterna gaudia deducedam suscepit.*

Nam

Nam idem frater post aliquantos dies in veste fulgenti cuidam dormienti apparuit: & iam dubium non fuit, quod a bono duce susceptus, ad æterna gaudia ab hoc exilio assumptus ascendit.

Cæci vero hac aqua a S. Anselmo Cantuariensi archiepiscopo illuminati lubet adijcere miraculum, insigne illud quidem. Cuius mentionem facit Edinerus Anglus eiusdem sancti conuictor in illius vita lib. 2. his verbis: *Accidit autem vna dierum, dum ipse pater celebrato Missæ solemni officio, solus, prout ei consuetudinis erat, in oratorio per fletum Deo sese mactaret, vt quidem homo, pedes suos baculo regente, adueniret; Oratorium ipsum irrumpere gestiens: quem frater, & socius noster Alexander, monachus scilicet Ecclesiæ Cantuariensis, qui pro foribus egressum patris forte præstolabatur, intuens Ecclesiam subire volentem detinuit, sciscitans quidnam vellet. At ille clamosa voce se oculorum lumen amisisse respondit, ac velle, vt seruus Dei sibi manum imponeret, sciens quod sancta merita eius sibi subuenirent. Pater igitur clamorem audiens, sed verba minime discernens, innuit præfato fratri venire ad se, & causam clamoris sui intimare. Tunc ille: Domine pater, ait, pauper quidam venit, conquerens se in oculis grauiter affligi; precaturq. per vos ei signum sanctæ Crucis imponi. At ille pio vultu, Ipse veniat, dixit. Itaq. tertio super oculos eius, quod petebat, signum Crucis cum pollice pingens, orauit sic: Virtus Crucis Christi illuminet oculos istos, & ab eis omnem infirmitatem depellat, integreque sanitati resti-*

Anno Dñi 1106.

18 *tuat. Et aspergens eos aqua † sanctificata, hominem præcepit abire. Alexander vero mox illum reducens, monuit, vt si factum viri Dei non vsquequaq. illi hac vice prima profuit, mane rediret, pollicens quod hoc ipsum illi repetita vice fieri impetraret. Ad quę ille: Ego quidem bone Domine hac de causa non redibo, quia gratia Dei, & fidelis eius famuli, omni cæcitate fugata, clarissime video. Hæc ita scripsi, sicut ab ore ipsius Alexandri, qui præsentem se fuisse testatur, accepi.*

Anno Dñi 1109.

Non minus insigne est miraculum, quod hac aqua patrauit S. Hugo Abbas Cluniacensis, vt narrat Hugo monachus eius æqualis in illius vita: *Saredum*, inquit, *venerat Hugo pater, vt ibi Baptistæ Ioannis festum deuotus ageret: ad quem mulier quædam cum turba pro ea supplicante peruenit; si quidem eius vterum virulenta serpentis irruptio tenebat. Tum*

19 *vero sanctus misericordia permotus, † aquam afferri precepit, eamq. allatam, precibus & benedictionibus signauit. Accipiensque ter de illa aqua, in os mulieris orando infudit: quo facto, mox serpens horrendus per os illius, cunctis qui aderant cernentibus, exiuit: qui ergo cum mœrore venerant, cum gaudio reuertentes, Dominum collaudabant.*

Anno Dñi 1115.

Præstigia vero dæmonum hac aqua dissoluta habētur in vita S. Nortberti archiepiscopi Magdeburgensis cap. 26. quam refert Surius 6. Iunij, dicens: *Exiuit deinde homo Dei ad prædicandum, relictis qui præessent cœpto operi, & alijs rebus omnibus, & omnia integra conseruarent*

uarent, tum etiam quod præessent tam clericorum, quam laicorum conuentui, binos, & binos in singulis ponens officijs, quos ad vltimum vale, de pace, & vnanimitate docebat dicens, numquam posse exorbitare congregatam aliquam multitudinem, quam prelatorum concordia moderetur. Sed recedente pastore, rabido ore lupus ouibus molitur insidias, prius tamen terrorem incutiebat: quia quibusdam velut essent inexpiabilis odij inimici, quos in seculo reliquerant, armata manu quasi ad perimendum, etiam in luce diei cum suis satellitibus se presentabat: illi vero territi, venientibus in specie armati exercitus, & pōpe armorum, & fremitus equorum, quibuscunq. poterant modis se opponebant: ita vt cum fugerent, velociter raptis fustibus, & saxis obuolutis etiam brachijs quibusdam tegumentis, vel tunica, resistere festinarent. Et adeo pugnabatur, vt plane crederent iacula mitti, & mittere; feriri, & ferire; vulnerari, & vulnerare interfici, & interficere. Ad quos cum multi fratres alij concurrerēt, arguentes eos, cur sic insanirent. An non aspicitis, aiunt, quod ab inimicis nostris opprimimur, & iam in frusta fere concisi, summo cum dedecore morimur? Tunc fratres scientes eos infestatione demonum illudi, † aquam benedictam spargunt, signum Crucis edunt, & recedente malignorum spirituum turba, illi, quasi hostibus deuictis, & in fugam versis concito cursu insequebantur, altis vocibus inclamantes: Eia eia reuertimini, & resistite fortiter: alioquin turpissima morte moriemini, si deinceps ad nos redire, minasque, & mortem intentare ausi fueritis. At postquam in se reuersi, 20

reuersi, quidam ex ipsis delusos se esse cognoscũt, fortiter in arrepto proposito persistunt, ijq. fortiter vicerunt: quidam vero ignominiam eã ferre non valẽtes, & de perseuerantia desperantes, aculeo caudæ dęmonis percussi, recesserunt.

Et deinde ad finem refert, dæmoniacum hac aqua sanatum: *Alio,* inquit, *tempore, cum oblatus ei fuisset dęmoniacus,* 21 † *aquam sale mixtam exorcizauit. Et cum præcedens eandem spargere cœpisset, antequam perueniret ad hominem, spiritus malignus abscessit.*

Anno Dñi 1135.

Mira vero sunt quæ de sancto Bernardo scribuntur a Bernardo Boneuallis Abbate in eius vita lib. 2. cap. 2. & cap. 3. *Tertia,* inquit, *die ad ecclesiam sancti Ambrosij diuina celebraturus mysteria seruus Dei procedit. Vbi expectante innumera populi multitudine, inter ipsarum Missarum solemnia, dum clericis cernentibus ipse secus altare sederet, paruulam ei puellam offerentes, quam vehementi impetu vexabat diabolus, orant, vt misellæ subueniat, & diabolum in ea debacchantem elidat. Audita supplicatione astantium intuitus personam dentibus frendentem, & stridentem, vt etiam intuentibus esset horrori compassus est ętati, & vehementię anxietatis illius condoluit. Patenam igitur calicis, in quo diuina celebraturus erat mysteria, postulat: in qua digitis superfuso* 22 † *latice intra se orans, & de Domini virtute confidens, ori puellæ salubrem potum applicat, & corpori eius stillam medicinalem infundit. Nec mora, quasi vreretur satanas, infusionis illius virtutem ferre non potuit: sed vrgente intrinsecus Crucis antidoto, festinanter egrediens, vomitu*

mitu sordidissimo tremebundus erupit. Sic persona purgata, diabolo profugo, & confuso, laudes debitas canit ecclesia, & post acclamationes lętabundas alacer populus ibidem, donec diuina compleantur mysteria immobilis perseuerat. Sub aspectu itaq. omnium incolumis puella a suis domum reducitur, & vix tandem a populo dimissus, ad hospitium vir Dei reuertitur.

Et paulo post: *Aderat inter eos quidam ex suburbanis, qui puerum dæmoniacum illuc adduxerat. qui repente coram omnibus, ad signũ Crucis quod vir Dei edidit, de baiuli sui brachijs ruit, & elisus humi, quasi mortuus sine vllo sensu immobilis visus est: neq. vox, neq. halitus erat in eo; tantum circa pręcordia exiguus ei supererat vapor. Dant ei cęteri locum, vt posset procedere, & admitti ad virum Dei seminecis pueri baiulus, & attonita multitudo, tam miserabilis casus pręstolabatur euentum. Ingressus igitur ad virum Dei homo est, & puerum stupidum, nec aliquid sentientem ante pedes Abbatis exposuit, & ait: Puer iste, domine pater, quem ante pedes tuos posui, iam triennio est vexatus a dæmonio acerrime, & quoties, vel ecclesiam ingreditur, vel salibus exorcizatis adspergitur, vel signum ei Crucis imponitur, vel Euangelium audire compellitur, vel diuinis interest sacramentis, offenditur habitator eius diabolus, & torquetur atrociu[illegible] Dumq. modo cum cęteris ego præ foribus expectarem, signum sanctæ Crucis figurante te, & extendente in populos manum, sacramentalium signorum virtute exacerbatus diabolus, vehementius solito totus ad pueri vexationem se*

contu-

contulit, & sicut vides, totum corpus eius occupans, fere etiam ei vitalem spiritum interclusit. Sed & ipse puer, cum audita esset apud nos gratię, quam a Deo accepisti, opinio, ex aliorum curationibus suam sperans salutem, rogauit me, vt ad te eum adducerem. Obsecro igitur per misericordiam Dei, vt & laboribus meis, qui in eius custodia operam damnosam & periculosam impendo, & illius miserię, quę tanta est, quantam ipse oculis probas, pio & consueto affectu subuenias, & rabiem dęmonis non vsquequaq procedere patiaris. Flebat igitur, & lachrymis ora perfusus, pręsentes quoq. commouit, vt omnes pariter supplicarent. Tunc vir Dei confidere eos in Dei misericordia iubens, baculo arundineo, cui innitebatur, collum pueri leniter tangit. Sed & frater eius Gerardus, volens experiri, quę a rustico dicta fuerant, latenter dorso eius signum Crucis impressit. Cumque prius sine motu & sensu, nec videns, nec audiens, ante pedes Abbatis diu extensus pauimento hæsisset, ad tactum baculi, & ad signum Crucis infremuit, & turbatus ingemuit. Iubet igitur Abbas super propriũ lectum eum poni. At ille, quasi ex iniuria offensus, reiecit se in pauimentum, & stridebat dentibus, & mordebat procuratorem suum: & capillis eorum, qui aderant, manus inijciens, quo poterat conatu, se ab eorum manibus abstrahebat, & ab eis vix teneri poterat. Eia, inquit, Abbas, ad lectum nostrum eum reducite. Orante itaq. Abbate, & fratribus in oratione prostratis, quasi ardentibus paleis, quæ in lecto continebantur, diabolus vteretur tormento æstuantis vi diuina propinquante, passionem

clamo

clamoribus testabatur. Iubet ergo vir sanctus in os patientis † aquam benedictam infundi: quam ille pressis labijs, 23 *& dentibus non admittens, vix tandem cuneo infixo dissoluente pressuram vellet nollet intra fauces & guttur recepit. Confestimq. vt penetrans sanctificatio ad interiora descendit, quasi infuso antidoto, vis maligna erupit, & vomitu sordidissimo quasi torrẽtis impulsu festina præcipitatione rotatus, cum ingenti contumelia dæmon exiuit. Repente qui videbatur mortuus, viuit: & de lecto Abbatis quietus, & incolumis surgens, patruumq. amplexatus; Deo gratias, sanus sum, inquit. Gratias agunt omnes communiter Deo, & qui modo flebant, lætabantur: foris clamor effunditur: res intus gesta supra tecta solẽniter prædicatur: tota ad spectaculum conuenit ciuitas: benedictus in Abbate, tanti operis patratore, totius plebis requiescit affectus.*

Subdit deinde multiplices hac aqua curationes: *Febricitãtibus multis idem sanctus manus imponẽs, † & aquã* 24 *benedictam porrigens ad bibendum, sanitatem obtinuit.*

Et lib. 4. cap. 4. narrat partu difficultatem mulieri hac aqua ablatam: *Alio tempore,* inquit, *in territorio Antisiodorensi apud oppidum, quod Cona vocatur, mulier quędam mirabiliter laborans, periclitabatur multis diebus, eo quod venisset filius vsq. ad partum, & vires non haberet parturiens. Cumque superuenisset interim seruus Christi, postulanti benedictionem, † aquam benedictam misit. Gu-* 25 *stauit mulier, & confestim natus est puer. Quem venerabilis episcopus Carnotensis Gaufridus baptizauit, Bernardi ei nomen imponens.*

Narrat etiam B. Vincentius Ferrerius in sermonibus de aqua benedicta, ser. 9. requis. 3. eundem B. Bernardum diuersis vicibus cæcos decem & nouem illuminasse † aqua benedicta. verba illius hæc sunt: *Sed quando minister est bonæ vitæ, iam habet maiorem virtutem: nam legitur de beato Bernardo, quod ex aqua, quam benedixit, illuminati sunt decem & nouem cęci, & alij multi infirmi sanati.*

26

Anno Dñi 1148.

Quæ vero S. Bernardus refert de S. Malachia episcopo Hyberniæ in illius vita, sunt non minus insignia: *Malachias*, inquit, *profectus a nobis prospere peruenit Scotiam; & inuenit Dauid regem, qui adhuc hodie superest, in quodam castello suo, cuius filius infirmabatur ad mortem. Ad quem ingressus honorifice a rege susceptus, & humiliter exoratus, vt sanaret filium suum: † aqua cui benedixit, aspersit iuuenem, & intuens in eum, ait: Confide fili, non morieris hac vice. Dixit hoc: & die sequenti secundum dictum prophetę, secuta est sanitas, sanitatem lætitia patris; clamor & strepitus totius exultantis familię.*

27

Et deinde subdit: *Forte venerat in ciuitatem nomine Duenuania. Et cum sederet ad mensam, ingressus vir nobilis de ciuitate ipsa, humiliter supplicat pro vxore prægnante, quæ iam solenne præterijsset tempus pariendi, ita vt mirarentur omnes; & nemo, qui aliud quam vitæ periculum, crederet imminere. Rogat & cum eo Neemias episcopus illius ciuitatis, qui iuxta eum sedebat: rogant & cæteri quotquot aderant simul discumbentes. Tum ille: Compatior*

patior ei, inquit, quod bona mulier sit, & pudica. Et porrigens viro poculum, † cui benedixerat: Vade, inquit, da illi bibere: sciens illam sumpto benedictionis potu & sine mora, & sine periculo parituram. Factum est, quod præcepit, & nocte ipsa subsecutum est, quod promisit. 28

Subsequitur deinde: *Et pertransiens Scotiam, in ipso introitu Angliæ diuertit ad Ecclesiam Gisisburnensem, vbi habitant viri religiosi, canonicam ducentes vitam, ab antiquo familiares ei pro sua religiositate, & honestate. Ibi adducta est ad eum mulier patiens morbum, quem cancrum vulgo appellant, ipso horrendum visu, & sanauit eam. Nam vbi † aqua, cui benedixit, aspersa sunt vlcerum loca, dolorem non sensit. Die vero sequenti vix vlcera apparebant.* 29

Venerabilis etiam Petrus Abbas Cluniacensis, qui fuit anno 1158. coætaneus Diui Bernardi, refert in lib. 1. de miraculis. cap. 7. miraculum quoddam eius oculata fide probatum his verbis: *In monasterio Cluniacensi quidam erat ægrotus in articulo mortis, qui videbat domum totam, seu cubiculum repleri deformibus, rostratisq. personis, quod cum aduerteret vnus ex custodibus (erant enim duo conuersi Stephanus, & Oliuus qui assidebant ægroto) cœpit locum † aqua benedicta aspergere, infirmus autem statim cœpit clamare: Eia eia fac quod facis, quia diaboli fugientes contendunt alter post alterum summa celeritate discedere.* Quod ipsum miraculum itidem refert autor libri, qui vocatur Sermones discipuli, in serm. 110. litera S. Suppressis tamen custo- 30

Anno Dñi 1158.

dum nominibus.

Anno Dñi 1160. Præclara vero ſunt quæ patrauit miracula hac aqua benedicta B. Hildegundis Abbatiſſa, vt refert Theodericus Abbas in illius vita lib. 3. *Non ſolũ autem,* inquit cap. 6. *vicinis, ſed etiam ſubueniebat longe poſitis: quidam enim Arnoldus de Vuacherneim, olim ſibi notus, guttur ita dolens, quod halitum ſuum difficulter trahebat, quia per ſe non poterat, orationum eius ſuffragia deuote expetebat: quæ confidens de Dei miſericordia, † aquam benedixit, amico miſit: quam vt guſtauit dolor, Dei dono, eum dimiſit.* 31

Et cap. 7. *Mulieris cuiuſdam Hazechæ filia in Binga infirmabatur, & poſt triduum nihil loquebatur. Cumq. mater currens pro filia ſanctæ virginis auxilium peteret, nihil aliud quam † aquam benedictam ab ea accepit: qua illa guſtata, ſtatim vocem & vires recepit.* 32

Et inferius cap. 8. *In eodem caſtro iuuenis tanta ægritudine detinebatur, quod iam in extremis eſſe putabatur: huic præfata mulier, cuius filia conualuerat, quam adhuc reliquam habuit † aquam, in potu dedit, & faciem inde abluit: & protinus receptis viribus conualuit.* 33

Deinde ſubdit cap. 18. *Interea cum iuxta villam Rudesheim, Rheni fluenta nauigio ſulcaret, & ad contiguum monaſterium ſanctimonialium properaret, quædam mulier cęcum puerulum geſtans in vlnis, naui appropinquauit, & vt ei ſanctas manus imponeret, flebiliter acclamauit: quæ pio affectu memor illius qui dixit, Vade ad natatoria Siloe, & laua, † aquam fluuij ſiniſtra hauſit, & benedixit* 34

manu

manu dextera: quam vt oculis pueri iniecit, diuina fauente gratia, visum recepit.

Et cap 22. *Deniq. sabbatho sancto cum fons † baptismatis consecraretur, per flatum sacerdotis, quem in fonte mittit cum verbis, quæ spiritus sanctus rationalitati hominis, & doctoribus Ecclesiæ infudit, quoniam in prima creatione spiritus Domini aquas mouit, sicut scriptum est: Spiritus Domini ferebatur super aquas: mulier illa præsens ibi erat, atq. timore magno correpta, ita contremuit, quod terram pedibus perfodit, & de horribili spiritu, qui eam oppresserat, sufflatum sæpe emisit. Mox in vera visione vidi, & audiui, quod vis altissimi, quæ sanctum baptisma obumbrauerat, & semper obumbrat, ad diabolicam conglobositatem, qua femina illa fatigabatur, dixit. Vade satana de tabernaculo corporis mulieris huius, & da in eo locum spiritui sancto. Tunc immundus spiritus per uerenda loca feminę cum egestione horribiliter egressus est, & ipsa liberata est, ac deinceps sana in sensibus animæ & corporis permansit quamdiù in pręsente sęculo vixit.*

35

Aquæ vero, qua S. Franciscus manus, pedesque abluerat post accepta sacra stigmata insigne miraculum curatæ luis animalium refert S. Bonauentura in illius uita c. 13. his verbis: *In prouincia nanque*, inquit, *Reatina pestis inualuerat valde grauis, quę oues & boues omnes sic consumebat crudeliter, q̃ nullum poterat remedium adhiberi. Vir autem quidam timens Deum, nocte fuit per visionem cõmonitus, vt ad eremitorium fratrũ festinanter accederet, & loturã manuũ, ac pedũ famuli Dei Francisci,*

Anno Dñi 1224.

qui

qui tunc temporis morabatur ibidem, acceptam, super animalia cuncta resspergeret. Mane itaque surgens, venit ad locum, loturaq. huiusmodi per socios Sancti viri latenter obtenta, oues & boues languentes ex ea resspersit. Mirabile dictu. Statim vt aspersio animalia languida, & in terra iacentia, quantumcumq. paulatum attingebat, pristino recuperato vigore surgebant continuo, & tanquam nihil mali sensissent, ad pascua festinabant. Sicq. factum 36 *est, vt per virtutem mirandam † aquæ illius, quæ sacras plagas contigerat; omnis prorsus plaga cessaret, pestilensq. morbus a gregibus fugaretur.*

Anno Dñi 1230.

In vita quoque B. Iordani S. Dominici successoris apud Surium tom. 7. habetur, B. Virginem aliquando hac aqua fratres aspersisse his verbis: *Frater quidam, ante lectum stans* (erat auté is S. Dominicus) *orabat, & vidit beatissimam virginem, quibusdam comitatam puellis, per dormitorium euntem, & fratres, & eorum cubicula aspergentem, vna puellarum* 37 *† aquam benedictam deferente. Verum dum sic procederet, pertransit ante fratris cuiusdam cubiculum, quod non aspersit: At qui hoc viderat prouolutus ad pedes Virginis, eam suppliciter exorabat, vt quęnam esset diceret, & cur ab aspersione illius cubiculi abstineret. Cui illa: Sum, inquit, Dei mater, & veni hos visitare fratres, illum vero non aspersi, quia non est paratus, dicto illi, vt se præparet. Nam apprime diligo ordinem tuū, eo quod omnia officia, quæ Deo per vos redduntur, a laudibus meis incipiunt, in illis terminantur. Qua propter obtinui a filio meo, vt nemo fratrum tuorum diu cum mortali*

tali

tali labe criminis, in isto tuo ordine commorari possit, quin illum, aut cito pœniteat, aut extra proijciatur, ne tam insignem fœdet ordinem. Id quod refertur etiam in vita S. Dominici, quam conscripsit Theodoricus de Appoldia lib. 2. cap. 13.

S. etiam Edmundi Archiepiscopi Cantuariensis aliud refert miraculum Surius tom. 6. in illius vita ex Roberto Rechio, Roberto Baccono, & Vincentio lib. 32. cap. 67. descripta. vbi cap. 20. sic habet: *Ante vero quam e natali emigraret solo, multa per eum Deus miracula effecit. Quidam enim e Clero laborans febribus, obnixe eum rogauit, vt † aquam sacraret, eamque sibi pro obtinenda sanitate bibendam porrigeret. Fecit vir sanctus, quod rogatus erat: bibit ęger aquam sanctam, & repente morbus abscessit.*

Anno Dñi 1240.

38

Loti vero corporis S. Heduuigis Ducissæ Poloniæ, aqua morbũ cõtinuæ, ac innaturalis sitis curauit, vt recenset autor illius vitæ apud Surium tom. 5. 15. Octobris: *Soror Martha*, ait, *innaturali quadã, & inextinguibili siti biennium, & eo amplius vexata, crebroq; reprehensa quod noctibus biberet nimia eam siti cogente, cum ablutum esset corpus exanime sanctæ Heduuigis eius meritis non immerito fidens, sic orauit eo in loco, vbi illa lotio facta fuerat. Domina mea beata Heduuigis, libera me ab hac molestia, & improperijs, quę eius causa patior, moxque accedens ad peluim, cunctis absentibus, † aqua loti eius corporis, quę illic relicta erat, os, collum, & guttur suum abluit, & confestim curata est.*

Anno Dñi 1243.

39

Aliud

Anno Dñi 1286.

Aliud quoque refert miraculum Ioan. Maria Politianus in vita B. Alberti Carmelitæ confessoris his verbis: *Perlatum quandoq. est ad virum Dei, quandam nobilem matronam habere filiam a dæmone vexatam. Tum ille ingemiscens, & quanam, inquit, autoritate hoc facere ausus es impure satan? Statim e fratribus quidam indicauit matronę illi, virum Dei Albertum adesse. Illa cum ingenti charitatis feruore dixit ad hominem Dei. Spero tuis sanctis meritis diuinitus mihi consolationem adfuturam. Vnica filia mea, diabolica infestatione misere fatigatur: quæso vt eam inuisere digneris. Tum vir pius commiseratione affectus, ingreditur ad puellam, eamq salutans, dicit: Pax tecum, impressoq. fronti eius Crucis signo, ab illa in dextera maxilla percutitur. Ille nihil motus, dixit: Prębe mihi alteram, pater omnium superborum. At malus dęmon Sancti viri humilitate pudefactus, atque eius meritis eneruatus, ait: Hei mihi, quantum crucior sanctis meritis tuis, pręsentiam tuam ferre non sustinens. Respondit vir Dei: ille, qui te creauit, & propter scelus tuum e cęlis te exturbauit, ex hac nobili puella te compellat exire: ijs autem auditis, puella contremuit, dixitq. vir Dei. Egredere e corpore puellę, Christi nomine consecrato. Et cum rursus eam Cruce signasset, & † aqua benedicta aspersisset, diabolus magno quodam instar tonitrui excitato sono, cum ignominia recessit: sensitq. se puella recte habere, & tum Deo, tum sancto viro cum gaudio, & lachrymis gratias egit. Eius miraculi rumor, ad proceres, & prelatos regni allatus est.*

40

Mira

Mira est aquæ benedictæ virtus, atque pręstantia, quam qui frequentant, non modo interius, vt supra diximus, è venialium labe purgātur, sed exterius quoque quodammodo inaurari videntur. Ecce anus illa, cuius in B. Matthæi Euangelistæ vita in cap. vlt. cum summa eius testificatione meminimus, cum templū gloriosi Apostoli ingrederetur (quod & quotidie diluculo faciebat, † lustraliq. aqua se se de more summa pietate conspergeret, guttæ omnes, quæcumq. in linteolos, palliumq. ceciderant, in aurum purissimum versæ sunt, quod etiam familiæ nomen dedit, quæ dicitur, de Auro fino. 41

In Bulla vero Innocentij Tertij canonizationis S. Homoboni confessoris quoddam refertur miraculū in hæc verba: *Cum enim quadam dæmoniaca mulier ad sepulchrum eius deducta fuisset; ne aliqua fraus lateret, eadem primo fuit aqua non benedicta respersa, qua se patienter aspergi permittens, † aquam secundo respuit benedictam: & vt res euidentiori experimento pateret, oblatam, non consecratam, absque aliqua præscientia sibi recipiens præsentatam eucharistiam consecratam subsequenter abhorruit, nec recepit: quæ & meritis eiusdem Sancti liberata recessit.* Anno Dñi 1356. 42

Illud etiam est narratione dignū, quod Stephanus Iuliacus scribit, de beata Coleta virgine, quæ S. Claræ ordiné reformauit, vt aqua, eius abluti corporis morbos pelleret. Is cap. 19. sic habet: *Duo vero specialia Dei dona, quibus eius puritas astruebatur, in ea extite-* Anno Dñi 1395.

re. Primum est, quod numquam vllus fœtor ab eius corpore sentiri potuit: sed nec ex loco, in quo erat: sentiebatur vero iugiter & ex corpore, & ex loco, vbi erat odor gratissimus, confortãs eos omnes, qui se illi adiunxissent. Lauit aliquãdo manus suas, ministrãte illi sorore Margareta Bolhonensi. 43 *† Eam aquam, qua se lauerat, seruauit illa soror annis septem in vasculo quodam, mansitq. purissima, atq. etiam crebro illam bibens eadem soror, multa inde remedia accepit aduersus corporis & animę infirmitates: quędam nouitia monialis misere e stomacho laborans, cum timeret ea causa se à professione optata impeditum iri, bibit clam ex aqua, qua suas manus, ipsa ministrante, Coleta abluerat, perfecteq. curata est.*

Anno Dñi circiter 1400.

Aqua item, qua B. virgo Lyduuina se lauerat mira quædam effecit, vt Surius narrat in eius vita par. 2. cap. 10. *Mercator quidam*, inquit, *in Britannia fuit, qui nec viderat vnquam Lyduuinam, nec nomen eius audierat. Laborabat is in tibia morbo immedicabili. Cum autem aliquando misere doleret, & ingemisceret, præ mœrore obdormiuit. Admonitus vero est in somnis, vt vel ipse proficisceretur, vel alium mitteret Schiedamum Hollandię oppidum, qui inde paulum asportaret* 44 *† aquæ, qua Lyduuina virgo manus abluisset suas: additumq. est, ea aqua si tibiam lauet, illico curatum iri. Mane surgit ille, vocat ministrum, iubet ire in Belgicam Hollandiam, & illic diligenter inquirere Schiedamum vrbem, nomen quoque Lyduuinæ ei indicat, iubetque secum referre aquam, qua suas ille lauisset manus. Capessit heri sui iussa ser-*

nus, abit in Hollandiam, venit Schiedamum, petit a Lyduuina aquam, nec illa negare potuit, charitate illam compellente, vt daret. Redit famulus cum aqua ad dominum suum, is lauat ea tibiam suam, marcida caro mox reuiuiscit, fugit dolor omnis, & tibia in pristinum statum restituitur.

Sedatæ vero tempestatis, ac locustarum, bruchorũque agminis profligati, interemptiq. huius aquę beneficio a B. Vincentio ordinis Prædicatorum refert Pet. Rauzanus in eius vita lib. 3. ad fi. *In quodam*, inquit, *Catalonię pago ipsis ferijs Apostolorum Petri & Pauli sermonem habiturus erat vir Dei: Ecce autem Missæ sacrificio peracto, priusquam sacras vestes exueret, tam immanis & horrenda subito tempestas orta est, vt cęlum ipsum ruinam minari videretur, & omnes se perituros formidarent. At vir sanctus ad populum conuersus, eum iubet spem suam collocare in Domino Iesu, moxq. contra illam tempestatem sparsit † aquam sacratã, ac deinde Crucis expressit signum. Illico tempestas dissipatur, & mira redit aeris serenitas. Tum ille pulpitum ascendens, ita locutus est: Nisi quod vobis hodie Dominum deprecati fuissent sancti Apostoli, tanta his in locis, charissimi extitisset tempestas, q̃ nec in arboribus frõdes, nec in agris vlla germina, vel quicquam virens remansisset. Nec tamen velitis nimium esse securi: nam intra annum similem estis experturi tempestatem: sed crebris apud Deum precibus agite, vt pro sua immensa clementia & vobis, & rebus vestris parcat. Hęc cum dixisset, in beatissimorum Apostolorum lau-*

Anno Dñi 1418.

45

dibus absoluit concionem, & post dies paucos discessit. Jam fluxerant vndecim menses, & venit horrida tempestas, quam ille prædixerat futuram. Eodem vero modo non semel, sed sæpissime, cum diuersis in locis cõcionaretur, ortas tempestates Crucis signo compescuit.

Et paulo post: *Apud Murisiam ciuitatem Hispaniç citerioris quadam æstate locustæ, & bruchi innumerabiles intra dies quatuordecim omnia, quæ in agris erant, deuastarunt. Per id tempus venerat eo B. Vincentius, eum ciues vrbis dolentes adeunt, precum eius suffragia implorant. Ille iubet confestim adferri † aquam benedictam, deinde cum clericis, qui eum assectari solebant, hymnos canentibus ad singulas vrbis portas accessit, stansque in illarum medio contra ea loca, in quibus dicta animantia grassari dicebantur, aquam sacratam aspersit, & ecce postridie omnia extincta reperta sunt, & intra paucos dies agri, & vineæ adeo restitutæ sunt, vt illo anno nulla fuerit penuria subsecuta.*

46

Anno Dñi 1430.

Et in sermone de translatione B. Moniçe S. Augustini matris ex verbis Martini Quinti, quem propediem editurus est vir in Augustiniana familia celebris ac Põtificij apostoliciq. sacrarij custos Augustinus Fiuizanus Romanus illustre illud quidem refertur miraculum in hæc verba: *Verum illud omnino intelligendum, ac præterea Deo gratiæ referendæ, qui tam mirabilis in suis sanctis triumphat, nec patitur vllo tempore, misericordiæ suæ expertes esse, qui se sponte pro amore ipsius martyrijs obtulerunt: namque ex ossibus virginum**,

**Erant autẽ ossa Sanctarum virginũ ac martyrum Constantiæ & Auræ.*

vt

vt manifestũ erat perennis liquor exsudabat, qui facile omnium odoramentorum suauitatem vinceret: quę igitur Regum, ac Tyrannorum iactantia, quod in auro, ac marmore sepeliantur, quod imbuantur balsamo, quod magnificis tumulis conditi a populis honorentur? Quid, quod huic fratri Augustino euenit contactu beatorum ossium, numquam potuit manus sacro odore purgare, donec lauit aqua benedicta, quasi ita sacramento cederet sacramentum, quod nequiuisset communi lauacro aboleri.

In promptuario vero exemplorum, quod edidit autor ille, qui Discipulus appellatur, hæc habentur miracula, quæ plane insignia sunt, eaq. nos adscripsimus, vt iacent: *Ebrius quidam habuit quendam obsessum obuium, & iste ebriosus dixit ad diabolum. Intra ad me: & recede ab isto homine. Et diabolus respondit, non possum. Quare? quia fuisti hodie mane in Ecclesia, & vna gutta aquę benedictę cecidit in os tuum.*

Anno Dñi circiter 1480.

47

Et deinde: *Miles quidam strenuus in armis, dum die quadam loco appropinquare vellet, vbi puella obsessa iacebat: & de illa cœpit dęmon clamare. Ecce amicus meus venit. Et dum ille intraret, ait: Cedite, Cedite, Sinite amicum meum appropinquare. Ille vero, licet ei displiceret, ait: Tu dęmon stultus es: vt quid vexas hanc innocentem puellam, veni mecum ad torneamentum. Cui dęmon libenter tecum ibo, si permittas me intrare corpus tuum, vel per sellam, vel per frenum, vel aliam partem corporis tui. Miles compatiens puellę nobili, ait: Si vis exire hinc, concedã tibi partem vnam pallij mei, tali conditione quod*

me non lædas: & statim quando voluero recedas, quod iste promisit. Exiens ergo de puella, ligule pallij insilijt. Ab illa hora tantum gloriæ accessit militi, quod quos volebat deiecit: quos voluit capiebat: quadam die dum in ecclesia
48 *prolixius orabat, ait dæmon: Nimis murmuras. Cum† aqua benedicta se aspersit, ait: Vide, ne me tangas. Tandem veniente milite ad locum, vbi prędicabatur de sancta Cruce: dixit dęmon: quid hic agis? Respondente illo: Volo te deserere, & Deo seruire, dæmon ait: Quid in me tibi displicuit, numquam te lęsi, sed ditaui te, & gloriosus factus es nimis. Tunc miles ait: Recede, & ne de cętero reuertaris ad me in nomine Christi tibi pręcipio. Tunc reliquit eum diabolus. Et ille Cruce signatus vltra mare duobus annis Christo seruiuit: Et postmodum rediens hospitale ędificauit: vbi infirmis necessaria ministrans vitam sanctam finiuit.*

Et deinde: *Miles quidam multa mala fecit, & tandem cecidit in ęgritudinem, & a sacerdote admonetur, vt confiteretur, & communicaret, vt vir catholicus. Ad hęc nec precibus, nec minis poterat inclinari, sed omnia ista friuola reputans, dixit, se huiusmodi non curare; sed instanter petiuit aquam, vt biberet. Et sacerdos nesciente eo bene-*
49 *dixit † aquam, & dedit ei bibere: quam cũ bibisset statim de auxilio Spiritus sancti clamauit ad sacerdotem, & vt confiteretur poposcit, & pure confessus communicauit, & sic vitam suam feliciter finiuit.*

50 Adijcit deinde aliud: *Quidã*, inquit, *aspergebat† infirmũ, qui sustinuit magnas infestationes dęmonum, & sta-*

tim

tim omnes dęmones fugam dederunt. Ex quibus patet, quod bonum est habere aquam benedictam in domibus, & signãter circa infirmos, & mulieres in puerperio existentes, quæ sępius sunt aspergendę ad effugandũ phãtasmata dęmonũ.

Quidam *infirmus*, vt Odo Cancellarius Parisiensis in sermone super Dominica tertia Quadragesimæ in principio testatur, *labia sic pressa, & os quasi de industria ita occlusa tenebat, vt nec confiteri peccata posset, nec sanctissimam Christi communionem accipere: quamuis ad id & præmijs, & admonitionibus, atque etiam minis a sacerdote, & episcopo passim admoneretur; accidit tandem casu fortuito, vt quandoque is potum peteret: sedulus autem sacerdos † aquam roganti tradidit benedictam, qua sumpta, statim ille peccata confessus, & Eucharistiæ sacramento refectus est. mox obijt feliciter.* quamquam hoc miraculum idem fere cum proxime superiore a Discipulo relato videatur esse.

Anno Dñi circiter 1480.

51

Quam vero maxime conferat ad præmuniendos infantes aduersus dæmonum, ac maleficarum vexationem adijciemus vnum hoc exemplũ ex Iacobo Sprenger Inquisitore hereticæ prauitatis apud Germanos ex Prædicatoria familia, viro pio, & erudito. Is in Malleo Maleficarum par. 2. q. 1. sic habet: *In ciuitate Spirensi, anno eodem quo hic liber est inchoatus contigit, quod dum quædam deuota mulier cum quadam suspecta malefica, verba habuisset, iuxta morem muliercularum mutuo rixantium rixosa, de nocte tamẽ cũ paruulũ lactantem cunis imponere voluisset, & mente reuoluens ea, quæ de die cum*

Anno Dñi circiter 1484.

suspe-

suspecta malefica peregisset, timens de periculo pueri, herbas benedictas puero supposuit, aqua simili aspersit, sal exorcizatum ori parum immisit, eumque signo Crucis muniuit, & cunabulũ diligenter alligauit. Et ecce circa mediũ noctis vagientem puerũ audiuit, & dũ iuxta morẽ, puerũ cõtrectare, & cunabulũ in altum prope lectum positum mouere voluisset, cunabulum quidem mouit, sed puerum contrectare, quia aberat, non potuit, tremens paupercula: & de pueri amissione vehementer dolens, lumine accenso, paruulum vagientem sub lecto, & in angulo, sine tamen lesione reperit.

Anno Dñi 1554.

Mira quidem ea sunt, quæ legimus religiosissimos Patres societatis Iesu apud Indiam ac Iaponem hac aqua effecisse, quorum sane testimonium est satis præclarum, cum ea quæ ipsi experti sunt narrant. In commentario igitur de rebus Iaponicis lib. 2. epist. 1. quæ est Duartis a Sylua, quam latine cõscripsit Ioan. Pet. Maffeius eiusdem instituti vir plane doctus, & eruditus, sic habetur: *Paucis post diebus, eiusdem Pauli filia, soror Michaelis, ad templum nostrum accessit, quę item triginta iam annis male a dæmone habebatur. Ea cum velle se Christianam esse dixisset, dum illi benedictionis formula traditur, hora meridiana erat circiter, vehementi pariter ipsa timore corripitur. Tum Balthasar ad exorcismos confugit; cœpitq. mulieri suadere, vt nomen Iesu, necnon D. Michaelis pronũtiaret. Illa vero discruciata grauissimo ore compressa, voce veluti in cantum soluta, respondit, si Xacę, & Amidę, qui legem dedere Iaponijs, Idola repudiarentur, neminem adorandum esse pręterea: neque*

vero

vero se cuiuspiã vi, ab eorum cultu posse abduci. Postridie, qui dies fuit B. Virgini sacer, templo Christianis referto, cũ mulier quoq. adesset, Balthasar sacro peracto, quęsiuit ex ea quomodo sese haberet, bene cum respondisset: D. Michaelis nomen profer, inquit ille: tũ femina denuo tremere, labiaq. cõstringere. dæmon autem ex illa iam, inquit, abeo: verumtamen quoniam tribus iam ætatibus patris videlicet, filij, nepotisq. domiciliũ mihi in his ędibus collocatũ obtinui, propterea nolo discedere. Instare Balthasar iterum, vt D. Michaelem appellet. tũ energumena, enimuero id esse iam putidum, ac molestũ: mox etiam cõtracto vultu, cum lachrymis: quo migrem igitur? inquit. Cũ in eo statu res esset, Christiani, qui aderant, in preces dedere sese, nec ita multo spiritus ille nequam erupit, mulier autẽ valde leuata est, atq. integra prorsus mente, potum petijt, porrectamq. sibi † aquam lustralẽ. seu benedictam, ebibit. Tum iussa dicere IESVS Maria, tam suauiter pronũciauit, vt uox Angeli uideretur. Ex eo tẽpore nunquã deinceps a dæmone vexata est, iamq. Christiana sacra suscepit. qui ægroti huc deuenere, ex ijs ad 300. iam Christiani cernuntur, quorum sermones inter se de beneficiis a Domino post baptismum acceptis, operepretium est audire, dum hic patientiam in morbo ferendo, ille recuperatam prope valetudinem prædicat. solent autem huiusmodi ægroti, decem alios, quindecimve singuli ad Christianam religionem secum adducere, quorum corpora nõ alio medicamento curantur a nobis, nisi † aqua benedicta, cuius virtus in hoc regno multis experimentis, pręsertim vero in oculorum curatione, quibus Iaponij vulgo laborant, est

52

53

comprobata: vt eius petendæ causa a Leucis 10. vel 12. vndique concurratur ad nos.

Anno Dñi 1559.

Et in commentario de rebus Indicis sic habetur: *Insulam quidem aiunt esse Leucarum circiter ducentarum e regione Amboini, quo cum Lusitani aquationis causa descendissent; ab incolis vi prope retenti, & tum quidem capitum quatuor millia, deinde rursus amplius duo millia baptizare coacti sunt: atq. inde abiere, quod miserandum in primis est, vna tantum elata Cruce, magistro ibi nullo relicto. Nec sane, cum in Christiana fide amplectenda ij fere quos diximus populi faciles, alacresq. tum vero in exercenda, vel in retinenda segnes infirmiue magna ex parte cernuntur. Multi aduersa valetudine, ac præsertim febri vexati, ad templum confugiunt statim: &* 54 *† aqua piaculari, seu benedicta, quæ datur a socijs opera, vt numquam desit, epota, eadem ipsa hora sanantur. Idem virtutis experte remedium Diuarensibus est contra venenatos* 55 *† serpentium ictus.*

Bazanius neophytus quidam, cum filij eius duo baptismo lustrati confestim in febrim grauissimam incidissent, vna cum vxore ad sacerdotem e societate expostulatum accessit. Sacerdos malitia dæmonis cognita, quærit ex ijs, putarent ne filios ob Christiana sacra suscepta periclitari. 56 *Annuentes iussit piacularis † aque paululum bibendum laborantibus dare, sanos statim futuros. Neque fefellere promissa, hausta quippe aqua, eodem temporis vestigio discussa febri ac fugata, magna & parentum gratulatione, & sacerdotis letitia sanus vterque surrexit. atque in ijs*

regio-

regionibus eiuſmodi multa ſæpe contingunt. Atiuenſem vero populum recens ab impietate reuocatum, illa etiam res valde roborauit in fide, quod cum antea infantes lethalibus veſiculis erumpentibus vulgo perirent: poſtquam eo Chriſtiana ſacra illata ſunt, diram luem illam magna ſua cum admiratione ſedatam viderunt.

Et lib. 3. epiſtolarum de Iaponicis itidem rebus epiſt. 2. quæ eſt Conſalui Ferdinandi ſic habetur: *Ad aliud venio non minus mirabile. Diuturno morbo vexatus ethnicus quidam ex optimatibus, cum varias curationes fruſtra tentaſſet; ſuadenti Chriſtiano cuidam, vt ad valetudinem recuperandam, Chriſtiana religione ſuſcepta, ad templum noſtrum accederet, † aquamq. luſtralem ſeu benedictam ebiberet; paruit ægrotus: ſtatimq. in priſtinã valetudinem eſt reſtitutus. alij pr̨eterea morbi complures in his regionibus eadem aqua pelluntur.*

Anno Dñi 1561.

57

Apud Alanum Copum admodum doctum, ac piũ auctorem in 1. Dialogo cap. 3. admiranda quædam aquæ ſanctæ, quæ a regularibus item eiuſdem ſocietatis facta ſunt, relata licet videre in hæc verba: *Vt reliquas mundi partes prætermittam, in eo, quem nouum orbem dicimus, traditur partes ſocietatis ſacroſancti nominis Ieſu per † aquam luſtralem multa in ægrotos beneficia contuliſſe: quam cum potandam dediſſent muto paralytico, & febricitanti, illi linguæ impedimentum, proximo paralyſim, tertio febrem depulit. traditur multas mulieres prius ſteriles, fœcundas factas, & immanem maris tempeſtatem tranquillatam. Sorices præterea, qui omnia ſata*

58

misere vastabant, a terris Christianorum sacra aqua conspersis ad proximos, gentilium agros fugatos, quod cum illi viderent, terrasq. suas eorum multitudine grauius solito infestas, valde aduersus nouos Christianos indignabantur. Deumque Christianorum ipsorum idolis longe potentiorem confiteri coacti sunt; quare Christiani cum tanta ex vsu sacræ aquæ beneficia percipiant, quoties in grauiores morbos incidunt, accersunt mox aliquem ex patribus, vt sacra aqua ab eis profundantur, eorumq. orationibus iuuentur.

Habentur nõ minus insignia in litteris Loysij Froes eiusdem societatis anno 1582. de Iaponicis rebus, quas mihi videndas dedit Claudius de Aquauiua societatis prædictæ Præfectus generalis, vir vti generis nobilitate, ita doctrina, prudentia, pietate, ac summa vigilantia in eo munere administrando plane insignis. Loysius igitur vernacula lingua in hunc fere, quem ad verbum latinum fecimus, sensum scribit: *Est Omurę Christianus alter, qui tanta est fide affectus in granum quoddam benedictum, quod habuit è domo B. Thomę apud Indos, vt eo in cyathum † aquæ immisso illaque ab infirmis epota, curentur statim. Cum eius vxor aliquando in vehementem febrim incidisset, distulit hoc illam curare remedio, quod eam & tepidam in Christiana religione, & minus piam diceret. Sed ingrauescente morbo; eandem illi † aquam potandam dedit, & illico conualuit.*

Anno Dñi 1582.

59

60

Et paulopost: *In Insulis Firandi, cum vni ex septem*

vel

vel octo operarijs, simplicissimis quidem hominibus, quædã fuissent subtracta, neq. fur sciretur; conuenit inter eos, vt a iureiurando inuicem sibi prestando abstinerent; paululum vero ligni cuiusdam Crucis, quæ inibi erat, in † aquam immitterent, ex eaque omnes biberent: Futurum enim, vt Deus virtute sanctę Crucis innocentes ostenderet. Mira quidem res: vt primum aquam biberunt, ex his vnus ita inflatus est, vt hydropicus videretur, qui cum nulla tergiuersatione furtum diffiteri posset, tanto indicio conuictus illud palam confessus est, & a socijs publice veniam petijt. 61

Et in litteris anni 1583. sic habet. *Preteritis diebus Arimę, cum D. Protasius in molestam febrim incidisset, neq. vllum medicamenti genus sumere vellet, missum est ad illum ab ecclesia parum † aquę benedictę, in quam cum sacrarum reliquiarum capsulam, quam collo gestabat, immisisset, signumq. Crucis adiecisset, ac bibisset, plane sanus factus est.* Anno Dñi 1583. 62

Et paulopost: *In eadẽ,* inquit, *regione Jũ mulier quędam nomine magis quam re Christiana, cum crocitantem cornicem audisset, sumpsit inde iuxta gentilium morem, vt solebat ante fidem susceptam, augurium. Statimq. a dęmone ita acriter correpta est, vt maximum ederet eiulatum, mirisq. agitaretur fluctuationibus. Accurrũt ad hęc totius viciniæ Christiani, ac flexis genibus orantes, mulierem † aqua benedicta aspergunt, appẽsisq. ad illius collum sacris Sãctorum reliquijs abscessit continuo dæmon, neq. amplius ad illam diuexandam est reuersus.* 63

Aliis

Anno Dñi 1584.

Aliis deinde litteris anni 1584. de Iaponicis item rebus huiusmodi refert admirandum: *Vosueì, Christianus quidam gentili febricitanti parum ligni S. Thomæ*(est autem id lignum, quod is sanctus apud Indos sola oratione multum viæ spacium transtulisse fertur) *dedit, vt eo in aquam intincto, biberet inde ex ea, quod cum ægrotus fecisset, abscessit tum febris; cum vero deinde reuertisset, ad domum Christiani illius profectus sacram imaginem muro appensam sustulit, quæ cum puluere obtecta esset, puluerem imaginis in* † *aquã missum ebibit, ac plane conualuit.*

64

Anno Dñi 1585.

Referemus nunc aliqua, quæ scribit Antonius Posseuinus eiusdem societatis vir doctissimus, ac in exequendis Apostolicæ sedis mandatis diligentiss. deque illa optime meritus. Litteris datis ad inclytam Mantuæ Ducissam Christiana pietate sane insignem anno Domini 1585. Is igitur de Estonibus Liuoniæ populis agens hæc narrat vernacula lingua, quæ nos in Latinum sic fere ad verbum transtulimus: *Neque vero,* inquit, *in Ecclesiam ingredientes tantum aqua benedicta asperguntur, sed & ea faciem vestesq. lauant, illamq. bibunt, infirmis potandam præbent, ex quo ea consequuntur quæ paulo post referemus: incredibile autem est quam magnam illius quantitatem in hebdomada sancta, ab Ecclesia in eorum domos deferant. Cumq. toto eo terrarum tractu, qui sine multis passuum millibus continetur nullus inter eos medicus reperiatur, sic infirmi longissimis itineribus ad sacerdotes confluunt, vt pro ipsis orent, vel vt ab*

eis

eis aliquam agni Dei particulam, quam summopere venerantur, accipiant; bibuntque ex † aqua benedicta, quorum plerique ob insignem eorum fidem sanitatem assequuntur. 65

Et deinde: *Non multo ante tempore Antesignanus quidam Caluinista, doluit aliquando vehementer apud vnū ex nostris Patribus, quòd in suo districtu (erat enim custos cuiusdam arcis in Liuonia prouincia) lupos amplius capere non poterat vt solebat, causans foueas, quæ in eorum capturam fiunt, fuisse à rusticis incantationibus præpeditas. respondit Pater habere se lustralem, seu benedictam † aquā, qua cum loca illa aspersurum se dicebat, vt incantationes illæ dissoluerentnr. Risit tum Caluinista (vt solent deridentes omnia heretici) subdens: Ego si precantationes huiusmodi aqua lustrali dissolutas viderem, luposque propte rea capi, crederem profecto, diuinam esse rem huiusmodi aquam. Erat item in quodam eius fundo, qui nuncupabatur Parnomoysa, domus vicina cuidam lacui, que ita erat demonum vexationibus exposita, vt nullus omnino illam pos set inhabitare, vt propterea ruinosa esset effecta. Igitur sacerdos noster benedixit de more aquam, foueasque illas cōspersit, & confestim lupi aliquot capti sunt. Cum deinde in eodem fundo sanctum Misse sacrificium celebrasset, mul tis eo conuenientibus hominibus, ad domum illam sacro de more procesſit, domumq; sacris exorcismis, & aqua benedicta lustrauit, totamque deinde viciniam, affixitque in cacumine precelsi montis magnam crucem. Quibus rebus factum est, vt domus, viciniaque tota prorsus libera à de-* 66

monum

monum infeſtatione remanerent; ac manifeſtius eluxit quammaxime dęmones aquam benedictam perhorreſcant.

Subdit deinde: *Kerpes caſtrum eſt, vnumque ex his quę Moſcouiæ Dux Regi Polonię reſtituit, in quo fuerunt aliquando a Moſcouitis occiſi plures Germani; remanſitque propterea carcer, vniuerſumq. caſtrum ac vicinia vniuerſa dæmonis infeſtationibus expoſita, ita vt dæmon palam, Luna lucente, per noctem equo inſidens laxatis habenis iuxta mœnia diſcurrens, equum ita feſſum relinquens, vt vix ſtare potuiſſet. Aliquando vero Moſcouiti formam induens currum frumento onuſtum humeris tollebat, illũq. meridie videntibus omnibus in lacum quendam vicinum fundo eiuſdem Arcis proijciebat. Peruenerunt propterea incolę ad ſacerdotem, qui Eccleſiaſticis adiurationibus, & † aqua luſtrali adhibitis pręſtigia illa penitus diſſoluit.*

67

Adijcit deinde: *Eſt lacus quidam paluſtris diſtans decem millibus paſſuum ab Odepe, qui fundus eſt Nououendenſi epiſcopatui in Liuonia aſſignatus, qui adeo a dęmone poſſidebatur, vt neceſſarium idcirco eſſet ſinguli s annis infantium ſanguine illum placare, alioquin vniuerſam viciniam mirifice affligebat, tempeſtates ciendo, perturbando aerem, tonitrua, ac fulgura excitando, aliaque eiuſcemodi faciendo. Hinc fiebat, vt alterutrum infantes ſubtraherent, in lacumque proijcerent, vel ſaltem vt ſanguinem illis elicerent, qui deinde arefacti moriebantur: quo item in loco erat quidam ita Faſcino, ac dæmoniaca arte*

oppreſſus

oppressus vt moueri nullo pacto posset, qui vna cum lacu eisdem adiurationibus & † aqua benedicta protinus sunt liberati. 68

Subijcit postea: *Accidit anno superiore, vt mulier Moscouita, quæ cuiusdam militis erat concubina ita a demone vexaretur, illiusq. arte ita fureret, vt nullus illam quietã posset reddere. Cumq. res esset extra humanam spem, vnus e nostris sacerdotibus euocatus est ad illam curandam, qui precibus adhibitis aquam benedictam ori illius infudit, quam cum mulier ferre non posset, proiecit statim, simulq. cum ea fœni manipulum. Tum sacerdos mandauit mulieris custodibus, vt & inuita illa aliquando † aquam benedictam ori eius infunderent: qua ex re factum est, vt nocte intẽpesta euomeret inuolucrum plumarũ, ex qua euomitione sanitatem consecuta ad nostrum templum gratias actura peruenit: quæ vero mulier, hanc incantationibus curare voluerat, incidit in furorem, ac se ipsam dentibus lacerans misere omnino decessit.* 69

Tandẽ nobis ipsis dum hæc scribimus fide dignorum relatione innotuit, quod Ferandinæ (quod oppidum est diœcesis Materanæ) venerabilis est Cappucinorum patrum conuentus, & ecclesia, & quod vniuersi, qui febri aliqua corripiuntur, confluunt ad sacram illam ædem, & ibi † lustrali fonte se aspergentes, aquæ illius benedictæ aliquantulum bibunt, & gratias agentes Deo, incolumes reuertuntur. 70

Hæc miracula, quæ collocanda erant cap. 5. sect. 3. post num. 4. placuit hic adſcribere appendicis loco.

Circa annũ Dñi 69.

Si ad aquam ſanctificatam referendum eſt quod narratur in vita B. Andreæ Apoſtoli miraculum, vt retulit S. Vincentius in ſermonibus de aqua benedicta, ſerm. 9. requiſit. 4. ad fin. Et nos pie ad eam referri poſſe credimus, inſigne illud eſt ac primum Eccleſiæ ſæculum reſpiciens. vbi ſic habet Abdias Babylonicus, de cuius libris egimus ſuperius: *Hæc*, inquit, *dicens Apoſtolus benedixit eis, & relictis Philippis, perrexit in Theſſalonicã, vbi iuuenis quidam nobilis erat, diues opibus Exoos nomine, cuius parentes magno in ea ciuitate loco erant. Hic cum de virtutibus beati Andreæ cognouiſſet, venit ad Apoſtolum inſcijs parentibus: & procidens ad pedes eius, rogabat eum, dicens: Oſtende mihi Domine viam veritatis, vt immortalitatem conſequi poſſim. Cognoui enim, quod verus miniſter ſis eius, qui te miſit. Sanctus vero Apoſtolus prædicabat ei Dominum Ieſum Chriſtum, & credidit adoleſcens, ex illa hora adhærens viro Dei, nulla facta vel parentum, vel facultatũ ſuarum mentione. Interea parentes requirentes filium, cum audiuiſſent quod cum Apoſtolo moraretur, accedentes, muneribus filium ab Andrea ſeparare nitebantur. Sed noluit adoleſcens obtemperare, dicens; Vtinam nec vos has opes haberetis: & mundi ſimul cognoſcentes autorem, qui eſt verus Deus, animas veſtras ab ira futura erueretis: quæ dum iuuenis faceret, ſanctus quoque Apoſtolus de-*

ſcen-

ſcendit de triſtega, & prædicabat eis verbum Domini: ſed non audientibus, rediit ad puerum, & clauſit oſtia domus. At illi vocata cohorte, venerunt vt incenderent domum; cumque ſcirpos, & faculas ſubieciſſent, & iam flamma ferretur in altum, arrepta adoleſcens ampulla † aquę: Domine, inquit, Ieſu Chriſte, in cuius manu omnium elementorum natura conſiſtit, qui arentia inficis, & infecta facis areſcere: qui ignita refrigeras, & extincta ſuccendis: extingue iam hos ignes, vt tui non tepeſcant, ſed magis ad fidem accendantur. & hęc dicens, effudit deſuper aquam ex ampulla: & ſtatim omne incendium ita ſublatum eſt, ac ſi numquam accenſum fuiſſet: quod videntes parentes pueri, dicebant: Ecce filius iam noſter magus effectus eſt. Et adhibentes ſcalas, volebant aſcendere in triſtegam, vt eos interficerent. Dominus autem excæcauit eos, ne viderent aſcenſum ſcalarum. Quumq. in hac peruerſitate durarent, quidam Lyſimachus e ciuibus ait: vt quid o viri, caſſo vos labore conſumitis? Deus enim pugnat pro viris iſtis, & vos non cognoſcitis; deſiſtite ab hac ſtultitia, ne vos cæleſtis ira conſumat. Hæc eo dicente, compunctionis corde dicebant: verus eſt Deus, quem iſti colunt, quem & nos ſequi conſtituimus. Aduenerant autem iam tenebræ noctis, & ſubito lumen affulſit, & omniū oculi illuminati ſunt, aſcendentesq. vbi erat Apoſtolus cum puero, inuenerunt eum orantem. Proſtrati igitur in pauimento, clamabant, dicentes: Te rogamus Domine, vt ores pro ſeruis tuis, qui errore ſeducti ſunt. Cuius miraculi meminit etiam Pet. de Natalib. in catalogo Sanctorum lib. 1. cap. 8.

71

Circa annũ Dñi 69.

Huc pertinere poteſt & aliud B. Thomæ Apoſtoli miraculum, quod refert idem Abdias lib. 9. Apoſtolicæ hiſtoriæ his verbis: *Deinde benedicto pane communicabat eum omnibus dicẽs: Gratia Domini vobiſcum. Accipientibus autem multis de hac gratia, venit quidam adoleſcens; cumq. extendiſſet manum, vt acciperet & ipſe benedictionem, attracta eſt dextera eius, nec poterat eam amplius ad os adducere. quod cum vidiſſet Apoſtolus ait: Ecce omnes qui accipiunt de hoc pane ſanitati redduntur. Dic tu ò iuuenis, quid ſceleris commiſiſti, vt hęc tibi eueniant? At ille tremens ait: Nudiustertius, cum prædicares audiui te dicentem, quod omnes adulteri non haberent partem in regno Dei tui, cumq. domum rediſſem vidi vxorem meam mœchari cum viro altero, & ſtatim apprehenſam ſugillaui eam, quę iacet iam domi mortua: quę vt audiuit Apoſtolus iuſſit exhiberi ſibi aquam in hydria, & abluens manus adoleſcentis ſanauit eum.*

Atq. hæc quidẽ ſunt, quæ a nobis reperiri potuere hactenus ſcripta miracula, certo ſcientes accidiſſe multo plura, & in dies in vniuerſo orbe accidere, quę Deus efficit in ſua eccleſia. Licet autem a nobis omnia conquiſita, & relata non ſint; retulimus certe tot, quæ vel impiiſsimum quemquam poſſint conuincere: Tepidiſſimum vero ad illius venerationem, frequentioréq. vſum, certiſſimo & ſalutari fructu inde percipiendo, excitare. Id quod nobis maximum patefecit aditum, vt facilius multo, quæ contra hæreticos dicturi ſumus, & comprobemus, & abſoluamus.

AR-

ARGVMENTVM.

Quamplura hæreticos olim de aqua, commentos fuisse. Circa vero aquam benedictam vehementer illos delirasse. Tum quibus rationibus, & autoritatib. conuincantur.

RERVM SVMMAE.

1. *Ebion, a quo & Ebionitæ hæretici, lotionibus aquarum peccata deleri credebat.*
2. *Tatiani, a quibus & Aquarij hæretici, aquam tantummodo mysterijs adhibebant.*
3. *Aquariorũ hæresis, quibus ex locis cõuincatur.*
4. *Christus vinum non aquam post Resurrectionem bibit.*
5. *Armeni existimarũt non esse miscẽdam aquã vino in mysterijs.*
6. *Sampsæi, qui & Elcesæi hæretici, aquam vt Deũ existimarunt, & ita illã venerabãtur.*
7. *Persæ & Massagetæ inter gentiles præcipue aquam adorabant.*
8. *Aquam non esse a Deo creatam, sed illi coæternam crediderunt aliqui hæretici, & quibus ex locis conuincantur.*
9. *Caluinus aßeruit nullas esse aquas cœlo superiores, quibusue ex locis hæresis hæc improbetur.*

Aquas

10 *Aquas esse cælo superiores manifestum est, neque sunt Angeli, ut credidit Origenes, quales autem sint, supra ingenij nostri captum est.*

11 *Flagellantes hæretici, omnium primi, aquam benedictam maledictis insectati sunt, quoue tempore hæc hæresis sit exorta.*

12 *Hæretici flagellantes existimabant flagellationem confessione potiorem, ac martyrio præferri.*

13 *Aquam benedictam a non benedicta nihil distare, nihilque virtutis habere docebant hæretici flagellantes.*

14 *Lollardi hæretici flagellantium hæresim sunt secuti circa aquam benedictam, & quo tempore.*

15 *Joan. de Vuesphalia sensit id ipsum quod Lollardi de aqua benedicta, cuius libri combusti sunt, quoue id tempore.*

16 *Magdeburgenses centuriatores hæretici Lutherani sequuntur hæresim Lollardorum. Item & Vuittenbergenses.*

17 *Benedictiones nihil addere rebus benedictis asserunt hæretici.*

18 *Joan. Caluinus censuit consecrationem aquæ*

bapti-

baptiſmalis eſſe incantationem, & pollutionem.

19 *Benedicendi verbum ſanctificationem proprie ſignificat.*

20 *Sanctificatur omnis creatura per verbũ Dei, & orationem.*

21 *Sanctificatio quæ verbo Dei, & oratione fieri dicitur diuini auxilij imploratio eſt.*

22 *Diuini auxilij imploratio quænam ſit in ſanctificatione aquæ luſtralis, & aquæ baptiſmalis.*

23 *Altarium benedictiones.*

24 *Panis item & ciborum.*

25 *Veſtium item ſacrarum.*

26 *Cerei Paſchalis.*

27 *Agnorum benedictorum originem, & virtutes proſecutus eſt Vincentius Bonardus Prædicatoriæ familiæ laudatus.*

28 *Benedictio, quæ diuerſis rebus tribuitur, non arguit res benedictas immundas antea fuiſſe, ſed vt immunditia, ac nocumenta quæ accidere poſſunt, pellantur.*

29 *Benedictionum vſus in veteri teſtamento.*

30 *Benedictione vſus eſt Chriſtus.*

31 *Magdeburgenſes hæretici cibos benedicunt, ex*

B. Pau-

Quid-

44 *Quidnam respondeant Uvittenbergenses ad autoritates veteris testamenti.*

45 *Quo sensu intelligēda sint verba Christi Matth. 15. Frustra colunt me, &c. ex S. Augustini sententia.*

46 *Voluntarius cultus quibus scripturæ locis probetur: & vt est Deo gratus.*

47 *Benedictione meliores creaturæ efficiuntur, secus ac Lollardi existiment.*

48 *Probatur S. Ambrosii autoritate.*

49 *Et S. Augustini.*

50 *Vis sanctificationis efficit, vt res sanctificata fiat timori aduersarijs potestatibus.*

51 *Consuetudo, quæ damnari non potest, respuenda non est.*

52 *Aqua benedicta nisi diabolo esset inimica eo suadente non improbaretur ab hæreticis.*

53 *Hæretici sunt velut rabidi canis morsu sauciati, vt idcirco aquam intueri non possint.*

54 *Qui a rabido cane sauciātur, aspectum aquæ refugiunt.*

55 *Cardinalium sanctissimæ Inquisitionis præpositorum circa catholicam religionem, studiū.*

56 *Autores, qui pro aqua benedicta aduersus hæreticos scripsere.*

57 Peroratio.

58 Exhortatio ad populum ciuitatis, & diœcesis Salernitanæ.

CAPVT SEPTIMVM.

IN recensendis his, quæ hæretici diuersis sęculis commenti sunt circa aquam benedictam, operæpretium facturos nos existimauimus, si tractationis nostræ ordinem secuti, explicuerimus prius, quanta fieri poterit breuitate, quæ quoquo tempore circa aquam hæreses sunt exortæ, quæve deinde circa aquam sanctificatam & lustralem, qua Ecclesia vtitur. breuissime etiam subijciendo, quibus illæ locis, quibusve rationibus, ac autoritatibus confutatæ, ac damnatæ sint.

1 Primus igitur omnium † Ebion, a quo & Ebionitæ tempore S. Ioan. Euangelistæ, anno Domini 80. putauit baptismis, ac lotionibus aquarum, quibus ille vtebatur, deleri peccata statim atque illa perpetrasset, vt refert S. Epiphanius hæres. 30. aduersus Ebionitas his verbis: *Et quotidie si quando mulieri coniunctus esset, & ab ipsa surrexisset baptizabatur in aquis, si copia esset marina, aut etiam alijs. Sed & si occurrisset alicui regressus ab immersione in aquas, ac baptismo similiter rursus decurrebat ad immersionem, atque hoc sępe vna cum vestimentis.* Quo loco S. Epiphanius fusius prosequitur,

ac

ac refellit eius dementiam.

2 Deinde consecuti sunt † Tatiani, qui a Tatiano B. Iustini martyris, & Philosophi discipulo, qui vixit circa annum Domini 173. temporibus Marci Antonini Philosophi Imperatoris, & B. Sotheris summi Pontificis originem ducentes, asseruerunt, aquam tantum in mysteriis adhibendam, docentes vitem ex satana, & terra germinasse. Quam hęresim referunt S. Epiphanius hæres. 46. aduersus Tatianos, & S. Hieronymus in cap. 2. Amos prophetæ.

Eandem postea secuti sunt Aquarij hæretici, vt S. Augustinus, & Philastrius docent, qui tamen originem non extulerunt. Sicut cum de Tatiano egerunt inter eius hæreses, neq. hanc recensuerunt.

3 Hæresis † hæc satis conuincitur ex contextu Euangelistarũ Matthæi, Marci, & Lucæ, qui omnes tradunt vinum in calicem Dominum infundisse. ex Concilio Lateranẽsi sub Inno. iij. quod refertur in cap. 1. §. vna. de sum. Trinit. & fide cath. ibi, *Cuius corpus & sanguis in sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter continetur.* ex cap. cum Marthę §. quæsiuisti. de celebrat. Missa. Ex concil. Carthaginẽsi iij. cap. 24. ex S. Cypriano lib. 2. epist. 3. ad Cæcilium. ex S. Ioan. Chrysost. homil. 83. in Matth. vbi sic habet. *Sed cuius rei gratia* †

4 *non aquam, sed vinum post Resurrectionem bibit? Perniciosam quandam hęresim radicitus euellere voluit eorum, qui aqua in mysterijs vtuntur, ita vt ostenderet, quia & quando hoc mysterium tradidit, vinum tradidit, & iam*

post resurrectionem in nuda mysterii mensa vino vsus est. conuincitur & hic error ex his, quæ docet S. Thom. par. 3. q. 74. art. 5. & 6.

Huic alia fuit contraria hæresis, vt hoc obiter annotemus, † Armenorum, qui orti circa annum Domini 640. docebant nihil omnino aquæ vino miscendum in mysteriis, quæ hæresis damnatur in vj. synodo. can. 32. Conuincitur ex præcitata epistola S. Cypriani. Ex Theophilacto in cap. 9. Ioannis. & ex d. cap. cum Marthæ. §. quæsiuisti. de celebr. Missar. ex cap. 1. de consec. dist. 2. ex d. cap. 24. concil. iij. Carthaginen. relato in cap. in sacramento. d. dist. 2. de consecr.

5

6 Postea † Sampsæi, seu Elcesæi, qui in Peræa regione vltra mare mortuum orti eandem cum Ebionitis hæresim complexi sunt, anno Domini 195. tempore Septimij Seueri Imperatoris, ac Victoris Papæ, vt testatur Pratæol. lib. 17. cap. 10. arbitrati sunt, aquam esse Deum, ac proinde illam vt Deum venerabantur. Horum hæresis vti maxima insania & refertur, & confutatur diligenter a S. Epiphanio hæres. 53. † Fuit autem hic gentilium error etiam, præcipue vero Persarum, ac Massagetarum, vt testatur Alexander ab Alexandro lib. 5. genial. dierum. Qua de re egimus superius satis.

7

Aliorum hæresis fuit parum ab hac distás, qui opinati sunt, aquam non esse a Deo † creatam, sed illi coæternam, qui inde decepti sunt, quod Moyses dum cap. 1. Genes. rerum creationẽ referret, nullam aqua-

8

rum

rum creationis mētionem fecit, ſed tum ſpiritum Domini ſuper aquas ferri teſtatus ſit.

Huius hæreſis nullus certus autor refertur a Philaſtrio, qui illam recēſet, cuius meminit etiam S. Auguſtinus lib. de hęreſ. hæreſi 76. Illa autem apertiſſime conuincitur ex pſal. 88. *Tui ſunt cæli, & tua eſt terra, orbem terrę, & plenitudinem eius tu fundaſti, aquilonem, & mare tu creaſti*. Pſal. item 134. *Omnia quęcunque voluit Dominus fecit in cęlo & in terra, in mari & in omnibus abyſſis*. Conſtat autem congregationes aquarum appellari maria ex d. cap. 1. Geneſ. Satis etiam illius creationem expreſſit Moſes, quando terram creatam dixit, cuius nomen cum ad materiam omnium creatarum ſubſtantiarum corporearum ſe extendat, manifeſtum eſt & aquam comprehendere. Conuincitur ex Symbolo concilij Nicæni, & concilij Conſtantinopolitani, quo aſſeritur Deum viſibilium & inuiſibilium creatorē, quod & Lateranenſi ij. Concilio ſub Innocen. iij. eſt etiam ſancitum cap. firmiter. de ſum. Trinit. & fide cathol.

Ioan. Caluinus deinde hęreticorum omnium perditiſſimus & audaciſſimus auſus eſt in commētar. in 1. cap. Geneſ. aſſerere, alienum eſſe a ſenſu communi, prorſusq. incredibile, † aquas eſſe vllas cælo ſuperiores. Cuius quidem impudentia, & delirium conuincitur ſatis ex cap. 1. Geneſ. *Fiat firmamentum, quod diuidat aquas ab aquis, &c.* Et pſal. 103. *Extendens cęlum ſicut pellem, qui tegis aquis ſuperiora eius.* Et pſal. 148.

Lau-

Laudate eum cęli cęlorum, & aquę omnes, quæ ſuper cælos ſunt, laudent nomen Domini. Sic & in cãtico trium puerorum Daniel. 3. *Benedicite aquæ, quæ ſuper cęlos ſunt*
10 *Domino.* Manifeſtum eſt igitur eſſe † aquas has cælo ſuperiores, neque eſſe angelos, vt cenſuit Origenes: quales autem ſint, ſupra ingenij noſtri captũ eſt. Qua de re fuſius agunt S. Baſilius homil. 3. in Hexameron. S. Epiphanius in epiſt. ad Ioan. Hieroſolymitanum, S. Hierony. in epiſt. ad Pammachium, S. Auguſtin. lib. 11. de ciuitate Dei, cap. 34. Iunibius African. in 1. cap. Geneſ. ex B. Clementis Rom. autoritate lib. 8. recogni. S. Baſilius item, B. Theodoretus, & Euthymius in d pſal. 103. & diſerte S. Ioan. Chryſoſt. in d. pſalm. 148. S. Thom. 1. par. q. 68. art. 2. Sed quia hæc latius proſequitur Fran. Feuarlentius vir doctus, & accuratus in appendicibus ad Alphonſ. aduerſ. hæreſ. non eſt nobis, ad rem noſtram properantibus, hoc loco immorandum.

Circa vero luſtralis aquæ inſtitutionem, & vſum, quod ad rem noſtram attinet diuerſis temporibus diuerſi hæreſum ſectatores illam impugnarunt.

11 Primi igitur omnium † Flagellantes hęretici aquã benedictam maledictis inſectati ſunt, quorum autor a nemine citatur. Exorti autẽ ſunt in Italia primũ circa annũ Domini 1273. deinde per Galliã, & Germaniam propagati temporibus Gregorij decimi, & Rudolphi Imperatoris. Quorum deinde hæreſis maxime inualuit anno Domini 1313. imperante Ludouico

Baua-

Bauaro ſub Pontificatu Ioannis xxij. Licet Martinus Sanderus vir alioqui doctiſſimus, & diligentiſs. lib. 7. de viſib. monarchia Eccleſiæ, & Georgius Ederus in Mattæologia hæreticorum hanc hæreſim ad annum Domini 1350. referant. Hi, vt Alphonſo & Pratæolo placet, ab actu flagellandi ſe, ita ſunt appellati. Vagantes enim nodoſis, & aculeatis flagellis ſe ipſos affligebant† exiſtimantes flagellationem huiuſmodi potiorem eſſe quacunque confeſſione ad delenda peccata, quinimmo martyrio nedum æquabant, ſed præferebant, quod ipſi ſponte proprium funderent ſanguinem: Martyres vero hoc ab aliis pati cogerentur.

12

13 Inter cæteros nefarios, ac peſtilentes errores,† hũc aſſeruerũt, ſcilicet, aquã benedictã nihilo plus habere virtutis, aut efficaciæ, quam quę benedicta conſecrata, vel exorcizata non ſit.

Circa annum deinde Domini 1360. temporibus Caroli quarti Imp. & Innocentij ſexti ſummi Pont. hæretici quidam ex Vvicleuiſtarum ſecta † Lollardi nuncupati, in Anglia; qui tamen, vt hæreticorum eſt mos, nõ per omnia Vvicleuiſtis conſentiebant, hanc ipſam hæreſim ſecuti ſunt.

14

15 Quam aſſeruit † deinde Ioannes de Vveſphalia ſuperiore doctor Theologus, qui vixit tempore Federici tertij circa annum Domini 1453. cuius libri deinde combuſti ſunt Moguntiæ per Gerardum Elden, & Iacobum Sprenger Inquiſitores hæreticæ prauitatis ſub eodem Federico, vt teſtatur Bernardus de Luzen-

burgo

burgo, & Alſonſus Caſtrenſis, ita vt mirer, cur id Prateolus vir alioqui accuratus, ad Caroli quinti Imp. & Clementis ſeptimi tempora retulerit.

16 Eandem Lutherani defendunt† Magdeburgenſes, vt teſtatur Fran. Turria. contra eoſdem lib. 3. cap. 6. quam & ſecuti ſunt† Vvittenbergenſes, vt refert Pet. Sot. in aſſertio. cathol. fidei aduerſ. Vvittenbergenſ. cap. 30. anno 1549.

Horum pleriq. illud addunt huic hęreſi, vt confir-17 mando inferant eam idcirco veram eſſe, † quia benedictiones nihil addere poſſunt, ad res, quæ benedicuntur, vt meliores ideo ſint. Sed eſſe huiuſmodi benedictiones opus necromantiæ potius quã veræ Chriſtianæ pietatis, vt refert Thom. Vvaldenſis tom. 3. tit. 24. cap. 178. & Alfonſus Caſtren. d. lib. 2.

Nouiſſime Ioan. Caluinus, parans & ipſe iter Antichriſto, circa annum Domini 1533. tempore Clemẽtis ſeptimi Pont. Max. & Caroli V. Imp. hanc hæreſim extendit, ad aquam baptiſmalem, docens bene-18 dictionem, & conſecrationem † aquæ baptiſmalis eſſe pollutionem, & incantationem; quæ quoniam ad noſtræ aquæ ſanctificationem tanto magis pertinere videtur, a nobis opportune hic videtur adiecta, quam refert Fran. Feuardentius loco ſuperius citato.

Ad confutandas, & diſiiciendas has hęreſes oſtendemus primum benedictionum vſum in Eccleſia antiquiſſimum ex B. Pauli Apoſtoli doctrina.

Deinde demonſtrabimus etiam antiquæ legis autoritate

toritate lustralis aquæ vsum.

Postea adiiciemus aliquot Patrum autoritates a nobis superius omissas.

Postremo adiiciemus nostras benedictiones esse maximi faciendas, ac propterea maiorem habere vim in Christianorũ Ecclesia, quam olim habuerint, pręcipue vero circa aquam. Vt intelligant apertius hæretici quam vesano ducantur spiritu, quamque grauiter eludantur ab eorum patre diabolo. Hæc vero a nobis, quanta fieri poterit breuitate tractabuntur, ne videamur eorum multa, quæ explicata iam sunt, hic superflue repetere.

Inter illa, quę fusius a nobis de benedicendi verbo, ac benedictionis nomine superius sect. 2. cap. 1. expli-

19 cata sunt, illud num. 42. declaratum est, † benedicẽdi verbum sanctificationem propriisime significare. id quod deduximus ex insigni illo B. Pauli loco, 1. ad Timoth 4. *Omnis creatura*, inquit, *Dei bona est, nihil reiiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur, sanctifi-*

20 *catur enim per verbum Dei, & orationem.* † Ex quo quidem apertissimo, & luculentissimo Pauli loco illud deducitur verissimum, nimirum, per orationem, & per verbum Dei sanctificari quæcunque illa sint: quę quidem oratio, & sanctificatio, benedictio est. Vnde factum est, vt quamplurium rerum sanctificationes, & benedictiones in Ecclesia iam ab illius exordio adhiberentur, quarum multas recensuimus sect. 2. cap. 2.

21 Sanctificatio † vero hæc diuini est auxilij imploratio aduersus nocuas potestates, quam implorationem auxilij significat ἔντευξις, vt B. Theodoretus adnotauit in epist. 1. ad Timot. cap. 2. Quod & docuit S. Athanas. in prologo explanationis psalmorum ad Marcellinum, cum eos psalmos notat, in quibus est ἔντευχσια, idest, imploratio auxilij, hoc enim verbo vtitur, pro quo B. Paulus ἔντευξις, quod animaduertit etiam Fran. Turrianus aduersus Magdeburgenses lib. 3. cap. 6.

22 Hanc diuini auxilij † implorationem licet perspicere in allegata oratione benedictionis aquæ (vt exemplum ad nos spectans afferamus) a S. Clemente relata lib. 8. constit. Apostolic. cap. 35. *Sanctifica*, inquit, *hanc aquam*, explicat deinde vim sanctificationis, dicens: *Tribue ei vim sanandi, & depellendi ęgritudines, & fugandi dæmones, &c.* quæ diuini auxilii imploratio est.

Quod licebit etiam reperire in benedictione aquę baptismalis, apud eundem S. Clemētem lib. 7. const. apost. cap. 43. *Descende*, inquit, *de cælo, & sanctifica hanc aquam, da ei gratiam, & virtutem* (quæ imploratio est diuini auxilii) *vt qui baptizatur secundum mandatum Christi tui, cum eo crucifigatur, & commoriatur, &c.*

Et si diligentius perspexeris earum rerum omniū benedictiones, quibus Ecclesia vtitur in omnibus his videbis aperte sanctificationem hanc, illiusq. vim per diuini auxilii implorationem.

Cu-

23 Cuiusmodi sunt † altarium benedictiones, de quibus agit S. Leo papa epist. 66. B. Damasus in epist. de coepiscopis concil. Hispalen. ij. cap. 7. concil. Agatens. cap. 14.

24 Panis † item ciborum, & primitiarum, quarum meminimus sect. 2. cap. 2. num. 14. 15. & 17.

25 Vestium † item, ac sacrorum vasorum, de quibus agit S. Clemens in epistola ad Iacobum fratrem Domini.

26 Cerei † item Paschalis, cuius nos meminimus d. cap. 2. num. 13.

27 Agnorũ † item ex cereo huiusmodi, quos Sanctiss. Romanus Pontifex benedicit, quorũ originem, ac virtutes prosecutus est diserte quidem, ac luculenter Vincentius Bonardus Prædicatoriæ familiæ vir doctus, & eruditus peculiari tractatione nuper de hac re Romę edita Aliaq. huiusmodi quamplura.

28 Benedictio vero hæc non arguit vt ante † hæc immunda fuerint, sed vt aduersus immunditiam, quæ accidere possit, & ea quæ nocua sunt vt diximus, præstent pręsidium, quod perbelle innuit Theophilactus in 1. ad Timoth. cap. 4. in allegatis Pauli verbis, dum ait: *Ergo immundum erit, nisi sanctificetur? Nequaquam, sed ex præmissis id ponit: nam primum asseuerando nihil dicit immundum, deinde concedimus id immundum fieri; habes tamen, quam adhibere possis medelam: Cruce obsigna, laudem Deo & gratias redde, sic immunditia omnis & fœditas dilabetur: cum enim gratias agimus, omnia*

emundantur. quod etiam antea docuerat S. Ioannes Chrysostomus homil. 12. in d. cap. 4.

Docuit ergo recte Paulus, sanctificationem, ac benedictionem per orationem, & verbum Dei, illaque semper spiritu sancto edocta ab ipsis Apostolorum té-
29 poribus vsa est Ecclesia. † Quod etiam fieri in veteri testamento satis licet colligere, Exod. cap. 23. *Vt benedicam panibus tuis, & aquis.* & Leuit. cap. 23. *Cum ingressi fueritis terram, quam ego dabo vobis, & messueritis segetem, feretis manipulos spicarum primitias vestras ad sacerdotem, qui eleuabit fasciculum coram Domino, & acceptabile sit pro vobis altero die sabbathi, & sanctificabit illum:* Et Deuteron. cap. 26. præcipit Dominus, vt de fructibus primitiæ offerantur Domino, & dentur sacerdoti, vt inuocet nomen Domini super eas, & apud Ezechielem, cap. 44. expressius habetur: *Primitiua ciborum vestrorum dabitis sacerdoti, vt reponat benedictionem domui tuæ:* quem locum luculenter exponit S. Hieronymus, vt explicuimus d. cap. 2. num. 15.

30 † Sed & Christus Dominus daturus Apostolis panem benedixit Matth. 22. Similiter & calicem, & cum cœnasset hymnum dixit; vt etiam apud Luc. cap. 22. & 24. habetur. quæ licet de mystico pane, & calice intelligantur, benedictionis tamen vsus inde manifestior fit, vt propterea apertius sit quod habetur apud B. Paulum d. cap. 4. *Omnis creatura bona est, & nihil reijciendum, quod cum gra-*

tiarum

tiarum actione percipitur: sanctificatur enim per verbum Dei, & orationem. cuius loci autoritate adducti Magdeburgenses † ciborum & ipsi benedictionem concedunt, concedentes hoc ex Apostolica fieri traditione. Cur autem aquæ benedictionem respuant, cum nullam afferant probabilem rationem, fit, vt vesania quadam, vt solent in rebus omnibus ducantur.

31

Sed afferamus aquæ huius specimen quoddam ex ipsis veteris instrumenti litteris Exod. 30. Mandauit Dominus, vt labium fieret cum basi sua, in quo Aaron, & filij eius lauarentur ante ingressum tabernaculi: *Facies*, inquit, *labium æneum cum basi sua ad lauandum, ponesque illud inter tabernaculum testimonij, & altare, & missa † aqua lauabunt in ea Aaron, & filij eius manus suas, ac pedes quando ingressuri sunt ad altare, &c.* quem locum in hunc sensum recte adnotauit Ludolphus de vita Christi, cap. 12. par. 1.

32

Num. etiam cap. 5. sic habetur: *Si spiritus zelotypiæ † concitauerit virum contra vxorem suam, quæ vel polluta est, vel falsa suspitione appetitur, adducet eam ad sacerdotem, & offeret oblationem pro illa decimam partem sati farinæ hordeaceæ. Non fundet super eam oleum, nec imponet Thus, quia sacrificium zelotypię est, & oblatio inuestigans adulterium. Offeret igitur eam sacerdos, & statuet eam coram Domino, assumetque aquam sanctam in vase fictili, & pauxillum terræ de pauimento tabernaculi immittet in eam. Cumque steterit*

33

in conspectu Domini discooperiet caput eius, & ponet super manus illius sacrificium recordationis, & oblationem zelotypiæ. Ipse autem tenebit aquas amarissimas, in quibus cum execratione maledicta congessit, adiurabitque eam, & dicet: si non dormiuit vir alienus tecum, & si non polluta es deserto mariti thoro, non te nocebunt aquæ istę amarissimę, in quas maledicta congessi. Si autem declinasti a viro tuo, atque polluta es, & concubuisti cum alieno viro, his maledictionibus subiacebis. Det te Dominus in maledictionem, exemplumque cunctorum in populo tuo, putrescere faciat femur tuum, & tumens vterus tuus disrumpatur. Ingrediantur aquæ maledictę in ventrem tuum & vtero tumescente putrescat femur tuum; & respondebit mulier Amen, Amen. Scribetque sacerdos in libello ista maledicta, & delebit ea aquis amarissimis, in quas maledicta congessit, & dabit ei bibere. Quo ex loco licet apertissime intelligere aquam illam vim habere ex diuina virtute, non autem arte diabolica.

34 Sed erat & lustrationis † aqua, quæ ad leuitarum etiam ablutionem diuino iussu adhibebatur, cuius mentio habetur Num. cap. 8. quæ & ipsa hanc nostrã videtur respicere, vt superius etiam docuimus. *Tolles*, inquit, *leuitas, ex medio filiorum Israel; & purificabis eos iuxta hunc ritum; aspergantur aqua lustrationis & radant omnes pilos carnis suę, &c.* Et cap. 19. vers. 20. *Si quis hoc ritu non fuerit expiatus, peribit anima illius de medio Ecclesię, quia Sanctuarium Domini polluit, & non est aqua lustrationis aspersus.* Quæ quidem aqua dicebatur,

batur etiam aſperſionis,& expiationis, vt ex d. cap. 19. poteſt quilibet perſpicere; quæ & leuitis,& vniuerſo populo, ad emundationem vſui erat.

35 Non abſimilem rationem habet † effuſio illa aquæ coram Domino in Maſphat, de qua habetur. 1. Reg. cap. 7. in hæc verba: *Congregate vniuerſum Iſrael in Maſphat, vt orem pro vobis Dominum, & conuenerunt in Maſphat, hauſeruntque aquam, & effuderunt in conſpectu Domini, & ieiunauerunt in die illa, atque dixerunt ibi, peccauimus Domino. Iudicauitq. Samuel filios Iſrael in Maſphat.*

Quod ſi B. Hieronymi interpretationem ſequamur, † cuius etiam ſupra meminimus, in aquam illam 36 maledicta congeſta erant ad eum modum quo fiebat in aquam zelotypicam. eius autem verba in quæſtionibus, ſeu traditionibus Hebraicis, in libros Regum cap. 7. tom. 3. quæ ideo repetimus, quia huic loco maxime conducunt, hęc ſunt: *Hebræi tradunt, quod coram Domino, in eandem aquam maledicta congeſta ſint: & ſicut in lege mulier zelotypica hauſta aqua probatur, ita & hic idololatrę hac aqua probati ſunt, hi ſcilicet, qui ſe idola coluiſſe penitus denegabant. Tradunt etiam, quod quicunque idololatra hanc aquam guſtaſſet, labia eius ita ſibi adherebant, vt nequaquam ea abinuicem idololatra ſeparare poſſet. hoc indicio idololatra deprehendebatur, & interficiebatur; quod & ſequentia demonſtrant in eo, quod ait: Iudicauitque Samuel filios Iſrael in Maſphat. Iudicare in hoc loco idololatras, ſecundum legem morti tradere*

dere intelligendum est. Dicunt etiam quod Moses hoc modo idololatras, qui sibi vitulum fecerant, probauerit, quando arripuit vitulum, & combussit, & contritum vsque ad puluerem sparsit in aquam, & dedit ex eo potum filijs Israel. Ex quibus apertum fit, aquam illam virtute diuina, per inuocationem vim habere, esseque magnæ efficaciæ, tantum abest, vt diabolica arte hæc facta esse dicamus.

37 Vel prædicta†effusio, sanctificatio quædam fuit, in typo Christi venturi in cuius virtute vim accipiebat aqua, vt S. Cyrillus Alexandrinus interpretatur homil. Paschal. 18. & 30. quas ἑορταστικὰς inscriptas reliquit: quo loco ait, Samuelem vidisse in spiritu verbum, quod est fons vitæ fieri hominem, & voluisse honorare typo illo ac figura Deum, qui futurus erat homo: *Terra enim,* inquit, *super quam effundebatur aqua symbolum erat carnis, quam assumpsit, & aqua symbolum vitæ, sic quoque iussit Deus.* Exod. 7. *Moysi sumere aquam ex fluuio, qui erat symbolum filij ex patre tanquam fluuio, siue fonte nascentis, & effundere super terram fiebat sanguis, qui mortem significabat: ante quam enim Deus homo fieret, mori non potuit: similiter Samuel statim post aquam illam effusam super terram immolauit agnam, qui fuit typus, ac figura Christi immolati.* Quod si aquæ illius typica sanctificatio erat efficax ad inimicos profligandos, cur non multo magis vim habebit aquæ per verbum Dei iam incarnati, & pro nobis mortui, ac iuxta Prophetam psal. 21.

tan-

tanquam aqua effusi sanctificatio, & ad honorem ipsius aspersio, tanquam genus oblationis, ad dæmones fugandos, & terrefaciendos.

38 De sale vero† immisso per Elisæum in aquas, quo illæ sanatæ sunt, apertissimus etiam est locus 4. Reg. cap. 2. in hęc verba: *Dixerunt quoque viri ciuitatis ad Elisæum; Ecce habitatio ciuitatis huius optima est, sicut tu ipse domine prospicis, sed aquæ pessimæ sunt, & terra sterilis. At ille ait, afferte mihi vas nouum, & mittite in illud sal, quod cum attulissent, egressus ad fontem aquarum, misit in illum sal, & ait: Hęc dicit Dominus, sanaui aquas has, & non erit vltra in eis mors, neque sterilitas. sanatę sunt ergo aquæ vsque in diem hanc, iuxta verbum Elisæi, quod locutus est.* Cuius loci autoritatem in hunc sensum disertissimis verbis adduxit beatus Alexander Papa eius nominis primus, in epist. 1. relatus in cap. aquam sale. de consecrat. dist. 3. cuius contextus verba superius adscripsimus.

Ex quibus locis omnibus constat vim, & sanctificationem accipere aquam & salem per diuini nominis inuocationem, cuius rei testimonia apertissima addu-
39 ximus superius, cap. 2. sect. 2.† Quibus aliquot etiam nunc addemus quo manifestior & firmior hic locus fiat; neque refert si qua eorum baptismi consecrationem respiciant, quando & illa aquarum sanctificatio est, & huc etiam tendant, vt aperte demonstrēt sanctificationem hanc esse a diuina virtute, non

autem a diabolica poteſtate, vt Lollardi; neque incantationem & pollutionem eſſe, vt perditiſs. Caluinus, exiſtimarunt. Vt vero repetitionis faſtidium lector fugiat, non illum pigebit ea quæ prædicto cap. 2. adduximus, cum his teſtimonia coniungere.

Abdias Babylonicus, ſi ipſius liber eſt, qui circumfertur, Apoſtolorum diſcipulus, qua de re egimus ſuperius: vel ſi Iulius Africanus eſt, vt quidam exiſtimant Tertulliano coætaneus lib. 9. Apoſtolicę hiſtoriæ, dum ſcribit B. Thomam Apoſtolum Indicā mulierem baptizaturum, refert illum prius fontem aquæ ſanctiſicaſſe his verbis: *Et confeſtim eiecto dæmone mulier ſana facta procedit ad pedes Apoſtoli ſignum ſalutis efflagitans. Ille autem abijt ad fontem, qui erat proximus, & ſanctificauit illum, & baptizauit mulierem, cum multis alijs.*

Tertullianus vir, vt diximus alias Apoſtolicorum temporum lib. de baptiſmo, dum docet ſpiritum illum, qui ad baptiſmi figuram ab initio ferebatur ſuper aquas: ſuper baptiſmi aquas, tanquam priſtinam ſedem recognoſcentem, inuoca[illegible], facile conquieſcere, & immundos ſpiritus per æmulationem aquis incubātes cæleſtis ſuperueniētis Angeli opera coerceri, ſubdit c. 9. *Hęc eſt aqua, quę de comite petra populo defluebat. ſi enim petra Chriſtus, ſine dubio aqua in Chriſto baptiſmum videmus benedici.*

S. Cyrillus Eccleſiæ Hieroſolymitanæ Patriarcha cath 3. *Non*, inquit, *tanquam aquæ ſimplici ſtudeas huic*

lauacro, sed vt spiritali gratia, quę cum aqua datur. Nam vt illa, quę in aris (dæmoniorum) offeruntur, cum natura sint pura, inuocatione dæmonum impura efficiuntur: sic contra aqua simplex per sancti spiritus, Christi & Patris inuocationem, accepta virtute sanctitatem consequitur.

B. Seuerus Alexandrinus, quondam Patriarcho libello de ritibus baptismi, & sacræ synaxis apud Syros Christianos receptis; sacerdotem cum aquas baptismi misceret sic orasse, ac consecrasse refert: *Misce Domine aquas istas, per deprecationem prauitatis meæ, & virtutem sancti spiritus tui efficacem in eis colloca; ita vt sint spiritualis vterus natiuitatis filiorum corruptionis expertium, atque seruis hisce tuis, qui baptizantur in eis concede, vt habeant vestimentum corruptioni minime obnoxium, & solutionem vinculorum peccati per gratiam tuam, & per voluntatem patris tui, ac per efficaciam spiritus tui.*

S. Gregorius Nyssenus in oratione de baptismo docet omnem aquam esse ad vsum baptismatis, si modo eius, qui accipit fidem inueniat, & sacerdotis sanctificantis benedictionem.

S. Augustinus præter citatos iam locos serm. 1. de Pentecoste, qui est 181. de tempore: *Hoc enim*, inquit, *signo Crucis consecratur opus dominicum, sanctificatur fons baptismatis, initiantur etiam presbyteri, & cæteri gradus ecclesiastici: Et omnia quęcunque sanctificantur, hoc signo Dominicę Crucis cum inuocatione Christi nomi-*

nis consecrantur. Et serm. 19. de sanctis. *Hoc signum Crucis presidium est amicis, obstaculum est inimicis. Huius Crucis mysterio rudes catechizantur, eodem mysterio fons regenerationis consecratur. Eiusdem Crucis signo per manus impositionem baptizati dona gratiarum accipiunt*. Et lib. 6. contra Iulianum Pelagianum. cap. 8. *Signo Crucis consecratur vnda baptismatis, vt ea diluatur reatus, tanquam in chirographo scriptus in notitia spiritualium potestatum per aquas pœna exigitur*

40 *peccatorum*. Et aliis locis quibus ait baptismum† consecrari de fonte, intelligit baptismatis tract. 80. in Ioannem, & alibi quo sensu etiã intelligitur Tertulliani locus citatus.

B. Gregorius Turonensis in libro miraculorum ad corroborationem fidei, qui & in gloriam martyrum est inscriptus, dum miraculum fontium Hispaniæ refert, quod nos superius cap. 5. huius sect. num. 36 retulimus, sic habet: *Tunc cum exorcismo sanctificata aqua, consperso desuper chrismate, omnis populus pro deuotione haurit, & vas plenum domi pro saluatione reportat, agros, vineasque aspersione saluberrima curaturus*.

41 Quo loco illud est adnotandum † consuetum esse eo tempore, vt aquam post infusum chrisma fideles susciperent, ac seruarent ad domos aspergẽdas, atq. agros, & vineas curandas. Id quod deinde immutatum est, ac statutum in capitularibus tempore Caroli, Ludouici, & Lotarij Impp. & sic post ducentum annos, vt fideles aquam e fonte sanctificato ad vsus iam dictos sumpturi,

pturi, facerent id ante infusionem chrismatis, vt declarauimus superius sect. 2. c. 2. num. 3. ex lib. 6. capitularium cap 77. relato in cap. in sabbato Sancto. de cõsecrat. dist. 4.

B. Gregorius cognomento vere magnus benedictæ aquæ meminit disertissimis verbis, duobus præcipue locis lib. 1. dialog. cap. 10. *Susceptis itaq., inquit, puerulis diaconus ad episcopum reduxit, cui benedictam aquam super membra illius aspersit.* Et lib. 9. epist. 71. ad Mellitũ abbatem: *Cum vero, ait, vos Deus omnipotens ad reuerendissimum virum fratrem nostrum Augustinum episcopum perduxerit, dicite ei, quod diu mecum de causa Anglorum cogitans tractaui, videlicet, quia fana idolorum destrui in eadem gente minime debeant. Sed ipsa, quæ in eis sunt idola destruantur: aqua benedicta fiat, in eisdem fanis aspergatur, altaria construantur, reliquię ponantur, &c.*

Præter has & diuinæ scripturæ, & sanctorum Patrum autoritates ad confirmandum id, quod astruere conamur de aquæ benedictæ vi, accedant tot insignia 42 †miracula, quę omni tempore, & vbiq. locorum acciderunt, quorum pleraq. a scriptoribus summa fide dignis recensentur, & quibus non possunt hæretici non credere. Quod si, vt solent ipsi, blaterent adhuc, negentque illa vera esse, nihil in contrarium adducentes, dicemus si hoc modo liceat disputare, nihil erit in tota catholica religione tam certum tamque indubitatum, quod ipsi facile nõ possint inficere, ac reprobare.

Neque

Neq. audiendi ſunt, dum aiunt hoc tempore eiuſ-
43 modi miracula videri non ſolere. † Nam ex allatis exemplis hoc falſum eſt. Neque vero id quicquam vrget. Nam ſi effectus hi aliquando non videantur, id fortaſſis ex fidei hæſitantia accidit, & ſpiritus deſidia, qua quidem fideles ipſi præpediuntur: vel quia ad vtilitatem fidelium, vel Eccleſiæ ſuæ non iudicat neceſſariũ diuina prouidẽtia, nõ ex defectu virtutis ipſius aquę: quam ob cauſam plerique hominum aliis multis hodie non fruuntur inſignibus & gratiis, quæ Chriſtus ſaluator noſter in cælum aſcendens ſuis fidelibus pollicitus eſt Mar. vlt. Vel certe non negabunt hæretici apud ipſos, qui integram Euangelij diſciplinam falſo ſibi arrogant, neminem eſſe, qui a dęmonum cruciatibus corpora liberet, qui ęgrotos diuina virtute ſanet, ſerpentes expellat, atq. tuto uenena ebibere poſſit, atque alijs honoribus inſignibus ſit exornatus, quæ chriſtianis hominibus promiſit Chriſtus. Ita ut compellantur fateri eorum id culpæ, non fidei infirmitati tribuendum.

His quæ ſuperius ex veteri teſtamento de aqua luſtrationis, ac zelotypiæ adducta ſunt, reſpondent hæ
44 retici† Vvittenbergenſes ex illis ad hanc non rectè inferri, quando aquæ illæ expreſſo Dei præcepto ſtatutæ ſunt. Hæc autem ad illarum imitationem non eſt verbo Dei mandata, ſed humano arbitrio vſitata, vt propterea Chriſtus dixerit: *Fruſtra colunt me docentes doctrinas, & mandata hominum.* Matt. 15. & Mar. 7. adduntque

duntque Magdeburgenses, quod cum cultus iste voluntarius sit, vix abest ab idololatriæ & superstitionis uitio.

Sed fateamur quod aiunt Vuittenbergenses, aspersiones veteris testamenti esse a Domino mandatas: non tamen recte inferunt, hanc qua ex Apostolorum traditione Ecclesia vtitur, idcirco esse prohibitam.

45 Neque† vero Saluatoris nostri dictum, *Frustra colunt me, &c.* quod passim vsurpant, semperque in ore habent, quicquam facit. Nam ex ipsamet Christi doctrina apparet intelligi de his, quæ sunt contra fidem, vel contra bonos mores, vt docet S. August. epist. 1. ad Ianuar. quæ est num. 118. cap. 2. & cap. 3. & epist. seq. cap. 18. & cap. 19. Alioqui enim, quæ exhortationem habent melioris vitæ nusquam in lege noua prohibita sunt, etiam si ex veteri lege, vel ex ritu gẽtium veniant; in veram tamen fidem relata, vt explicuimus ex S. Leone serm. 4. de ieiunio septimi mensis supra sect. 2. cap. 2. in princ. verba Augustini hæc sunt cap. 18. de variis ritibus: *Vna in his saluberrima regula tenenda est, vt quæ non sunt contra fidem, nec contra bonos mores, & habent aliquid ad exhortationẽ vitę melioris, vbicunque institui videmus, vel instituta cognoscimus, non solum non improbemus, sed etiam laudando, & imitando sectemur, si aliquorum infirmitas non ita impedit, vt amplius timendum sit.*

Sed illud est addendum, quod si aspersio veteris legis vim habebat, quia in fide Christi venturi celebra-

batur

brabatur: omnia enim in figura contingebant illis, & prophetica, ac typica ſanctificatio creaturæ ea efficiebat, tanto magis euangelica & apoſtolica in virtute Chriſti pro nobis crucifixi facta diſertis verbis Pauli Apoſtoli tradita d. cap. 4. Alioqui nouum teſtamentum veteri non conſonaret.

46 Quæ vero de voluntario † cultu afferunt Magdeburgenſes, inepta plane ſunt & ridicula, quaſi Dominus non laudauerit illos, qui ſe caſtrauerunt propter Chriſtum Matth. 19. Non acceptauerit item ouem & bouem cauda & aure amputatis, ſi voluntarie non ex voto offerrentur, Leui. 22. Et non dixerit Dauid: *Voluntarie ſacrificabo tibi, quoniam bonum eſt:* Pſal. 53. Et alibi: *Iuraui, & ſtatui cuſtodire iudicia iuſtitiæ tuę.* Pſal. 118. quo loco illud iuraui voluntarium certe eſſe nemo negabit, quod indicant ſtatim ſequentia: *Voluntaria oris mei beneplacita fac Domine.* & Paulus 1. Cor. 7. *Nam qui ſtatuit in corde ſuo non habens neceſſitatem, ſed poteſtatem habens ſuę voluntatis.* Quibus locis apertiſſime voluntarius a neceſſario cultu diſtinguitur, & vtrumque gratum Deo eſſe oſtenditur, contra quam ac impij Magdeburgenſes exiſtimarunt.

Poſtremo diluenda nobis eſt friuola illa, & inanis ratio, qua vtuntur Lollardi aduerſus aquæ ſanctificationem: quia, inquiunt, noſtra benedictione res meliores efficere non poſſumus. quæ ratio ita falſa eſt, 47 vt cogantur omnino concedere contrarium. † Deus enim quotidie nouas creat animas, quæ & ſi natura

bonæ ſint, non tamen eas bonas creat in gratia, quæ ſi nullo pacto meliores effici poſſent, quia hoc eis eſſet impoſſibile, videretur culpa in Deum reijcienda, qui illas ſic creauerit, quæ quidem abſurdiſſima ſunt.

Efficiuntur igitur meliores creaturæ per hominum benedictionem, quam a Deo creatæ ſint, earumque natura per illam quaſi in melius mutatur; id quod diſertiſſimis verbis, & fuſius docet S. Ambroſius in libro de ijs, qui myſteriis initiantur cap. 9. vbi inter cætera ſic habet: *Et hoc nobis ſupereſt, vt probemus: quantis igitur vtimur exemplis? Probemus non hoc eſſe quod natura formauit, ſed quod benedictio conſecrauit, maioremq. vim eſſe benedictionis, quam naturæ, quia benedictione etiam natura ipſa mutatur. Virgam tenebat Moyſes, proiecit eam, & facta eſt ſerpens; rurſus apprehendit caudam ſerpentis, & in virgæ naturam reuertitur.* Et paulo poſt: *Aduertimus igitur maioris eſſe virtutis gratiam, quam naturam, & adhuc tamen propheticæ benedictionis numeramus gratiam. quod ſi tãtum valuit humana benedictio, vt naturam conuerteret, quid dicimus de ipſa conſecratione diuina?*

Et S. Auguſtinus lib queſtio. veteris & noui teſta-49 menti, cap. 27. † *Sicut per culturam*, inquit, *melioranda erant ſemina, ita & hominum genus adhibita cura id ſtuderet, vt creatoris cognitione percepta, vitam ſuam frænaret, ad promerendum eum vt ſimul omnino proficerent ad laudem & gloriam creatoris: Omnia enim, quæ*

ſunt Dei nutu multiplicata, & meliorata ſunt ſuper terram. Nec enim aliter poſſet creſcere, quam Dei voluntas & benedictio decreuit ſeminibus: quomodo ergo dici poteſt male fieri, aut non licere, quod ex Dei benedictione, & ipſo fauente augmentum facit. Cuius rei traditio & in ſynagoga manſit, & nunc in Eccleſia celebratur, vt Dei creatura ſub Dei benedictione iungatur, non vtiq. per præſumptionem, quia ab ipſo autore ſic data eſt forma. Et ſi ceſſare debere putatur, tunc ceſſare debebit, quando ceſſatura & illa ſunt, quæ ſimiliter benedicta ſunt, vt multiplicarentur.

Ex benedictione igitur, quæ adhibetur, hoc recipit res benedicta non ab homine, ſed a Deo, vt melior ſit: præcipue vero aqua, vt ſtatis precibus ſanctificata, eas omnes virtutes a Deo recipiat, quas ſuperius enu-
50 merauimus. † Vis enim ſanctificationis ea eſt, vt quod ſanctificatur fiat timori aduerſarijs poteſtatibus; quo ſenſu videtur Eſa. cap. 8. ſanctificationis verbum accepiſſe: *Dominum virtutum ipſum ſanctificate,* ideſt, facite, vt ſit vobis timori. Vnde ſubdit interpretans quod dixerat: *Ipſe erit timor tuus, & ſi in ipſo confiſus fueris, ipſe erit tibi in ſanctificationem:* ſic enim habent Septuaginta, ideſt, ipſe mundabit te. Recipit igitur aqua hæc per implorationem diuini auxilij, quæ fit per verbum Dei, ſpiritualem vim quandam aduerſus ea, quæ nocere poſſunt. Ac propterea ab Apoſtolis tradita ſumma cum ratione in Eccleſia cuſtodita eſt, in qua & facta ſunt ſemper, ac fiunt,

fientq.

fientque præclara miracula per illius vſum: & vt cum B. Dionyſio concludamus, cum de ſymbolicis baptiſmi cæremoniis agit. Et ſi nihil in his ſymbolicis elementis aquæ & ſalis diuinius eſſet, præterquam doceri nos in ęnigmate per naturam aquæ, quæ ad abluendas ſordes valet, & per naturam ſalis, qui ſuauitatem & ſalubritatem cibis affert, & a corruptione ſeruat, vt habeamus vitam a ſordibus peccatorum mundam, doctrinamque ſanam, ac ſermonem ſale conditum, qui det gratiam audientibus, ideſt, qui ſit bonus ad ædificationem fidei, & vt caueamus ab ea, quæ eſt in mundo, concupiſcentiæ corruptione; ſatis eſſet ad colendam hanc ſalis & aquæ benedictionem. Cui tamen accedit ſanctificatio, ac diuina ope datur virtus ea omnia operandi, quæ S. Alexander ex Apoſtolorum inſtitutione commemorat, ac tantis miraculis ſunt confirmata, omniumque eccleſiarum occidentis & orientis, immo totius fere orbis vſu comprobata, vt ex multarum nationum hanc aquam benedicẽdi ritibus, quos ad operis calcẽ adijciemus, fiet perſpicuum. Quo circa recte Tertullianus lib. de vir-
51 ginibus velandis. *Non poſſumus*, inquit, *reſpuere† conſuetudinem, quã damnare non poſſumus, vt pote nõ extraneã, quia non extraneorum, cum quibus ſcilicet communicamus ius pacis, & nomen fraternitatis, vna nobis & illis fides, vnus Deus, idẽ Chriſtus, eadẽ ſpes, eadem lauacri ſacramẽta, ſemel dixerim, vna Eccleſia ſumus. Ita noſtrũ eſt, quodcunq; noſtrorũ eſt: cęterũ diuidis corpus tã hic, ſicut in om-*

nibus varie institutis, & dubijs & incertis fieri solet, adhibenda fuit examinatio, quę magis ex duabus tam diuersis consuetudinibus disciplinæ Dei conueniret.

Quod si hæretici examinarent, qui nam ritus, & consuetudines magis Euangelicę & Apostolicæ doctrinæ, & scripturis sanctis cõueniant; reperirent profecto eas, quas nos iam vsque ab ipsis Apostolorum temporibus in omnibus ecclesijs plenas doctrina cũ scripturis sanctis congruente, & plenas Spiritus sancti operatione consuetudines seruamus & docemus omnino amplectendas, & retinendas: Magisque id expedire, quam nullas habere, præter eas, quas ipsi ab heri & nudius tertius inuenerunt. Animaduerterentque profecto, quod aqua benedicta, nisi diabolo 52 esset † præcipue inimica, nunquam illis persuasisset, vt eam prorsus horrerent, ac repudiarent; neque effe- 53 cisset, vt essent in hoc plane hydrophobi, † ac rabidissi mi canis, hoc est dæmonis dentibus vulnerati. Vt eam ob causam nihilo secius illis accidat, quam his, qui a 54 rabidis canibus sunt sauciati, † qui vt post alios scribit Cœlius Rhodiginus lib. 17. antiq. lectio. cap. 28. post Plin. lib. 29. cap. 6. aspectum aquæ omnino refugiunt, neque illam possunt intueri. Ex qua canis a quo sauciati sunt imaginem viderent, & remedium inde consequerentur. Si aquam illi amplecterẽtur, ac sitienti animo concupiscerent, qui est Christus Dominus salutis fons, ac catholicæ Ecclesiæ documenta, & traditio-

ditiones ſequerentur; perſpicerent profectò eorum deformitatem, vulnera, dæmonis captiones, & fallacias, fieretq. vt remedium conſequerentur. Non reijceret illos pia mater Eccleſia, ſed amplecteretur, ac in viam ſalutis dirigeret. Experirentur etiam Rom. Pont Chriſti Vicarij, ac B. Petri ſucceſſoris paternam cle-
55 mentiam, & benignitatem, † ampliſſimorum item S. R. E. Cardinalium, qui huic negotio tanta cum religione, & orbis admiratione ab illo pręfecti, pręſunt, pietatem, manſuetudinem, ac perpetuum in illis dirigendis, & ad caulá reducendis ſtudium; non clauſuri vnquam gremium; ſi, quod errantes præſtare debent, ex intimo animi affectu optimo propoſito, ſalutari cõtritione, ac confeſſione, errores deteſtati veram fidem Rom. Eccleſiæ, catholicamq. religionem amplectantur, hauſtuq. diuinæ aquæ e fontibus Saluatoris cum gaudio tutam, ſalutaremq. æternæ vitæ viam ingrediantur, in illaq. perſeuerent. quod vt præſtare dignetur is, qui errantibus, vt in viam poſſint redire iuſtitiæ veritatis ſuæ lumen oſtendit, enixe ac toto pectore rogamus, ac deprecamur.

Atque hæc quidem ſunt, quæ de hæreſibus, hæreticisq. quod ad noſtram tractationem ſpectat, diſſeren-
56 da cenſuimus. † Cęterum huius rei argumentum proſecuti etiam ſunt Thom. Vvaldenſis tom. 3. cap. 168. Ioan. Bunder. in concertatio. huius temporis, tit. 30. art. vlt. Dieg. Payua orthodoxarum explicat. lib. 3. Alfonſus Caſtrenſis aduerſ. hæreſ. ver. aqua. Pet. Soto in

aſſer-

assert. catholi. fidei contra Vvittenbergenses c. 30. Stanislaus Hosius in confess. cathol. fidei c. 89. Alanus Copus dialog. primo c. 3. Fran. Turrianus lib. 3. contra Magdeburgen. c. 6. & lib. 5. c. 4. Fran. Feuardentius in appendic. aduers. hæres. Vvillem. Lindanus episcopus Rurermundensis in sua panoplia c. 99. Renat. Benedict. in panopl. fol. 170. Felicia. Capitonus cathol. explicat. par. 3. explicat. 83.

57 Videmur † hactenus ea præstitisse, quæ nobis præsenti tractatione proposita erant: nimirum, quod cũ aqua suapte natura tam præcipuum, tam vtile & necessarium, tamque insignibus qualitatibus exornatũ elementum sit, ac propterea cum apud Ethnicos tum vero Hæbreos, Christianosq; summo semper loco sit habita. Maiori sane erit veneratione digna, si diuini nominis inuocatione, mysticaque salis adiectione, statis ab Ecclesia precibus, illiusque ministris erit sanctificata, expectandique erunt a nobis omnes ij fructus, quos superius enumerauimus, si quod nostri muneris est pie & ex animo, utque rectos Christianos decet, illa

58 utamur. † Quod & si ab omnibus expetendum est, præcipue vero a vobis, dilectissimi, quorum cura nostris humeris impar est demandata, & expetimus, ac contendimus, atque vniuersis animi nostri conatibus exoptamus. Rogamusque vos, ac hortamur per viscera misericordiæ Iesu Christi, vt hoc salutari, & facile cunctis exposito remedio ad uestrarum animarum salutem, salutaremque rerum, domorum,

agrorum

agrorum, animantium conſeruationem, ſalutariter a Beatiſsimo hoc Apoſtolo & Euangeliſta, cuius incõparabili theſauro corporis non immerito gloriamini inſtituto, ita pie, ita religioſe, ea animi propenſione, eoque æternæ ſalutis deſiderio vtamini, ut quod nobis, piæque matri Eccleſiæ in optatis eſt, malis etiã hic occurrentibus, quibus hæc aqua delendis præparata eſt, liberati in cæleſtem uitam euecti perennis, diuinique illius fontis participes effecti, perpetuum, æternumque cum Chriſto Domino regnetis. Vtque laborem hunc a nobis alacri animo veſtri cauſa ſuſceptum, ſalutaris fructus is conſequatur, vt aliqua ex parte officio noſtro ſatisfeciſſe videamur, ac vobiſcum in cœleſti patria ſempiterna lætitia perfruamur.

FINIS.

RITVS VARII BENEDICTIONIS AQVAE.

VT manifestior fiat vsus aquæ benedictæ apud omnes fere nationes, quæ Christi fidem profitentur; curauimus adijciẽdos earum ritus, quo vtuntur in huiusmodi aqua benedicẽda, vt concors communisq. totius Ecclesiæ consensio in ea re omnibus appareat, videantq. hæretici, quam maxime delirent.

Ex Missali Romano.

ORDO AD FACIENDAM Aquam benedictam.

Die Dominica, in sacristia præparato sale & aqua sacerdos celebraturus Missam, vel alius ad id deputatus alba vel super pelliceo indutus cum stola circa collum primo dicit

℣. Adiutorium nostrum in nomine Domini.

℟. Qui fecit cælum & terram.

Deinde absolute incipit exorcismum Salis.

EXorcizo te, creatura salis, per Deum ✠ viuum: per Deum ✠ verum: per Deum ✠ sanctum: per Deum, qui te per Elisæũ prophetam in aquam mitti iussit vt sanaretur sterilitas aquę: vt efficiaris sal exorcizatum in salutem credentium: & sis omnibus sumentibus te sanitas animæ & corporis: & effugiat atque discedat a loco in quo aspersum fueris, omnis phantasia & nequitia vel versutia diabolicæ fraudis, omnisque spiritus immundus adiuratus. Per eum qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & sæculum per ignem. ℟. Amen.

Oratio.

IMmensam clementiam tuam, omnipotens æterne Deus, humiliter imploramus: vt hãc creaturam salis, quam in vsum generis humani tribuisti, bene ✠ dicere, & sancti ✠ ficare tua pietate digneris: vt sit omnibus sumẽtibus salus mentis & corporis: & quicquid ex eo tactum vel respersum fuerit, careat omni immunditia, omnique impugnatione spiritalis nequitiæ. Per dominum nostrum Iesum Christum.

Exorcismus aquę: & dicatur absolute.

EXorcizo te creatura aquæ in nomine Dei ✠ patris omnipotentis, & in nomine ✠ Iesu Christi filij eius domini nostri, & in virtute Sancti ✠ spiritus: vt fias aqua exorcizata ad effugandam

omnem potestatem inimici, & ipsum inimicum eradicare & explantare valeas cum angelis suis apostaticis: per virtutem eiusdem domini nostri Iesu Christi: qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & sæculum per ignem. ℟. Amen. *Oratio.*

DEus, qui ad salutem humani generis, maxima quæque sacramenta in aquarum substãtia condidisti: adesto propitius inuocationibus nostris, & elemento huic multimodis purificationibus præparato, virtutem tuæ bene ✠ dictionis infunde: vt creatura tua mysteriis tuis seruiens, ad abigendos dæmones, morbosq. pellendos diuinæ gratiæ sumat effectũ: vt quicquid in domibus vel in locis fidelium, hæc vnda resperserit, careat omni immunditia, liberetur a noxa: non illic resideat spiritus pestilens, nõ aura corrũpens: discedant oẽs insidiæ latentis inimici: & siquid est, quod aut incolumitati habitãtiũ inuidet, aut quieti, aspersione huius aquæ effugiat: vt salubritas per inuocationem sancti tui nominis expetita, ab omnibus sit impugnationibus defensa. Per dominum nostrum Iesum Christum filium tuum.

Hic mittat sal in aquam in modum crucis dicendo semel.

COmmistio salis & aquæ pariter fiat: in nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & spiritus ✠ sancti. ℟. Amen.

℣. Dominus vobiscum.

℟. Et cum ſpiritu tuo. *Oratio.*

DEus inuictæ virtutis autor, & inſuperabilis imperij rex, ac ſemper magnificus triumphator: qui aduerſæ dominationis vires reprimis: qui inimici rugientis ſæuitiam ſuperas: qui hoſtiles nequitias potenter expugnas: te domine trementes, & ſupplices deprecamur ac petimus, vt hanc creaturam ſalis & aquæ dignanter aſpicias: benignus illuſtres: pietatis tuæ rore ſanctifices, vt vbicunque fuerit aſperſa, per inuocationem ſancti tui nominis, omnis infeſtatio immundi ſpiritus abigatur: terrorque venenoſi ſerpentis procul pellatur: & præſentia ſancti ſpiritus nobis miſericordiam tuam poſcentibus, vbique adeſſe dignetur. Per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum.

Finita benedictione, Sacerdos celebraturus, indutus pluuiali coloris officio conuenientis, accedit ad altare, & ibi ad gradus cum miniſtris genuflexus accipit a Diacono aſperſorium, & primo ter aſpergit altare, deinde ſe & miniſtros, incipiens antiphonam. Aſperges me.
Et Chorus proſequitur, Domine hyſſopo, & mundabor: lauabis me, & ſuper niuem dealbabor.

Interim celebrans aſpergit Clerum, deinde populum dicens, Pſalmus. Miſerere mei Deus. Gloria patri.
Antiphona. Aſperges me domine hyſſopo, & mundabor: lauabis me, & ſuper niuem dealbabor.
Pſalmus. Miſerere mei Deus ſecundum magnam miſericordiam tuam.

℣. Gloria patri, & filio, & ſpiritui ſancto. Sicut erat in principio, & nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. Amen.

Et repetitur antiphona. Aſperges me domine.

Supradicta antiphona prædicto modo dicatur in aſperſione aquæ benedictæ in Dominicis per totum annum: excepto quod in Dominica de Paſſione, & in Dominica Palmarum non dicitur Gloria patri. *Sed poſt pſalmum,* Miſerere mei. *repetitur immediate Antiphona.* Aſperges me domine. *Excepto etiam tempore Paſchali, ſcilicet a Dominica Paſchæ vſque ad Pentecoſten, quo tempore cantatur communiter.*

Antiphona. Vidi aquam egredientem de templo a latere dextro, alleluia: & omnes ad quos peruenit aqua iſta, ſalui facti ſunt, & dicent, alleluia, alleluia.

Pſalmus. Confitemini domino quoniã bonus: quoniam in ſæculum miſericordia eius.

℣. Gloria patri, & filio, & ſpi. &c.

Repetitur Antiphona. Vidi aquam egredientem, &c.

In octaua vero Pentecoſten reſumitur. Aſperges me domine hyſſopo, & mundabor, &c.

Finitis Antiphonis ſupradicto modo ſacerdos qui aſperſit aquam, reuerſus ad altare ante gradus altaris ſtans dicat. ℣. Oſtende nobis domine miſericordiam tuã.

Tempore Paſchali additur, Alleluia.

℟. Et ſalutare tuum da nobis.

℣. Domine exaudi orationem meam.

℟. Et clamor meus ad te veniat.

℣.

℣. Dominus vobiſcum.
℟. Et cum ſpiritu tuo.

Oratio.

EXaudi nos, domine ſancte, pater omnipotens, æterne Deus: & mittere digneris ſanctum angelum tuum de cælis, qui cuſtodiat, foueat, protegat, viſitet, atque defendat omnes habitantes in hoc habitaculo. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

RITVS BENEDICENDI AQVAM

Ex Mißali Ecclesiæ Salernitanæ, idem per omnia est cum ritu Missalis Rom. prȩterquam quod post commistionem salis & aquæ additur sequens Oratio.

Oremus.

PRæsta, quæsumus Domine, tuum salubre remedium super hanc creaturam salis & aquæ, vt vbicunq. aspersa fuerit, ad animȩ & corporis proficiat sanitatem. Per Christum dominum nostrum.

Deinde sequitur.

DEus inuictȩ virtutis autor. *Et reliqua, vt in Missali Romano.*

Ritus Ecclesiȩ Gallicanæ, circa benedictionē aquæ idem est omnino cum ritu Missalis Romani.

RITVS BENEDICTIONIS AQVAE

EX MISSALI MISTO SECVNDVM regulam B. Isidori, dicto Mozarabes, cuius copiam nobis fecit Alfonsus Ciaconus ord. Prædicatorum, vir diuinis ac humanis litteris, variaq. rerum cognitione apprime eruditus.

SVnt autem Mozarabes (vt ad rei, de qua agitur intelligentiam, hoc adnotemus) inde dicti quasi misti Arabibus viuerent. Nam cum per Mauros & Arabes vniuersa Hispania incēdijs cædibusq. ad an. Domini 714. vastata in illorū ditionē uenisset, qui sub illorū imperio viuere uoluerūt, suis sacris retētis Arabibus permisti, Mistarabes dicti sunt, & illorum ecclesiasticus ritus officium Mistarabum. Quæ vox cum temporis diuturnitate, tum barbaro-

rum lingua est corrupta, & in Mozarabum degenerauit, qua nunc vulgus vtitur.

Ritus autem is, vt vniformis in omnibus Hispaniarum esset Ecclesiis, iuxta decretum Toletani Concilij quarti, a B. Isidoro, cui ea cura demandata fuit, Hispalensi præsule, quæ tūc ciuitas regia erat, collectus, ac eius nomine Isidorianum officium est nuncupatum. quamquam alij Leandrum antiquiorem Hispalensis Ecclesiæ antistitem ei muneri præfectum velint, ac Isidorum comitem illi datum. Quod Isidorianum officiū perseuerauit in Hispanis Ecclesiis quamdiu res Gotthorum floruerunt, hoc est centum viginti circiter annos, vsque ad calamitatem, cuius superius meminimus: post quam in sex Ecclesiis Toleti a Mistarabibus retētus fuit, et Toletanū propterea officium appellatum. Introducto deinde Gregoriano ritu, Alfonsi Regis Ferdinandi Magni F. temporibus Constātiæ Reginæ instigatione multo post tempore Franciscus Ximenius Archiepiscopus Toletanus in prædictis sex Ecclesiis, et in certa tēpli Toletani parte officium Isidorianum retinuit, illudque imprimendum curauit, quod Mozarabum appellatur. Id quod testantur Io. Vasæus in Annali-

bus Hispaniæ ann. 717. Et Aluarus Gomecius lib. 2. de rebus gestis Francisci Ximenij.

Benedictio aquæ.

℣. Adiutorium nostrum in nomine Domini.
℟. Qui fecit cælum & terram.
℣. Sit nomen Domini benedictum.
℟. Ex hoc nunc & vsque in sæculum.
Hic faciat sacerdos signum crucis in ipso sale & insufflet tribus vicibus: & postmodum dicat hunc sequentem exorcismum.

Exorcismus salis.

EXorcizo te creatura salis, In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & spiri ✠ tus sancti: qui te per Elisæum in aqua mitti iussit, vt sanarentur aquæ steriles. Quique diuina oris sui voce ait: Vos estis sal terræ. Et per Apostolum suum vas electionis: Sermo vester sit sale conditum. Ideoque efficere sal exorcizatum, vt sit in remissionem peccatorum & sanitatem mentium. In protectionem animi atque corporis. In confirmationem salutis ad expellendas & excludendas omnes dæmonum tentationes, In nomine Dei pa ✠ tris omnipotentis ✠ & Iesu Christi filij eius ✠ qui in trinitate vnus viuit & regnat in sæcula sæculorum.
Amen.

Oratio.

VIrtutis tuæ inuictam fortitudinem deprecamur domine ſancte pater æterne omnipotens Deus, qui inter omnia neceſſaria, quę per Ieſum Chriſtum dominum noſtrum procreare iuſſiſti, non minimã gratiam conferre dignatus es ſali, vt ex illo poſſint vniuerſa condiri omnibus ad eſcam, per tuum filium Dominum noſtrum procreaſti: te ſupplices exoramus, vt hoc ſal digneris aſpicere: Quatenus maieſtatis tuæ virtute contra omnes ſpiritus immundos valorem poſſit accipere. Expellat ab omni loco vbi tua fuerit inuocatione adſperſum, quicquid poteſt eſſe peſtiferum, vt exhibeat plenum ſalutis effectum. Deterreat omnes præſtigias inimici, & omnia monſtruoſorum genera longius faciat effugare. Grauedines omnes, phantaſiaſq. compeſcat: & per ſignum crucis filij tui Domini noſtri tutelam fideliſsimam deſiderantibus præſtet.

℟. Amen.

Deinde fertur aqua in vrceo ad ſacrandã: & inſufflet ibidem tribus vicibus, & dicat exorciſmum.

Exorciſmus aquę. *Oratio.*

DIſcede immunde ſpiritus ab omnibus, quibus fides noſtra vſura eſt religionis officij ſacramentis, nec prætendas culpam criminis, qui agnoſcis potentiam Saluatoris. Non ex meri-

ti confidentia, ſed præcepto. Licet ipſa poteſtas miniſterij dignitas ſit miniſtri. Te igitur communem dominum aquæ creaturæ conuenio, vt conſeruante motus ſenſibilitatis, intelligens ſubijci ſeruicio: quo placere Deo vtimur, non recuſes. Omnem a te communionem dæmonum, omne collegium iniquitatis expurges. Totam phantaſmatis labem, capax dominicæ protectionis extermines: vt gratia ſanctificationis indepta, tuo noſtroque pariter creatori debito famulatu deſeruiens, omnem ſpirituum prauorum nequiciam, quocunque loco fuerit adſparſa deijcias: & ſancte copiam benedictionis inducas. ℟. Amen.

℣. Per miſericordiam tuam Deus noſter: qui es benedictus & viuis & omnia regis in ſæcula ſæculorum.

℟. Amen.

Humilate vos benedictioni.

℣. Dominus ſit ſemper vobiſcum.

℟. Et cum ſpiritu tuo.

Benedictio.

DOmine ſancte pater omnipotẽs æterne Deus, inſtitutor & conditor omnium elemẽtorum, qui per Ieſum Chriſtum dominum noſtrum elementũ hoc aquæ in ſalutem humani generis eſſe voluiſti: te ſupplices deprecamur: vt exauditis orationibus noſtris, illud tuæ pietatis reſpectu ſanctifices: atque ita ab ea omnium ſpirituum immundorum recedat incurſio, vt vbicunque fuerit in nomine tuo adſparſa, gratia tuæ benedictionis adueniat, & mala omnia te propiciante recedant. ℟. Amen.

Per misericordiam tuam Deus noster: qui es benedictus, & viuis, &c.

Humilate vos benedictioni.

Dominus sit semper vobiscum.

Et cum spiritu tuo.

Hæc aqua iam sanctificata in Cruce salis ponitur: & dicit.

COmmistio salis & aquæ. In nomine pa ✠ tris & fi ✠ lij, & spiritus ✠ sancti, qui regnat Deus in sęcula sæculorum.

℞. Amen.

Post mistionem salis & aquę. Oratio.

ETerne omnipotens Deus, qui nobis a te conditam creaturam aquæ: vbi distinxisti vt liquorem simplicem ad lauacrum, sallam sodalitatem pręberes ad condimentum: quatenus & sordida possint ablui, & fatua imbui: Quo & noxa tolleretur originalis: & corrigeretur error ad viam salutis. Te officij nostri functione, immeriti deprecamur, vt hæc salis & aquæ in tuo nomine facta permistio clementię tuæ sanctificetur obtutu, quodque mysterialiter baptismo ad commodum: culpæ traducis inimicum sapientię actum erroris manifestas aduersum, sancti spiritus tui sanctitate reddas sanctificatum. Nec vllo contagio reddatur immundum, quo tua fieri credimus maiestate beatum: sed ita per te plenum præbeat sanctificationis effectum, vt vbicunque inuocato nomine tuo fuerit manu emissum, vel modo quolibet

libet assumptum, expulsis ✠ explosis omnibus insidijs contrarię potestatis, non solum cuncta dæmonum machinamenta ex eodem loco fugata deficiant: sed etiam sanctorum angelorum custodia semper ibi mansura consistat.
℟. Amen.
Per misericordiam tuam Deus noster, qui es benedictus & viuis & omnia regis in sęcula sæculorū. ℟. Amē.
Humiliate vos benedictioni.
℣. Dominus sit semper vobiscum.
℟. Et cum spiritu tuo.
Benedictio Dei patris omnipotentis, ✠ filij, ✠ spiritus sancti descendat ✠ maneat super hanc creaturam salis & aquæ. ℟. Amen.
Antiphona. Sparsit nos Deus hyssopo, & mundabimur: lauabis nos, & super niuem dealbabis nos.
℣. Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam: & secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam.
Psalmus. Lauabis.
℣. Gloria & honor patri, & filio, & spiritui sancto.
Psalmus. Lauabis.
℣. Ostende nobis domine misericordiam tuam.
℟. Et salutare tuum da nobis.
℣. Beati qui habitant in domo tua domine.
℟. In sæcula sæculorum laudabunt te.
℣. Domine exaudi orationem meam.
℟. Et clamor meus ad te veniat.

℣. Dominus ſit ſemper vobiſcum.

℟. Et cum ſpiritu tuo.

Oremus. *Oratio.*

EXaudi nos, domine ſancte pater æterne Deus, & mittere dignare ſanctum angelum tuum de cælis, qui nos cuſtodiat, foueat, protegat, viſitet, & defendat omnes habitantes vel conuenientes in hoc habitaculo Dei. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

ADijciemus nunc Græcorum ritum ex illorum Euchologio ſiue rationali precum, quod nos ſacerdotale appellamus. In quo præter magnã aquæ benedictionem, quæ ſolemni Epiphaniorum die in memoriam baptiſmi Saluatoris noſtri fieri ſolet, habetur & alia aquæ benedictio quæ μικρὸν ἁγιασμὸν *dicitur, hoc eſt parua benedictio, quæ apud illos adhiberi ſolet pro his omnibus, quæ in illius ſanctificatione precantur. Quæ autem in prædicto Græcorum Euchologio habentur, hæc ſunt.*

Ἐκ τοῦ τῶν ἑλλήνων Εὐχολογίου
φυλλ. ρ́.

Ἀκολουθία τοῦ μικροῦ ἁγιασμοῦ.

Εὐλογήσαντος τοῦ ἱερέως ἀρχόμεθα τοῦ κύριε εἰσάκουσον, τῆς προσευχῆς μου. εἶτα τοῦ, θεὸς κύριος. εἰς ἦχον γ. καὶ τὰ παρόντα τροπάρια. ἦχος δ.

Τῇ θεοτόκῳ ἐκτενῶς νῦν προσδράμωμεν ἁμαρτωλοὶ καὶ ταπεινοὶ καὶ προσπέσωμεν ἐν μετανοίᾳ κράζοντες, ἐκ βάθους ψυχῆς δέσποινα βοήθησον ἐφ' ἡμῖν σπλαγχνισθεῖσα. σπεῦσον ἀπολλύμεθα ἀπὸ πλήθους πταισμάτων, μὴ ἀποστρέψῃς σοὺς δούλους κενούς, σὲ γὰρ καὶ μόνην ἐλπίδα κεκτήμεθα. δίς.

Οὐ σιωπήσωμεν ἀεὶ θεοτόκε τὰς δυναστείας σου λαλεῖν οἱ ἀνάξιοι, εἰ μὴ γὰρ σὺ προΐστασο πρεσβεύουσα, τίς ἡμᾶς ἐρύσατο ἐκ τοσούτων κινδύνων; τίς δὲ διεφύλαξεν, ἕως νῦν ἐλευθέρους, οὐκ ἀποστῶμεν δέσποινα ἐκ σοῦ, σοὺς γὰρ δούλους σώζεις ἀεὶ ἐκ παντοίων δεινῶν.

Τὸν ν, εἶτα ψάλλομεν τὰ τροπάρια ταῦτα. ἦχος π. β.
ὁ εἱρμος. δίς.

Ἡ τὸ χαῖρε δι' ἀγγέλου δεξαμένη, καὶ τεκοῦσα τὸν κτίστην τὸν ἴδιον παρθένε σῶζε τοὺς σὲ μεγαλύνοντας.

EX GRAECORVM
Euchologio. fol. 100.

Ordo paruę benedictionis: Benedicente sacerdote incipimus. Domine exaudi orationem meam. Deinde. Deus Deus. Sonitu tertio. & Præsẽtes versiculos sonitu quarto.

Ad Dei genitricem toto animo nunc recurramus peccatores & miseri, & procidamus in pænitentia, clamantes de profundo animę auxiliare domina misericordia mota super nos: festina, perdimur multitudine peccatorum, ne dimittas seruos tuos inanes, te enim vt vnicam spem posſdemus. Bis.

Ne taceamus semper Dei genitrix, potentias tuas loqui indigni: nam nisi tu intercedens defendisses, quis ex tantis periculis nos liberasset, quis vsq. nunc liberos custodiuit, non recedemus a te domina, seruos enim tuos semper ab vniuersis malis saluas. Post Psal. 50. psallimus versiculos pſẽtes sono lateris obliqui. Ordo. Diaconus.

Virgo, quæ illud Aue per Angelum suscepisti; & creatorem proprium peperisti, salua magnificantes te.

Lau-

Ἀνυμνοῦμεν τὸν υἱόν σου θεοτόκε καὶ βοῶμεν παναχραντε δέσποινα, παντὸς κινδύνου ῥῦσαι τοὺς οἰκέτας σου.

Βασιλέων προφήτων καὶ ἀποστόλων καὶ μαρτύρων, ὑπάρχεις τὸ καύχημα, καὶ προστασία τοῦ κόσμου πανάμωμε.

Γλῶσσα πᾶσα εὐφημεῖ, καὶ μακαρίζει καὶ δοξάζει τὸν ἄχραντον τόκον σου τῶν ὀρθοδόξων μαρία θεόνυμφε.

Δὸς χριστὲ μοῦ ἐμοὶ καὶ τῷ ἀναξίῳ ὀφελημάτων τὴν ἄφεσιν δέομαι τῆς σε τεκούσης πρεσβείαις ὡς εὔσπλαγχνος.

Ἐπὶ σέ μου τὰς ἐλπίδας, ἀνεθέμην θεοτόκε, σῶσον ταῖς πρεσβείαις σου. καὶ δώρησαί μοι πταισμάτων τὴν ἄφεσιν.

Ζωῶσον με ἡ τεκοῦσα ζωοδότην καὶ σωτῆρα σῶσον ταῖς πρεσβείαις σου εὐλογημένη, ἐλπὶς τῶν ψυχῶν.

Ἡ τὸν κτίστην τῶν ἁπάντων, ἐν γαστρί σου συλλαβοῦσα παρθένε πανάμωμε, ταῖς σαῖς πρεσβείαις σῶσον τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Θεοτόκε ἡ τεκοῦσα διὰ λόγον ὑπὲρ λόγου, τὸν λόγον πανύμνητε αὐτὸν δυσώπει σῶσαι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Ἱλεών μοι τὸν κριτήν τε, καὶ υἱόν σου ἐπταικότι, ὑπὲρ πάντα ἄνθρωποι

Laudamus filium tuum Dei genitrix, & clamam⁹, immaculata domina libera ab omni periculo seruos tuos.

Regum, Prophetarum; Apostolorumque, ac Martyrum tu es gloria, & mundi præses, ò vsquaque irreprehensibilis.

Omnis lingua benedicit, & beatum dicit, ac glorificat immaculatum partum tuum orthodoxorũ Maria sponsa Dei.

Da rogo Christe mihi indigno meorum delictorũ remissionem, tanquã misericors, intercessionibus eius quæ te peperit.

In te spem meam collocaui Dei genitrix, salua deprecationibus tuis, & dona mihi delictorum remissionem.

Viuifica me, quæ peperisti vitæ datorẽ & saluatorem, salua deprecationibus tuis benedicta spes animarum.

Quæ omnium conditorem in tuo vtero concepisti, salua animas nostras tuis deprecationibus virgo immaculata.

Dei genitrix, quæ peperisti per verbum super verbum verbum ipsum celeberrima exora saluet animas nostras.

Propitium iudiceq. & filiũ tuum mihi, qui peccaui præ-

που ταῖς σαῖς πρεσβείαις ἀπέργασαι δέσποινα.

Κατὰ χρέως ἐκβοῶμεν σοι, τὸ χαῖρε θεοτόκε ἁγνὴ ἀεὶ παρθένε, ἐκδυσωποῦντες πρεσβείαις σου σώζεσθαι.

Λύτρωσαί με τοῦ πυρὸς τοῦ αἰωνίου, καὶ βασάνων τῶν ἀποκειμένων μοι, θεογεννήτωρ, ὅπως μακαρίζω σε.

Μὴ παρίδῃς τὰς δεήσεις τῶν σῶν δούλων δυσωποῦμεν δέσποινα πανύμνητε, ἵνα ῥυσθῶμεν πάσης περιστάσεως.

Νοσημάτων καὶ παντοίων ἀλγηδόνων καὶ κινδύνων ἡμᾶς ἐλευθέρωσον, τῇ ἱερᾷ σου σκέπῃ καταφεύγοντας.

Ξένον θαῦμα τὸ ἐν σοὶ θεοκυήτωρ, δι' ἡμᾶς γὰρ, καθ' ἡμᾶς γεγέννηται ὁ πάντων κτίσης, ἐκ σοῦ καὶ θεὸς ἡμῶν.

Ὁ ναός σου θεοτόκε ἀνεδείχθη ἰατρεῖον νοσημάτων ἄμισθον καὶ θλιβομένων ψυχῶν παραμύθιον.

Παναγία θεοτόκε ἡ τεκοῦσα τὸν σωτῆρα κινδύνων διάσωσον καὶ πάσης ἄλλης ἀνάγκης τοὺς δούλους σου.

Ῥῦσαι πάσης ἀπειλῆς ἐπερχομένης τοὺς σοὺς δούλους παναγία δέσποινα καὶ πάσης βλάβης

ter omnes homines, effice intercessionibus tuis domina.

Ex debito clamamus ad te, Aue Dei genitrix pura semper virgo, hinc exorantes tuis deprecationibus saluari.

Redime me ab igne ęterno, & imminentibus tormẽtis mihi, Dei genitrix, vt beatam te dicam.

Oramus laudatissima domina, ne despicias preces seruorũ tuorum, vt ab omni infortunio liberemur.

Libera nos ab ægritudinibus, & vniuersis doloribus, ac periculis ad tuam sacram protectionem confugientes.

Admirãdum miraculum in te Dei genitrix, propter nos enim secũdum nos factus est ex te omnium creator & Deus noster.

Templum tuum Dei genitrix designatum fuit gratuita morborum medicinalis officina, & tribulantium animarum solatium.

Sãctissima Dei genitrix, quæ peperisti saluatorem libera seruos tuos à periculis, & omni alia necessitate.

Libera sanctissima domina seruos tuos ab omni superueniente ira, & ab omni nocumẽ

to ani-

ψυχῆς τε καὶ σώματος.

Σῶσον πάντας ταῖς πρεσβείαις σου παρθένε θεοτόκε, τοὺς εἰς σὲ προσέρχοντας, καὶ ῥῦσαι πάσης ἀνάγκης καὶ θλίψεως.

Τὶς προσρέχων τῷ ναῷ σου θεοτόκε, οὐ λαμβάνει ταχέως τὴν ἴασιν ψυχῆς ὁμοῦ τε, καὶ σώματος ἄχραντε.

Ὑπὸ πάντων δυσωπούμενος οἰκτίρμων, τῶν ἁγίων καὶ τῶν ἄνω τάξεων ἱλάσθητί μοι, διὰ τῆς τεκούσης σε.

Φεῖσαι σῶτερ τῶν ψυχῶν τῶν τεθνεότων ἐπ' ἐλπίδι ζωῆς ἀδελφῶν ἡμῶν, καὶ ἄνες ἄφες αὐτοῖς τὰ ἐγκλήματα.

Χαῖρε κόσμου ἱλαστήριον παρθένε, χαῖρε στάμνε, καὶ λυχνεία πάγχρυσε τοῦ θείου μάννα καὶ φωτὸς θεόνυμφε.

Ψάλλομέν σοι τῷ θεῷ ἐν τριάδι, ἐκβοῶντες φωνὴν τὴν τρισάγιον ἐκδυσωποῦντες σωτηρίας τεύξασθαι.

Δόξα.

Ὦ παρθένε, ἡ τεκοῦσα τὸν σωτῆρα καὶ δεσπότην τοῦ κόσμου καὶ κύριον αὐτὸν δυσώπει, σῶσαι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

καὶ νῦν θεοτοκίον.

Χαῖρε ὄρος, χαῖρε βάτε, χαῖρε πύλη, χαῖρε θεία τράπεζα, ἡ πάντων χαῖρε βοήθεια δέσποινα.

Ταῖς πρεσβείαις ἐλεήμων τῆς

to animæ,& corporis.

Virgo Dei genitrix salua de precationibus omnes ad te recurrentes,& libera ab omni angustia,& tribulatione.

Ad templum tuum Dei genitrix intacta quis recurrens statim non recipit sanitatem animæ pariter & corporis?

Ab omnibus sanctis & ijs, qui superi sunt ordinis misericors exoratus propitius esto mihi per eam quæ te genuit.

Miserere Saluator animarũ fratrum nostrorum, qui mortui sunt in spe vitæ, & dimittẽs remitte ipsis delicta.

Salue virgo mundi propitiatorium. Salue vrna,& candelabrum aureum, diuinæ manna, & lucis, Dei sponsa.

Psallimus tibi Deo in Trinitate, extollentes vocem hanc: Sanctus Sanctus Sãctus, hinc orantes salutem consequi:

Gloria.

O virgo, quę peperisti Saluatorem & dominatorem mundi & dominum ipsum exora, vt saluet animas nostras.

Et nunc,&c.

Salue mons, aue rubus, Salue porta, Salue diuina mẽsa, salue omniũ auxiliatrix domina.

Immaculatæ tuæ matris,& om

μητρός σου τῆς ἀχράντου, καὶ πάντων ἁγίων σου, τὰ σὰ ἐλέη τῷ λαῷ σου δώρησαι.

Τῇ πρεσβείᾳ τῶν ἐνδόξων ἀρχαγγέλων καὶ ἀγγέλων, καὶ τῶν ἄνω ταξέων, τοὺς δούλους σῶτερ, καλῶς διαφύλαξον.

Τῇ πρεσβείᾳ, τοῦ τιμίου καὶ ἐνδόξου βαπτιστοῦ σου προφήτου προδρόμου τε, χριστέ μου, σῶτερ τοὺς δούλους σου φύλαξον.

Τῇ πρεσβείᾳ τῶν ἐνδόξων, ἀποστόλων, καὶ μαρτύρων, καὶ πάντων ἁγίων σου, τὰ ἐλέη τῷ λαῷ σου δώρησαι.

Τῇ πρεσβείᾳ τῶν ἐνδόξων ἀναργύρων θεοτόκε, τοὺς δούλους σου φύλαττε, ὡς προστασία, τοῦ κόσμου καὶ στήριγμα.

Δόξα.

Τὸν πατέρα καὶ υἱὸν δοξολογοῦμεν, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον λέγοντες τριὰς ἁγία, σῶσον τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

καὶ νῦν θ΄.

Η ἀῤῥήτως ἐπ' ἐσχάτων συλλαβοῦσα καὶ τεκοῦσα, τὸν κτίστην τὸν ἴδιον, παρθένε, σῶζε τοὺς σὲ μεγαλύνοντας.

Τῆς εὐσπλαγχνίας τὴν πύλην ἄνοιξον ἡμῖν εὐλογημένη θεοτόκε, ἐλπίζοντες εἰς σὲ μὴ ἀστοχήσωμεν ῥυσθείημεν διὰ σου τῶν περιστάσεων σὺ γὰρ εἶ σωτηρία τοῦ γένους τῶν χριστιανῶν.

nium ſanctorũ tuorum dẽprecationibus cõcede miſericors miſericordias tuas populo tuo.

Glorioſorum archangelorum, & angelorũ & ſuperiorũ ordinũ interceſſione, ſeruos tuos Saluator bene cuſtodi.

Venerandi, & glorioſi Baptiſtæ Prophetæ tui, ac pręcurſoris interceſſione: chriſte meus Saluator famulos tuos tuere.

Glorioſorum Apoſtolorum & martyrum, & omnium ſanctorum tuorũ precibus largire miſericordias tuas populo tuo.

Famulos tuos Dei genitrix pauperum beatorum deprecatione cuſtodi, tanquam mundi præfectura, & firmamẽtum.

Gloria, &c.

Patrem, & filium glorificamus, & Spiritumſanctum, dicentes, ſancta Trinitas ſalua animas noſtras.

Et nunc, &c.

Virgo quæ ineffabiliter in nouiſſimis concepiſti, & peperiſti creatorem proprium ſalua magnificantes te.

Miſericordię portã nobis aperi Dei genitrix benedicta, ne in te ſperantes erremus, ab infortunijs per te liberemur, tu enim es ſalus generis Chriſtianorum.

Dein-

Εἶτα τὰ παρόντα τροπάρια. ἦχος πλαγίου. δ′.

Νῦν ἐπέστη ὁ καιρὸς ὁ πάντας ἁγιάζων, καὶ ὁ δίκαιος ἡμῶν ἀναμένει κριτὴς, ἀλλ᾽ ἐπίστρεψον ψυχὴ πρὸς μετανοίαν, ὡς ἡ πόρνη κράζουσα σὺν δάκρυσι, κύριε ἐλέησόν με.

Νάμασιν ἐπομβρήσαις χριστὲ πηγὴν τῶν ἰάσεων, ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῷ τῆς παρθένου σήμερον, καὶ τῷ τῆς σῆς εὐλογίας ῥαντισμῷ, φυγαδεύσαις τὰς νόσους τῶν ἀσθενούντων, ἰατρὲ τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν.

Παρθένος ἔτεκες ἀπειρόγαμε, καὶ παρθένος ἔμεινας, μήτηρ ἀνύμφευτε, θεοτόκε μαρία, χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν ἱκέτευε σωθῆναι ἡμᾶς.

Παναγία θεοτόκε παρθένε τῶν χειρῶν ἡμῶν τὰ ἔργα κατεύθυνον καὶ συγχώρησιν τῶν πταισμάτων ἡμῶν αἴτησαι, ἐν τῷ ψάλλειν ἡμᾶς τῶν ἀγγέλων τὸν ὕμνον, ἅγιος ὁ θεὸς ἅγιος ἰσχυρὸς, ἅγιος ἀθάνατος ἐλέησον ἡμᾶς.

Καὶ μετὰ τὸ τρισάγιον.

Προκείμενον ἦχος δ. στί.

Κύριος φωτισμός μου καὶ σωτήρ μου.

Κύριος ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς μου. ὁ ἀπόστολος.

Deinde præsentes versiculi sono obliquo quarto.

Nunc adest tempus sanctifi cans omnes, & noster iustus iu dex expectat: sed conuertere anima ad pœnitentiam, tamquam meretrix clamans cum lachrymis, Domine miserere mei.

Infundas Christe aquis fontem medicinæ in Sanctissimo templo Virginis hodie, & tuæ benedictionis aspersiõe fuges ægrotantium morbos, medice animarum, & corporum nostrorum.

Virgo peperisti innupta, & virgo mansisti, mater cœlebs, Dei genitrix Maria, Christum Deum nostrum precare vt saluet nos.

Sanctissima Virgo Dei genitrix, dirige opera manuum nostrarum, & nostrorum pete ve niam peccatorum, dũ nos psal limus hymnum angelorũ sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus immortalis miserere nostri. Et post trisagiũ ✠ ex porrectum sonus quartus.

Ver. Dominus illuminati o mea, & saluator meus: Dominus defensor vitæ meę.

Apostolus.

Πρὸς ἑβραίους ἐπιςολῆσ Παύλου τὸ ἀνάγνωσμα.

Αδελφοὶ, ὁ ἁγιάζων, καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι ἐξ ἑνὸσ πάντες δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπεσχύνεται ἀδελφοὺς αὐτοὺσ καλεῖν, λέγων: ἀπαγγελῶ τὸ ὄνομασου τοῖσ ἀδελφοῖσ μου. ἐν μέσῳ ἐκκλησίασ ὑμνήσω σε. καὶ πάλιν: ἐγὼ ἔσομαι πεποιθὼς ἐπ' αὐτῷ. καὶ πάλιν: ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία ἅ μοι ἔδωκεν ὁ θεὸσ. ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κεκοινώνηκε σαρκὸσ καὶ αἵματοσ, καὶ αὐτὸσ παραπλησίωσ μετέσχε τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸ κράτοσ ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτ' ἐστὶ τὸν διάβολον. καὶ ἀπαλλάξῃ τούτουσ, ὅσοι φόβῳ θανάτου διαπαντὸσ τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας οὐ γὰρ δήπου ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρματοσ ἀβραὰμ ἐπιλαμβάνεται. ὅθεν ὤφειλε κατὰ πάντα τοῖσ ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεήμων γένηται, καὶ πιςὸς ἀρχιερεὺσ τὰ πρὸσ τὸν θεὸν. εἰσ τὸ ἱλάσκεσθαι τὰσ ἁμαρτίασ τοῦ λαοῦ. ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθεὶς, δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι.

Αλληλουιάριον.

Εξηρεύξατο ἡ καρδία μου.

Ad Hebræos Epistolæ Pauli lectio.

FRatres, Qui sãctificat, & q sanctificãtur ex vno omnes pp quam causam non confunditur fratres eos vocare, dicẽs: nunciabo nomen tuum fratribus meis in medio ecclesię laudabo te. & iterũ: ego ero fidens in eum. & iterum: ecce ego, & pueri mei, quos dedit mihi Deus. quia ergo pueri communicauerunt carni, & sanguini, & ipse similiter participauit eisdem, vt per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, idest Diabolum, & liberaret eos qui timore mortis p totam vitam obnoxij erant seruituti. Nunquam enim angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit, vnde debuit per omnia fratribus similari, vt misericors fieret, & fidelis Pontifex ad Deum, vt propitiaret delicta populi. In eo enim in quo passus est ipse, & tẽptatus potens est, & eis qui tẽptantur auxiliari.

Alleluia. cum

Eructauit cor meum.

Euan-

Ευαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ιωάννην.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἀνέβη ὁ ἰησοῦσ εἰσ ἱεροσόλυμα: ἔστι δὲ ἐν τοῖσ ἱεροσολύμοισ ἐπὶ τῇ προβατικῇ κολυμβήθρα, ἡ ἐπιλεγομένη ἑβραϊστὶ βηθεσδὰ, πέντε στοὰσ ἔχουσα. ἐν ταύταισ κατέκειτο, πλῆθος πολὺ τῶν ἀσθενούντων τυφλῶν, χωλῶν, ξηρῶν ἐκδεχομένων τὴν τοῦ ὕδατοσ κίνησιν. ἄγγελος γὰρ κατὰ καιρὸν κατέβαινεν ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ, καὶ ἐτάραττε τὸ ὕδωρ, ὁ οὖν πρῶτος ἐμβὰς μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ ὕδατος, ὑγιὴς ἐγίνετο ᾧ δή ποτε κατείχετο νοσήματι.

Εἶτα ὁ διάκονοσ τὰ εἰρηνικά.

Εν εἰρήνῃ τοῦ κυρίου δεηθῶμεν.

ὁ χο. κύριε ἐλέησον.

Υπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης καὶ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν τοῦ κυρίου δεηθῶμεν.

ὁ χο. κύριε ἐλέησον.

Υπὲρ εἰρήνησ τοῦ σύμπαντοσ κόσμου, εὐσταθείασ τῶν ἁγίων τοῦ θεοῦ ἐκκλησιῶν, καὶ τῆς τῶν πάντων ἑνώσεωσ τοῦ κυρίου δεηθῶμεν.

ὁ χο. κύριε ἐλέησον.

Υπὲρ τοῦ ἁγίου οἴκου τούτου καὶ τῶν μετὰ πίστεως, εὐλαβείας, καὶ φόβου θεοῦ εἰσιόντων ἐν αὐτῷ τοῦ κυρίου δεηθῶμεν.

ὁ χο. κύριε ἐλέησον.

Euangelium ſecundũ Ioannem. Cap. 5.

IN illo tempore aſcendit Ieſus in Hieroſolymam: eſt autem in Hieroſolymis ſuper ꝓbatica piſcina, quę cognominatur hebraicè Bethſaida quinque porticus habens, in his iacebat multitudo magna languentium cæcorum, claudorũ, aridorum expectantium aquæ motum. Angelus autem domini deſcendebat ſecundum tempus in piſcinam, & mouebatur aqua, & qui prior deſcendiſſet in piſcinam poſt motiònem aquæ, ſanus fiebat à quacunque detinebatur infirmitate.

Deinde diaconus dicit hæc pacifica. In pace Dei oremus.

Chorus. Kyrie eleiſon.

Pro ſuperna pace, & ſalute animarum noſtrarum, Dominum oremus.

Chor. Kyrie eleiſon.

Pro vniuerſi orbis pace, bono ſtatu ſanctarum Dei eccleſiarum, & omnium vnione Dominum oremus.

Chorus. Kyrie eleiſon.

Pro domo ſancta iſta, & eorum qui cum fide, pietate, & timore Dei ingrediuntur in ipſam, Dominum oremus.

Chor. Kyrie eleiſon.

Pro

Ὑπὲρ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν, ὁ δεῖνος, τοῦ τιμίου πρεσβυτερίου τῆς ἐν Χριστῷ διακονίας, παντὸς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, τοῦ κυρίου δεηθῶμεν.

ὁ χο. κύριε ἐλέησον.

Ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοφυλάκτων βασιλέων ἡμῶν παντὸς τοῦ παλατίου καὶ τοῦ στρατοπέδου αὐτῶν τοῦ κυρίου δεηθῶμεν.

ὁ χο. κύριε ἐλέησον.

Ὑπὲρ τῆς ἁγίας μόνης ταύτης πάσης πόλεως, καὶ χώρας, καὶ τῶν πίστει οἰκούντων, ἐν αὐταῖς τοῦ κυρίου δεηθῶμεν.

ὁ χο. κύριε ἐλέησον.

Ὑπὲρ εὐκρασίας, ἀέρων εὐφορίας τῶν καρπῶν τῆς γῆς, καὶ καιρῶν εἰρηνικῶν τοῦ κυρίου δεηθῶμεν.

ὁ χο. κύριε ἐλέησον.

Ὑπὲρ πλεόντων, ὁδοιπορούντων νοσούντων, καμνόντων, αἰχμαλώτων, καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν, τοῦ κυρίου δεηθῶμεν.

ὁ χο. κύριε ἐλέησον.

Ὑπὲρ τοῦ ἁγιασθῆναι τὸ ὕδωρ τοῦτο, τῇ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ, καὶ ἐπιφοιτήσει τοῦ ἁγίου πνεύματος, τοῦ κυρίου δεηθῶμεν.

ὁ χο. κύριε ἐλέησον.

Ὑπὲρ τοῦ καταφοιτῆσαι τῷ ὕδατι τούτῳ τὴν καθαρτικὴν τὴν ὑπερουσίου τριάδος ἐνέργειαν, τοῦ κυρίου δεηθῶμεν.

ὁ χο. κύριε ἐλέησον.

Pro Archiepiſcopo noſtro N. pro venerando presbyteratu, Diaconatu in Chriſto, vniuerſo clero, & populo, Dominum oremus.

Chor. Kyrie eleiſon.

Pro religioſiſſimis, & Dei amabiliſſimis Regibus noſtris toto palatio, & exercitu ipſorum, Dominum oremus.

Chor. Kyrie eleiſon.

Pro ſancta ſingulari hac tota ciuitate & pro regione, & cũ fide habitantibus in ipſis Dominum oremus.

Chor. Kyrie eleiſon.

Pro aeris temperie, & fructuum terræ abundantia, & tẽporibus pacificis Dominum oremus. Chor. Kyrie eleiſon.

Pro nauigantibus, iter agentibus, ægrotantibus, laborantibus, captiuis & ſalute ipſorum Oremus.

Chorus. Kyrie eleiſon.

Pro huius aquę ſanctificatione, virtute, & operatione, & ſpiritus ſancti immiſſione. Oremus.

Chorus. Kyrie eleiſon.

Pro acceſſione in hanc aquã purgatiuæ ſuperſubſtantialis trinitatis operationis. Oremus.

Chor. Kyrie eleiſon.

Vt

Ὑπὲρ τοῦ γενέσθαι τὸ ὕδωρ τοῦτο ἰαματικὸν ψυχῶν καὶ σωμάτων, καὶ πάσης ἀντικειμένης δυνάμεως ἀποσκευαστικὸν, τοῦ κυρίου δεηθῶμεν.

ὁ χο. κύριε ἐλέησον.

Ὑπὲρ τοῦ καταπεμφθῆναι αὐτῷ τὴν χάριν τῆς ἀπολυτρώσεως τὴν εὐλογίαν τοῦ ἰορδάνου, τοῦ κυρίου δεηθῶμεν.

ὁ χο. κύριε ἐλέησον.

Ὑπὲρ πάντων τῶν χρηζόντων τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ βοηθείας καὶ ἀντιλήψεως, τοῦ κυρίου δεηθῶμεν.

ὁ χο. κύριε ἐλέησον.

Ὑπὲρ τοῦ φωτισθῆναι ἡμᾶς φωτισμὸν γνώσεως διὰ τῆς ὁμοουσίου τριάδος, τοῦ κυρίου δεηθῶμεν.

ὁ χο. κύριε ἐλέησον.

Ὅπως κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ἀναδείξηται ἡμᾶς υἱοὺς καὶ κληρονόμους τῆς βασιλείας αὐτοῦ διὰ τῆς τοῦ ὕδατος τούτου μεταλήψεως, καὶ ῥαντισμοῦ, τοῦ κυρίου δεηθῶμεν.

ὁ χο. κύριε ἐλέησον.

Ὑπὲρ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, καὶ ἀνάγκης τοῦ κυρίου δεηθῶμεν.

ὁ χο. κύριε ἐλέησον.

Ἀντιλαβοῦ σῶσον, ἐλέησον, καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς ὁ θεὸς τῇ σῇ χάριτι.

ὁ χο. κύριε ἐλέησον.

ὁ ἱερεύς.

Τῆς παναγίας ἀχράντου ὑπερευλογημένης.

Vt hęc aqua fiat animarum, & corporum medela, & omnis imminentis exercitus auersio. Oremus.

Chor. Kyrie eleiſon.

Vt demittas in ipſam gratiã redemptionis, & benedictionem Iordanis. Oremus.

Chor. Kyrie eleiſon.

Pro omnibus petentibus à Deo auxilium, & defenſionẽ. Oremus.

Chor. Kyrie eleiſon.

Pro illuminatione noſtra, illuminatione cognitionis conſubſtantialis trinitatis. Oremus. Chor. Kyrie eleiſon.

Vt dominus Deus noſter cõſtituat nos filios, & hęredes regni ipſius per huius aquæ tranſumptionem & aſperſionem. Oremus.

Chor. Kyrie eleiſon.

Vt nos liberet ab omni tribulatione, ira & neceſsitate. Oremus.

Chor. Kyrie eleiſon.

Suſcipe, ſalua, miſerere, & cuſtodi nos Deus tua gratia.

Chor. Kyrie eleiſon.

Sacerdos.

Sanctiſſimę, immaculatę, & ſuperbenedictæ, &c.

Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ὁ χο. Ἀμήν.

Εἶτα λέγει τὴν εὐχὴν ταύτην.

Τοῦ κυρίου δεηθῶμεν.

Κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν ὁ μέγας τῇ βουλῇ καὶ θαυμαστὸς τοῖς ἔργοις ὁ πάσης κτίσεως δημιουργὸς, ὁ φυλάσσων τὴν διαθήκην σοῦ καὶ τὸ ἔλεος σου τοῖς ἀγαπῶσι σὲ, καὶ τηροῦσι τὰ σὰ προστάγματα. καὶ πάντων τῶν ἐν ἀνάγκαις ἐλεεινὰ προσδεχόμενος δάκρυα, διὰ γὰρ τοῦτο παραγέγονας ἐν δούλου μορφῇ οὐ φάσμασιν ἡμᾶς ἐκδειματούμενος. ἀλλὰ ὑγείαν τῷ σώματι ἀληθῆ ὀρέγων καὶ λέγων, ἴδε ὑγιὴς γέγονας μηκέτι ἁμάρτανε. ἀλλὰ καὶ ἐκ πηλοῦ ζῶντας ὀφθαλμοὺς εἰργάσω καὶ νίψασθαι κελεύσας τὸ φῶς οἰκῆσαι παρασκευάσας λόγῳ) ὁ τὰς τῶν ἐναντίων παθῶν σπιλάδας ταράττων, καὶ τὴν τοῦ βίου τούτου ἁλμυρὰν θάλασσαν καταστείλας, καὶ τὰ ἀχθηφόρα τῶν ἡδονῶν, κατοδυνάσας κύματα αὐτὸς φιλάνθρωπε βασιλεῦ ὁ δοὺς ἡμῖν σχιονοφεγγόφωτον φορέσαι στολὴν ἐξ ὕδατός τε καὶ πνεύματος καὶ διὰ τῆς τοῦ ὕδατος τούτου μεταλήψεώς τε καὶ ῥαντισμοῦ, τὴν σὴν εὐλογίαν ἡμῖν κατάπεμψον, τὸν

Quia te decet omnis gloria, honor, adoratio, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctũ nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Deinde dicit hanc orationem.

Oremus.

DOmine Deus noster, qui magnus es consilio, & operibus admirabilis, conditor toti⁹ creaturę: qui custodis testamentũ tuum & misericordiam tuam diligentibus te, & seruantibus mandata tua: qui omnium in eorum necessitatibus miserabiles admittis lachrymas: propter hoc enim accessisti in forma serui, nõ imaginibus nos terrens, sed verã corpori sanitatem porrigens & dicẽs: Vide sanus factus es, noli amplius peccare: quin etiã ex luto viuentes oculos operatus es, & lauari iussisti, lumẽ habitare pręparasti verbo, qui ad uersantium passionum turbines turbas, & vitæ huius salsũ mare sedas, & dolorem ferentes, voluptatum, vndas recumbere facis: tu humanissime Rex qui dedisti nobis niueo fulgore lucentem ferre stolam ex aqua & spiritu, etiã per huius aquæ transumptionem, & aspersionem, tuam nobis demitte

ῥύπον τῶν παθῶν ἀποσμήχουσαν καὶ δεώμεθα ἐπίσκεψαι ἡμῶν ἀγαθὲ τὴν ἀσθένειαν, καὶ ἴασαι ἡμῶν τὰς νόσους ψυχῆς τε καὶ σώματος τῷ ἐλέει σου, πρεσβείαις τῆς παναχράντου ὑπερευλογημένης δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου, καὶ ἀεὶ παρθένου Μαρίας, δυνάμει, τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σαυροῦ προστασίαις τῶν τιμίων ἐπουρανίων δυνάμεων ἀσωμάτων, τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου, τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων ἀποσόλων, τῶν ὁσίων καὶ θεοφόρων πνευμάτων ἡμῶν τῶν ἐν ἁγίοις μεγάλων ἱεραρχῶν καὶ οἰκουμενικῶν διδασκάλων, βασιλείου τοῦ μεγάλου γρηγορίου τοῦ θεολόγου, καὶ Ἰωάννου τοῦ χρυσοστόμου τῶν ἐν ἁγίοις πατέρων ἡμῶν ἀθανασίου καὶ κυρίλλου πατριαρχῶν ἀλεξανδρείας τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν, σπυρίδωνος τριμιθοῦντος τοῦ θαυματουργοῦ τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νικολάου ἐπισκόπου μύρων τῆσ λυκίασ τοῦ θαυματουργοῦ τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος γεοργίου τοῦ προταιοφόρου τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος δημητρίου τοῦ μυροβλύτου, τῶν ἁγίων καὶ καλλινίκων ματύρων τῶν ἁγίων καὶ δικαίων θεοπατόρων Ἰωακεὶμ καὶ ἄννης τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ θαυματουργῶν ἀναργύρων κοσμᾶ καὶ

mitte benedictionem, abſtergentem paſſionum ſordes. Rogamus etiam conſideres bene noſtram imbecillitatem, & medere etiam noſtris animæ & corporis morbis miſericordia tua, & deprecationibus immaculatæ, & pluſquam benedictæ dominæ noſtræ Dei genitricis, ſemperque virginis Mariæ potentia honorandæ & viuificantis Crucis auxilio venerandarum ſupercæleſtium virtutum incorporearum, honorādi, glorioſi prophetę pręcurſoris etiam Baptiſtę Ioannis, glorioſorum ſanctorum & benedictorum Apoſtolorum, ſanctorum etiam numine afflatorum patrum noſtrorum Sanctorum magnorum Hierarcharum & oecumenicorū doctorum Baſilij Magni, Gregorij Theologi, & Ioannis Chryſoſtomi, ſanctorum patrū noſtrorum Athanaſij, & Cyrilli Patriarcharū Alexandrię, Sancti patris noſtri Spyridonis Trymithuntis miracula operantis, ſancti patris noſtri Nicolai Epiſcopi Myrę Lyciæ, miracula edentis ſancti & glorioſi magni Martyris Georgij thriumphiferi ſancti, & glorioſi magni martyris Demetrij

Δαμιανοῦ κύρου, καὶ Ἰωάννου παντε-
λεήμωνος καὶ ἑρμολάου, σαμψὼν, καὶ
διομήδους, μωκίου, ἀνικήτου, θα
λελέου, καὶ τρύφωνος τοῦ ἁγίου τοῦδε,
οὗ καὶ μνήμην ἐπιτελοῦμεν καὶ πάν-
των σου τῶν ἁγίων, καὶ φύλαττε κύ
ριε τοὺς δούλους σου τοὺς πιστοὺς
βασιλεῖς ἡμῶν γ'. χάρισαι αὐτοῖς
ψυχῆς καὶ σώματος τὴν ὑγείαν
καὶ τῇ δουλικῇ σου ταύτῃ τῶν χρι
στιανῶν πολιτείᾳ κατὰ πάντα ἐπι-
εικεῖς μνήσθητι κύριε πάσης ἐπι-
σκοπῆς ὀρθοδόξων, τῶν ὀρθοτο-
μούντων τὸν λόγον τῆς σῆς ἀληθεί-
ας, καὶ παντὸς ἱερατικοῦ καὶ μο-
ναχικοῦ τάγματος καὶ τῆς σωτη-
ρίας αὐτῶν μνήσθητι κύριε τῶν μισό
ντων καὶ ἀγαπώντων ἡμᾶς τῶν
διακονούντων ἀδελφῶν ἡμῶν τῶν
περιεστώτων, καὶ τῶν δι' εὐλόγους
αἰτίας ἀπολειφθέντων καὶ τῶν ἐν-
τειλαμένων ἡμῖν τοῖς ἀναξίοις
εὔχεσθαι ὑπὲρ αὐτῶν μνήσθητι κύ-
ριε τῶν αἰχμαλωσίᾳ καὶ θλίψεσιν
ἀδελφῶν ἡμῶν καὶ ἐλέησον αὐτοὺς
κατὰ τὸ μέγα σοῦ ἔλεος πάσης
ἀνάγκης ῥυόμενος. ὅτι σὺ εἶ ἡ
πηγὴ τῶν ἰαμάτων χριστὲ ὁ θεὸς
ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμ-
πομεν σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου πα-
τρὶ καὶ τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ,
καὶ ζωοποιῷ σοῦ πνεύματι, νῦν
καὶ ἀεὶ καὶ τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώ
νων.

Ἀμήν.

Εἰρήνη

Myroblitę sanctorũ etiã egre-
giorũ victorũ martyrũ sancto-
rũ,& iustorũ progenitorũ Dei
Ioachim, & Annę, gloriosorũ
sanctorũ & miracula faciẽtiũ si
ne argẽto Cosmę & Damiani,
Cyri & Ioãnis misericordiosis
simi, et Ermolai, Sãpsonis, ac
Diomedis, Mocij, Aniceti, Tha
lelei, & Tryphonis sancti huius
N. cuius ẽt memoriã celebra-
mus & omniũ sanctorũ tuorũ,
& tuere Domine fideles seruos
tuos Reges nostros N. largire
ipsis animæ & corporis sanita-
tem,& huic seruili tuorũ Chri
stianorũ reipublicę per omnia
benignus memento Domine
omnino Episcopatus recte sẽ-
tientium,& recte tractantium
verbũ tuę veritatis, & omnis
sacrati, ac monastici ordinis,&
salutis ipsorũ memẽto ẽt eorũ
qui oderũt,& diligũt nos, fra-
trũ nostrorũ ministrãtiũ super
stitũ & rationabilibus de cau-
sis relictorũ, & eorũ qui mãda
runt nobis indignis orare pro
ipsis: memẽto Domine fratrũ
nostrorum in captiuitate,& tri
bulationibus existentiũ,& mi-
serere ipsorũ secundũ magnã
misericordiã tuam liberans ab
omni necessitate, quia tu es fõs
medicamentorũ Christe Deus

noster

Εἰρήνη πᾶσι.

Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ κυρίῳ κλίνατε.

Καὶ λέγει τὴν εὐχὴν μυστικῶς.

Κλῖνον κύριε τὸ οὖς σου καὶ ἐπάκουσον ἡμῶν ὁ ἐν ἰορδάνῃ βαπτισθῆναι καταδεξάμενος, καὶ ἁγιάσας τὰ ὕδατα, καὶ εὐλόγησον πάντας ἡμᾶς τοὺς διὰ τῆς κλίσεως τοῦ ἑαυτῶν αὐχένος σημαίνοντας, τὸ τῆς δουλείας πρόσχημα· καὶ καταξίωσον ἡμᾶς ἐμπλησθῆναι τοῦ ἁγιασμοῦ σοῦ, διὰ τῆς τοῦ ὕδατος τούτου μεταλήψεως, καὶ γενέσθω ἡμῖν κύριε, εἰς ὑγείαν ψυχῆς, καὶ σώματος.

ΕΚΦΩΝΟΣ.

Σὺ γὰρ εἶ ὁ ἁγιασμὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν, καὶ εὐχαριστίαν καὶ προσκύνησιν ἀναπέμπομεν, σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου πατρὶ, καὶ τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ σου πνεύματι νῦν, καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εἶτα λαβὼν τὸν τίμιον σταυρὸν εὐλογεῖ τὰ ὕδατα ἐκ γ΄ κατάγων καὶ ἀνάγων αὐτὸν ὄρθιον καὶ ψάλλων τὸ παρὸν τροπάριον ἐκ γ΄. ἦχος β.

noster, & tibi gloriam remittimus cum initij experte patre tuo, sanctoq. & bono ac viuificãte spiritu nũc, & semp & in secula seculorum, Amen.

Pax omnibus.

Inclinate capita vestra Domino.

Et dicit hanc orationẽ tacite.

INclina Domine aurẽ tuam & exaudi nos, qui in Iordane baptizari passus es, & sanctificans aquas benedic etiã nos per inclinationẽ propriȩ ceruicis significantes ipsũ seruitutis statũ, & fac nos dignos impleri sanctificatione tua per huius aquæ transumptionem, & sit nobis Domine in salutem animæ & corporis.

EXCLAMATIO.

Tu enim es sanctificator noster, & tibi gloriam, & gratiarũ actionem, & adorationem remittimus cum initij experte patre tuo, & sanctissimo, bonoque ac viuificante tuo spiritu nunc, & semper, & in secula seculorum Amen.

Deinde capiens pretiosam crucẽ benedicit aquas ter demittens, & attollens ipsam rectam, & canẽs prȩsentẽ versiculum, ter. Sono. 2.

Tuis

Τῶν σῶν δωρεῶν ἀξίους ἡμᾶς ποίησον θεοτόκε παρθένε παρορῶσα τὰ πλημμελήματα ἡμῶν, καὶ παρέχουσα ἰάματα, τοῖς ἐν πίστει λαμβάνουσι τὴν εὐλογίαν σοῦ ἄχραντε. εἶτα.

Ἀσπάζεται ὁ ἱερεὺς τὸν τίμιον σταυρὸν ὡσαύτως, καὶ πᾶς ὁ λαός.

εἶτα οὕτω ῥαντίζει πάντα τὸν λαὸν, καὶ τὴν μονὴν μετὰ τοῦ ἁγιάσματος ὁ δὲ ὁ λαὸς ψάλλει τὸ παρὸν τροπάριον. ἦχος δʹ

Πηγὴν ἰαμάτων ἔχοντες, ἅγιοι ἀνάργυροι τὰς ἰάσεις παρέχετε πᾶσι τοῖς δεομένοις, ὡς μεγίστων δωρεῶν ἀξιωθέντες παρὰ τῆς ἀενάου πηγῆς, τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, φησὶ γὰρ πρὸς ὑμᾶς ὁ κύριος, ὡς ὁμοζήλους τῶν ἀποστόλων. ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων ὥστε αὐτὰ ἐκβάλλειν, καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν διὸ τοῖς προστάγμασιν αὐτοῦ, καλῶς πολιτευσάμενοι δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν παρέχετε ἰατρεύοντες τὰ πάθη τῶν ψυχῶν, καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν.

Νεῦσον παρακλήσεσι.
Δέσποινα πρόσδεξαι.
ἐλέησον ἡμᾶς ὁ θεός.
Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τοῦ διαφυλαχθῆναι.
Ἐπάκουσον ἡμῶν ὁ θεός.
ὁ ἱερεύς.

Tuis muneribus dignos nos fac Virgo Dei genitrix immaculata: dimitte delicta nostra, & prębe medelam ijs, qui in fide suscipiunt benedictionē tuam. Deinde.

Osculat̄ sacerdos venerādā crucē, similiter & tot⁹ popul⁹,

Mox post sāctificationē, sic aspergit totū populum, & mā- sionē: populus autē canit præsentē versiculū. Sono 4.

Pauperes sancti fontem medicinę possidētes remedia prębete omnibus indigentibus tāquā maximis muneribus digni effecti a perenni fonte Saluatore nostro: dicit enim vobis Dominus tamquam imitatoribus Apostolorum: Ecce dedi vobis potestatem contra spiritus immūdos, vt ipsos eijciatis, & curetis omnem infirmitatem & languorem. Ideo præceptis ipsius bene instructi gratis accepistis, & gratis date, curantes passiones animarum, & corporum nostrorum.

Annue deprecationibus.
Domina admitte.
Miserere nostri domine.
Adhuc & vt custodiamur rogamus.
Exaudi nos Deus.
Sacerdos.

Pax

εἰρήνη πᾶσι. ὁ διάκονος.

Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ κυρίῳ κλίνωμεν.

Δέσποτα πολυέλεε κύριε ἰησοῦ χριστὲ ὁ θεὸς ἡμῶν.

Καὶ ἀπόλυσις.

Pax omnibus. Diaconus.

Inclinemus capita nostra Deo.

Domine multȩ misericordiȩ Domine Iesu Christe Deus noster. Et dimissio.

Habent & Græci salis benedictionem, quam ex ipsorum Euchologio hic subiecimus.

Quæ oratio sic Grȩce habetur.

Ὁ θεὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν, ὁ παραγενόμενος ἐν ἱεριχῷ, ἐπὶ ἐλισσαίου τοῦ προφήτου: καὶ τὰ βλαβερὰ ὕδατι ἅλατι θεραπεύσας, αὐτὸς εὐλόγησον τὸ ἅλας τοῦτο, καὶ μετάβαλλε αὐτὸ εἰς θυσίαν ἀγαλλιάσεως σὺ γὰρ εἶ ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι νῦν, καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Deus & Saluator noster, q prȩsens fuisti Ierico cū Elisȩo propheta, & amaras aquas sale curasti, ipse nunc benedic salem hunc, illumque in donum exultationis immuta, tu qui es Deus noster, cui gloriam deferimus Patri & Filio & Spiritui sancto nunc & semper in secula seculorum, Amen.

Post

*P*OST *Græcorum aquæ benedicendæ ritum, operæpretium facturos nos, gratumq́; putabimus studiosis, si reliquarũ quoq; Nationũ Christianarum, Orientẽ incolentiũ, vsus, atq; cæremonias, ad hoc ipsum institutum nostrũ spectantes, apponamus. Primò igitur sese nobis obtulit Armeniorũ Gens illa innumerabilis, & S. Matri Romanæ Ecclesiæ præ cæteris Nationibus obsequẽs, & deuota. Cuius in benedicendo aquam, duplex extat modus, nihil ferè, vel parum, tum à nostro, tum à se inuicem discrepans. Primus, qui & antiquior, vsus apud istam Nationem à Beato Narsete Armenio olim Tarsensi Episcopo libris Canonum Ecclesiasticorum eiusdem Nationis dicitur adiectus, vt ex quodam vetustissimo Pontificali Armenico, quod à trecentis iam annis ferè manuscriptum est, & in insigni, ac refertissima Bibliotheca Iulij Antonij Sanctorij Cardinalis Sanctæ Seuerinæ, viri, cum summa eruditione, & rerum omnium peritia, tum verò pietate, vitæ innocentia, perpetuoq́; fidei propagãdæ, & tutandæ studio, planè insignis, summa cum cura asseruatur, collegimus. Verum multo ante tempore Narsetem prædictum, & sanctitate vitæ, & doctrinæ præstantia floruisse, quàm Pontificale hoc scriptum sit, in quo de eo (vt diximus) habetur mentio, necnon illum quoq; à maioribus suis accepisse vsum hunc benedicendæ aquæ, & tanquam manutraditum posteris reliquisse, compertissimũ habere debemus. Secundus verò vsus à Beato Bartholomæo Bononiensi Dominicanæ familiæ, viro, sanctitate, ac pietate admodũ singulari, Nesciouanensi maioris Armeniæ Prouinciæ, traditus est, & ab illa receptus, in hanc diem diligẽtissimè retinetur: est autem per omnia idem cum Ritu Missalis Romani. Is verò Bartholomæus dum Magistri Sacri Palatij Apostolici munere fungeretur, à Ioanne Vigesimosecundo Summo Pontifice in Nesciouanensem Archiepiscopum ascitus est. Anno Domini MCCCXXX.*

Ritus autem sunt, qui sequuntur.

Կանոն օրհն-ութեան աղի եւ ջրի.

Սղ''. Կցրդ''. օգնութիւնմեր''. Սղ''. Հիմքարձ''. Սղ''. Ծ. Ողորմ''.

Երդմնեցուցանեմ զքեզ պատկեր աղի ի կենդանին այ. եւ յարդ-արն. եւ ի սուրբն այ. եւ յայն. որ ետ զքեզ գոյանալ ի ջրոյ. եւ յորոյ անուն էարկ զքեզ մարգարէն Եղիսէ ի դառն ջուրսն. զոր ոչ կրէին ըմպ-ելիւքշժկեցօ. զի դու աղ լից-նիս սրբեալ ✠ երդմնմնեքս այսուքիւք՛ ի փրկութիւն հաւատացելոց. եւ լինիցիս առ-ողջութիւն հոգւոց նոցա. եւ մարմնոց. որք զքեզ առնուն. զի ամենայն նենգութիւն մու-

ութե

CANON BENEDICTIONIS SALIS, ET AQVÆ.

℣. Pſ. Adiutoriū nr̃m &c. Pſal. Leuaui. Pſal. 50. Miſerere.

Adivro te imago ſalis, ꝑ viuū Deū, & ꝑ iuſtū, & ſctm̄ Deū, & ꝑ Deū, qui te produxit ex aqua, & in cuius noīe ꝓiecit te Propheta Eliſæus in amaram aquā, quæ bibi neq̃bat, & ſanata eſt: vt efficiaris ſal ſcti ✠ ficatū per adiuratione hāc, in ſalutē credentium, & ſis ſanitas animarum eorum, & corporū, q̄ ex te ſument; atq; omnis nequitia fraudis

Աւրհնութիւն աղի եւ ջրի. Յաւուրս կիրակէից։

Քհյն ասէ՝ սաղ". կցորդ. Օգնութիւն մեզ յանուանէ տն։ Պխ". Որ արար զերկինս՝ և զերկիր։

Երդումն աղի.

Երդմնեցուցանեմ զքեզ ստեղծուած աղի՝ այլ ✠ կենդանեաւ. այլ ✠ ճշմրտիւ. այլ ✠ սրբով. այլ որ զքեզ առ Եղիսէիւ մարգարէիւն հրամանեաց արկանել ի չուրն՝ առ ի բժշկել զամլութի՝ և զանպտղութի ջուրցն՝ զի եղիցիս աղ երդմնեցուցեալ՝ և օրհն ✠ եալ. ի փրկութիւն

BENEDICTIO SALIS, ET AQVÆ, QVÆ FIT IN DIEBVS DOMINICIS.

Sacer. dicit Verſ. pſalmi. Adiutorium nr̃m in noĩe Domini. ℟. Qui fecit cęlum, & terram.

Adiuratio Salis.

ADIVRO te creatura ſalis, per Deũ ✠ viuum, per Deum ✠ verũ, p̱ Deũ ✠ ſctm̃, p̱ Deũ, q̃ te per Eliſæum Prophetam iuſſit mitti in aquá, ad ſanádá ſterilitaté, & infęcũditaté aquarũ; ut efficiaris ſal adiuratum, & bñdi ✠ ctũ, in ſalutem

րութէ սատանայի հեռասցի
՚ի նոցանէ՝ յորոց վր ցաւղիս
դու՝ և պղծութի չարութէ
սատնյի՝ և մոլոր խաբէու-
թի պեղծ հոգւոյն՝ հեռաս-
ցի և յորս հանհես · չնորհ-
օք նորայ՝ որ գալոցէ դատ-
ել՝ զկենդանիս՝ և զմեռ-
եալս ։ · Ն ·

Աղօթք օրհնութէ աղի ։

Ամենակալ տէր և յաւիտե-
ենական տծ՝ աղաչեմք
զմեծ վայելչութիւն սրբ-
ութեան քո՝ որպէս զի զըզ-
նիւթ աղոյս՝ զոր ետուր
մարդկանց՝ որք յաշխար-
հի ՚ի վայելս ։ օրհն ✠
եսցես կամօք քո · և սրբ-
✠ եսցես գթութեամբ քո ։ զի
ամենեցուն՝ որք առցեն զդ-
սա՝ լիցի փրկութի սրտի՝ և
մարմնոյ · և ՚ի վերայ որոց ցօղ-
եսցի՝ լիցի մաքրութի յղտօր
և ՚ի չար հոգւոց ։ վասն զօր-
ութեան տն մերոյ Յի Քի
որում

dis diabolicæ recedat ab eis, ſup q̃b⁹ aſpſũ fueris, ac immũditia neq̃tiæ ſathanicæ, & fraudolẽtus error ĩmũdi ſpũs ꝓcul ſit à loco, quẽ tetigeris. Per grãm eius, q̃ uenturus eſt iudicare viuos, & mortuos.

Orõ benedictionis Salis.

Omnipotẽs, & æterne De⁹, precamur immẽſam maieſtatẽ ſanctitatis tuę, nempè vt materiam hanc ſalis, quã tribuiſti hominibus, qui in mundo, in vſum, bene ✠ dicas volũtate tua, & ſan- ✠ ctifices pietate tua; vt omnibus, qui ſument ex hac, ſit ſalus mentis, & corporis, & ſup q̃b⁹ fuerit aſpſa, careãt immũditia, & nequam ſpiritibus. Per virtutẽ Dñi nñi Ieſu Xpi, cui

սութ͞ի հաւատացելոց՝ և լից-
ես ամենեցուն ը͞դունողաց
զքեզ՝ առողջութ͞ի հոգւո- և
մարմնո- և փախիցեն՝ և հալ-
ածիցին ա͞մ դիւականն եր-
ևումունքն ուր՝ և ցանեսցիս
դու՝ և հեռասցի խաբէութ͞ի՝
և խորամանկութ͞ին բանսա-
արկուին՝ և ա͞մ հր͞պոյրքն͞ր·
Զօրութ͞ե այնմ որ գալ-
ոցէ դատել զկենդանիս՝ և
զմեռեալս՝ և զաշխ հրո͞վ =
Պ͞խ · ամէն · քահ͞ն ·
աղօթեսցուք ·
աւրհնութիւն աղի · ն

Ամենակարող՝ և յաւիտե-
նական ա͞ծ՝ զանչափ
գթութ͞իդ քո՝ խոնարհաբ-
ար աղաչեմք · զի՝ որպես
ստեղծեր՝ զաղն · և ետուր
ի պէտս ազգի մարդկան ·
նոյնպ͞ս և այժմ աւրհն✠ել
և սրբ͞էկերտ✠ել հաճեսցիս
քոյին բարերարութ͞ե · որպ͞ս զի
եղիցի ամենեցուն ը͞դուն-
ողաց · ի փրկութ͞ի մտաց՝ և
մարմնո ·

lutem credentium, & ſis omnibus acceptantibus te, ſanitas animæ, & corporis; & effugiât, atq; euaneſcât oẽs diabolicæ viſiões à loco, in quo aſp̃ſũ fueris tu, & ꝑculſit fra⁹, & verſutia diabolica, oĩsq; immundus ſpũs ei⁹. Per virtutẽ eius, q̃ ven- tur⁹ eſt iudicare viuos, & mortuos, & ſęculũ p̃ ignẽ. ℟. Amen. Sacerdos

Oremus.

Oratio. Salis.

OMnipotens, ſempiterne De⁹, immẽſam pietatem tuã humiliter imploramus, vt quẽadmodũ creaſti ſal, & tribuiſti ĩ vsũ humani gñis, ita quoq; & nũc benedi✠cere, & ſctĩ✠ficare digneris tua bonitate: vt ſit omnibus acceptantibus, in ſalutem mentis, & corporis,

որում վայելէ փառք՝ իշխանութիւն՝ և պատիւ՝ այժմ և միշտ՝ և յաւիտեանս յաւիտենից :: Ամէն :

Երդումն ջրոյն :

Երդմնեցուցանեմ զքեզ էութիւն ջրոյ՝ յանուն այ հաւր ամենակարողին՝ և յանուն միածնի որդւոյ նորա յի քի տն մերոյ՝ և ի փառս սբ հոգւոյն. զի զաւրացիս երդմամբքս այսոքիւք հալածել զներգործութիւն սատանայի՝ և զինքն զսատանայ կարող լինիցիս յարմատոց խլել ամ հրեշտակօք իւրովք՝ և ամենայն զաւրութեամբ : վասն փառաց տն մերոյ յի քի. որ գալոց է դատել զկենդանիս՝ և զմեռեալս : Պխ. Ամէն :

Աղօթք ջրոյն :

Տէր Ած փրկիչ մարդկան՝ որ հաստատեցեր զամենայն ի վերայ ջրոց. դու խոնարհեաց

cui debetur gloria, potestas, & honor, nunc, & semper, & in sæcula sęculorum. Amen.

Adiuratio Aquæ.

ADIVRO TE SVBstantia aquę, in nomine Dei patris omnipotẽtis, & in noĩe vnigeniti filij eius Iesu Xp̃i dñi nr̃i, & in gloria sancti spiritus; vt fias efficax p̃ adiurationẽ hmõi, ad fugandã nequitiam sathanæ, & ipsum sathan valeas radicitus euellere cũ oĩb9 angelis eius, & omnibus potestatibus: Propter gloriam dñi nr̃i Iesu Xp̃i, qui vẽtur9 est iudicare viuos, & mortuos. ℟. Amen.

Oratio Aquæ.

DÑE De9 saluator hominũ, q̃ cõfirmasti vniuersa super aquis, inclina ad

մարմնոյ· և յամենայն որ մերձ_
ենցի աղս այս՝ եղիցի մաքր_
եալ յամ պղծութե· և ազատ_
եալ՝ և սրբեալ յամ գաղնի
խորհրդոց՝ և ի դիւական
ընդդիմութեց = Քնիւ տէ
մերով = Պտ · ամէն · = ν

Երդումն ջրոյ·

Երդմնեցուցանեմ զքեզ ստեղծուած ջրո· յանուն յայ հօր ✠ ամենակարողի՝ և յանուն յի ✠ քրիստոսի որդո նր տն մերո· և ի զօրութիւն հոգոյն ✠ սրբոյ· զի եղիցիս ջուր երդմնեցուցեալ՝ և օրհնեալ՝ հալածել՝ և խափա_ նեցանել զամ զօրութիւն թշնամոյն՝ և զնոյն ինքն թշնամին կործանեսցես արմա_ տաքիլ խլել հանդերձ հրեշտա_ կօք իւրովք ապստամբեալ ովք· զօրութբ նմին տն մերո Յի· Քի· որ գալոց է դատել զկենդանիս՝ և զմեռ_ եալս՝ և զաշխ հրով = ·

Պտ · ամէն =

Օրհնութիւն

corporis, & quicquid ex eo tactum fuerit, purgetur ab oĩ immũditia, & liberetur, ac mũdetur ab oĩ praua cogitatiõe, & à diabolica impugnatione. Per Xp̃m dñm nr̃m. ℟. Amen.

Adiuratio Aquæ.

ADIVRO TE CREAtura aquę in nomine Dei ✠ patris omnipotẽtis, & in noĩe Iesu ✠ Xp̃i filij ei⁹ dñi nostri, & in virtute spiritus ✠ sancti, vt fias aqua adiurata, & bñdicta ad ꝓpulsandã, & effugandam oẽm potestatem inimici, & eundemmet inimicũ eradicare valeas vnà cùm angelis suis apostaticis. Per virtutem eiusdem domini nostri Iesu Xp̃i, qui vẽturus est iudicare uiuos, & mortuos, & seculum ꝑ ignem.

℟. Amen:

Benedictio

արհեամբ ՚ի մեր աղաչանս՝ և
ըզմիւմն ՚ի չորից նիւթոցն
զջուրն՝ զոր պատրաստեցեր ՚ի
բազմապատիկ պէտս՝ օրհնեա
✠ հեղմամբ շնորհի քո ՚ի
հալածել զդևս ՚ի մերժել
ըզ ցաւս և զամենայնինչ
յորս ցանեղեսցի ՚ի տունս՝ և
՚ի տեղիս քրիստոնէից՝ սրբ-
եսցի և հալածեսցի չարու-
թիւն՝ և ուր և հասցէ՝ հալ-
ածեսցի չար հոգին՝ և
ցաւք և աղտեղութիւն՝
և օդն չար և ամենայն
դարանակալութիւն դիւաց և
տացէ առողջութիւն վասն
կոչմանն սբ անուանդ՝
և զաւրութեան տն մերոյ
Յի Քի որ գալոց է
դատել զկ-
կենդանիս՝
և զմեռ-
եալս՛՛ ։
Եւ աստ խառնէ զաղն ՚ի
ջուրն՝ և խաչա ✠ կնքէ
և փառս տամանք
և պահեն
յեկեղեցիս ։ ։

ad preces noſtras, & hāc
(vnam ex quatuor elemē-
tis) aquam, præparatam
multiplici vſui, benedic
✠ p̄ infuſionē gratiæ tuæ,
ad fugādos dæmones, ad
pellēdos morbos, & ad
oīa, q̄ reſpſerit ī domib⁹,
& locis Chriſtianorū mū-
dāda, & ad ꝓpulsādū ma-
lū, & etiā in quē locū pue-
nerit, recedat ſpūs nequā,
& morb⁹, & immūditia,
& aura corrūpens, & oēs
inſidiæ dæmonum, &
tribuat ſanitatē. Propter
inuocationē ſc̄tī tui noīs,
& potentiā dñi noſtri
Ieſu Xp̄i, q̄ vētur⁹
eſt iudicare vi-
uos, &
mortu-
os.

Et hīc miſcet ſale aqua,
& ſignatur ✠ cruce,
cū grārū actione,
ſeruaturq́; in
Eccleſijs.

<table>
<tr>
<td>

աւրհնութիւն
ջրոյն ։
քհ․ աղօթեսցուք ։

Ա՛ծ որ վասն փրկու-
թեան ազգի մարդկան եսուր
ի նիւթ մեծամեծ խորհր-
դոց ըղգոյացութիւն ջր-
ոյն՝ արդ այժմ տր լուր
ձայնի՛ աղաչանաց մերոց՝
և ի տարրական ջուրս այս՝
որ է սրբիչ մարմնական ախ-
տից․ զզօրութիւն աւրհն ✠
ութեան քո հեղցես․ որպէս-
զի՛ ստեղծուածս այս՝ որ
սպասոր է պտուականն քո՛
խորհրդոյ՝ եղիցի՛ այժմ
մծային զաւրութեամբն
հալածող դիւաց՝ և բժիշկ
ցաւոց․ զի ի տունս՝ և ի
բնակութիւս հաւատացելոց ուր
ցանեսցի՛ սա․ սրբեսցին յա
պղծութենէ․ և փրկեսցին
յա որոգայթից վնասակարաց․
և ո՛չ ևս մնասցէ անդ հոգի
ժանդ՝ և ո՛չ աւդ ապական-
իչ․ և հեռասցին ամենայն
դարան-

</td>
<td>

Benedictio
Aquæ .
Sacerd . Oremus.

DEVS, qui ob salutem
humani generis tri-
buisti in mãm p̃cipuorũ
sacramentorũ,aquæ sub-
stantiá, intende nũc dñe
voci p̃cationũ nostrarũ,
& elementari aquæ huic,
q̃ est purgatrix corporali-
um sordiũ,virtutem be ✠
nedictionis tuæ infunde:
vt crearura hæc tua, quæ
inseruit venerabili tuo
sacramẽto, effectum nũc
sumẽs diuinę gratiæ,abij-
ciat dęmones, morbosq;
pellat,vtq; domus,vel lo-
ca fidelium, in quib⁹ hęc
asp̃sa fuerit, careat omni
immunditia, liberentur
ab omni nocuo flagello:
neq; in illis vltrà resideat
spũs pestilens, nec aura
corrũpens,&recedãt oẽs

</td>
</tr>
</table>

դարանակալութիւն թագուցելոյ թշնա-
մոյն՝ և եթէ իր ինչ իցէ՛ նե-
րհակ՝ և ընդ դիմամարտ առ-
ողջութե՝ և կամ հանգստ-
եան բնակչաց տեղոյն այն-
որիկ՝ սրսկմամբ ջրոյս այս
հալածեալ փախիցէ . որպէս
զի՛ փրկութիւն խնդրեալ՝ կոչ-
մամբ սբ անուան քո . պահ-
եալ լիցի՛ յամենայն հակ-
առակամարտից ։ տէր մեր-
ով յիս քիս որդով քով՝ որ
ընդ քեզ միայն կենդանի է և
թագաւորէ ի միութե հոգոյն սբյ
աստծ՝ յամ յաւիտենս յաւիտենից ։

Պէտ . ամէն ։

Աստ քհյն առնու աղն՝
և խաչանման արկ-
ցէ ի ջուրն .
ասելով ։

Խառնումն այս աղիս՝
և ջրոյս իմիասին լի-
ցի՛ յանուն հաւր՝ և որդւո ✠
և հոգոյն սրբո . քհն . Տր
ընդ ձեզ . Պէտ . Եւ ընդ հոգ-
ւոյդ քում . քհյն .
Աղօթեսցուք .

insidiæ latentis inimici, & si quid fuerit contrariũ, aut obnoxium incolumitati, seu etiam quieti habitantiũ in dictis locis, aspersione hui⁹ aquę anihilatum, effugiat: vt salus, expetita per inuocationem sctī nominis tui, defensa sit ab omnib⁹ impugnationib⁹. Per dn̄m nr̄m Iesum Xp̄m filium tuũ, qui tecum viuit, & regnat in vnitate spūs sācti Deus, p oīa scl'a sęculorũ.

℞. Amen.

Hic sacerdos accipiet sal, & in crucis formā mittet in aquā, dicendo.

Commistio hæc salis, & aquæ, pariter fiat in noīe pr̄is, & filij, ✠ & spiritus sancti. Sacerdos. Dn̄s Vobiscū. ℞. Et cum spiritu tuo. Sacerdos. Orem⁹

Աղօթեսցուք.

ԱԾ անյաղթելի՛ զօր-
ութե՜ ներգործօղ՝ և անխ-
ոնարհելի՛ թագաւորութե՜ն
արքա՛՝ որ միշտ վեհագոյն-
ես՝ և հզօրաղթօ՛ղ՝ ո՛ր սանձ-
ահարես զզօրութի՜ տէրու-
թե՜ հակառակորդին՛ մերո՛-
ո՛ր զդարանակա՛լ՝ և զյափ-
շտակօ՛ղ թշնամոյն զխռով-
տութի՛՝ և զգոչու՛մն հզաւր-
ա՜պ ընկրկես՝ և զսատան-
ական խռովութի՜ ամենակ-
արո՛ղ զաւրութե՜ք քո՛յաղթ-
ես՛. արդ ահիւ՝ և դողութե՜
պաղատեմ՛ ա՜չ եմք զքեզ
զի՛ զստեղծուա՛ծ աղիս՝ և
Ջրոյս արժանա՜ ընկալցիս
և շնորհօք քո՛ լուսաւորեսց-
ես՝ և քո՛ին սովորական բար-
եգթութ՜ սր ✠ բկերտես-
ցես. որպզի ու՛ր և սրսկեսցի
սա՛՝ կոչմամբ անուան քում
սրբո՛՝ ամ ընդ դիմամարտ-
ութի՜ բանսարկուին փախ-
անեսցի՝ և ներկխաղալից հն-
արք

Oremus.

DEVS INVICTÆ virtutis auctor, & indeclinabilis imperij Rex, q̃ ſemp magnificus es, & potens triumphator, qui reprimis vires dominationis aduerſarij noſtri, qui circumeuntis, & ſæuientis inimici rugitum, & clamores potenter reprimis, & ſathanicam iracundiam omnipotenti virtute tua expugnas: nunc cũ timore, & tremore ſupplices deprecamur te, vt hãc creaturã ſalis, & aquæ, dignanter ſuſcipias, & gratia tua illuſtres, & tua ſolita pietate ſan✠cti ✠ fices, vt ubicumq; fuerit aſperſa hęc, per inuocationem nominis tui ſc̃tĩ, omnis impugnatio immũdi ſpũs abijciatur, terrificusq; conatus ve-

արք թունաւորիցաներևոյթ
վիշապին ՚ի բաց մերժեսցի՝
և շնորհք հոգւոյդ սրբոյ տմ
ուրեք մեզ խնդրողացս
պարգևեսցի ։ ամէն ։

Պխ ։ Ամէն ։

Յաւուրս կիրակէից ՚ի սահմ_
անեալ ժամանակին ըստ
սովորութե՝ քհյն ՚ի ծունկս
խոնրհել առջի սբյ սեղանոյ
և օրհնել ջրոյն նախ ցանէ
՚ի վր սրբո սեղանոյն՝ և ապա
՚ի վր ժողովրդեանն՝ և յայնժմ
երգեն զկցորդս ։

Ցօղեսջիս տր մշտըկ
աւ - և մք եղեց-լուա
և քան զձիւն սպիտակեցայց

Սաղմոս։

Ողորմեա ինձ ած ըստ
մեծի ողորմութեան քում
և ըստ բազում գթութեն
քում ջնջեա զանօրէնու_
թիւնս իմ ։ փառք հօր ։

Վերոգրել կերպիւս ասի
յամ կիրակէ - բայց ՚ի կիրկի
չարչրնացն՝ և ՚ի ծաղկազ_
արդն

nenosi inuisibilis serpẽtis procul pellatur, & gratia spiritus tui sancti ubiq; nobis exposcẽtib⁹ tribuatur. Per dñm.

℟. Amen.

Diebus dominicis hora competenti scđm cõsuetudinẽ, Sacerdos genib⁹ flexis coram sãcto Altari, illud primò aqua benedicta aspergit, tum populum, & interim canitur Versiculus.

Aspges me dñe hyssopo, & mundabor, lauabis, & sup niuem dealbabor.

Psalmus.

Miserere mei De⁹ secundũ magnã misericordiã tuã, & scđm multitudinẽ miserationũ tuarũ, dele iniqtatẽ meã. Glia pri.

Præscripto modo dicitur oĩbus Dnicis, pterq̃ in Dnica passionis, & palmarum

արդն՝ ոչ ասի՛ փառք հօր ։ Ի՛ զատկէն մինչև ՚ի պէնտա-էկոստն՝ ոչ ասի՛ կցորդըն Ցա՛ւղեմ՛՛ - այլ ՚ի տեղի նոր-ին ասի՛ ստորագրեալ կցրդս ։

Տեսի՛ ըզջուրն ելեալ՛ ՚ի տաճարէն յաջմէ կողմ-անէ՛ ։ ալէլուեա՛ ։ Եւ ամ-ենեքեան յորս հաս ջուրն այն փրկեցան՝ և ասասց-են ։ ալէլուեա՛ ։ Սղ ։ Խոստովան եղերուք տն զի քաղցր է զի յաւիտեանս ող-որմութիւ՛ն նորա՛ - փառք հա՛ւր՝ և որդւոյ՝ և հոգւոյն՛՛ - Զկնի սրսկման օրհնեա՛լ ջրոյն քահանայն կանգնեալ յաջքի սբյ սեղանոյն հանդէպ և ասէ ՚ի ձայն ։ փխ ։ Ցոյց մեզ տր զողորմութիս քո - պխ - Եւ զփրկութիւն քո տուր մեզ - փխ - Տէր լուր աղօթից իմոց ։ պխ - Եւ աղաղակ իմ առ քեզ եկեսցէ - քհ - Տէր ընդ ձեզ ։ պխ ։ Եւ ընդ հոգւոյդ քում ։

քհ

marú, non dr̃. Glĩa pr̃i. A paſchate uſq; ad Pẽtecoſtẽ, non dr̃ verſiculus, Aſperges. ſed loco illius dr̃ infraſcripta Antiph.

Vidi aquã egredientẽ de tẽplo à latere dextro, Alleluia. Et omnes, ad quos peruenit aqua iſta, ſalui facti ſunt, & dicent, Alleluia. Pſalmus. Confitemini Domino qm̃ bonus, qm̃ in ſæculũ miſericordia ei⁹. Gloria Pr̃i, & Filio, & Spũi. &c. Finita aſpſione aquæ benedictæ, Sacerdos ſtans coram ſancto Altari, dicit alta voce. ℣. Oſtende nobis Dñe mĩam tuam. ℟. Et ſalutare tuum da nobis. ℣. Dñe exaudi orationem meam. ℟. Et clamor me⁹ ad te veniat. Sacer. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo.

Sacerd.

Քհ. Աղօթեսցուք.

Լուր մեզ տր սուրբ հայր ամենակարող՝ և ողորմած ած՝ և խոնարհաբար իջմամբ առաքեա առ մեզ զհրեշտակ քո սուրբ յերկնային բնակութենէդ. որպզի եկեալ պահեսցէ. պաշտպանեսցէ. սնուսցէ. և այցելու լիցի. և զերծուսցէ ի վտանգից զամ բնակեալքս ի սբ տաճարիս քո: Քիւ տմբ մերով: Պէ. Ամէն:

Sacerdos. Oremus.

Exaudi nos Dn̄e, sc̄tē pater omnipotens, & misericors Deus, & mittere digneris ad nos Angelum tuum sanctum de cœlesti habitaculo tuo: vt veniens, custodiat, protegat, foueat, & visitet, atq; defendat ab aduersis omnes habitātes in hoc sancto tēplo tuo. Per Christum dn̄m nr̄m. ℟. Amen.

Յաբգարեանց սուլտան մարգարտանեցս՝
ընթերձողաց գրիս ողջոյն ի տր.

Զոր ի բզմ ժամանակց երանելի տր Ներսէսն նախ կարգեալ էր ի լրումն եկեղեցականն կանոնաց հայոցս ըստ հնոյն հր մաշտոցի. և լցեալ զպակասութիւն արարողութեան օրհնութ ջրի. և այլ ևս իրիւք: Զնոյն այժմս փառօրել յոյժ և բարեպաշտ այրն՝ որ Սմարգանտոնեան մարսէլեանց կուսնացի Սալերնեանն արքեպս կոչի իւր՝ շարադրեց գրովս այսուիկ՝ ընդդէմ հակառակութեանց՝ քաջութբ իւր կազմեալ՝ և անշիջ ծախս առնելով ուսարտէլ զի յայտնի լիցի՝ ըստ ամե ուղղափառութիւն հայոցս մեր և մշտնջենաւոր հնազանդութիւ ըստ հռոմեականն սբ եկեղեցի: ողջ լերուք՝ և յեշ //:.

Ավգրեցաւ ի մեծն հռոմ Սեպտեմբ// -Է-

Թվ. ծննդ// -ռե- -Հ- -ձ-

BENEDICTIO AQVAE IVXTA RITVM SYRIORVM SEV CHALDAEORVM.

Ex libro ceremoniali seu de ritu consecrationum Mar-Michaelis Chindisì filij Eliæ Patriarchæ Antiocheni, quem conscripsit anno Domini 1167. Ex quo & originem ab ipsis Apostolorum temporibus licebit perspicere.

ܒܫܡ ܐܒܐ ܘܒܪܐ ܘܪܘܚܐ ܡܢ ܡܠܘܫܥܢܝܢ ܡܬܡܠܠܝܢ
ܘܡܛܠ ܕܗܘܐ ܡܢ ܐܠܦܢܝܢ ܡܢ*ܡܟܬܒܐ ܗܢܐ ܒܝܘܡ ܘܡܬܟܬܒܝܢ
ܕܣܘܪܝܝܐ ܕܡܫܒܚܐ ܕܐܬܩܪܝ ܒܟܬܒܐ ܐܬܬܐ ܡܠܟܐ
ܐܝܟ ܕܬܟܬܒ ܩܕܡܝܐ ܐܬܐ ܕܡܫܝܚܐ ܕܒܠܫܢܐ ܐܒܐ
ܘܡܠܟܐ ܘܪܘܚܐ ܐܠܗܐ ܕܐܒܐ ܠܡܠܟܐ ܗܘ
ܕܟܬܒܐ ܕܐܝܬܘܗܝ ܘܡܠܟܐ ܗܢܐ ܒܫܡܐ ܐܢܫܝܢ ܕܐܬܐ
ܕܟܬܒܐ ܐ ܒܫܡ ܕܗܘܐ ܘܗܘ ܡܠܟܐ ܒܫܡܐ ܐܢܫܝܢ ܕܐܬܐ
ܠܗ ܕܒܫܡ ܢ ܒܫܡ ܘܫܪܝܘ ܘܐܬܐ ܫܪܝܐ ܘܗܘ ܠܗ ܐܬܟܬܒ
ܠܟܠ ܒܡܝܘܬܐ ܠܐܬܝܘ ܘܡܘܫܐ ܐܬܩܪܝ ܘܗܘ ܐܬܐ ܒܬܪ
ܫܘܪܝܐ ܕܩܘܫܐ ܕܢܘܚܬܐ ܐܬܐ ܠܒܫܐ ܐܝ ܕܐܬܟܬܒ
ܐܬܟܬܒܐ ܕܐܬܟܬܒܐ ܕܐܬܟܬܒܐ ܕܐܬܟܬܒܐ ܒܫܡܐ
ܐܬܟܬܒܐ ܕܐܬܟܬܒܐ ܒܟܬܒܐ ܒܟܬܒܐ ܠܗ ܕܐܬܟܬܒܐ
ܐܬܟܬܒܐ ܕܐܬܟܬܒܐ ܒܫܡܐ ܡܬܟܬܒܐ ܐܬܟܬܒܐ ܐܬܟܬܒܐ
ܐܬܟܬܒܐ

[illegible]

ܕܪܡܫ ܩܘܪܒܢܐ ܠܒܘܪܟܬܗܘܢ · ܘܫܒܚܘ ܠܡܒܪܟܢܗ
ܠܐܠܗܘܬܐ ܕܟܠܗ ܒܪܝܬܐ · ܟܠܢܘ ܗܢܐ ܡܫܡܠܝ ܕܐܫܬܟܚܘ
ܐܢ̈ܫܝܢ ܡܢ ܡܕܝܢ ܡܠܟܐ ܕܐܬܐ ܠܚܝܠܐ ܕܒܟܘܪܗܢܐ
ܐܝܟܢܐ ܡܫܡܫܢܐ ܚܠܝ̈ܫܐ ܘܡܫܬܒܚܝܢ ܐܢ̈ܘܫܐ
ܘܠܫܒܝ̈ܩܐ ܠܟܠܐ · ܕܐܬܝܗܒܝܢ ܗܘܘ ܠܗܘܢ ܡܢܐ ܐܝܟ ܡܢܐ
ܕܡܬܡܠܝܢܘܬܐ · ܘܦܬܚܝܢ ܗܘܘ ܒܟܠܗܘܢ ܬܪ̈ܥܝܬܐ
ܘܡܬܬܢܝܚܝܢ ܠܪ̈ܓܫܬܐ ܕܡܢܐ ܕܡܬܡܠܝܢܘܬܐ ܘܟܠܗ ܗܕܐ
ܐܬܦܠܚܬ ܒܓܘܗ ܕܢܬܚܘܐ ܠܒܢܝ̈ܢܫܐ ܡܫܝܚܘܬܐ. ܕܗܢܐ
ܡܢܐ ܪܡܙ ܗܘ ܡܢ ܗܘ ܕܡܬܡܠܝܢܘܬܐ ܐܝܟ ܕܦܬܟܪ
ܡܫܝܚܐ ܡܪܢ: ܒܐ ܡܢ ܡܠܘܐ ܒܣܝܡܐ. ܘܐܬܐ ܡܫ̈ܝܚܐ ܡܢ
ܠܡܫܐ ܕܒܘܪܟܬܐ ܘܡܬܚܠܛܐ ܒܣ̈ܝܡܗܘܢ ܘܫܒܚܘ
ܠܒܪܟܬܗ ܐܘܪܚܐ ܠܐܫܬܡܫܘܬܐ ܕܡܠܟܘ ܡܠܐ̈ܟܐ
ܘܕܪ̈ܝܐ ܕܫܡܝܢ ܠܗ ܡܢ ܐܪܥܐ ܘܠܒ̈ܢܝܐ ܘܕܒܪ̈ܢܫܐ
ܘܕܫܠܡܐ ܘܕܡܢ ܫܡܝܐ ܡܫܡܠܝܢܘܬܐ ܩܕܡܐ ܘܫܒܪܐ.
ܘܡܫ̈ܡܫܢܘܗܝ ܒܪ̈ܟܢܐ ܠܗ ܕܠܗ ܕܡܫܡܠܝܢܘܬܐ
ܘܦܘܠܚܢܗ ܕܢܗܘܐ ܠܚܡܐ ܒܫܘܠܛܢܐ ܠܟܠܗ
ܠܫܘܡܠܝ ܕܗܘܐ ܡܢܐ ܡܫܡܫ ܒܪ̈ܟܐ ܘܡܢܝ ܠܡܠܟܝܢ
ܘܡܫܘܪ ܒܗ ܕܐܬܚܪܒ ܡܢ ܡܥܡܕܝܬܐ ܘܐܬܦܪܫ ܠܚܝܠܐ
ܗܠܐ ܦܢܝܐ ܡܠܟܐ ܕܟܠܗ ܕܡܢܐ ܕܠܐ ܡܥܡܕܝ̈ܢܘܬܐ.
ܘܡܬܐܡܪ ܡܢܐ ܐܠܗܐ ܡܬܐܡܪ ܘܫܡܠܝ. ܘܒܡܢܝܢ ܐܡܫܚ
ܗܘ ܕܢܦܫ ܠܗ ܠܡܥܡܕܝܬܐ ܕܡܢܐ ܒܢ ܫܠܡ
ܠܗ ܟܠ ܒܗ ܪܘܚܐ ܩܕܝܫܐ ܠܪܒܐ ܕܡܢ ܒܪ̈ܢܫܐ ܘܡܠܟܘܬܗ
ܕܫܡܝܐ ܘܚܪܝܘܬܐ ܒܝ ܦܘܪܩܢܢ ܒܡܫܝܚܐ ܫܘܒܚܐ
ܡܫܝܚܐ ܗܘ ܕܡܬܝܒܠ ܠܗ . ܘܐܡܝܢ ܗܘ. ܠܐܒܐ ܘܠܒܪܐ

ܘܡܬܢܛܪܐ ܡܢ ܗܫܐ. ܘܐܬܦܪܩܢ ܒܬ̈ܕܝܐ ܒܢܗܪܐ ܕܪܡܫܡܫܠܠܢ

ܒܗܢ ܡܥܠܝܐ ܒ ܕܫܡܫܘ ܠܡܪܝܐ ܥܡܐ ܘܫܦܝܪܐ ܒܗܢ

ܦܘܪܩܢܐ. ܒܟܢ ܫܪܪܐ. ܒܗܢ ܩܠܐ ܕܢܩܘܫܐ ܒܗܢ ܗܘܘܢܐ

ܡܠܐܟܐ ܡܠܟܐ ܕܒܪܘܚܐ ܘܒܗܢ ܩܪܝܢ ܩܕ̈ܝܫܐ ܕܒܥܕܬܐ.

ܡܢ ܒܪܫܝܬܐ ܘܕܒܪ ܒܟܠܐ ܒܫܡܝܐ ܕܡܫܡܫܠܢ. ܒܟܝ.

ܒܫܘܡܥܗ ܠܐܒܕܘܢ ܘܩܠܐ ܕܟܠܗܝܢ. ܘܡܢ ܡܬܩܢܐ

ܘܐܫܬܡܥ ܩܠܗ. ܟܕ ܡܟܝ ܡܟܪܙܘܬ ܐܠܗܐ ܠܟܠ ܥܡܐ.

ܡܫܘܕܥ ܠܗܘܢ ܘܐܬܩܪܒܘ ܠܥܒܘܕ ܦܘܩܕܢܐ.

ܟܕ ܡܢ ܐܠܗܘܬܗ ܒܟܘܠܗܘܢ ܡܘܥܕܐ. ܗܟܢ ܡܬܟܬܒܐ.

ܘܐܝܟ ܐܠܗܐ ܩܪܝܒܐ ܐܠ ܠܒܫܘ ܗܘ ܡܠܒܘܫܗ ܟܕ

ܟܕ ܐܝܟ ܦܩܕ ܗܘܡܢ ܕܐܠܗܘ ܕܐܬܐ ܡܬܐܬܡܐ ܝܘܬܪ

ܐܠܗܐ ܠܡܪܟܘ ܕܒܡܐ. ܟܕ ܒܡܬܩܕܝܫܘܬܗ ܠܐܬܚܡܠܐ

ܬܪܥܐ ܡܪܝܐ ܠܟܝ ܬܪܥܐ ܕܫܡܝܐ. ܟܕ ܠܟܢܘܫܝܐ ܟܠ

ܥܕܬܐ ܕܡܬܪܬܬܐ ܡܫܒܚܘ. ܡܐܬܘܢ ܬܪܬܝܢ ܘܪܡܫܠܝ ܟܕ

ܠܐܘܠܕܢܐ ܕܐܝܟ ܟܠܗ ܟܕܡܐ. ܕܢܐܬܐ ܘܡܐܬܐ ܐܝܟ

ܕܢܐܬܐ ܟܕ ܠܟܕ ܠܟܢ ܩܪܐ. ܐܡܠܐ ܘܐܬܐ ܒܡܫܡܠܐ

ܗܘ ܟܕ ܠܒܢܝܐ ܘܒܗ ܡܢܡܫܪܐܠ. ܦܪܫܡܫܡܫ

ܦܩܝܕܝܢ ܦܬܓܡܘܗܝ ܦܢܝܢ ܟܕ ܠܐܫܬܟܚܬ ܒܐܬܪܘܬܗ

ܦܩܘܕܘܗܝ ܕܟܠܬ ܠܒܢܝܐ ܐܡܝܢ ܐܡܢܐ ܕܐܝܟ ܫܘܒܚܐ

ܟܕ ܠܦܪܩܒ ܗܘܦܩܕܐ ܗܘ ܒܢ ܗܘܟܠܐ ܘܗܘܟܐ ܡܫܠܡܘ

ܕܟܪܝܐ. ܡܫܡܠܝܢ ܐܢܫ ܗܘܐ ܠܗܘܢܝܢ ܠܟܠܟܪ ܟܕ

ܟܘܠ ܦܘܩܕ ܐܬܐ ܠܐܘܪܚܐ ܠܟܕ ܠܐ ܒܗܝܢ ܠܡܬܥܐ

ܒܗܝ ܫܪܪ ܐܡܪܝܐ. ܒܗܝ ܫܘܒܚܐ ܬܐ ܘܦܪܫܡܫܡܢ

ܘܡܬܡܫܟܠܢ. ܒܗܝ ܒܟܘܬ ܐܠܗܐ ܗܘ ܕܟܠܝܐ.

ܒܗܝ

ܒܝܢ ܓܘܕ̈ܐ ܕܩܕ̈ܝܫܐ. ܒܝܢ ܡܠܐ̈ܟܝ ܢܘܗܪܐ ܫܒܚܝܢ.
ܒܝܢ ܫܘܠܛܢܐ ܘܡܒܪ̈ܟܝܢ ܠܗ ܠܐ ܒܝܢ ܟ. ܘܫܒܚܝܢ
ܘܡܫܒܚܝܢ ܕܐܝܬ ܗܘ ܚܕ ܐܠܗܝܢ ✣
ܚܕ ܐܠܗܝܢ ܡܪܝܐ ܦܩܕ ܠܡܠܐܟܘܗܝ ܒܫܡ̈ܝܐ. ܘܠܐ
ܐܝܬ ܡܠܟܐ ܕܫܘܠܛܢܗ ܥܠ ܡܠܟܘܬܐ ܠܫܡܝܐ
ܕܠܡܠܐܟܘܗܝ. ܒܝܘܡܐ ܒܪܫܐ ܕܡܠܟܐ ܡܢ ܗܠܝܢ ܕܠܐ
ܐܠܗܘܬܗ ܒܡܠܟܘܬܗ ܒܪܘܚܐ ܐܠܗܝܐ. ܘܒܐܝܕܝܐ
ܕܡܠܟܐ ܐܝܬܘܗܝ ܐܝܬ ܒܒܪ̈ܝܬܐ. ܘܒܥܒܕܘܬܗ ܡܥܒܪܢܘ
ܐܝܬ ܒܫܡܝܐ. ܐܝܬ ܓܒܪ ܡܢ ܐ̈ܒܗܐ ܐܦ̈ܘܓܠܝܐ
ܒܒܪܝܬܐ ܠܥܠܡܗ. ܘܒܐ̈ܒܗܐ ܕܢܒ̈ܝܐ ܒܒܪܘܒܝܐ
ܕܫܠܡ ܒܟܠܗ. ܡܢ ܡ̈ܠܟܘܬܐ ܬ̈ܒܥܐ ܘܡܠܟ̈ܝ ܕܒܠܐ
ܬ̈ܒܥܝܢ. ܐܝ̈ܟܢܐ ܡ̈ܠܐܐ ܒܗܐ ܠܗ ܗܘ ܡܫܒܚܝܢ.
ܟܘ̈ܪܣܝܐ ܕܪ̈ܒܘ ܚ̈ܝܠܐ ܒܐ ܠܗ ܗܘ ܫ̈ܦܝܪܝܢ. ܫ̈ܪܝܐ ܕܐ̈ܟܠܐ
ܟ̈ܪܘܒܐ ܡ̈ܣܝܒܝܢ ܕܦ̈ܪܣܝܢ ܘܦܬܚܝܢ ܠܗ ܗܘ ܡܫܒܚܝܢ.
ܒ̈ܢܘܪܐ ܡ̈ܫܝܚܝܢ ܬ̈ܩܢܐ ܒܗ. ܫܘܒܚܐ ܠܐ ܡܛܐ ܫ̈ܪܒܝܬܐ
ܠܗ ܗܘ ܡܫܒܚܝܢ. ܠܗ ܡܩ̈ܕܫܝܢ ܫܡܝܐ. ܠܗ
ܡܬܦ̈ܪܝܢ ܫ̈ܦܝܪܐ. ܠܗ ܡܬܦܠܚܝܢ ܒ̈ܦܚܪܐ. ܠܗ
ܡܫܬܡܥܝܢ ܠܗ ܗܪܐ ܡܢܗܘܢ ܘܐܦܢ ܠܗܘ̈ܡܢܐ. ܠܗ
ܦܠܚܝܢ ܩ̈ܛܝܠܐ ܒܟܠ ܥܬܐ. ܐܝܬ ܡܢ ܚܝܠ ܫܡܝܐ
ܐܝܟ ܗܘ ܡܠܟܐ. ܐܝܬ ܕܡܠܟܗ ܐܪܟܐ ܒܟܠ ܡܕܡ. ܐܝܬ
ܒܦܓܪܐ ܒܚܝܠܐ ܡܫܝܚܐ. ܐܝܬ ܠܐܪܙ ܐܝܟ ܕܒܦܓܪܐ ܐܫܝܐ ܠܗ
ܐܝܬ ܓܒܪ ܕܒܝ ܠܡܪܐ ܐܠܗܝܢ. ܠܐ ܡܫܬ ܡܬܒܥܐ ܘܕܠܐ
ܫܘܠܐ ܘܠܐ ܡܢ ܦܓܥܐ ܒܟܠ ܐܪܟܐ ܐܠܐ ܐܝܬܝܗ ܘܕܡܘܬܐ
ܕܒܪܐ ܠܢܦܫܗ. ܘܒܕܡܘܬܐ ܕܚܘܒܗ ܗܘܐ ܗܘܝܗ. ܠܐ ܓܒܪ
ܫܡܥܢ

ܫܡܥܬ ܡܛܠ ܡܡܫܡܫܢܘܬܐ ܕܩܫܝܫܘܬܢ ܡܪܢܐ ܠܐܬܪܐ ܕܠܡܐܬܐ
ܠܡܫܝܚܐ ܕܒܢܝ ܐܢܫܘܬܗ ܐܬܚܒܪ ܥܡܗ ܡܠܟܐ. ܐܠܐ
ܐܠܗܐ ܡܦܪܫܢ ܡܥܕܪ ܢܦܫܢ ܠܡܫܡܫܘܬܗ ܘܡܥܕܪܝܢ
ܠܬܫܡܫܬܗ. ܘܠܐ ܡܬܦܫܠ ܠܫܡܫܘܬܐ ܫܠܝܚܘܬܐ
ܕܠܗܘܢ. ܟܕ ܠܒܟܝܐ ܕܒܐܠܦܪܒܗ ܘܡܬܦܪܣܝܢ
ܒܡܘܠܕܐ ܦܝ ܫܡ ܒܫܘܠܚܢ. ܘܠܘ ܒܪܫܝܬܐ
ܦܪܘܫܝܢ. ܟܕ ܐܢܝ ܠܒܗ ܡܛܠ ܕܐܝܬ ܗܘ ܠܟܠܗ
ܕܥܠ ܟܠ ܐܪܒܐ ܐܬܓܠܝܬ. ܘܒܟܝ ܒܪܝ ܐܒܝܫܐ
ܐܬܦܪܒܗ. ܐܝܟ ܕܠܫܩܠܐ ܕܡܫܘܕܪܝܢ ܦܝܫܗ. ܒܝܘܡ
ܫܒܬܐ ܝܗܒܬ ܠܟܠܗܘܢ ܠܢܘܫܐ ܕܡܠܟܝܢ. ܦܝܫܬܐ.
ܘܢܝܚ ܠܒܫܐ ܕܠܒܫܬܐܬܐ ܡܠܟܝܢ ܗܘܐ. ܐܝܟ ܗܘܒܠܠ
ܡܢܫܐ ܕܡܫܒܚܬܐ. ܐܠܐ ܐܦ ܗܘܐ ܒܗܢ ܡܠܝܚܘܬܐܘ
ܕܢܘܫܐ ܦܝܫܬܐ ܘܡܢܗ ܒܫܡܐܗܘܢ ✤ ܟ ✤ ܗܘܝ ܒܗܘܢ
ܬܫܒܘܚܬܐ ܕܡܘܕܝܢ ✤ ܠܗ ✤ ܕܡܢ ܐܒܘܗܝ ܩܕܡܝܬܐ
ܕܒܘܪܟܬܐ ✤ ܒ ✤ ܩܘܒܠܐ ܕܦܝܫܬܐ ✤ ܐ ✤
ܫܪܪܐ ܕܡܫܒܚܬܐ. ✤ ܟ ✤ ܒܪܟܬܐ ܕܒܘܪܟܬܐ ✤ ܠܗ ✤
ܒܘܪܟܬܐ ܕܡܫܝܚܐ ✤ ܒ ✤ ܠܐ ܡܬܦܩܕܝܢ ܒܡܬܟܢܫܘܬܐ
ܫܩܘܒܠܐ ✤ ܐ ✤ ܩܕܝܫܝܢ ܡܢ ܡܫܠܐ ܠܟܗܢܐ
ܐܡܝܢܐ ܕܒܟܠܗܘܢ ܐܟܠܝܢ ܕܡܢܗܘܢ ܦܠܚܝܢ ܘܡܢܗܘܢ
ܡܫܡܫܢ ܒܗܘܢ ܠܗܘܢ ܠܡܫܡܫܘܬܐ ܕܢܦܫܬܐ
ܘܕܟܝܢܐ ܒܝܘܡܬܐ ܕܩܝܡܐ ܠܦܝܫܬܐ ܕܟܠܐ ܠܒܝܬܘܬܐ
ܕܡܢ ܟܠ ܒܥܠܡܝܢ. ܐܝܟ ܕܝܢ ܐܬܠܡܝܕ ܗܘܐ ܕܒܡܢ ܦܠܐ
ܘܦܘܫܐ ܡܢܬܬ ܠܒܥܠܝܢ ܕܡܢ ܡܫܝܚܐ ܐܟܠܐ ܗܘܐ ܐܝܟ ܗܘ
ܒܗ ܡܠܐ ܐܬܡܫܚܬ ܒܡܫܝܚܬܐ ܒܦܩܘܕܐ ܠܒܫ ܐܝܟ ܗܘ
ܗܘ

ܗܘ̇ ܕܒܗ ܦܩܕܐ ܕܡܥܡܕܢܐ ܡܫܝܚܐ ܡܢ ܥܒ̈ܕܘܗܝ ܕܦܪ̈ܨܘܦܝ

ܠܟܝܢܐ ܕܒܪ̈ܝܬܐ . ܐܝܟ ܗܘ ܗܘ ܗܘ ܕܒܗ ܢܘܗܪܐ ܘܦܩ̈ܕܢܐ

ܕܐܬܒ̈ܢܝ ܐܫܬܐ ܢܒܥܐ ܦܘܪܫܢ ܠܐ ܡܫܬܪܝܢܐ ܡܢ ܠܡܫܝܚܘܬܐ

ܕܟܠܢ . ܕܒܗ ܡܬܒܪܟܝܢ ܐܝܟ ܠܡܫܝܚܐ ܘܠܗܘܢ ܒܗ ܠܡܫܡܫܘܬܐ

ܕܡܠܟܘܬ . ܗܘ ܠܡܫܒܚܘ ܐܡܠܟܝܢ ܦܪ̈ܨܘܦܝܢ ܒܗܘܢ

ܐܦܕܫܐܬܐ ܡܫܡܗܘܢ . ܘܐ ܐܡܪܝܢ ܗܘ ܕܒܗܘܢ

ܡܫܬܡܫܝܢ ܒܗ ܡܫܡܫܢܘܬܐ ܕܫܪܪܐ ܡܢ ܒܗ̈ܘܢܐ

ܩܕܝܫܘܬܐ ܕܟܗܢܐ ܒܟ ܡܫܠܡܢܐ ܐܫܡܫܘܬܐ . ܢܗܐ ܫܠ

ܠܐ ܠܡܫܒܚܐ . ܠܡܫܪܪܐ . ܡܫܪܪܐ ܕܡܠܟ ܡܬ̈ܝܐ ܠܢܦܫܬܐ

ܘܦ̈ܓܪܐ . ܐܡܟܝܠ ܕܒܗ ܐܫܬܒܚܬ ܒܗ ܒܩܘܫܬܐ .

ܘܒܗ ܡܫܡ̈ܫܢܐ ܫܠܡܐ ܒܗ ܘܠܐ ܡܫܬܘ ܫܠܝܚܐ .

ܡܫܬܒܚܝܢ ܫܡܐ ܕܡܠܟ ܡܫܝܚ ܒܟܠ ܘܡܫܒܚܢܐ

ܫܘܒܚܐ ܕܝܠܟ ܠܒܪ ܐܒܐ ܘܪܘܚܐ ܩܕܝܫܐ . ܗܫܐ .

ܘܠܥܠܡܝܢ ܐܡܝܢ ✠

Hæc vero omnia ita latine ſunt reddita.

In nomine patris,& filij, & ſpiritus ſancti,amen.

DIcimus, quod hæc aqua benedicta fuit inſtituta in ſede Antiochena Syriorum, a tempore Apoſtolorum ſanctorum, ſed ordine determinato ac præfixo ritu non vtebantur, vſque ad tempora Domini Iacobi, qui fuit ordinatus Epiſcopus Ciuitatis Vr-hoia anno 641. & D. Gheuarghi Edaame, qui fuit ordinatus Patriarcha anno 647. Verum D. Iacobus ritum ordinemque eius adnotauit in libro ſuo theſaurorum, cap. 7. Gheuarghi autem ſcripſit, ac diſpoſuit, & confirmauit eadem in cap. 3. libri, quem fecit aduerſus Macedonium,cum ſuper fundamenta acoluthiæ(quæ labore, & diligentia ſancti Proculi Conſtantinopolitani ordinata fuit)fabricaſſet eã, quã ſanctã Acoluthiam ſcripſit in cap. 17. ſui libri, qui appellatur Eccleſiaſticus: & confirmarunt,ac firmiter ſtabilierunt eam hi duo pręfati ſancti ex reformato exemplari Magni Epiphanij,qui præfuit ſuæ Eccleſiæ anno 348. & huius deſcriptionem commemorat in cap. 21. ſuæ Syntaxeos; acceperunt enim omnes pręfati modum ordinis eiuſdem orationis,& vſus ex Clemente Pontifice Romano, qui ſedit in ſede Apoſtolica poſt Papam Linum anno 68. qui eius ordinem incepit,dedit, ac poſuit in Eccleſia, cum eleuaret, ac ſublimaret eam in Acoluthiam Apoſtolicam, quemadmodum atteſtati ſunt iſti ſancti Patres, & alij præter eos, vt Euſebius Laodiceus,

ceus, qui præfuit anno 280. & Anatolius, qui præfuit anno 303. & Eusebius Phenicius, qui præfuit anno 333 Gregorius Neocæsariēsis, qui pręfuit anno 239. B. Ephręm Syrius, & D. Basilius Cęsariēsis, qui pręfuit anno 348. & præter hos multi alij. Veruntamē isti qui cōmemorati sunt, diligenter laborarunt, ac optime eā ordinarūt, statueruntq. deinde necessarium esse fidelem quemquam sanctam Ecclesiam ingredientem signari debere hac aqua in modum crucis, vel aspergatur necessarium fore, & postea accedere ante sancta Sacramenta: ac etiam subinde statuerunt, quod aut in die Epiphanię, vel in die Cęnę Domini decētissimum est, vt benedicatur, ac aduertenter custodiatur, seruetur que a festo vsque ad festum, vt supra, in Phialis integris vitreis. Dixerūt autem, quod si necesse fuerit ex aliquo accidenti dictam aquam consumi ac in Ecclesia non reperiri, permittit necessitas denuo posse benedici eo tempore quo deficit: & decreuerunt decentissimum esse eam Episcopum benedicere, at cum Episcopus non occurreret, concesserūt, vt Archipresbyter eā † benediceret; & ordinarunt vsum, ac ministerium illius benedictioni accommodatum. Hoc autem fecerunt propterea quia inuentæ sunt nationes ex fidelibus sub cura, & potestate sedis Antiochenæ existentes diuersi ritus, & habitus, patria distantes, ac idiomate differentes, qui æstimarunt, & acceperunt hanc aquam sicut aquam Baptismi, & legebant super eam orationes, quæ aquæ baptismali propriæ sunt. Quocir-

† *Hoc ipsum refert B. Clemens Rom. Apostolic. constit. lib. 8. cap. 35.*

Quocirca coacti sunt adducere demõstrationes, testimonia, ac rationes: nempe quod hæc aqua benedicta differebat ab ipsa baptismatis, sicut differt & distat oleum benedictum ab oleo sancto chrismatis, & sacramenta viuificantia a pane benedicto, sed non consecrato: & propterea elegerunt, & ordinarunt, vt ad hanc benedictionem deseruirent psalmi, & lectiones ei accõmodatę, ex lege Moysi, ac Prophetarum, Actibus quoque apostolorum, nec non ex Euangelio vitæ, cantus, ac Sadrę nuncupatę, & compleuerunt hanc benedictionem per orationem, quæ propria est ei.

Ordo autem seruandus circa orationes, & lectiones dicendas in prædicta aquæ benedictione hic est:

Sustollens minister Diaconus, vas huius aquæ, quo scilicet vtuntur passim ad eam aspergendam, cum altero vase hoc maiore, ad modum peluis, incedens, & cum eo totus cleri apparatus præcedens, dicunt suaui quadam modulatione ex psalmo; *Vox Domini super aquas multas*. & illud, *Viderunt te aquæ Deus, viderunt te, & timuerunt*. Cum vero ministrata fuerint prædicta vasa vsque ad locum, vbi aqua est benedicenda, qui sustulit vas illud paruum aquę collocet illud super mensam, vel sedem aliquam ante presbyterium capellę prę paratã: crucem cantores pariter super dictam mensam ponentes recte collocent in suo stipite, & qui benedicit aquam, incipiens sic dicit: Gloria patri, & filio, & spiritui sancto, sicut erat in principio, dicentes chori, hinc inde dispositi, responsa alternatim psalmi,

Mise-

Miserere mei Deus. deinde orationes Chonune appellatæ in secundo tono alternatim pariter cantentur cũ cãtico, *Cãtate Domino* dulciter. & deinde *Magnificat anima mea, &c.* Deinde orationes Sedro: deinde qolοququoio. sic appellatę, deinde psalmus, *Quid est tibi mare quod fugisti*, eodem ordine alternatiuo seruato: deinde leguntur lectiones Moysi ex Genesi, *Et duxit seruus Abrahæ decem camelos* vsq. *nunciauit patri suo uerba hæc.*

Ex Exodo vero, *Et accepit Moyses*, vsque ad, *Et castramentati sunt ibi circum aquas*. Ex Iosue; *Et dixit Dominus ad Iosue. præcipe filijs Israel*, vsque ad, *Deo coram omnibus diebus*. Ex libro Regum; *Et dixerunt homines, & habitatores regionis, ac Ciuitatis ad Eliseum, ecce residentia huius loci*, vsque ad, *secundum verbum Elisei, quod dixit*. Ex Ezechiele; *Et conuersus ingredere portam domus*, vsque ad, *& folia eius in medicinam*. Ex Ieremia, *Dominus faciens, ac creãs terram sua virtute*, vsque ad, *& Israel virga hęreditatis eius*; Ex Abachuc: *Viderunt te montes, & timuerunt*, vsque ad, *vsque ad tempus finitum*. Ex Isaia; *Et dices in die qua*, vsque ad, *quia in medio tui sanctus Israel*. Ex Actibus Apostolorum; *Tunc Philippus aperuit*, vsque ad, *reperti sunt in Azoto*. Ex Paulo ad Hebræos; *Fratres, ubi autem est expiatio, ac remissio*, vsque ad, *propinquus est dies*. deinde dicitur *Alleluia*, & cantus, *Dextera Domini*. Ex Ioanne; *Necesse est enim transire*, vsque ad illud, *& non veniam huc ad hauriendum*. deinde dicuntur Litaniæ, postea Se-

dro altera ſcilicet oratio a prenominata, deinde: *Sapientia diuina animaduertit. Credo in Deum:* Deinde oratio, *Deus eſt magnus*, Deinde oratio, *Creator aquarum.* Deinde Diaconus dicit; *Surgamus bene*. Deinde, *Gloria patri, &c.* Demum oratio quæ ſequitur in hunc modum.

Magnus nimis es Domine, & mirabilia opera tua, & non eſt ſermo ſufficiens, qui laudem & gloriā admirande tue Maieſtatis intellectu perſonare queat. Tu enim omnia ex nihilo tua virtute produxiſti, & ſub dominio tuo cuncta creata poſſides, & maxima cum prouidentia vniuerſum gubernas: tu enim ex quatuor elementis mundum compoſuiſti, & totum anni circulum quatuor temporibus coronaſti: a facie tua ſuperiores virtutes tremunt, ordines Angelorum te laudant, chori Dominationum tibi genuflectunt, Seraphim ſex alarum, qui volantes ſemper, & clamātes te laudant, Cherubim multorum oculorum incomprehenſibili tibi benedicunt laude, te Sol laudat, Luna te honorificat, Stelle tuas laudes extollunt, tibi lux obtemperat: a facie tua concutiuntur timore abyſsi, tibi ſeruiunt fontes: tu enim cælos extendiſti tanquam tentorium, tu expandiſti terram ſuper aquas, tu mari terminos arenarum poſuiſti, tu aerem ſparſiſti propter reſpirationem: tu enim magnus es Deus, *infinitus, incomprehēſibilis, principio carens, qui in terram apparuiſti, & formam ſerui accipiens in ſimilitudinem hominum factus es: etenim non es paſſus ob viſcera miſericordie tue,* Domine, *videre genus humanum ab inimico, ideſt diabolo diu iniquum accuſari*

cusari, sed venisti liberare nos, confitemur, gratiam tuam prędicamus; misericordias tuas non silentio inuoluimus, neque celamus bonitatem visitationum tuarum: tu enim generationem naturalem benedixisti, & virginalem vterum tua natiuitate sanctificasti: omnis creatura te laudauit quando apparuisti; cum enim Deus noster esses, super terram visus es, & cum hominibus conuersatus es: tu qui fluenta Jordanis sanctificasti quando Spiritum sanctum tuum super illius aquas adduxisti, & caput draconis collisisti, qui ibi foueam, & latibulum parauerat. Tu igitur Domine, qui hominem diligis, veni etiam nunc mediante descensu Spiritus sancti, & benedic aquas istas, † tribue illis gratiã Iordanis, † fac eas benedictionum fontes, † munera sanctitatis, † relaxationem, & expiationẽ peccatorum, † sanitatem infirmorum, † auxilia debilium, † quibus appropinquare nequeunt aduersę virtutes, † plenas Dei virtute, adeo quod omnes qui fuerint hac aqua respersi, & qui ex his communicauerint, † in animarum medicinam & corporum, † in expiationem, siue munditiam passionum, vel concupiscentiarum, † in sanctificationem domorum, † custodiam aduersitatum, ac malorum omnium: tu enim es qui per aquas, & Spiritum renouasti naturam nostram, quæ ob peccatum tabefacta fuerat: tu es, qui tempore Noe aquis peccatum demersisti, tu es, qui genus Hebręorum per aquas maris a seruitute Pharaonis liberasti, tu per ignem & aquas per manus Eliæ Prophetę liberasti Israel ab errore Baal, & benedicẽs tu aquas istas p gratiã

tuam, concede omnibus illis, qui tetigerint eas, aut ex communicauerint, aut quouis modo recta fide vtantur ✠ benedictiones sanctitatis mundam ✠ sanitatem, medicinalem restauratorum ✠ refrigerium auxilium, liberationem a passionibus animæ & corporis, vt per elementa, & homines, & angelos, & per visibilia scilicet & inuisibilia laudetur nomen tuum per omnia honorabile, & benedictum, Deus noster cum patre, & spiritu sancto ex nunc, & vsq. in sæculorum secula, Clerus respondet.

Amen.

Vt vero in promptu esse possit cuilibet, qui id forsan curiosius scire cupiat, neq. tamen Chaldæam linguam calleat; quid nam sonent voces illæ Chaldaicæ: curauimus, vt latinis characterib. voces eædem exprimerentur:

Quod in Armeniorum ritu præstare non potuimus ob multo maiorem latinarum litterarũ adiectionẽ in qualibet dictione; quod causæ fuit, vt illorum voces latinis characterib. facile exprimi non potuerint, nisi magno legentium fastidio summoque impressorum labore, maiori vero rei consequendæ difficultate.

Chaldaicæ igitur voces sic sonant.

RAbo itheich Morio u tob pthemihin aabodeich uloith meltho dsephqoluuoth mmltuh tescbuhhtho d themi huthoch kad ghier bhhailo dloch men holen d lo ithai hin l cul medem lhuuoio ithit ua bahhdono diloch ahhidad at lberiotho ub tiluthoch mpharnes at loelmo, at ghier men arboo estuchse le britho lahhmet u, b, arboo aaednonin lechnichio d s&ho kalelt, menoch hhai lauuotho aaeloie u methiad ghone roaaelin becse malachire lochu msciabehhin ghude d rabai malache lochu soghdon srophe desctho ghephaiun d phorhhin u qoaaen, lochu mhallin korube saghoiai aaine ebthe schuhhtho lo meth qarbonitho, lochu mbarchin loch mscialahh sciemscio, loch mhadar sahro, loch mqaltin kauchbe, loch msciatmaa nuhro menoch rhotin thhume, loch pholhhin maaine labdutho at ghier mthahht semaio ach ioraaetho at erqaaet aro aal maio at, iamo bhholo hhbasct at lo arach dal sauguo escdet at ghier d kad aloho ithaich lo mestharkono u lo meth poscqono u d lo riscio, aal aaro ethehhzit uadmutho d aabdo ensabt uab d imutho dab nanoscio hauuait, lo ghier scibart

methol

methol hhaiusthonutho drahhmaich Morio d thahhze lghenso dabnai-
noscio achalgorhho methmrad ęlo ęthit uaphrqthono maude anan le
taibutloch u emaqrinam l rahhmaich u lo mchasenan lesciaphinto sro-
onthoch deluuothan kad le ieldo dakiono barech tual mare beoo bethu-
loio qadesct bmaulodach culoh brito sciabahhthoc kad etghith metol-
datu aloho dilan aal aroo etbhhazit uua aam bnai noscio ethhaphchath,
atoch dlescephaae d iurdnon qadsceth kad men scmaio nghadth aalehun
lruhho d loch qadiscio uuarssesath leiscio dthariono dthamon hhalidu-
uo at hochil Morio nhhem noscio tho ops hoscio biad manghnonuthech
d nuhho qadiscio u barech le maio solen ✠ hab lehun taibutho d iurdnō
aabede enun meeine de burchoto sciuchone d qadisciutho, scroio dahh-
toch ✠ aassobo dqurhone nghudrono damhhile lo methqarbone lhha-
illauuotho saquubloie meliai men hlailo alohoio aichano d chulhon ai-
len ed menhun molen ua men hun mescthauuot phin nehuun lhum lo-
siutho ed naph sciotho uad phaglare hduchorio edhhascie lqadsciutho
edbothe lanttumtho d men chul nechionin atghier vitheich hau dabiad
maio vnihho, hhadeth lachionon ed men hhito ebleuuho ebleuuo a tu
dabiad maio atepht lahhtitto biomai nuhhe a tu hau dabiad io edia-
mo hharart men aabdutho d pherngun lglonth deebroie at u hau da-
biad nuro u maio bedai ilio nbio phasit lisrael mē trout ho d baal u de-
ad barech at maio holē b iad taihutho diloch hab lculhon ailen d ghoscpin
bhun au mescthauuot phin men hun, au ichan dhu debehauno meth hha
schhin baimō nutho desrono ✠ buruchto qadisciutho duchoio ✠ hhudmo
no osiutho nphiscio ✠ luhobo nghudrono hhuroro ed men hhascio ne-
nephscionu le phaghronne aichano dabiad estuchse uabiad bnenoscio
vabiad malache uabiad meth hharionrotho chith u lo meth hharionrotho
mescthabahh esemo diloch inaqar chul uam barchu aloho dilan aamabo
amahho qadiscio hoscio ua qolerban va ıngholinhomin Cliros Amin.

LIBET postremo adijcere ritum Æthiopum Indorum, seu Abyssinorum, qui sub ditione Preti Jannis degunt, quo in sanctificanda aqua vtuntur. Hic vero ritus excerptus est ex illorum sacerdotali libro, quem Sincsar appellant. Qua tamen in re illud lectorẽ admonemus, preces nimirũ, quæ huic sanctificationi adhibẽtur, esse apud eos cõmunes cuicũque rei benedicendæ. Sed huic addi ex Euangelio lectiones, quæ inferius sunt adscriptæ, & adijci salis misturam cum signo crucis, licet inibi non sit adnotatum. Id quod testatus est nobis Jacobus Abbas Æthiops ordinis S. Antonij vir pius & religiosus Prior in Ecclesia S. Stephani, quæ sita est ex posteriori parte Vaticanæ Basilicæ, & huius nationis peculiaris, qui a multis annis in Vrbe commoratur, huc a fe:re: Paulo III. Pont. Max. euocatus. Cum vero Æthiopici characteres nobis in promptu non essent, curauimus eorum loco substituendos Arabicos, qui & ab Æthiopibus plane intelliguntur, quibusque interdum & ipsi vti solent.

Jn his vero characteribus omnibus Ar-

menijs.

mentijs, Chaldaicis, & Arabicis exprimendis & componendis, ac in latinum vertendis amantissime nobis operã præstiterunt Timotheus Nordinus Patriarcha Antiochenus, Io. Baptista Raymundus, & Thomas Terracinensis ex Prædicatoria familia, & Marcus Antonius Abagarus Romanus, ex Armenia oriundus, viri docti & insignes, atq. huic negotio a sede Apostolica præpositi.

Sacerdos igitur aquam benedicturus signat se prius signo crucis, præmissaq. ex animo oratione Dominica, recitat reuerenter psalmum, Miserere mei Deus, ac deinde dicit orationẽ, quæ sequitur: deinceps recitat alterũ Euangeliorum S. Marci, vel S. Ioannis: demum submissa voce claudit hanc benedictionem, Cum Credo, & Aue Maria.

Aethiopum igitur ritus sic habet.

أَبُونَ زَبَسَمَايَاتْ ۞ تَشَاهَلَنِي إِغْزِيأُو بَكَمَ

عِبَيَأَ ۞ بِبِزْ كَهْنَ صَلُتَا أَكُوِتِتْ ۞

نَاكُوِتُ لَغَنَرَشْنَايَتْ لَعَلِنَ إِغْزِيأَبِحِرْ مَحَرِي

أَبُوهُو لَاءِغزِيَاءِن وَأَمْلَكَنَ وَمَدْخَايِنَ

يِيَاسُوسْ كَرِسْتُسْ إِسْمَ سَوَرَنَ وَرَدَأَنَ

وَعَقَبَنَ وَتَمَاحْصَنَنَ أُقْرَابَنَ خِبَاهُ و

تَوَكَفَنَ وَأَصْنِعَنَ وَأَبْصِحَنَ إِسْكَ زِأَتِي

سِعَتَ نَسِأَلُ إِنْكَ كَعْبَ كِيَاهُ كَمِيَا

يِعْقَبَنَ بَزِأَتِي عِلَتَ قِدِسْتْ كُوءِلَ مَوَغْلَ

حِيَوَتَنَ بِكُوءِلُ سَلَمَ إِحَزِ كُوءِلو إِغزِيَابِحَرْ

إِمْلَكَنَ صَلِيُوْ إِغْزِيَاءِ إِغْزِيَا إِغْزِيَابَحِرْ أَخَزِ

كُوءِلُ أَبُوهُ لَاغْزِيَاءِنَ وَأَمْلَكَنَ وَمَدْخَنِنَ

يِاسُوس كَرِسْتُسْ نَاكُوءِتَكَ لَعْلَ كَوءِلُ

غِبَرْ وَيَاءِنْتَ كَوءِلُ غِبَرْو وَسْتَ كَوءِلُ غِبَرِ

إِسْمَ أَنْتَ سَوَرْكَنَ وَرَدَإِكَنَ وَعَقَبْكَنَ

وتماخصّنْ كَنْ أَقْرَبكَنَ خابكَ
وتوَكَفْكَنَ وَأَصْنَاعْكَنَ وأَبْصَخْكَنَ
إِسْكَ زَنِي سَعِتْ وبَاءِنْتَ زِنتُ نَسْاءِل
ونِخَشِشْ إِمْنَ حيرُوتِكَ إِمَفْقَرَاسِبَاءِ يِبِلْ
دِيَاقُنْ حِسوُ وأَستبقُوءِعوُ يِبِلْ كَهَن
هَبَنْكَمَ نِفصِمْ زَتَ عِلَتَ قَدْسِتَ كُوءِلُ
مَوَاعْلَ حيِوَتَنَ بكُوءِلُو سَلمَ مِسْلَ
فرِيهُنَكَ كُوُلُو قِنَاتْ وكوُءِلُوْ مَكَرَ وكوُلُو
مِغْبَرَ سَيْطَنْ ومَكَرَ سَبِاءِ إِكويَانْ وَتَنْشَاءِ
صَرْ زَحِبْواءِ وَزَغَهَدْ أَرْحِقُمُوْ وأَسَسْلمُو إِمْذِيَ
وإِمْنَ كوُءِلُو حِزْبكَ وإِمْزِنِتُ مكَن
قِدُوسْ زَزِيَاكَ كُوءِلُو شَنِيَاتْ زِيشَاءِنيِ

وَ زَيكَاإِبْسْ أَزِزْ لَنَبَامُوْ إِسْمَ أَنْتَ زُوهَبْكَنْ

شِلْطَـــأْنَ كَمَ نِكِيدْ كَيْسِي وَ أَفَارْبِتْ

وَ دِيبَ كُوءِلُوْ خَيْلَ صَلْنِي وَ إِتْبَـانَ

إِغْزِيَا وُ سْتَ مَنْسُوتْ أَلَ أَدْخِنَ وَ بَأْخَانَ

إِمْكُوءِلُوْ إِكُوِيْ بَصَّاغَا وَ بَشَاأْهَلْ وَ بَنِعْقَرَ

سِبْنَاءِ زَلَوَلْدِكَ وَ اخْذَ إِغْزِيَاءِنَ وَ أَمْلَكَنَ

وَ مَدْخَـانِينَ يَاسُوسَ كَرِسْتُسْ زَبَاتُوْ لَكَ

مِسْلَـاءِ هُو وَمِسْلَ قِدُوْسْ مَنَفَسْ سِبْحَتْ وَ

إِخِيزْ يَأْزِنِي وَ زَلْفِنِي وَ لَعْلَمَ عِـــلْمَ أَمِنْ ۞

وَ إِفْ إِفُكَ تَاطَمِقْ يَاءِكَنْكَ كُرِسْتُسِهَا

وَاءِ إِلِيَآسِهَا وَ إِنبِيَا ۞ وَ أُوشَا يُخِذْسْ وَ إِبِلْمُ أَنْسَ

أَطَامَعَكُمُو بَمَاي وَ مَا كِلَكُمُو هَالْ يَقُوْمْ

زيتا مرو انمو زايدلوني افتح تتان اشاء
نيهو زيمصاء امدخرايا و كمر كان بيتانيا
بت راب بماعدات يردنس بحب هل
ياطمـــــــق يحنس ✿
قدميه لونجل اياسوس كرستس و لد اغزيابحر
بكم صحوف وست نبيات ناه ان افانو ملكيا
قدم غصك زيصح فنتك قال اوادي زيسبك
بغدم صيحوا فنت اغزيابحر و عريو فنات
و هلو يحنس ياطـــامق بغدم و يسبك
طمقت كم ينسح و يتخدغ لم خطياتم
و يجاور خبه كول سبا يهود و اياروسلم
و ياطمقام لكولم بفلغ يردنس و يتامن

خَطِيَاتُمُ وَلِبْسُ يَحْذِنْسُ زَصَغُوءِ رَغَمَلْ

وَقِنَاتُ زَأَدِيمُ وُسْتَ حقوأه وَسِيسِي إِنْبَطَا

وَمَعَرَ صَدَنَ وَسَبَكَ وَيِبَ بِمَصَّاءِ زَيصَنعَنِي

إِمَدْخَرِاءِ يَا زَاءِ يَدَلْوَنِي إِدْنِنْ وَإِفْتَحْ تُتَانَ

أُشَاءِ يِنِهُ وَأَنْسَ أَطْمَعَكِمْ بِمَاي وَوُإِتوس

يَا طَامَعَكُمْ بِمَنْفَسْ قِدُوسْ ۞

سَلام لَكِي مَارْيَامْ ۞ إِأَمَنْ بَإِمْلَكَ ۞

Voces Abyssinæ sic Latinis characteribus sunt expressæ. Oratio.

IBel.chahn zzalotha achuoatheth. Naach uetho laghabara ſcianaiat láglena eghzziabehher mahhari abuhu la eghziena ua em lachana ua mad chanina ayaſus chreſthos aſma ſauarana ua radana ua nghaqabana uathamahhzzanana aqrahana cha hehu uathauachaphana, ua azznenghana, abzzehhna eſcha zathi ſnghatha nſæle encha changhha chiahu chama inghqabana barathi nghelath qedſeth chuebu ma uanghla hhiuathana ba chuebu ſalam ahhaze chuelu eghziabeher amlachana zzaliu'. Aeghzie Aeghzia Aeghziabehher achare chuebu abuhu la æghziena ua amlachana ua madchanina eyaſus chreſthos naachuethah cha langhla chuelu gheber ua baentha chuelu gheber eſma antha ſauarchana ua radechana uanghaqabchana uathama hhzzan chan aqrabchana chabecha uathaua chaphcana ua azznanghchana ua abzzahhchana eſcha rathi ſnghath ua baentha znethu nſel na nechhaſciaſc emnahhirutechaam aphqare ſbe Ibel Diaqon. hheſu ua aſthahquenghu. Ibel chahn. Habana chama nephazzem ratha nghelatha qedſetha chuelo mauanghla hhijuathana bachuelu ſalam meſla phariho thacha chuelu qenath ua chuelu machatta ua chielu mehbara ſaitan ua machara ſebe echuian uat héſciaç zzar za hhehue ua zagha had harhheqomu

ua

ua ataslomu emneia ua emna chuelu hherebcha ua emzenethu machan qedus zaziacha chuelu sciana-iath raiscieni, uaza ihheis azer lanabomu esma antha zauahabchana scieltana chama nechid chaisi ua aqa-bethua diba chuelu hhaila zzalai uaaithabana eghzia uustha mansuth ela adchhenana ua balchhana em-chuelu echui bazzagha ua basciahel ua ha pheqera sa-be zalaualdeiha ua chhed eghziena uaamlachana ua madchanina ayasus chresthos zabothu lacha meslehu ua messaqedus manphas sebhhath ua echhiz iezeni uazalphani ualangh alama ngh alam amen.

Euangelium sancti Ioannis. Cap. 1.

VAepho encha thatameqh iaicancha, chre-stos uaceliaseha uainabia: ua auicia iocha-nes, uaibelomu, ansa atamequachemu bamai, ua maechalechemu halo iqaum zaitha ameruo anthemu, zaidaluani ephthach thotha na asciaenihu zaimazze emdechreia: vachamaz con-ba bithania babetha raba bamaa adota iordanos ba chhaba halo itameqh iochanes.

Euangelium S. Marci. Cap. 1.

QAdamichu lauangel ijasus chrestos ualda eghziabehher bachama zechuph uusta na-biath, nahu ana enqhohu malacheia qed-

ma

ma gha zzucha zaizzaihh phenothacha qalu couadi zaitabech baghadá tzihhua phenotha eghziabehher ua nghariu phenotho:ua halaua iocháes iatameqh ba gadam, ua isabech temchatha chama inashhu uaith-chhadagh lomu chatiathomu : uaihhauru chhabehu chuelu saba ihud ua iiarusalem, ua iatamquomu la chudomu ba phalagha iordanos uaithamenu chha-tiathomu : ualbusu la iochanes zatzaghuera ghamal ua qenathu zaadim uustha hhaquahu ua sisaiu enba-ta ua maaara tzadana ua sabacha ua ibe rmatze zatza-naani emadchhreia zaidaluani ednen ua ephthah thothana asciahenihi ua ansa atáqochemu ba mai ua uethusa iatamqochemu ba manphas qedus.

Hæc vero omnia ita Latine sunt reddita.
Oratio.

GRatias agimus siue benedicimus ei qui bona fecit super nos, Deo videlicet, misericordię Patri dñi nostri & Dei nostri ac Saluatoris nostri Iesu Christi, quandoquidem ipse absoluit nos, adiuuit & custodiuit nos, ac factus est nobis protector : fac nos appropinquare ad eum, & suscipe nos, ac etiam valeamus peruenire vsque ad hanc horam. Petamus igitur ab eo iterum, vt nos custodiat, pręseruet hac sancta die, omni tempore vitæ nostræ cum omni pace. Incipe omnia Deus, Deus noster. Orate, Dñe Domine

Deus

Deus incipe omnia. Pater Domini nostri & Dei nostri, ac Saluatoris nostri Iesu Christi, gratias agimus tibi propter omne opus, quatenus, tu liberasti nos, & auxilio fuisti nobis, ac custodisti nos, defensorq. factus es nobis: fecisti nos appropinquare ad te & susceptor factus es nobis: corroborasti ac peruenire fecisti nos vsq. ad hanc horam: & propter hoc petimus, ac requirimus ob aduentũ tuũ amore ipsius hominis mundo exhibitum.

Hic dicit Diaconus. Attendite & expetite.

Deinde dicit Sacerdos.

Da nobis perficere hanc diem sanctam omnibus temporibus vitæ nostræ in omni pace cum timore tuo: † omnem autem seruituté vel inuidiam, ac omne consilium & Satanæ omnia opera, consiliumq. hominum malorum, & inimici secretum incursum scilicet aduersus nos, ac molestiam † fac distare, † & recedere a me pariter & ab omni populo tuo, ac etiam ab isto loco sancto tuo, omnia deinde bona quæ bonificant, & quæ etiam viuificant, præcipe vt ea loquamur: quoniam tu es qui nobis dedisti potestaté ac virtuté, † vt conculcare possimus serpentem, ac scorpionem inimicum nostrum, videlicet † & super omnem virtutem inimici mei, † & ne inducas nos Domine in tentationem, † sed salua & libera nos ab omni malo per gratiam, & misericordiam, ac etiam amorem hominis, qui est vnicus filius tuus Dominus noster, & Deus noster & saluator noster Iesus Chri-

ſtus, in quo ſibi cum ipſo & cum ſpiritu ſancto gloria, ſicut in principio etiam nunc, & etiã ſemper, & in ſæculum ſæculi. Amen.

Hic legitur Euangelium S. Ioannis. Cap. 1. incipiens ab iſtis verbis.

SI igitur tu non es Chriſtus, neque Elias, neq. propheta, cur baptizas: & reſpondit Ioannes & dixit eis: ego autem baptizo vos in aqua, medius autem veſtrũ ſtetit, quem neſcitis vos, eius corrigiam calceamentorum ſoluere mihi non conuenit, qui poſt me venit, & ante me factus eſt: ſic autem factum eſt in Bethania trans Iordanem, vbi erat baptizans Ioannes.

Deinde Euangelium S. Marci. Cap. 1.

INitium Euangelij Ieſu Chriſti filij Dei, ſicut ſcriptum eſt in prophetis: Ecce ego mitto Angelum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam, vox clamantis, ac prædicantis in deſerto, parate viam Domini, & rectas facite vias eius: & erat Ioannes baptizans in deſerto, & prædicans baptiſmum vt pæniterent, & dimitterentur eis peccata ſua, & venerunt ad eum omnes ex Iudæa, & Ieruſalẽ, & baptizabat omnes in flumine Iordanis, & confitebantur peccata ſua, veſtimentum autem Ioannis erat

ex pilis camelorum, & cinctorium pelliceum circum renes eius, & cibus eius locuſta, & mel ſilueſtre, & prędicabat dicens: Veniet qui fortior me erit, poſt me, cui non ſum dignus, vt procumbam & ſoluam corrigiam calceamentorum eius: & ego quidem baptizo vos in aqua, ipſe autem baptizabit vos in ſpiritu Sancto.

Vt vero cuilibet noſtrę ciuitatis & diœceſis in promptu eſſe poſſint, quę a nobis circa ritum aſpergendarum domorum ſtatuta ſunt; Libuit illa adijcere, ex Edicto, quod in generali Viſitatione promulgandum curauimus, xviij. Kal. Auguſti 1584. Vbi inter cętera ſic ediximus.

Admonitiones pro Parochis in benedictione domorum.

PRimum quiſque Parochus die Dominico ante diem ſanctiſſimum Aſcenſionis D. N. Ieſu Chriſti debeat parochianis ſuis inter miſſarum ſolennia ſignificare, quod ſequenti die poſt feſtum prædictum incipiet eorum domos benedicere: vt illi quo ſanctius poterint ad benedictionem ſuſcipiendam præparentur, cum illud

præsertim tempus sit, quo Christi Domini resurrectione ad resurgendum a peccatis, & ad suscipiendam pro bonis operibus mercedem gloriæ ob paßionem eius, magnopere inuitamur. Tempus Ascensionis, vt omnes, quæ sursum sunt, intellectu percipientes, dum diuino seruitio, cultuique vacauerint, ad Deum ipsum ascendãt. Tempus tandem quo eiusmodi dispositi esse debent, vt templum spiritus sancti (quod sancta precatur Ecclesia) esse posint.

Tum Parochus hoc officium præstiturus, speciali se aliqua oratione disponat, & quæ ad honorem Dei interesse videntur, summo studio procuret. Charitas erga proximum nunquam desit. Ideoq. antequam ad ipsas domos benedicẽdas accedat, sanctissimum Missæ sacrificium (addita ad Spiritum sanctum oratione) semper faciat. Idque, vt diximus, primo sequenti die post solenne Ascensionis festum, alijsque proxime decurrentibus pia & deuota intentione, pura conscientia, & paterna charitate & grauitate, semper seruet.

Superpelliceo, & stola indutus, ac clericis suæ parochiæ comitantibus accedat; iubeatq. ab vno ex ijs vasculum aquæ sanctæ cum aspersorio defer-

deferri, habeantque clerici similiter superpelliceum. Quod si forte recusauerint ad id præstandum, parochus nostra auctoritate, eos compellat. Recitabunt vero simul psalmos, & alias opportunas orationes.

Sacerdos domum benedicturus, clericum præmittat, qui parochum proxime aduenientem significet, vt ab illis honorifice suscipiatur. Ad domos vero aspergendas collucente die, non noctu se conferat.

Aquam in Ecclesia benedicat, aut in domibus quibusque aspergendis; si forte id ad augendam populi deuotionem opportunius iudicauerit.

Hanc nactus occasionem parochus inducat, vt parochiani in singulis quibusque cubiculis, iuxta lectum, uas aquæ benedictæ, & præ cæteris imaginem sanctissimi Crucifixi, aut B. Virginis aut alterius sancti, secundum cuiusque patris familias deuotionem decenter asseruent.

Excommunicatorũ, aut meretricũ, aut publicorum vsurariorum, aliorumue manifeste criminosorum domus, aut bona non benedicantur.

Caueat autem parochus, aut quiuis, ne ob

hoc

hoc officium benedictionis præstandum aliquod munus quantumuis minimum petat.

Singulas suæ parochiæ domos, easque præsertim, quas benedicet, Parochus notabit, scilicet cuius illa sit, quis ibi inhabitet, nomenque illius vici; diem præterea & mensem, quo illæ sunt benedictæ. Exemplumque nobis, aut nostro Vicario quot annis transmittet.

Admonitiones ad Populum.

Quisque se præparet pater familias ad suscipiendam suæ domus benedictionẽ sancto proposito: hac etiam occasione disponat se ipsum, eiusq. domum, totamque familiam, vt cum inimicis pacem ineant, famam proximo restituant, aut bona, si quid forte sustulerint: peccata confiteantur; & visitando Ecclesias spiritualibus se exerceant actionibus.

Auferat quisq. e domo suà quicquid fortasse Deum offenderet, vt pote libros lasciuos, imagines prophanas, & inhonestas, quarum loco sanctissimi Crucifixi, B. Virginis, aut aliquorum sanctorum, sanctarumq. pro sua cuiusq. deuotione imagines affigat. Quod si sanctorum

imagines

imagines non habuerit, ſaltem crucem in cubiculis teneat.

Vaſculum iuxta lectum cum aqua ſancta quantum fieri poßit elegans, & decorum ſinguli habeant.

Sacerdoti aduenienti ad benedicendam domum, pater familias cum domeſticis occurrat, ipſamque benedictionem pie, & religioſe efflagitet, aliquid vtilitatis per eam, fructumque ſpiritualem aliquem conſequi deſiderans.

Benedicentem Parochum comitetur per totam domum, quocunque ibit, pſalmoſq. cum illo ſi ſciuerit, recitabit, aut, vbi neceſſe fuerit, reſpõdebit, ſtando ſcilicet, aut flexis genibus, vt oportuerit, idq. deuote, & reuerenter faciat.

Nullum domi aut in priuata cuiuſq. officina, vbi & dum benedictio hæc datur, exerceatur opus, aut aliquid manu fiat.

INDEX LOCVPLETISSIMVS EORVM QVAE IN HOC HYDRAGIOLOGIAE VOLVMINE CONTINENTVR

Alphabetico ordine congestus.

Prius summariorum, postea paginarum numeri apponuntur.

in ea

INDEX.

545

Aquę

Cuzù

B

S. Boni-

D

E.

Ele-

F

G

I

Iesus

Ioan-

M

Oran-

P

Prota-

T

non

V

Verba

FINIS.

580

Aliud miraculum incuria impreßorum prætermissum, quod fol. 322. post num. xi. est collocandum.

Est & aliud non prætermittendum miraculum, quod B. Hilarion ex aqua suo scypho fictili imposita, ad dissoluenda maleficia patrauit, de quo S. Hieronymus in illius vita tomo 1. sic habet.

Anno Dñi 360.

Sed & Italicus eiusdem oppidi municeps Christianus aduersum Gazensem duumuirum Marnę idolo deditum Circenses equos nutriebat: hoc siquidem in Romanis Vrbibus iam inde seruatur a Romulo, vt propter felicem Sabinarum raptum, Conso, quasi consiliorum Deo, quadrigę septeno currant circumitu, & equos partis aduersæ fregisse victoria sit. Hic itaque ęmulo suo habente maleficum, qui dęmoniacis quibusdam imprecationibus huius impediret equos, & illius incitaret ad cursum, venit ad beatum Hilarionem, & non tam aduersarium lędi, quam se defendi obsecrauit. Ineptum visum est venerando seni, in huiuscemodi nugis orationem perdere: cumque subrideret, & diceret: Cur enim non magis equorum pretium pro salute animæ tuæ pauperibus erogas? ille respondit, functionem esse publicam, & hoc non tam se velle, quam cogi, nec posse hominem Christianum vti magicis artibus, sed a seruo Christi potius auxiliũ petere, maxime contra Gazenses aduersarios Dei, & non tam sibi quam Ecclesię *Christi insultantes. Rogatus ergo a fratribus, qui aderant scyphum fictilem, quo bibere consueuerat, † aqua iussit impleri, eique tradi, quem cum accepisset*

ſet Italicus & ſtabulum, & equos, & aurigas ſuos, rhedam, carcerumque repagula aſperſit. Mira vulgi expectatio; nam & aduerſarius hoc ipſum irridens diffamauerat, & fautores Italici, ſibi certam victoriam pollicentes, exultabant. Igitur, dato ſigno, hi aduolant, iſti præpediuntur ſub horum curru rotę feruent, illi prçteruolantium terga vix cernunt. clamor fit vulgi nimius, ita vt Ethnici quoq. ipſi concreparent, Marnas victus a Chriſto eſt. Porro furentes aduerſarij Hilarionem maleficum Chriſtianorum ad ſupplicium poſcere. Indubitata ergo victoria & illis, & multis retro Circenſibus plurimis, fidei occaſio fuit.

ERRATA SIC CORRIGE.

Pag.	Lin.	Error	Correctio
5	20	ὔλη	ὕλη
12	3	e ipſum	ſeipſum
16	19	quam multa	quam multæ
18	13	ἤχος ἦχος ead.lin.	ἀκάτιον ἄκτιον
26	4	πάντροσι τέτυκται	πάντεσσι τέτοκται
ead.	10	totam ſic corrige ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ' αὐτὰρ ἔπειτα γαῖα εὐρύστερνος	
ead.	12	patrem rerum	patrem rerum appellans
27	15	in margine deeſt num.10.	
ead.	21	Loridanus	Londanus
29	11	ἄμφι	ἀμφὶ
35	15	מוּג	יַ֫ין ideſt,Iain
ead.	22	סיהרא	ideſt, Sihara
36	5	ſ ptuaginta	ſeptuaginta
ead.	13	bibit bibebat lin.21. Antiochio	Antiocho
46	4	Zachar.97.	Zachar.14.
53	26	Lachrymoſum	Lachrymis
ead.	vlt.	i.ſcribitur	inſcribitnr
54	23	And. de Burgono	Archangel.de Burgonouo
55	7	Ioan.17. Ioan.19.	lin.8 Ioan.12. Io.21.
61	26	Eſa.2.	Eſa.11.
64	17	iudicium	indicium
65	27	בְּרֵכָה בְּרָכָה	lin.28. בְּרָכָה בְּרֵכָה
66	4	בְּרָכָה בְּרָכָה	lin.11. אֲדגֵי אֲדֹנָי
ead.	12	יהרה	יהוה
68	4	in arg.putei	puteo
80	13	ſemptentrionem	ſeptemtrionem
81	3	ὑποτείνουσα	κατιθῦνουσα
83	9	generet	generetur
87	21	conſeruatur	conſecratur
90	2	conſeruatus	conſecratus
91	3	4.Reg.4.	4.Reg.5.
92	12	catholicas	Theologicas
97	10	441	442
100	24	ἥνρους	κρίσεων

Pag.	Lin.	Error	Correctio
104	22	ſit	ſic
117	4	totam ſic corrige, αἰγύπτιε ζοὺς νεῖλε	
125	8	Zoaras	Zonaras
133	22	conſurgeus	conſurgens
135	penult.	& eleganter	vt eleganter
138	10	בַּיָה	בָּרָה
	lin. ead.	εὐλογὴ δικῆς	εὐλογὴ θήκης
139	1	בַּיָה	בָּרָה
146	8	Ghriſtus	Chriſtus
153	3	CAPVT TERTIVM	CAPVT SECVNDVM
162	8	ſuperenunciaris	ſuperenuncians
163	19	homiliar.lib.50.	lib.50.homiliar.
167	15	an.Domini 1143.	an.Domini 1167.
174	23	Mambritium	Mombritium
175	11	Apoſtolica	Apoſtolicarum
177	1	ſindone	relicta ſindone
182	11	præcipue	præcipua
185	1	eius mortem	eius qui mortem
190	9	שַׁם	שֵׁם
192	13	ענ	עב
lin. ead.		tres vero priores 32.	duæ vero priores 26.

Numerus paginæ 195 debet eſſe 193.& currit error fere in omnibus vſque ad 203.quod eſt animaduerſum Indicis gratia.

Pag.	Lin.	Error	Correctio
201	21	Peſsima de	peſsima
202		& per errorem eſt 198.lin.1.Sed & nouiſsime de.	Sed & nouiſsime Petrus Caniſius de
203	24	deducta	diducta
213	26	לַט	טַל
215	2	ſacris (ſecundum	ſacris, ſecundum
ead.	10	contineant	contineat
217	2	vnioni	vnione
224	21	vbi Condin.	vbi Cardin.
234	19	Mozmor	Mizmor
239	7	medicis	medica
	lin.14.	alma	imo
ead.	15	Virgo	Corde
	lin.21.	vt laudes	vt & laudes
240	1	Nunc reus	Tum reus
245	22	poſſunt eſſe	poteſt eſſe

Pag.	lin.	error	correctio
253	23	præcipuã	præcipuæ
255	24	& ita poſſent	vt ita poſsint
259	13	ὁρκίξο ... ὁρκίζο	lin.15. ἐξορκίξον ... ἐξορκίζω
263	12	Bol gaſius	Borgaſius
291	3. in arg.	ex opere qđ aiũt opato.	ex opere quod aiunt operante
294	23	Hęc ille	Addendum, cuius ſentētiam ſequitur, & perſpicue declarat Alfonſus Toſtatus epiſcopus Abulen. in 4. Reg. cap. 2. q. 39.
328	13	ſaphurnio	ſaphirino
349	10	adhibendum	ad bibendum
	lin. penult.	iſthuc	iſtud
350	2	ſanſtiſsimus	ſanctiſsimus
359	6	offerrent	efferrent
363	18	quia etiam	qui etiam
375	24	nomen	nomine
416	26	ſine	ſane
418	9	inſidens laxatis	inſidens videretur laxatis
429	13	extulerunt	retulerunt
432	10	Iunibius	Iunilius
	15	Feuarlentius	Feu-ardentius
435	2	adijciemus	explicabimus
442	penult.	aquę	aqua

483 vlt. Super benedictæ, &c. Addunt Gręci, ἐνδόξου δεποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀεὶ παρθένου μαρίας. hoc eſt: Glorioſæ Dominæ noſtrę Deiparę, & ſemper Virginis Mariæ.

In titulo Tetraſticon epiſcopi Caputaquẽſ. poſt epiſt. dedicat. fol. 2. Laurentij Peſi, lege Laurentij Beli.

In Carminibus Hebraicis fol. 3.

		error	correctio
Col. 2. lin. 1		הורו	הורו
	lin. 4	הַסִיוּתוֹ	הַסִידוּתוֹ
	lin. 14	נֵיוּת	פֵּירוּת
	lin. 15	כּוּבַן	נַכוֹן
Col. 1 lin. 11		לְבָה	לְכָה
	lin. 15.	נבועים	נְטוּעִים

REGESTUM

* ** *** **** ***** ******

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sſſ Ttt Vvv Xxx

a b c d e f

Omnia folia.

ROMÆ,

Typis Bartholomæi Bonfadini, 1586.